

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK EDEBİYATINDA STRATEJİK DÜŞÜNCE: “PATOJENİK
PRENSES” VE “BALKABAĞI İLE DÜNYA SEYAHATI” ESERLERİNDEKİ
KARAKTERLERİN STRATEJİK DÜŞÜNCE GELİŞİMİ**

CANAN KAPUCU ŞALLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. BURCU BULUT GÜRPINAR AYDIN

HAZİRAN 2025

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK EDEBİYATINDA STRATEJİK DÜŞÜNCE:
“PATOJENİK PRENSES” VE “BALKABAĞI İLE DÜNYA
SEYAHATI” ESERLERİNDEKİ KARAKTERLERİN
STRATEJİK DÜŞÜNCE GELİŞİMİ

CANAN KAPUCU ŞALLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. BURCU BULUT GÜRPINAR AYDIN

HAZİRAN 2025

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL

**STRATEGIC THINKING IN CHILDREN’S LITERATURE: A
STUDY ON THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC THINKING
IN THE CHARACTERS OF PATOJENİK PRENSES VE
BALKABAĞI İLE DÜNYA SEYAHATI**

CANAN KAPUCU ŞALLI

**A THESIS OF MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF SCIENCE STRATEGY**

ADVISOR: PROF. DR. BURCU BULUT GÜRPINAR AYDIN

JUNE 2025

YÜKSEKLİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 23/06/2025 tarih ve 2025/33 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 27/06/2025 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Canan KAPUCU ŞALLI'nın tez çalışması Strateji Bilimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Burcu Bulut GÜRPINAR AYDIN

ÜYE

: Doç. Dr. Serhat ERAT

ÜYE

: Doç. Dr. Cem Güney ÖZVEREN

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

*Kızıma ve değerli eşime
ithafen*

ÖZET

Bu tez çalışması, çocuk edebiyatında stratejik düşünme becerilerinin anlatı yoluyla nasıl temsil edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. 21. yüzyıl bireylerinden beklenen düşünsel yeterlilikler arasında öne çıkan stratejik düşünme, bireyin belirsizlik ve karmaşa içeren durumları çok yönlü değerlendirme, uzun vadeli sonuçları öngörebilme, sistemsal farkındalık geliştirme, etik niyet belirleme ve alternatif çözüm yolları üretebilme becerilerini kapsamaktadır. Bu beceriler yalnızca yönetsel ya da kurumsal bağlamlarla sınırlı değildir; çocukların zihinsel gelişimini destekleyen edebi kurgularda da bu düşünme biçimlerinin izleri görülebilmektedir. Bu bağlamda çalışma, Liedtka (1998) ve Bonn'un (2005) stratejik düşünme modelinde yer alan altı temel boyutu –sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, akıllı fırsatçılık, hipotez kurma ve alternatif üretme, bütüncül stratejik düşünme– temel olarak iki çağdaş çocuk romanında stratejik düşünmenin anlatı aracılığıyla nasıl yapılandığını analiz etmektedir. Eserlerin yazım sürecine ilişkin olarak, yazarların stratejik planlama yaklaşımları ve bu planlamaların kurgu evrenine nasıl entegre edildiği, yazarlarla gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda analiz edilmiştir. Metinlerin arka planında yapılandırılan sistemsal kurgu ise ana karakterlerin yolculukları temel alınarak çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında, *Balkabağı ile Dünya Seyahati* (Feyza Kartopu) ve *Patojenik Prenses* (Melek Çe) adlı eserler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğiyle incelenmiştir. Her iki metin, karakterlerin karar alma süreçleri, karşılaştıkları çatışmalar, oluşturdukları stratejiler ve bu stratejilerin sonuçları bakımından derinlemesine değerlendirilmiştir. Bulgular, çocuk karakterlerin karşılaştıkları sorunlar karşısında stratejik düşünebildiklerini ve bu durumun çocuk okurda düşünsel farkındalık geliştirme potansiyeli taşıdığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, çocuk edebiyatı eserlerinin yalnızca estetik ya da eğitsel değil; aynı zamanda bilişsel gelişimi destekleyen ve stratejik düşünmeyi teşvik eden güçlü bir araç olduğu savunulmuştur. Bu yönüyle çalışma, çocuklara yönelik yazınsal üretimlerin düşünme becerilerini geliştirmeye katkı sunabilecek şekilde kurgulanmasının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Stratejik Düşünme, Çocuk Edebiyatı, Nitel Analiz, Karakter Gelişimi, 21. Yüzyıl Becerileri, Anlatı Stratejileri

ABSTRACT

This thesis aims to examine how strategic thinking skills are represented through narrative in children's literature. Strategic thinking, one of the essential cognitive competencies expected of 21st-century individuals, encompasses the ability to evaluate complex and uncertain situations from multiple perspectives, anticipate long-term consequences, develop systemic awareness, determine ethical intentions, and generate alternative solutions. These skills are not limited to managerial or institutional contexts; traces of strategic thinking can also be found in literary narratives that support the cognitive development of children. In this context, the study analyzes how strategic thinking is structured through narrative in two contemporary children's novels, based on the six dimensions of the strategic thinking model developed by Liedtka (1998) and Bonn (2005): systems perspective, thinking in time, intent-focused thinking, intelligent opportunism, hypothesis-driven thinking and alternative generation, and integrative strategic thinking. Regarding the writing processes of the works, the authors' strategic planning approaches and how these were integrated into the fictional universe were analyzed through interviews conducted with the authors. The systemic structure underpinning the narrative worlds was examined by focusing on the journeys of the main characters. The research examines *Balkabağı ile Dünya Seyahati* (Feyza Kartopu) and *Patojenik Prenses* (Melek Çe) using qualitative research methods, specifically document analysis. Both texts were analyzed in depth in terms of the characters' decision-making processes, conflicts, strategies, and long-term outcomes. Findings reveal that child characters exhibit strategic thinking in the face of challenges, offering the potential to foster cognitive awareness in young readers. In conclusion, children's literature is argued to be not only an aesthetic or educational domain but also a powerful pedagogical tool that supports cognitive development and encourages strategic thinking. The study highlights the importance of constructing children's literary works in ways that enhance thinking skills.

Keywords: Strategic Thinking, Children's Literature, Qualitative Analysis, Character Development, 21st Century Skills, Narrative Strategies

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecim boyunca bilgisi, deneyimi, özverili yaklaşımı ve kuşatıcı akademik rehberliğiyle yalnızca tezime değil, düşünsel gelişime de derin katkılar sunan; yön gösterici kimliğiyle yolculuğumun her aşamasında bana eşlik eden saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Burcu Bulut Gürpınar Aydın'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Onun teşvik edici tutumu, eleştirel bakış açısı ve kapsayıcı akademik desteği bu çalışmanın şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Bu süreci anlamlı kılan bir diğer dayanak ise sevgisiyle içimi aydınlatan, sabrı ve desteğiyle en zorlu anlarımı kolaylaştıran canım annem Sebahat Kapucu'dur. Varlığı, bu yolculuğun sessiz ama en güçlü eşlikçisi olmuştur. Desteğini her an yanımda hissettiren, anlayışı, inancı ve yoldaşlığıyla bana güç veren kıymetli eşim Cüneyt Şallı'ya da gönülden teşekkür ederim.

Bu tezde ele alınan kurgu evrenleri yalnızca metinler aracılığıyla değil, yazarlarının içgörülerıyla de anlam kazandı. Görüşmeleriyle çalışmama doğrudan katkı sunan, çocuk edebiyatına özgün dünyalar armağan eden değerli yazarlar Melek Çe ve Feyza Kartopu'na paylaşımları ve nezaketleri için teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmalarımı anlayışla karşılayan, varlıklarıyla beni destekleyen tüm aile büyüklerime içten şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırma Problemi	2
1.3. Amaç	3
1.4. Önem	3
1.5. Sınırlılıklar	4
2. LİTERATÜR TARAMA	5
2.1. Düşünme Nedir?	5
2.2. Stratejik Düşünme	5
2.2.1. Strateji Kavramı	5
2.2.2. Stratejik Düşünme Becerileri	6
2.2.3. Stratejik Düşünme Becerisi ile 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişki	7
2.2.4. Stratejik Düşünmenin Eğitim Bilimleri Bağlamında Yorumlanması	9
2.2.5. Liedtka'nın Stratejik Düşünme Modeli	10
2.2.6. Bonn'un Stratejik Düşünme Modeli	13
2.2.7. Stratejik Düşünmenin Özellikleri	14
2.2.8. Stratejik Düşünmenin Elemanları	16
2.2.9. Stratejik Düşünme ile İlgili Araştırmalar	18
2.3. Çocuk Edebiyatı ile Stratejik Düşünme Becerisi Arasındaki İlişki	22
2.3.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Önemi	22
2.3.2. Dünya'da ve Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	23
2.3.3. Stratejik Düşünme Araştırmalarındaki Boşluklar ve Bu Çalışmanın Özgünlüğü	24
2.3.4. Stratejik Düşünce ve Çocuk Edebiyatı İlişkisi	25
2.3.5. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri	27
2.3.6. Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi: Çocuk Edebiyatına Uyumlu Anlatı Temelli Model	31
2.4. Feyza Kartopu'nun Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği	34
2.5. Melek Çe'nin Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği	34
3. YÖNTEM	36
3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	36
4. BULGULAR VE YORUMLAR	38
4.1. Balkabağı ile Dünya Seyahati'nin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi	38
4.1.1. Konu	38
4.1.2. Karakter	40
4.1.3. İleti	43
4.1.4. Karakter Gelişimi ve Stratejik Planlama	47

4.2. Balkabağı ile Dünya Seyahati Eserinde Stratejik Düşünme Becerilerinin Anlatı Yoluyla Temsili	49
4.2.1. Mine'nin Stratejik Düşünme Yolculuğu	50
4.2.2. Hayalet Haslet: İçsel Yönelimden Stratejik Temsillere	72
4.2.3. Gölge Adamlar ve Stratejik Körlük ve Tekdüzelik Temsili	76
4.2.4. Çay Tadımcısı	77
4.2.5. Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenlerine Göre Karşılaştırmalı Analizi	92
4.3. Patojenik Prenses Eserinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi	94
4.3.1. Konu	95
4.3.2. Karakter	96
4.3.3. İleti	97
4.3.4. Karakter Gelişimi ve Stratejik Planlama	97
4.4. Patojenik Prenses Eserinde Stratejik Düşünme Becerilerinin Anlatı Yoluyla Temsili	100
4.4.1. Arif'in Stratejik Yolculuğu	101
4.4.2. Küçük Hanımefendi'nin Stratejik Düşünme Becerilerinin Tablo Üzerinden İncelenmesi	116
4.4.3. Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenlerine Göre Karşılaştırmalı Analizi	119
4.5. İki Eserdeki Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi	120
4.6. Stratejik Düşünmenin 21. Yy Becerileri ile Uyumlu Aktarımı: Çocuk Edebiyatı Yoluyla Öğrenme Potansiyeli	123
4.7. Eğitimcilere ve Yazar Adaylarına Yönelik Uygulama Örnekleri	125
4.7.1. Stratejiyle Okuma Haritası	125
4.7.2. Kahramanın Stratejik Yolculuğu	126
4.7.3. Stratejik Mekân Labirenti	128
4.7.4. Sorgulama Döngüsü ile Stratejik Düşünme Arasındaki Eşleşme	129
4.7.5. Stratejik Doruk Noktası Merdiveni	130
4.8. Öneriler	132
5. GENEL DEĞERLENDİRME	135
6. SONUÇ	136
KAYNAKLAR	168
ÖZGEÇMİŞ	174
TEZ METNİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR	175
EKLER	176

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Stratejik Düşünmenin Elemanları (Liedtka, 1998)	13
Şekil 2.2: Stratejik Düşünmenin Kritik Unsurları (Bonn, 2005)	14
Şekil 2.3: Stratejik Düşünmenin Elemanları/Bileşenleri (Liedtka, 1998; Bonn, 2005; Mintzberg, 1994; Pisapia vd., 2005; Thompson ve Strickland, 1996)	27
Şekil 4.1: Stratejiyle Okuma Haritası	125
Şekil 4.2: Kahramanın Stratejik Yolculuğu	127
Şekil 4.3: Stratejik Mekân Labirenti	128
Şekil 4.4: Sorgulama Döngüsü ile Stratejik Düşünme	129
Şekil 4.5: Stratejik Doruk Noktası Merdiveni	132

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: Stratejik Düşünmenin Özellikleri (Çetin ve Köse, 2017)	15
Tablo 2.2: Stratejik Düşünmenin Elemanları (Bonn, 2005)	16
Tablo 2.3: Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi (Liedtka,1998; Bonn, 2005; Sever, 2017)	32
Tablo 4.1: Balkabağı ile Dünya Seyahati Adlı Eserin Karakter Analiz Tablosu (Kartopu, 2020)	42
Tablo 4.2: Mine'nin Niyetin Belirleyiciliği Göstergeleri	58
Tablo 4.3: Mine'nin Zaman İçinde Düşünme Göstergeleri	63
Tablo 4.4: Mine'nin Akıllı Fırsatçılık Göstergeleri	67
Tablo 4.5: Mine'nin Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergeleri	68
Tablo 4.6: Hayalet Haslet'in Stratejik Düşünme Göstergeleri	73
Tablo 4.7: Gölge Adamların Stratejik Düşünme Göstergesi	77
Tablo 4.8: Çay Tadımcısı'nın Sistem Perspektifi Göstergesi	79
Tablo 4.9: Çay Tadımcısı'nın Niyetin Belirleyiciliği Göstergesi	82
Tablo 4.10: Çay Tadımcısı'nın Zaman İçinde Düşünme Göstergesi	85
Tablo 4.11: Çay Tadımcısı'nın Akıllı Fırsatçılık Göstergesi	87
Tablo 4.12: Çay Tadımcısı'nın Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergesi	88
Tablo 4.13: Stratejik Düşünme Matrisi	92
Tablo 4.14: Patojenik Prenses Karakter Analizi	96
Tablo 4.15: Arif'in Sistem Perspektifi Göstergesi	102
Tablo 4.16: Arif'in Niyetin Belirleyiciliği Göstergesi	106
Tablo 4.17: Arif'in Zaman İçinde Düşünme Göstergesi	108
Tablo 4.18: Arif'in Akıllı Fırsatçılık Göstergesi	110
Tablo 4.19: Arif'in Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergesi	112
Tablo 4.20: Küçük Hanımefendi'nin Stratejik Düşünme Becerilerinin Tablo Üzerinde İncelenmesi	117
Tablo 4.21: Stratejik Düşünme Matrisi	119
Tablo 4.22: İki Eserin Karşılaştırmalı Matrisi	121
Tablo 4.23 : Sorgulama Döngüsü	130

1. GİRİŞ

Bu tez çalışması, stratejik düşünme becerisinin çocuk edebiyatında anlatı yoluyla nasıl temsil edildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Stratejik düşünme, bireyin karmaşık ve belirsiz durumlar karşısında sistemli, uzun vadeli ve yaratıcı çözümler üretebilmesini sağlayan üst düzey bilişsel bir yetkinliktir (Liedtka, 1998; Bonn, 2005). Günümüz dünyasında yalnızca yetişkinlerin değil, çocukların da problem çözme, seçenek üretme, sonuçları öngörebilme gibi zihinsel süreçlerde bu yetkinliğe ihtiyaç duydukları açıktır (Trilling & Fadel, 2009). Bu bağlamda, çocuk edebiyatı yalnızca estetik bir alan değil; aynı zamanda stratejik düşünmenin yapı taşlarını kazandırabilecek önemli bir öğrenme aracıdır (Sever, 2013).

Stratejik düşünmenin çocuklara nasıl aktarılabilceği konusunda literatürde çeşitli yöntemler öne sürülse de bu becerinin anlatı yoluyla gelişimi henüz yeterince çalışılmamıştır. Özellikle karakter gelişimi ve olay örgüsü içinde stratejik karar alma süreçlerinin nasıl yapılandırıldığına dair araştırmalar sınırlıdır. Bu çalışma, bu boşluğu doldurma niyetiyle çağdaş çocuk edebiyatının iki örneği üzerinden bu becerinin nasıl temsil edildiğini analiz etmektedir.

Araştırmada incelenen iki eserden ilki Feyza Kartopu'nun kaleme aldığı *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı çocuk romanıdır. Cezve Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan bu kitap, 2020 yılında 1. baskısını yapmıştır ve özellikle sistem perspektifi içeren anlatısıyla dikkat çekmektedir. İkinci eser ise Melek Çe tarafından yazılan *Patojenik Prenses* adlı romandır. Nar Yayınları tarafından basılan bu eser 5. baskıya ulaşmıştır ve hem kurgusal yapısı hem de dedektiflik unsurlarıyla stratejik karar alma süreçlerini merkezine almaktadır. Her iki eser de 10–12 yaş grubuna hitap etmekte olup, bu yaş dönemi çocuklarının bilişsel esneklik, soyut düşünme ve alternatif üretme becerilerinin geliştiği kritik bir evreye karşılık gelmektedir (Piaget, 1952; Vygotsky, 1978).

Bu çalışmanın özgünlüğü, strateji bilimiyle çocuk edebiyatını kesiştiren nadir araştırmalardan biri olmasıdır. Liedtka'nın (1998) ve Bonn'un (2005) stratejik düşünme modelleri ekseninde geliştirilen anlatı temelli çözümleme çerçevesi, çocuk karakterlerin stratejik düşünce bileşenleriyle nasıl donatıldığını ortaya koymayı

hedeflemektedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatının yalnızca dil gelişimine değil, aynı zamanda 21. yüzyılın düşünsel gerekliliklerinden biri olan stratejik düşünme becerilerine de katkı sağlayabileceği savunulmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Strateji, kökeni itibarıyla yön belirleme ve hedefe ulaşma fikrini içerir. Günümüzde ise “belirlenen bir amacın başarılması” biçiminde tanımlanır. Bu bağlamda, yalnızca örgütsel yapılarda değil, anlatı dünyasında da stratejik düşünme biçimleri açıkça gözlemlenebilir. Edebi eserlerde karakterler çoğunlukla bir sorunla karşılaşır, hedef belirler, alternatifleri değerlendirir ve çözüm yolları geliştirir. Bu süreç, stratejik düşünmenin temel adımlarıyla örtüşür.

Çocuk edebiyatı, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimine katkı sunarken aynı zamanda problem çözme, karar verme ve seçenekler arasında düşünme gibi üst düzey becerilerin gelişimini de destekleyebilir. Bu araştırma, çocuk edebiyatında stratejik düşünme becerilerinin nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda örneklem olarak seçilen *Balkabağı ile Dünya Seyahati* ve *Patojenik Prenses* adlı eserler, yalnızca çocuklara yönelik yazılmış kitaplar olmanın ötesinde; karakterlerin karşılaştıkları durumlar karşısında geliştirdikleri stratejilerle dikkat çeken örneklerdir. Her iki eser de 10–12 yaş grubuna hitap etmekte olup; bu yaş dönemi çocuklarının soyut düşünme, bilişsel esneklik, problem çözme becerilerinin gelişmeye başladığı kritik bir evreyi temsil etmektedir.

Bu çalışma, stratejik düşünmenin edebi anlatılar yoluyla nasıl yapılandırıldığını inceleyerek hem çocuk edebiyatı hem de strateji bilimi literatürüne katkı sunmayı hedeflemektedir. Alan yazında bu iki disiplini bir araya getiren kuramsal ve uygulamalı çalışmaların sınırlı olması araştırmanın problemini ve gerekliliğini temellendirmektedir.

1.2. Araştırma Problemi

“Patojenik Prenses” ve “Balkabağı ile Dünya Seyahati” adlı eserlerdeki karakterlerin stratejik düşünme becerilerinin evriminin nasıl işlendiğini anlamak.

1.3. Amaç

Çocuk edebiyatında stratejik düşünce, genç zihinlerin gelişimine katkıda bulunan önemli bir unsurdur. Bu alanda yazılmış eserler, çocuklara problem çözme yetenekleri kazandırmak, olayları farklı açılardan değerlendirebilme becerisi geliştirmek ve sonuçları öngörebilme yetisini güçlendirmek için fırsatlar sunar. Karakterlerin yaşadığı maceralar, çocukların stratejik düşünme becerilerini sorgulamalarını ve geliştirmelerini teşvik eder. Bu tür eserler, okuyucuları karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmak için yaratıcı çözümler bulmaya teşvik ederken aynı zamanda empati yeteneklerini geliştirir. Dolayısıyla, çocuk edebiyatı stratejik düşünceyi teşvik etme ve destekleme açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmanın konusunu da genel bağlamda çocuk edebiyatında stratejik düşünce gelişimi oluşturmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Balkabağı ile Dünya Seyahati eserindeki karakterlerin stratejik düşünce becerileri nelerdir?
2. Patojenik Prenses eserindeki karakterlerin stratejik düşünce becerileri nelerdir?
3. Eserlerdeki karakterlerde stratejik düşünce gelişimi nasıl ortaya çıkmaktadır?
4. Eserlerdeki karakterler karşılaştıkları sorunları nasıl çözüyor ve bu süreçte hangi stratejik düşünce becerilerini kullanıyorlar?

1.4. Önem

Çocuk edebiyatında stratejik düşünce gelişimine yönelik yapılan bu çalışma genç okuyucuların bilişsel ve duygusal gelişimlerinde önemli bir rol oynar. Stratejik düşünce ise problem çözme becerilerini, analitik düşünmeyi, sonuçları öngörebilme yeteneğini ve yaratıcı çözümler üretme kapasitesini içerir. Çocuk edebiyatında stratejik düşünce gelişimine odaklanan bu çalışma, çocukların zihinsel yeteneklerinin gelişimine nasıl katkı sağladığını anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Stratejik düşünceyi temele alan bakış açısı çocuk edebiyatının nasıl daha etkili bir şekilde kullanılabileceği konusunda rehberlik sağlar.

Çocuklar için yazılan kitaplar ve hikayeler, onların dünyayı anlama ve kendilerini ifade etme süreçlerinde önemli bir araçtır. Stratejik düşünceye odaklanan bu tez yazarların ve yayıncıların çocukların yaşadığı çağın gereksinimlerine uygun eserler üretmelerine yardımcı olabilir. Bu da çocukların edebi eserler aracılığıyla stratejik

düşünce becerilerini güçlendirmelerine ve daha iyi bir gelecek için hazırlanmalarına katkıda bulunabilir.

Bu bağlamda Feyza Kartopu'nun "Balkabağı ile Dünya Seyahati" ile Melek Çe'nin "Patojenik Prens" adlı eserleri strateji bilimi disiplininin perspektifi açısından incelenecektir. Eserlerdeki karakterlerin stratejik düşünce gelişimini sorgulamak araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma çocuk edebiyatı kaynaklarından Feyza Kartopu (Balkabağı ile Dünya Seyahati) ile Melek Çe'nin (Patojenik Prens) eserleri ile sınırlıdır.

2. LİTERATÜR TARAMA

2.1. Düşünme Nedir?

Düşünme, bireyin çevresiyle etkileşim kurmasını ve bilgiyi anlamlandırmasını sağlayan bilişsel bir süreçtir (Parlette & Rae, 1993). Felsefi ve psikolojik yaklaşımlarla tanımlanan bu süreç, insanı diğer canlılardan ayıran temel bir özelliktir. 20. yüzyıldan itibaren davranışçı ve bilişsel yaklaşımlar, düşünmenin öğrenmeyle ilişkili içsel bir etkinlik olduğunu savunmuştur (Kazancı, 1989).

Düşünme eylemi, bireyin bilgiyle kurduğu ilişki biçimine göre farklı bağlamlarda ortaya çıkmaktadır. Pedagojik öğrenmede (çocuk eğitimi) düşünme süreci çoğunlukla istem dışı ve deneyim temelli gelişirken, andragojik öğrenmede (yetişkin eğitimi) ise birey, öğrenme sürecine “işine yarayacağına inanarak” katılım gösterir. Bu nedenle düşünme, yetişkinler için daha çok amaçlı ve seçici bir zihinsel süreçtir. Bilinmeyen ya da henüz işlenmemiş bilgiyle karşılaşıldığında harekete geçen düşünme eylemi, bu bağlamda belirsizlikle doğrudan ilişkilidir. Guitton (1968) düşünmeyi, herkesin anlamış gibi davrandığı bir olay karşısında “anlamıyor gibi yapma” cesaretiyle başlayan bir süreç olarak tanımlar. Bu yaklaşım, düşünmenin sorgulayıcı ve eleştirel doğasına dikkat çeker. Benzer biçimde, Türk Dil Kurumu (2020) düşünmeyi “karşılaştırma yapma, ayırma, bağlantı kurma yetisi” olarak tanımlayarak bu bilişsel sürecin temel işlemlerine vurgu yapar.

Cüceloğlu (1993) düşünmeyi, geçmiş deneyimleri yeni durumlara uyarlayarak anlam üretme süreci olarak ele alır. Bu süreç, bireyin analiz, sentez ve planlama yetilerini geliştirerek stratejik düşünmeye zemin hazırlar. Özellikle çocuk edebiyatı gibi araçlar bu yetilerin gelişiminde önemli rol oynar.

2.2. Stratejik Düşünme

2.2.1. Strateji Kavramı

Strateji terimi, kökeni itibarıyla Yunanca “strategos” (komutan) sözcüğüne dayanır. Tarihsel olarak askeri alanda kullanılan bu kavram zamanla yönetim, işletme ve eğitim gibi farklı disiplinlerde de benimsenmiştir. Türk Dil Kurumu'na (2020) göre strateji, “bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek

vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı; sevkülceş” olarak tanımlanmaktadır.

Strateji, uzun vadeli hedeflere ulaşma sürecinde karşılaşılabilecek rakip faaliyetlerinin dikkate alındığı; bu doğrultuda esnek, duruma uyulanabilir ve sonuca odaklanan kararların sistemli biçimde belirlenmesini içeren bir yönetsel süreçtir (Ülgen & Mirze, 2013).

Strateji her bağlamda aynı anlamı taşımaz; bazen planlama, bazen de yön belirleme aracı olarak kullanılır. Ancak ortak nokta önemli kararlar etrafında şekillenmesidir (Mintzberg, 1987).

2.2.2. Stratejik Düşünme Becerileri

Stratejik düşünme, bireyin belirsizlik karşısında bilinçli, bütüncül ve yaratıcı bir bakış açısıyla kararlar üretmesini sağlayan zihinsel bir süreçtir. Bu süreç; planlama, analiz, sentez ve öğrenmeye dayalı bir bilişsel yetkinlik olarak tanımlanır.

Uzun vadeli hedefleri ve amaçları belirlemeyi sağlayan, karar vericinin geleceğe yönelik plan ve hazırlık yapmasına olanak tanıyan; sezgi ve yaratıcılığı kullanarak örgüt yönetimi için bütünlük bir bakış açısı geliştirmeye odaklanan düşünsel bir süreçtir.

Liedtka (1998), stratejik düşünmeyi sistemsal bakış, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, fırsatçılık ve hipotez kurma gibi beş temel başlıkla açıklar. Mintzberg (1994), yaratıcı ve sezgisel boyutları vurgulayarak stratejik düşünmenin yalnızca planlama değil, aynı zamanda özgün fikirler üretme süreci olduğunu belirtir.

Bonn (2005) stratejik düşünmeyi, bireyin karmaşık durumlarda alternatif çözümler üretmesini sağlayan ve değişime açık, yenilikçi bir zihinsel yapı olarak tanımlar.

Stratejik düşünme, geleceği düşünmede gerekli bir zihinsel araçtır çünkü bir grubun önemli bir stratejik konuyu araştırmasına, sonuçlarını tartışmasına ve ardından örgütün rekabet gücünü ve üstünlüğünü artıracak yeni bir strateji geliştirmesine olanak tanır. Bu aynı zamanda bireylerin stratejik meselelere hazırlanmasını sağlar (Liedtka, 1998). Düşünce netliği, günümüzde yöneticiler tarafından en çok kullanılan başarılı tekniklerden biridir. Ayrıca bireyler, uluslar ve örgütler açısından temel kararlar ve planlama süreçlerinde etkililik ve verimliliği artırmak adına vazgeçilmezdir. Dünya

hızla ve öngörülemez biçimde değişirken, temel kaynaklar üzerindeki kontrol zayıflarken, birçok firma geleceği öngörmekte ve strateji tasarlayıp uygulamakta zorlanmaktadır. Bu nedenle stratejik düşünme, birçok işletme için en etkili örgütsel yöntemlerden biri hâline gelmiştir.

Tüm bu tanımlar, stratejik düşünmenin sezgisel, yaratıcı ve analiz odaklı bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu süreçte amaç; yenilikçi, çözüm odaklı, uzun vadeli düşünebilen bireyler yetiştirmektir.

Stratejik düşünme becerileri özellikle çocukluk döneminde yapılandırılabilir. Anlatılar yoluyla kurgulanan karakterlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmeleri çocuklara bu becerilerin somut örneklerini sunar. Bu bağlamda çocuk edebiyatı, stratejik düşünme yetisinin erken yaşlarda geliştirilmesi açısından işlevsel bir alan sunar.

2.2.3. Stratejik Düşünme Becerisi ile 21. Yüzyıl Becerileri Arasındaki İlişki

Günümüzde bireylerin karşılaştıkları karmaşık sorunlara etkili çözümler üretebilmeleri için yalnızca bilgiye sahip olmaları yeterli değildir. Bu bağlamda eleştirel ve stratejik düşünme becerileri 21. yüzyılın temel düşünsel gerekliliklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu iki düşünme biçimi birbiriyle ilişkilidir ve çoğu zaman iç içe geçerek bireyin problem çözme, karar alma ve yaratıcı çözüm geliştirme süreçlerini destekler.

Stratejik düşünme, olayları ve sorunları daha geniş bir perspektiften değerlendirme, eylemlerin uzun vadeli sonuçlarını öngörebilme ve bireyin kararlarının çevresindekiler üzerindeki etkisini analiz etme kapasitesini içerir (Dixit & Nalebuff, 2005). Düşünme, genel anlamda içinde bulunulan durumu anlamaya yönelik bilinçli, amaca dönük ve sistematik zihinsel bir süreçtir. Tüm düşünsel süreçlerin merkezinde ise bireyin çeşitli seçenekler arasından en etkili olanı seçmesi yer alır, bu da eleştirel düşünme becerilerini gerektirir (Kurnaz, 2013).

Temel düzey düşünme, bilgi edinmeye ve anlamaya odaklanırken üst düzey bilişsel süreçler bireyin kendi düşüncesi veya başkalarının bilgisi hakkında düşünmesini sağlar. Üst düzey düşünme, bireyin mevcut bilgilerini yeni bilgilerle harmanlayarak yeniden yapılandırması ve bu yapılandırılmış bilgiyi, özellikle karmaşık ya da belirsiz durumlarda etkin biçimde kullanabilmesiyle ortaya çıkar. Bu süreç, yeni fikir üretme,

öngörüde bulunma, yaratıcı ifade geliştirme ve alışılmadık problemleri çözme gibi hedeflerle ilişkilidir (Tozduman Yaralı, 2020).

Eleştirel düşünme, bireyin inandığı ya da içinde bulunduğu durumlarla ilgili olarak sistematik ve mantıklı çıkarımlar yaparak karar alma sürecinde kullandığı yöntemleri kapsar (Rudinow & Barry, 2008). Eleştirel düşünen bireyler, olayların arkasındaki nedenlere dair fikir sahibidir, alternatif çözümleri öngörebilir ve daha iyi seçenekler geliştirme yetisine sahiptir (Guffey, 2008; Moon, 2007). Bu düşünme biçimi, karar alma ve problem çözme süreçlerinde oldukça belirleyicidir (Demir, 2006).

Eleştirel düşünme, bir durumla ilgili farklı görüşleri analiz etmeyi, bu görüşleri sentezleyerek değerlendirmeyi ve sonunda kişisel bir tercih ortaya koymayı içerir. Stratejik düşünme ise bu becerilere ek olarak, problemin temel nedenlerine inerek hem kısa vadeli hem de uzun vadeli sonuçları dikkate alan bir düşünme biçimidir. Bu yönüyle stratejik düşünmenin eleştirel düşünmeyi içine alan daha kapsamlı bir zihinsel faaliyet olduğunu söylemek mümkündür.

Ennis (1991), eleştirel düşünmeyi; açıklama, destekleme, çıkarım yapma, varsayımları belirleme ve karar verme gibi alt becerilerle tanımlarken; Moon (2007) eleştirel düşünmeyi stratejik düşünmenin temel bileşeni olarak görür. Stratejik düşünme ise baskı altında olmaksızın, özgürce geliştirilen stratejilerin uygulanması sürecidir.

Stratejik düşünme, yalnızca problem çözmeyi değil, aynı zamanda uzun vadeli planlamayı, kritik kararlar almayı ve olası gelişmeleri önceden öngörerek bu doğrultuda hareket etmeyi içerir. Bu bağlamda bireyin hem çevresini hem de olasılıkları analiz etmesi beklenir. Stratejik düşünme süreci, hipotezler geliştirmeyi ve bunları eleştirel bir yaklaşımla test etmeyi içerir.

Paul (1984), eleştirel düşünmeyi bütünsel bir makro mantıksal beceri seti olarak görürken; Halpern (1996) ise eleştirel düşünmeyi, belirli hedefler doğrultusunda yapılandırılmış bir beceri ve strateji bileşimi olarak tanımlar.

Stratejik düşünme, günlük yaşamda karşılaşılan problemleri çözmede karar alma süreçlerinde ve geleceğe yönelik planlamalarda vazgeçilmezdir. Liedtka'ya (1998) göre stratejik düşünmenin en önemli unsurlarından biri, geliştirilen hipotezlerin eleştirel sorular aracılığıyla test edilmesidir. Bu yönüyle stratejik düşünme süreci, aslında bireyin eleştirel düşünmeyi aktif biçimde deneyimlemesini sağlar. Aynı şekilde Moon (2008) ve Wootton & Horne (2003) da stratejik düşünmeyi, eleştirel

düşünmenin derinlemesine bir uygulaması olarak tanımlar. Heracleous'a (2003) göre, stratejik düşünme bireyin kendi geliştirdiği stratejileri uygulama aşamasına geçirmesini ve bu süreçte eleştirel yaklaşımı sürdürmesini sağlar. Sare ve Ogilvie (2009) ise stratejik ve eleştirel düşünmenin birbirine yakın ama bazı yönleriyle ayrılan beceriler içerdiğini ifade etmektedir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde stratejik düşünme yalnızca bireysel problem çözümünde değil aynı zamanda 21. yüzyılın üst düzey bilişsel becerileri içinde yer alan eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık ve karar alma gibi yetkinliklerle doğrudan örtüşmektedir.

Bu çalışmada önceliklendirilen alan, 21. yüzyıl becerileri içerisinde yer alan problem çözme ve eleştirel düşünme becerileridir. Bu iki beceri, stratejik düşünmenin hem kuramsal altyapısını hem de uygulama zeminini oluşturmaktadır. Özellikle çocuk edebiyatı gibi metin odaklı ortamlarda karakterlerin stratejik kararlarını analiz etmek, olaylar arasında neden-sonuç ilişkilerini kurmak ve alternatif çözümler üretmek gibi etkinlikler, bu becerilerin gelişimini doğrudan desteklemektedir.

2.2.4. Stratejik Düşünmenin Eğitim Bilimleri Bağlamında Yorumlanması

Stratejik düşünme, bireylerin uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için mevcut durumu analiz etme, geleceği öngörme ve yaratıcı çözüm yolları geliştirme becerisini içerir (Liedtka, 1998; Bonn, 2005). Bu beceriler yalnızca iş dünyasında değil eğitim alanında da çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacak şekilde ele alınmalıdır. Eğitim bilimleri bağlamında stratejik düşünmenin yorumlanması, pedagojik yaklaşımlar ile bilişsel gelişim kuramları arasındaki etkileşimi analiz etmeyi gerektirir.

Özellikle Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı çocukların mantıksal düşünme ve problem çözme kapasitelerinin yaşa bağlı olarak geliştiğini öne sürer. Piaget'ye göre somut işlemler (7–11 yaş) ve soyut işlemler (11 yaş ve sonrası) döneminde çocuklar neden-sonuç ilişkisi kurarak alternatif çözümler üretmeye ve geleceğe yönelik planlama yapmaya başlar (Piaget, 1952). Bu aşamalar stratejik düşünme becerilerinin yapı taşlarını oluşturur. Stratejik düşünme bu dönemde kazanılan analiz, sentez ve değerlendirme becerileriyle desteklenir.

Vygotsky'nin sosyo-kültürel gelişim kuramı ise stratejik düşünmenin sosyal öğrenme boyutuna odaklanır. Vygotsky'e göre öğrenme, daha yetkin bireylerle etkileşim içinde gerçekleşir ve birey bu süreçte üst düzey bilişsel becerileri geliştirir (Vygotsky, 1978). Bu bağlamda stratejik düşünme de çocuğun çevresiyle kurduğu etkileşimler ve diyaloga dayalı öğrenme ortamları aracılığıyla gelişir. Öz düzenleme, akıl yürütme, alternatif üretme ve geleceğe dair plan yapma becerileri, eğitim sürecinde yapılandırılmış destekle ilerletilebilir.

Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisi de stratejik düşünmenin pedagojik yansımaları destekler. Analiz, sentez ve değerlendirme düzeyleri stratejik düşünmenin temel bileşenleriyle örtüşür (Anderson & Krathwohl, 2001). Eğitim ortamlarında bu becerilerin geliştirilmesi; çocuk edebiyatı, problem temelli öğrenme, yaratıcı drama ve karar ağacı gibi pedagojik araçlar yoluyla mümkündür. Özellikle hikâye anlatımı ve karakter çözümlemeleri çocukların stratejik düşünme potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olur.

Sonuç olarak stratejik düşünme eğitim bilimleri içinde hem bilişsel gelişim hem de pedagojik uygulamalar açısından merkezi bir beceridir. Bu becerinin gelişimi, yapılandırılmış öğretim ortamlarında, çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun şekilde planlanmalıdır. Böylece stratejik düşünme çocukların hem bireysel farkındalığını hem de toplumsal sorumluluk bilincini artıran bir öğrenme alanına dönüşür.

2.2.5. Liedtka'nın Stratejik Düşünme Modeli

Stratejik düşünme kavramını açıklamak amacıyla farklı kuramsal modeller geliştirilmiştir. Alan yazın tarandığında, özellikle Liedtka'nın beş temel bileşenden oluşan yaklaşımı ile Bonn'un üç boyutlu modeli öne çıkmaktadır. Bu bölümde öncelikle Liedtka'nın stratejik düşünme modeline odaklanılacaktır.

Bu model, stratejik düşünmeyi "özel bir düşünme tarzı" olarak tanımlar. Stratejik düşünürü "bilgiye sahip olan değil, daima öğrenen bir birey" olarak tanımlar. Bu modeldeki görüş, stratejik düşüncenin aktif ve gelişime açık bir süreç olduğunun altını çizer. Liedtka'nın modelinin temelinde karışmış olan problemleri yetkinlikle çözebilme becerisine sahip olabilme ustalığı yatmaktadır. Bu beceriye sahip kişiler; var olan durumun analizini yapabilir, kaynakları daha faydalı kullanabilmenin birçok

yolunu arar, geleceğe yönelik bir dizi tedbirler alır ve öngörü de bulunur. Sonuç olarak ulaştığı durak ise yenilikçi çözümlerdir. Stratejik düşünme bireysel başarının da ayrılmaz bir parçası olarak varlık sahasında yer bulur (Liedtka, 1998).

Liedtka (1998), geliştirmiş olduğu stratejik düşünme modelinin beş temel madde ile açıklamıştır:

- a. Sistem perspektifi yahut olaylara farklı açıdan bakma
- b. Niyet
- c. Akıllı fırsatçılık
- d. Zaman içinde düşünme
- e. Hipotez olarak itici güç

a. Sistem Perspektifi yahut Olaylara Farklı Açıdan Bakma: Heterojen konuların ve problemlerin arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu ve her birinin bir diğerini nasıl etkilediğini anlamaya çalışmaktır. Bu maddenin bir diğer kavramsal ifadesi sistem perspektifi olarak da geçer. Sistem perspektifi stratejik düşünme kavramı için elzemdir. Sistem düşüncesine sahip birey bir değer oluşturma bilincine sahiptir. Bu model bir sistemin içsel mekanizmalarını anlamaya ve bu mekanizmaları test edip sürekli geliştirmeyi merkezine alır. Sistemin bütününe oluşturan küçük parçaları analiz eder. Bu parçaların birbirleriyle olan etkileşimlerini ve ilişkilerine odaklanır. Bu perspektifte her şey birbiriyle bağlantılıdır. Bağlantılı olan bütün parça ilişkisindeki neden-sonuç ilişkisini de inceler. Sistem sabit değildir. Sürekli olarak hareket ve devinim halindedir. Bu yaklaşım, sistemin işleyişini daha derinlemesine kavramayı ve parçalar arasındaki uyumu optimize etmeyi hedefler.

b. Niyet Odaklı: Stratejik düşünme sürecinde hedeflere ulaşmak için net bir niyet (amaç) belirlenmesi gerekmektedir. Atılacak adımlar bu niyet doğrultusunda şekillenir. Net amaç ifadesi belirgin ve ulaşılabilir bir hedefi kapsamaktadır. Bu ekip için bir pusula niteliğindedir. Çalışmaları belirli bir yönde odaklanmasını sağlar ve dağınıklığı önleyen bir yapıdadır. Niyet sabit bir yapıdadır, amaçlara ulaşmak için uygulanan metotlarda esneklik sağlanabilir. Harekete geçmeyi teşvik eder. Yaratıcı çözümler ve yenilikçi fikirler üretmek

için bir çerçeve çizer. Dikkati korumayı ve sürdürmeyi hedefler. Örgüt içindeki bireyler enerjilerini birleştirerek etkili bir şekilde kullanmalıdır. Niyet odaklı yaklaşım bunu sağlar. Aynı zamanda çabaların sonuç odaklı olmasını sağlar ve başarıyı ölçülebilir hale getirir.

- c. **Zaman İçinde Düşünme:** Stratejik düşünme geçmiş, günümüzü ve geleceği birbirine bağlar. Stratejik düşünme, dünü, bugünü ve yarını birbirine bağlar. Bu düşünce biçimi, bireyin hafızasını ve geçmiş deneyimlerini kullanarak geleceği şekillendirmeyi hedefler. Geçmiş deneyimler arasındaki benzerliklerin seçilmesi ve bu olaylardan dersler çıkarılması önemlidir.
- d. **Akıllı Fırsatçılık:** Amaçlanan stratejiyi ilerletmekle kalmayıp, yeni strateji olasılığına da fırsat tanınmalıdır. Sürekli olarak değişen olay/durum hissi ve zaman içinde düşünme süreçlerini ayırt ederek geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantının ilişkilendirilmesine vurgu yapmaktadır. Sadece hedeflenen stratejinin geliştirilmesine odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda yeni stratejilerin ortaya çıkma olasılığına da yer vererek amaç odaklı bir süreç sağlar.
- e. **İtici Güç Olarak Hipotez:** Hipotez oluşturma ve test etme süreci, bilimsel yöntemin temelini yansıtır. Örgütler (şirketler vb.) için hipotez geliştirme ve bu hipotezleri sınama becerisine sahip olmak büyük önem taşır. Bu yetkinlik, stratejik kararların doğruluğunu ve etkinliğini artırarak, örgütün sürekli öğrenme ve gelişim sürecine katkıda bulunur.



Şekil 2.1: Stratejik Düşünmenin Elemanları (Liedtka, 1998)

2.2.6. Bonn'un Stratejik Düşünme Modeli

Bonn (2005), stratejik düşünmeyi, rasyonel ve analitik yaklaşımlarla yaratıcı ve yenilikçi düşünce süreçlerini birleştiren bir stratejik problem çözme yöntemi olarak tanımlar. Bonn, stratejik düşünmeyi üç temel unsur üzerinden açıklar: **sistem düşüncesi**, **vizyon** ve **yaratıcılık**. Bu unsurlar, stratejik düşünmenin dinamik ve birbiriyle iç içe geçmiş bir süreç olduğunu ortaya koyar (Bonn, 2005).

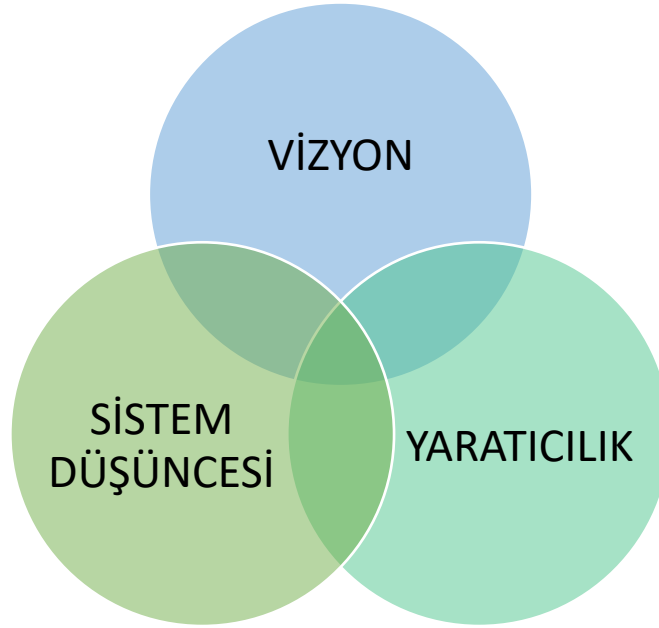
Sistem Düşüncesi: Sistem düşüncesi, bireyler ve olayların ötesine geçerek büyük resmi anlamaya odaklanır. Bu yaklaşım, parçalar arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri analiz ederek, karmaşık sorunlara bütüncül çözümler üretmeyi hedefler.

Vizyon: Vizyon, organizasyonun uzun vadeli hedeflerini ve yönünü belirler. Vizyonun, çalışanlar arasında bağlılık ve ortaklık duygusu yarattığını vurgular. Ayrıca, bireylerin hayal gücünü harekete geçirir, onlara ilham verir ve uzmanlıklarını en üst düzeyde kullanmalarını sağlar. Liedtka (1998) ise ortak bir vizyonun, karar verme sürecinde net bir yön belirlemede kritik rol oynadığını ifade eder.

Yaratıcılık: Yaratıcılık, stratejik düşünmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Rekabet avantajı elde etmek için yeni fikirler ve yenilikçi çözümler geliştirmeye odaklanır. Stratejik düşünürler mevcut kalıpların ötesine geçerek işleri yapmanın daha iyi yollarını araştırmalı ve yaratıcı düşünme becerilerini kullanmalıdır. De Bono (1996), yaratıcılık olmadan mevcut bilgi ve deneyimlerin tam olarak değerlendirilemeyeceğini

belirtir. Yaratıcılık, eski kavramların ve algıların ötesine geçerek, yeni perspektifler ve çözümler sunar.

Stratejik düşünme; sistem düşüncesi, vizyon ve yaratıcılık unsurlarını bir araya getirerek organizasyonların karmaşık ve değişken ortamlarda başarılı olmalarını sağlar. Bu süreç durağan olmayan ve sürekli gelişen bir yapıya sahiptir, bu da stratejik düşünmenin dinamik ve uyum sağlayabilen bir beceri olduğunu gösterir.



Şekil 2.2: Stratejik Düşünmenin Kritik Unsurları (Bonn, 2005)

2.2.7. Stratejik Düşünmenin Özellikleri

Günlük yaşamda veya herhangi bir durumda karar verirken, stratejik düşünme hem bireysel olarak hem de grup içinde iş birliğiyle uygulanabilir. Bu nedenle, stratejik düşünen bireylerin belirli özelliklere, davranışlara, tutumlara ve düşünme becerilerine sahip olmaları gerekir. Bu temel özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Stratejik düşünen bireyler, meraklı ve öğrenmeye açıktır.
- Esnek düşünce yapısına sahip olan bu kişiler, karşılaştıkları sorunlarda farklı bakış açılarına kolayca adapte olabilirler.

Stratejik düşünme; öngörüle bulunma, planlama yapma, karar verme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerinin bir arada

kullanıldığı bir süreçtir (Tetik, 2022). Bu süreçte, bireyler karşılaştıkları problemin olası sonuçlarını öngörmeli, bu öngörüler doğrultusunda planlama yapmalı ve nihayetinde rasyonel kararlar almalıdır. Dolayısıyla stratejik düşünme, bireyin önemli gördüğü problemleri veya kararları sistematik bir şekilde değerlendirdiği bir yaklaşımdır. Aynı zamanda olayların, durumların veya problemlerin sonuçları hakkında olası eylemleri öngörerek bu doğrultuda akılcı kararlar alma süreci olarak da tanımlanabilir (O'Neill, 2021).

Tablo 2.1: Stratejik Düşünmenin Özellikleri (Çetin ve Köse, 2017)

Stratejik Düşünme Özellikleri	Literatürdekiler
Kavramsal çözümleme becerisi	Thompson ve Strickland, 1996
Vizyon	Mintzberg, 1994; Bonn, 2005
Yaratıcılık	Mintzberg, 1994; Bonn, 2005
Esneklik, girişimcilik	Rowe vd., 1986
Sentezleme Becerisi	Mintzberg, 1994
Sezgisel	Mintzberg, 1994
Bilgi sahibi olma	Thompson ve Strickland, 1996
Farklı düşünebilme becerisi	Heracleous, 1996; Graetz, 2002
Sistem Yaklaşımı	Liedtka, 1998; Bonn 2005
Odaklanma, zamanında düşünme, varsayım odaklı ve zekice davranma	Liedtka, 1998
Analitik düşünme	Thompson ve Strickand, 1996

Stratejik düşünme, çeşitli beceri ve özelliklerle tanımlanan kapsamlı bir süreçtir. Kavramsal çözümleme becerisi (Thompson ve Strickland, 1996), vizyon (Bonn, 2005; Mintzberg, 1994) ve yaratıcılık (Bonn, 2005; Mintzberg, 1994) stratejik düşünürlerin geleceği şekillendirmesini ve yenilikçi çözümler üretmesini sağlar. Esneklik ve girişimcilik (Rowe vd., 1986), değişen koşullara uyum sağlama ve fırsatları değerlendirme yeteneğini ifade ederken, sentezleme becerisi (Thompson ve Strickland, 1996) ve sezgisel düşünme (Mintzberg, 1994) karmaşık bilgileri

bütünleştirerek karar verme sürecini destekler. Bilgi sahibi olma (Thompson ve Strickland, 1996) ve farklı düşünebilme (Heracleous, 1996; Graetz, 2002), analitik ve yaratıcı yaklaşımları birleştirir. Sistem yaklaşımı (Bonn, 2005; Liedtka, 1998), odaklanma, zamanında düşünme, varsayım odaklı ve zekice davranma (Liedtka, 1998) stratejik kararları bütüncül bir perspektifle ele almayı gerektirir. Analitik düşünme (Thompson ve Strickland, 1996) ise verileri sistematik şekilde değerlendirerek stratejilerin dayanaklarını güçlendirir. Bu özellikler, stratejik düşünmenin dinamik ve çok boyutlu doğasını yansıtır.

Stratejik düşünme, bir bireyin önceden edindiği kuralları veya yetenekleri, bir olayla karşı karşıya kaldığında yeteneklerinin kombinasyonunu kullanarak düşünmesidir (Thompson, 2001). Bu düşünme tarzı, davranış sergilemeden düşünmeyi, dikkatlice dinlemeyi, seçenekleri mantıksal bir çerçevede değerlendirmeyi, rolleri anlamayı, seçenekleri analiz etmeyi ve tutarlı bir şekilde ilke ve yöntemleri kullanmayı içerir. Stratejik düşünme, bilgiyi pasif bir şekilde tüketmek yerine; bilgiyi analiz ederek, değerlendirerek ve sentezleyerek karar verme sürecini kapsar.

2.2.8. Stratejik Düşünmenin Elemanları

Tablo 2.2: Stratejik Düşünmenin Elemanları (Bonn, 2005)

	Liedtka, 1998	Bonn, 2005	Mintzberg, 1994	Pisapia vd. 2005	Thompson ve Strickland, 1996
Sistem Perspektifi/ Yaklaşımı/ Düşüncesi	X	X		X	
Niyet Odaklı	X				
Zaman İçinde Düşünebilme	X				
Akıllı Fırsatçılık	X				
İtici Güç Olarak Hipotez	X				

Tablo2.2: Devamı

Vizyon		X			X
Yaratıcılık		X	X		
Sentez			X		
Sezgisel			X		
Yeniden Çerçeveleme				X	
Yansıtma				X	
Kavramsal					X
Analitik					X

Stratejik düşünmenin bileşenleri, çeşitli araştırmacılar tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. **Sistem perspektifi/yaklaşımı/düşüncesi** (Liedtka, 1998; Bonn, 2005; Pisapia vd., 2005), organizasyonu bütünsel bir yapı olarak değerlendirerek parçalar arasındaki ilişkileri analiz etmeyi gerektirir. **Niyet odaklı** (Liedtka, 1998) düşünme, stratejik hedeflere bilinçli bir şekilde odaklanmayı ifade ederken, **zaman içinde düşünebilme** (Liedtka, 1998) geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağlantı kurarak uzun vadeli planlama yapmayı kapsar. **Akıllı fırsatçılık** (Liedtka, 1998), değişen koşullarda avantaj yaratacak esnek ve pragmatik yaklaşımları benimsemeyi vurgular. **İtici güç olarak hipotez** (Liedtka, 1998), stratejik kararlarda test edilebilir varsayımlardan hareket etme anlayışını yansıtır. **Vizyon** (Bonn, 2005; Thompson ve Strickland, 1996), geleceğe yönelik bir yol haritası oluşturmayı, **yaratıcılık** (Bonn, 2005; Mintzberg, 1994) ise geleneksel kalıpların ötesinde yenilikçi çözümler üretmeyi ifade eder. **Sentez** (Mintzberg, 1994), karmaşık bilgileri anlamlı bir bütüne dönüştürme becerisini, **sezgisel** (Mintzberg, 1994) düşünme ise analitik süreçlerin yanında deneyim ve içgüdülerle karar vermeyi kapsar. **Yeniden çerçeveleme** (Pisapia vd., 2005), sorunlara farklı açılardan bakarak alternatif çözümler geliştirmeyi, **yansıtma** (Pisapia vd., 2005) ise geçmiş deneyimlerden öğrenerek stratejileri gözden geçirmeyi gerektirir. **Kavramsal** (Thompson ve Strickland, 1996)

ve **analitik** (Thompson ve Strickland, 1996) bileşenler ise sırasıyla soyut düşünceyi somutlaştırma ve veriye dayalı sistematik analiz yapma becerilerini temsil eder. Bu bileşenler, stratejik düşünmenin çok boyutlu ve dinamik yapısını ortaya koymaktadır.



Şekil 2.3: Stratejik Düşünmenin Elemanları/Bileşenleri (Liedtka, 1998; Bonn, 2005; Mintzberg, 1994; Pisapia vd., 2005; Thompson ve Strickland, 1996)

2.2.9. Stratejik Düşünme ile İlgili Araştırmalar

Yapılan araştırmalar genellikle işletme, ekonomi ve kamu yönetimi alanlarında yoğunlaşmıştır. Çocuk edebiyatında stratejik düşünce becerilerine yönelik araştırmalar henüz mevcut değildir.

Bu alanda incelenen çalışmaların genellikle işletme (Abdullah, 2022; Balaban, 2011; Çakır, 2018; Çiçek, 2013; Kara-Öztürk, 2018; Kula, 2019; Özen, 2017; Timuroğlu,

2010; Yurdakul, 2022), kamu yönetimi (Acar, 2022; Atmaca, 2007) alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim öğretim alanında Stratejik düşünme ile ilgili (Arslan, 2023; Demirel, 2015; Demirkan, 2023; Özeren-Karaoğlu, 2019; Tetik, 2022) çalışma sayısı oldukça azdır. Dahası hem Türkiye’de hem de yurt dışındaki literatürde stratejik düşünme ile öğrenme güçlüğünün ilişkilendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yurt dışında ise stratejik düşünmeye yönelik araştırmaların sıklıkla oyun teorisi (Bottino vd., 2007; Brocas & Carrillo, 2020; Choi, 2005; Erikson vd., 2021; Moomaw, 2015; Pareto, 2014) ile ilişkilendirilerek stratejik oyunlarla karar alma becerileri ya da erken dönem matematik becerilerinin incelendiği görülmüştür. Bu kapsamda araştırmacılar kendi geliştirdikleri oyunlar ya da literatürde yer alan akıl oyunları gibi stratejik oyunları kullanarak oyun teorisi kapsamında çocukların karar alma davranışlarını incelemişlerdir. Aynı şekilde Türkiye’de yapılan çalışmaların üçü de oyun temellidir (Arslan, 2023; Demirel, 2015; Tetik, 2022). Yurt dışında yapılan çalışmalardan yalnızca bir tanesi özel eğitim alanındadır (Pareto, 2014). O çalışmada da çalışma grubu zihin yetersizliği olan öğrencilerdir.

Choi (2005), araştırmasını Koreli (20) ve Amerika (11) olmak üzere iki farklı ülkede ana sınıfı öğrencilerinin board oyunları oynarken izledikleri stratejileri ve kazanma kaybetme durumundaki davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma Kore’de 5 ay, Amerika’da 3 ay olmak üzere toplam 8 ay veri toplanmıştır. Veriler çocukların oynadıkları elde edilen sırada gözlem formu ve video kasetle üç aşamalı olarak analiz edilmiş; araştırma sonucunda Kore’de board oyunları oyun odaklı oynatılırken, Amerika’da ise öğrenme odaklı oynatıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin demografik özellikleri göz önüne alındığında; oyuna başlatma, oyunun kurallarını gözlemlleme, oyun kazanma stratejilerinde ve oyun sonu davranışlarında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmış.

Bottino vd. (2007) araştırmasında, 7-8 ve 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerle bilgisayar tabanlı akıl oyunları üzerine çalışmıştır. Bilgisayar tabanlı akıl oyunlarının zihinsel süreçlere nasıl katkı sağladığını incelemiştir. Elde ettiği sonuçların yanı sıra bilgisayar tabanlı akıl oyunlarının stratejik düşünme üzerinde olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Pareto (2014) araştırmasında, daha önce düşük başarı seviyesi olan öğrencilerde etkili olduğu kanıtlanmış yenilikçi bir matematik oyununun, orta ve ileri düzeyde zihin engelli öğrenciler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Stratejik düşünme ve akıl yürütme

becerilerini geliştirmek amacıyla iki kişi tarafından oynanan bu oyun, kavramsal anlayış ve sayı algısını geliştirmeye odaklanmıştır. Çalışma, 4-24 ay arasında süren bir dönemde, 8 zihin engelli olan öğrenciyle gerçekleştirilmiştir.

Veriler; uygulama günlükleri, gözlemler ve ğretmen görüşmeleri aracılığıyla toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, ilgili-yeterli ğretmen desteği sağlandığında zihin engelli öğrenciler için oyunun çok etkili olduğu ve bu desteğin verilmesi durumunda oyunların zihin engelli öğrencilerin matematiksel yeti, stratejik düşünme ve iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Moomaw (2015), araştırmasında stratejik matematiksel board oyunlarının okul öncesi evresindeki çocuklarının sayı bilgisi ve hesaplama yetenekleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmasında üç farklı matematiksel board oyunu tasarlamış (rakam bilgisi, lme, sayma- hesaplama, sembolik temsil) ve bu oyunların zorluk dereceleri ve çocukların matematiksel davranışları analiz edilmiştir. Bu kapsamda üç-beş yaş aralığındaki 86 çocukla çalışılmıştır. Oyunları sınıfın ğretim programının bir parçası olarak uyarlanmıştır. Araştırmada düşük orta ve yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki ve farklı yaş grubundaki çocuklar için veriler ayrı ayrı analiz edilmiştir. Çalışmada araştırmacı tarafından oyun gözlem formu ve başarı formu oluşturulmuştur. Sonuç olarak üç yaş grubu çocuklar için orta-yüksek ve düşük sosyoekonomik seviyede matematiksel davranışlar anlamlı düzeyde farklılık gösterirken diğer yaşlarda böyle bir farklılık görülmemiştir.

Brocas ve Carrillo (2020), çalışmasında, çocukların nash dengesinde göre stratejik karar verme durumlarını incelemiştir. Bu çalışmada 5-10 yaş aralığındaki 304 ocuk ile 8-12 kişiden oluşan yaş grupları 28 grup oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından hazırlanan “Army Game” adlı oyun 3 seansta oynatılmıştır. Araştırma sonucunda, yaş artışı ile çocukların bireysel kazançlarına yönelik kararlar vermesi ve hücum-savunma davranışlarında mantıklı davranışlar sergilediği gözlemlenmiştir.

Erikson vd. (2021), çalışmasında dayanışmacı ve mücadeleye dayalı stratejik board oyunlarındaki davranışsal etkileri incelemiştir. Bu 6 haftalık bir periyotta 4-6 yaş aralığındaki 65 ocuk ile srdrlmştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular çocukların dayanışmacı, toplumsal, mücadeleci ve antisosyal olmak üzere dört farklı davranış sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Oyun türlerinin çocukların davranışları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı, dayanışmacı ve mücadeleci oyunların toplumsal

davranışlar üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların mücadeleye dayalı oyunları daha çok sevdikleri belirtilmiştir.

Tetik (2022) araştırmasında stratejik düşünme tabanlı oyunların erken eleştirel düşünme eğilimi üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmasında karma yöntem kullanmış; ön test-son test kontrol gruplu desene ek gözlem- görüşme formları kullanmıştır. Araştırması için “erken eleştirel düşünme ölçeği” geliştirmiştir. Çalışma grubu 48-72 aylık 66 çocuktan oluşmuştur. Deney grubuna sekiz haftalık periyotta haftada iki gün olmak üzere “stratejik düşünme temelli oyun programı” uygulamıştır. Çalışma grubu 4- 6 yaş arası 66 çocuktan oluşmuştur. Deney grubuna sekiz haftalık boyunca haftada 2 gün olacak şekilde planlama yaparak “stratejik düşünme temelli oyun programı” uygulamıştır. Araştırmanın nitel verileri çalışma grubunun ebeveynleri ile çalışılmış ve gerekli formları doldurmaları sağlanarak veriler elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda stratejik temelli oyun programının çocukların eleştirel düşünme düzeyinde deney grubu lehine anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Ek olarak ebeveyn görüşmelerinden elde edilen bulgulara stratejik düşünme temelli oyun programının sadece eleştirel düşünme düzeyini değil problem çözme, stratejik düşünme ve dikkat gibi birçok becerinin edinimini de desteklediğini çocukların gelişimi için bütüncül bir katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Demirel (2015), 11-14 yaş aralığındaki çocukların Türkçe ve Matematik derslerinde akıl oyunları ile gerçekleştirilen derslerin, çocukların problem çözme becerileri, stratejik düşünme yetenekleri, okul başarıları, sayı hissi ve derse katılımları sonuçlarını incelemiştir. Çalışmada çeşitlendirilmiş desen kullanılmış ve ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desen uygulanmıştır. 24 deney ve 24 kontrol grubu öğrencisi ile öğretmenleri örneklem olarak seçilmiştir. Bulgular, akıl oyunları ile ders işlenen deney grubunun problem çözme becerileri ve okul başarılarında artış olduğunu, ancak stratejik düşünme yetenekleri ve derse katılım durumunun kontrol grubuyla yeterli bir fark bulunmadığını göstermiştir. Öğretmen ve öğrenciler zekâ oyunlarının olumlu etkilerini belirtmişlerdir, ancak uygulama sürecinde bazı zorluklarla karşılaşmıştır.

Demirkan (2023), eğitim fakültesi idarecilerinin stratejik düşünme becerilerinin yükseköğretim kurumlarında reformun idareci ve akademik personellerin görüşlerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırma modelleri bir arada kullanılarak betimleyici bir yaklaşım benimsenmiştir. Katılımcılar, eğitim

fakültesinde görev yapan yönetici ve öğretim üyelerinden seçilmiştir. Nicel veriler istatistiksel testler, nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, eğitim fakültesi idarecilerinin stratejik düşünme becerileri ile yükseköğretimde yenilik ile pozitif bir ilişki olduğunu ve yöneticilerin bütünsel bakış açısı ve geleceği öngörme yeteneklerinin yükseköğretimde yenilikçi yaklaşımlara önemli katkılar sağladığını göstermiştir.

Arslan (2023) araştırmasında matematik temelli etkinliklerin 7. Sınıf öğrencilerinin stratejik düşünme becerileri ve derse katılım düzeylerine yansımalarını incelemiştir. Araştırmasında ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanmıştır. 6 haftalık bir periyotta aynı matematik öğretmeninin girdiği bir deney bir kontrol grubunda iki farklı sınıfta ile gerçekleşmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya koymaktadır. Bu bağlamda matematik eğitimi uygun oyunlarla bütünleştirilerek sürdürüldüğünde stratejik düşünme becerilerinin gelişimine ve stratejik düşünen bireyler kazanmak adına önemli katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Öğrencilerde kayda değer biçimde ders katılımının arttığı ve bu durumun bilişsel öğrenmeyi aynı zamanda kalıcı öğrenmeyi desteklediğini ifade etmiştir.

2.3. Çocuk Edebiyatı ile Stratejik Düşünme Becerisi Arasındaki İlişki

2.3.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Önemi

Edebiyat, temelinde sanatsal bir anlatım biçimidir. Dilthey'in (1995) vurguladığı gibi sanat ve edebiyat "varoluşu anlamamanın bir aracı" olarak görülmektedir. Bu yönüyle edebiyat, yalnızca estetik bir değer taşımaz aynı zamanda bireyler arası deneyimlerin aktarılmasını sağlar. Sever (2021), edebiyatın yaşamı anlamlandıran, bireyin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştiren, başkalarının deneyimlerine ortak olma imkânı sunan bir alan olduğunu belirtir. Edebiyat denilince genellikle sözcüklerle yaratılan dünyalar akla gelse de çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda bu anlatım, görsel öğelerle desteklenen daha bütüncül bir sanat formuna dönüşür. Özellikle resimli kitaplar, çocuklara hem dilsel hem de görsel bir estetik deneyim sunar (Lukens, Smith & Coffel, 2018).

Çocuk edebiyatı, genel edebiyat kuramlarından kopuk olmayan fakat çocukluk kavramıyla iç içe geçmiş bir disiplindir. Bu alana ilişkin farklı tanımlar bulunsa da tümü çocukların gelişimsel özelliklerine uygun sanatsal ürünleri merkeze alır. Sever’e (2021) göre çocuk edebiyatı; erken çocukluktan ergenliğe kadar uzanan dönemde, çocukların dil ve anlama düzeylerine uygun şekilde, duygu ve düşünce dünyalarını sanat aracılığıyla geliştirmeyi amaçlayan ürünlerin bütünüdür. Şirin (2007) ise bu alanı, çocuğun algı, duygu ve hayal dünyasına hitap eden, yalın ve içten bir anlatımla çocuğun estetik gelişimine katkı sunan geçiş dönemi edebiyatı olarak değerlendirir. Dilidüzgün (1996), çocuk edebiyatını 4–12 yaş aralığına yönelik, yazınsal değeri yüksek, çocuk gerçekliğini duyarlı biçimde ele alan metinler olarak tanımlar. Baş (2015) ise çocuk edebiyatının genel edebiyat içinde kendine özgü ölçütlerle yer aldığını vurgular. Yalçın ve Aytas’a (2017) göre bu alan çocukların hem bireysel hem gelişimsel özelliklerini gözeterik onların duygularına, hayal güçlerine ve estetik zevklerine hitap eden, şiddet ve bayağılıktan uzak ürünlerden oluşur.

Bu tanımlar doğrultusunda çocuk edebiyatı; çocuğun dünyasına duyarlı, onun gelişimini estetik ve düşünsel yönden destekleyen, dili ve görselleri etkin biçimde kullanan hem eğitici hem de sanatsal değeri olan bir edebiyat türü olarak değerlendirilebilir. Temel nitelikleri arasında çocuğa görelilik, görsel ve dilsel destek, edebi değer taşıma, çocuk gerçekliğine uygunluk ve çocukta sanatsal bilinç geliştirme öne çıkar.

2.3.2. Dünya’da ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Çocuk edebiyatının temelleri, çocuk kavramının toplumsal olarak farklılaşmaya başladığı Aydınlanma Çağı’na, yani 18. yüzyıla uzanır. Bu döneme kadar çocuk “küçük bir yetişkin” olarak görülmekteydi. Ancak Aydınlanma ile birlikte çocukluk, kendine özgü gelişimsel özellikleri olan bir dönem olarak kabul edilmiş, bu da edebiyat dahil olmak üzere birçok alanda çocuğa yönelik içeriklerin gelişmesini sağlamıştır (Şirin, 2019).

Batı’da başlangıçta yetişkinler için yazılmış eserlerin çocuklar tarafından da okunmasıyla çocuk edebiyatı şekillenmeye başlamıştır. Robinson Crusoe, Gulliver’in Seyahatleri, Tom Sawyer’in Maceraları, Pinokyo, Define Adası ve Küçük Prenses bu gelişimin önemli duraklarıdır (Şirin, 2019; Şimşek, 2011). 20.yüzyılda yaşanan savaşlar ve toplumsal dönüşümler, çocuk edebiyatında içerik ve biçim açısından daha

sanatsal ve pedagojik bir hassasiyetin gelişmesine neden olmuştur (Dilidüzgün, 1996; Neydim, 1998; Şimşek, 2014).

Türkiye’de ise çocuklara yönelik sözlü kültür ürünleri (ninniler, meddah, Karagöz vb.) Tanzimat öncesi döneme hâkimken Tanzimat sonrası Batı etkisiyle yazılı çocuk edebiyatı gelişmeye başlamıştır. Bu süreçte Batı klasiklerinin çevirileri (Robinson Crusoe, Gulliver) ön plana çıkmış; Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi’nin çevirileri önemli yer tutmuştur (Neydim, 1998; Şimşek, 2014).

II. Meşrutiyet döneminde Satı Bey, “çocuk edebiyatı” terimini ilk kez kullanmış; Gövsa, Elöve, Gökalp ve Tefik Fikret bu alanda hem kuramsal hem edebi katkılar sunmuştur (Şirin, 1994; Şimşek, 2014).

Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte çocuk edebiyatında hem üretim hem nitelik artmış, çeviri eserler etkisini sürdürse de Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri gibi yazarlar çocuklarca da ilgiyle okunmuştur (Şimşek, 2014).

1960’larda devlet politikaları ve yayınevleri çocuk edebiyatını yönlendirmiş; Cahit Uçuk gibi yazarların eserleri uluslararası düzeyde tanınmaya başlamıştır (Şimşek, 2014).

1970’lerde çeviri ve yerli üretimde düşüş gözlenmiş ancak yetişkin edebiyatı yazarları bu alana yönelmiştir. Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Ülkü Tamer gibi isimler çocuklar için de yazmıştır (Neydim, 1998).

1980 sonrası dönemde dini ve milli duyarlılıklar öne çıkarken 1990’lı yıllardan itibaren çocuğa görelilik ilkesini merkeze alan sanatsal niteliği yüksek eserlerin sayısı artmıştır. Bugün çocuk edebiyatı, çocuk merkezli ve çok boyutlu yaklaşımlarla gelişimini sürdürmektedir (Neydim, 1998).

2.3.3. Stratejik Düşünme Araştırmalarındaki Boşluklar ve Bu Çalışmanın Özgünlüğü

Stratejik düşünme kavramı, özellikle yönetim bilimleri, işletme stratejileri ve liderlik çalışmaları gibi alanlarda uzun süredir tartışılmakta ve geliştirilmektedir (Bonn, 2001; Liedtka, 1998). Bu alanlardaki çalışmalar stratejik düşünmenin bireyin karar alma sürecindeki esnekliğini, vizyon geliştirme becerisini ve sistemsal bakış açısını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Ancak bu kavramsal çerçeve, özellikle çocukluk dönemiyle ya da çocuklara yönelik içeriklerle ilişkilendirilmemiş; stratejik düşünme

becerilerinin erken yaşlardaki gelişimi üzerine yeterli düzeyde araştırma yapılmamıştır (Goldman, 2007; Pisapia, Reyes & Coukos-Semmel, 2005).

Çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalara bakıldığında ise bu edebi türün pedagojik, psikolojik, kültürel ve estetik işlevleri sıklıkla ele alınmakla birlikte çocuk edebiyatının düşünme becerileriyle özellikle de stratejik düşünme ile olan ilişkisine dair kuramsal ve uygulamalı araştırmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir (Şirin, 1994; Neydim, 1998; Şimşek, 2014). Oysa çocuk edebiyatı ürünleri, karakterlerin karşılaştıkları problemleri çözme biçimleri, hedef belirleme süreçleri, geleceği öngörme becerileri ve olaylar arası nedensellik ilişkilerini kavrama düzeyleri açısından stratejik düşünme becerilerinin gelişimi için önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Bu bağlamda, mevcut çalışmanın özgünlüğü iki temel noktaya dayanmaktadır. Birincisi, stratejik düşünme gibi çoğunlukla yetişkin bireylere yönelik bir becerinin, çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilmesi ve çocuk kitaplarında nasıl temsil edildiğinin sistematik biçimde incelenmesidir. İkincisi ise Liedtka (1998) ve Bonn (2001) tarafından ortaya konan stratejik düşünme modellerinin çocuk edebiyatı karakterleri üzerinden analiz edilmesi ve bu modellerin çocuklara uyarlanabilirliğine yönelik özgün bir kuramsal çerçevenin önerilmesidir. Bu yönüyle çalışma, yalnızca kuramsal literatürdeki bir boşluğu doldurmakla kalmayıp aynı zamanda uygulayıcılara – özellikle öğretmenlere, ebeveynlere ve yazar adaylarına – çocukların stratejik düşünme becerilerini destekleyecek metin seçiminde rehberlik edecek niteliktedir.

Stratejik düşünmenin erken yaşlarda nasıl geliştiği ve bu gelişimin edebi metinler aracılığıyla nasıl desteklenebileceğine ilişkin bulgular gerek çocuk edebiyatı kuramı gerekse eğitim bilimleri açısından literatüre yeni bir boyut kazandırmaktadır. Literatürde yer alan sınırlı sayıdaki araştırma bu yönde açık bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymakta ve bu çalışmanın özgünlüğünü daha da belirginleştirmektedir (Pisapia, 2005; Dragoni, 2011).

2.3.4. Stratejik Düşünce ve Çocuk Edebiyatı İlişkisi

Stratejik düşünme ile çocuk edebiyatı arasındaki ilişki, günümüzde yeni öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Stratejik düşünme, bilgi toplama ve bu bilgiyi etkili biçimde kullanma

süreçlerini içerirken; çocuk edebiyatı ise bireyin psiko-sosyal gelişimini destekleyen eleştirel düşünceyi teşvik eden bir öğrenme ortamı sunar (Şahin & Toprak, 2021; Şeker & Yıldız, 2021). Bu bağlamda çocuk kitapları, estetik duyarlılığı geliştirmenin yanı sıra bireyin düşünsel becerilerini de zenginleştirerek üst düzey düşünme kapasitelerine katkıda bulunabilir (Erol & Yıldırım, 2022).

Çocuk edebiyatının dil gelişimi üzerindeki etkisi de literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu tür metinler, çocukların hem dilsel yetkinliklerini artırır hem de çevreleriyle olan iletişimlerini güçlendirir (Çer, 2016; Koyuncuoğlu, 2021; Akçay & Baş, 2015). Böylece çocuklar, anlatılarla kurdukları bağ aracılığıyla eleştirel düşünme, sorgulama ve çok yönlü analiz becerilerini geliştirme fırsatı bulurlar. Özellikle masal ve hikâye gibi türler çocukların problem çözme, karar verme ve strateji üretme becerilerini pekiştiren yapılar sunar (Ulusoy & Altun, 2018).

Öte yandan çocuk edebiyatı yalnızca bilişsel değil, sosyal ve etik gelişim açısından da işlevseldir. Bu eserlerde adalet, empati, sorumluluk ve sadakat gibi değerler işlenmekte bu sayede çocuklara sosyal sorumluluk bilinci kazandırılmaktadır (Kaya & Özcan, 2022; Korkutan & Kaplan, 2022). Bu değerlerle donatılan çocuklar, sosyal ilişkilerinde daha duyarlı ve çözüm odaklı bireyler hâline gelmektedir.

Nikolajeva'nın (2010) çocuk edebiyatında çocuk karakterlerin yetişkin dünyasının normlarına karşı verdikleri mücadeleyi analiz etmeye imkân tanır. Bu mücadele yalnızca toplumsal düzeyde değil, bireysel stratejik kararlarla da şekillenir. Örneğin, klasik bir masal olan *Kırmızı Başlıklı Kız*'da ana karakter, büyükannesini kurtarmak için başlangıçta pasif bir figürken kimi modern yeniden yazımlarda avcıyı beklemeden kendi planını geliştirerek stratejik bir özne hâline gelir. Benzer şekilde, *Harry Potter* serisinde Harry'nin her kitapta giderek daha karmaşık stratejik kararlar alması – örneğin *Azkaban Tutsağı*'nda zamanda geriye dönerek olayları yeniden yapılandırması– çocuk okur için ileri düzeyde stratejik düşünme pratiği sunar.

Çağdaş Türk çocuk edebiyatında da bu izlekler açık biçimde görülebilir. *Patojenik Prenses*'te dedektif Arif'in mantıksal çıkarımlar yoluyla olayları çözmesi ve adım adım hipotezler geliştirmesi stratejik düşünmenin bilimsel akıl yürütme boyutunu destekler. *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserde ise Mine karakteri, kendine verilen görevlerde yalnızca dışsal engellerle değil, aynı zamanda kendi içsel ikilemleriyle de yüzleşerek hem bireysel hem kolektif düzeyde stratejik kararlar alır. Mine'nin karar

alma süreçlerinde alternatifleri değerlendirmesi, deneyimlerinden öğrenmesi ve uzun vadeli sonuçları öngörmesi, stratejik düşünmenin metin içi somut karşılıklarını oluşturur.

Bu tür örneklerde görüldüğü gibi, çocuk kitaplarındaki rol modellerin karar alma süreçleri, strateji kurma açısından pedagojik fırsatlar sunar. Özellikle grup çalışması, iş birliği ve liderlik temalarını işleyen eserlerde, çocukların stratejik planlamaya dayalı sosyal beceriler geliştirmeleri mümkündür (Johnson & Johnson, 2005). Masal türünde *Pamuk Prenses* ve *Yedi Cüceler* gibi anlatılar kolektif stratejilerin nasıl oluşturulabileceğini gösterirken; *Modern Hansel ve Gratel* gibi yeniden yazımlarda karakterlerin zekâlarıyla engelleri aşmaları, bireysel stratejik düşünmenin gelişimini destekler.

Bununla birlikte çocukların edebi metinlerde yer alan karakterlerle özdeşim kurmaları ve olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilmeleri stratejik düşünme için kritik olan sistematik analiz becerilerini güçlendirir.

Sonuç olarak çocuk edebiyatı aracılığıyla stratejik düşünmenin temelleri çocuklukta atılabilir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin stratejik düşünme becerisini destekleyecek şekilde yapılandırılması ve incelenmesi hem pedagojik hem de edebi açıdan yeni bir bakış açısının kapısını aralayabilir. Karakterlerin bilinçli kararlar alması, uzun vadeli sonuçları göz önünde bulundurması, çoklu seçenekler arasında değerlendirme yapması gibi unsurlar, çocuk edebiyatında stratejik düşünmeyi merkezine alan yeni bir okuma biçiminin oluşmasını mümkün kılar. Bu sayede çocuk edebiyatı sadece estetik ve etik bir alan olmaktan çıkar, aynı zamanda bilişsel gelişimi çok boyutlu destekleyen bir düşünme okulu haline gelir. Ancak bu ilişkinin işlenebilmesi için hem yazarların hem de eğitimcilerin bu farkındalıkla hareket etmesi gerekmektedir. Stratejik düşünmenin çocuklukta geliştirilmesi bireyin yaşam boyunca karşılaşacağı karmaşık sorunlara karşı daha donanımlı, yaratıcı ve etik temelli çözümler üretebilmesini sağlar. Bu nedenle çocuk edebiyatı yalnızca bir anlatı aracı değil, aynı zamanda bir düşünme okulu olarak yeniden konumlandırılmalıdır.

2.3.5. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Bu bölümde, çocuk edebiyatı yapıtlarının temel öğeleri olan; konu, karakter ve ileti hakkında bilgi verilmiştir. Çocuk edebiyatının temel öğelerine dahil edilen birden fazla

etmen olsa da bu çalışmanın konusu ve sınırları gereğince yalnızca bulgular kısmında aktif olarak işlenecek olan “konu, karakter ve ileti” seçilmiştir.

Çocuk edebiyatı eserleri karakterler, konu, ileti gibi temel bileşenlerden oluşmaktadır. Bu eserler, çocuk okurları nitelikli metinlerle buluşturarak okuma kültürü kazanmalarını sağlamakta ve onların düşünen, duyarlı bireyler olarak yetişmesine katkı sunmaktadır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, çocuk okurun okuma deneyimi sırasında kendi yaşamıyla bağ kurabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Başka bir ifadeyle, yazarın aktarmak istediği yaşam gerçekliği ile çocuğun deneyim dünyası arasında kopukluk olmamalıdır. Şirin (1994:13-14), çocuk edebiyatını çocuk edebiyatı yapan öncelikler konusunda şunları vurgulamaktadır:

“Çocuk edebiyatı çocuksu fantezinin şölenidir. Oyun, masal ve serüven çağı çocuğunun eğilimleri anlatıma yansıdığı oranda çocukların ihtiyacını karşılayan edebiyattan söz edilebilir. Derin ruh çözümlemelerinin çocuk edebiyatında yeri yoktur. Sadeliğin egemen olduğu anlatım şiir, hikâye, masal ve romanı çocuğa göre olana yaklaştırır. Konunun gerektirdiği durumlarda anlatım ve biçim oyunları çocuk edebiyatı yazarının vazgeçemediği yönelişlerdir. Böyle durumlarda amaç anlatım ve biçimin öne çıkması değil etkili anlatımın gereğine uygun hareketin bilinçli olarak kullanılmasıdır. Çocuk bakışını sanatçı bakışıyla bütünleştirebilen yazar ve çizerler gerçek çocuk kitabı yazar ve çizerleridir. Çocuk edebiyatının yerini ve önemini bu yazar ve çizerler belirler.”

Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri:

1. Konu
2. Karakter
3. İleti

Bu öğelerden yola çıkarak, çocuk edebiyatı yapıtları aşağıdaki ilkeler bağlamında incelenmiştir.

2.3.5.1.Konu

Özdemir (1995), konuyu yazınsal yapıtlarda üzerinde durulan temel düşünce ya da durum olarak tanımlar. Konunun; olay, duygu, düş ya da düşünce olabileceğini bu yönüyle yazının dışındaki yaşamsal ya da düşsel bir unsura dayandığını ifade eder.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde konu ve kurgu çocuğun gelişim özellikleri, kavrama düzeyi ve ilgi alanlarına uygun olmalıdır. Yazarın anlatmak istediği düşünce eserin temel çatısını belirlerken; bu düşüncenin çocuğun yaşantısıyla bağlantılı, ilgi çekici ve anlaşılır şekilde sunulması önemlidir.

Konu belirlenirken yalnızca çocuğun gelişimsel süreci değil, içinde yaşadığı kültürel ve toplumsal çevre de dikkate alınmalıdır (Oğuzkan, 2006). Bu sayede çocuk kendi yaşam deneyimleriyle örtüşen temaları içeren eserlerle daha güçlü bir bağ kurabilir.

Edebi metinlerin çocuklara oyun tadında bir deneyim sunması gerektiğini vurgulayan Şirin (1998), anlatılan konuların keyifli, düşündürücü ve duygusal gelişime katkı sağlayacak nitelikte olması gerektiğini belirtir.

Kurgunun taşıyıcı öğelerinden biri olan çatışmalar ise metnin dinamiğini sağlar. Kişinin kendisiyle, başka bir kişiyle, doğayla ya da toplumla yaşadığı içsel ya da dışsal çatışmalar, olay örgüsünü besler. Bu çatışmaların gerçekçi, ölçülü ve çocuğun duygusal dünyasına uygun şekilde işlenmesi önemlidir. Abartılı rastlantılar veya yapay gerilimler, anlatının inandırıcılığını zayıflatabilir.

Sonuç olarak çocuk edebiyatında konu ve kurgu; yaşa, gelişime ve çevresel bağlama duyarlı biçimde tasarlanmalı aynı zamanda çocuk okura estetik bir anlatı deneyimi sunmalıdır

2.3.5.2.Karakter

Yazınsal metinlerde anlatının temel unsurlarından biri karakterdir. Özellikle çocuk edebiyatında karakterler, okurun metinle kurduğu duygusal ve bilişsel bağın merkezinde yer alır. Çocuklar, kendilerine benzer özellikler taşıyan karakterlerle özdeşim kurabilir, bu durum sosyal öğrenme süreçlerine katkı sağlayarak değerler sisteminin gelişimini destekler (Akyüz, 2014). Farklı niteliklere sahip karakterlerle karşılaşmak ise çocuğun eleştirel düşünme yetisini besler (Lüle, 2007).

Karakter, yalnızca olay örgüsünü taşıyan bir figür değil aynı zamanda eğitsel bir işleve sahiptir. Bu nedenle çocuk kitaplarında karakterlerin içerik ve işlev açısından bilinçli biçimde tasarlanması önemlidir (Yalçın & Aytaş, 2005). Gereğinden fazla sayıda karakter, küçük yaş gruplarında anlatının takibini zorlaştırabilir bu nedenle yan karakterler baş karakterle ilişkili biçimde kurgulanmalıdır.

Türk Dil Kurumu (2005), karakteri anlatının merkezinde yer alan olayları yönlendiren kişi olarak tanımlar.

Sever'in (2012) sınıflamasına göre çocuk edebiyatı karakterleri açık/kapalı ve devingen/durağan olarak değerlendirilir. Açık karakterler birçok yönüyle tanıtılırken, kapalı karakterler sınırlı bilgiyle sunulur. Devingen karakterler kurgu içinde değişim gösterirken, durağan karakterlerde bu dönüşüm gözlenmez. Özellikle açık ve devingen karakterlerin, çocuğun hayal gücü ve duygusal gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Anlatıcı, karakterleri doğrudan betimleme, eylemlerle gösterme ya da diğer karakterlerin yorumları aracılığıyla tanıtabilir. Bu çoklu sunum, çocuğun karakteri daha derinlikli anlamasını ve davranışsal çıkarımlarda bulunmasını sağlar (Özdemir, 1995).

Karakterlerin çocukla özdeşim kurabilecek biçimde yapılandırılması çocuk-okur etkileşimini derinleştirir. Oğuzkan (2000), çocuk kitaplarında az sayıda kahraman kullanılmasını ve karakterlerin çocuğun yaş grubuna yakın olmasını önerir. Nitelikli metinlerde bu tür yapılandırılmış açık ve devingen karakterler çocukların değer dünyasına hitap ederken eleştirel okuma becerilerinin gelişmesine de katkı sağlar.

2.3.5.3. İleti

İleti, Türkçe Sözlük'te "Bir kaynaktan alıcıya ulaştırılmak istenen duygu, düşünce ve becerileri içeren şeyler, yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj (TDK, 2005)" olarak tanımlanır.

Çocuk edebiyatında *ileti*, yazarın okurla paylaşmak istediği temel düşünce ya da duygudur (Sever, 2012; Özdemir, 1994). Yazınsal yapıtlarda bu ileti doğrudan verilmez; metnin dokusuna sindirilmiş biçimde, okurun sezgisiyle keşfetmesi beklenir (Sever, 2006; Özdemir, 1995). Bu yönüyle ileti, öğretici metinlerde açık biçimde sunulurken, yazınsal metinlerde örtük olarak yapılandırılır.

İletiler, çocukların düş kurmasına, yaşamı sorgulamasına ve insana dair duyarlıklar geliştirmesine katkı sağlamalıdır (Dilidüzgün, 2002; Sever, 2012). Ancak bu süreçte yazar kendi ideolojisini dayatmak yerine çocuğun çok yönlü düşünmesine olanak tanımalıdır.

2.3.6. Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi: Çocuk Edebiyatına Uyumlu Anlatı Temelli Model

Stratejik düşünme, bireylerin karmaşık durumlar karşısında bütünsel, ileriye dönük ve yaratıcı çözüm yolları geliştirebilme becerisini ifade eder (Liedtka, 1998; Bonn, 2005). Bu yetkinlik yalnızca yetişkinler için değil çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi açısından da kritik önemdedir. Ancak çocuk edebiyatı alanında stratejik düşünmeye dair kuramsal bir modelin geliştirilmemiş olması bu araştırmanın özgünlük temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Liedtka'nın beş boyutlu stratejik düşünme modeli (1998) ile Bonn'un yaratıcı strateji boyutları (2005), çocuk edebiyatı anlatılarıyla örtüştürülerek yeni bir kuramsal çerçeve önerilmektedir. Bu çerçeve, anlatıdaki karakterlerin stratejik dönüşüm süreçleri üzerinden modellenmiştir. Yani kuram, yalnızca tematik ya da olay örgüsüne dayalı bir çözümleme değil, karakter merkezli düşünme biçimlerinin izini süren anlatı çözümlemelerini hedefler. Bu nedenle model, anlatı içindeki karakterlerin çevreyle ilişkilerini nasıl kurduğu (sistem perspektifi), zaman içinde nasıl düşündüğü (geçmiş–şimdi–gelecek bağlantısı), niyetle nasıl hareket ettiği (amaçlı içsel yönelim), beklenmedik durumlara nasıl yanıt verdiği (akıllı fırsatçılık), hangi alternatif çözüm yollarını denediği (hipotez üretme) ve anlatının vizyoner ve yaratıcı yönünü nasıl temsil ettiği gibi becerilerini merkeze alarak yapılandırılmıştır. Her bir bileşen, çocuk edebiyatındaki karakterlerin stratejik düşünme becerilerini nasıl temsil ettiğini gösterecek şekilde yeniden kavramsallaştırılmıştır.

Bu model, anlatı çözümlemelerinde karakterlerin düşünme biçimlerini ortaya koymayı amaçlar. Böylece çocuk edebiyatı yalnızca estetik ve değer temelli bir alan değil, aynı zamanda stratejik düşünmenin gelişimini destekleyen kurgu odaklı bir öğrenme laboratuvarı olarak değerlendirilir.

Bu çalışmada önerilen anlatı modeli, uygulama bölümünde “*Balkabağı ile Dünya Seyahati*” ile “*Patojenik Prenses*” adlı eserde yer alan karakterlerin dönüşüm süreçleri üzerinden stratejik düşünme bileşenlerinin nasıl temsil edildiğini ortaya koymaya

yöneliktir. Dolayısıyla model hem kuramsal düzlemde hem anlatısal uygulamada karakterlerin davranışsal örüntüleriyle eşleşen, somut karşılıkları izlenebilir bir yapıya sahiptir.

Tablo 2.3: Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi (Liedtka,1998; Bonn, 2005; Sever, 2017)

Stratejik Düşünme Boyutu	Çocuk Edebiyatındaki Karşılığı	Açıklama	Kaynak
1.Sistem Perspektifi	Mekanların ve ilişkilerin bütüncül işlevi	Karakterlerin yaşadığı çevreyi ve sosyal örgüyü çok yönlü değerlendirme becerisidir. Karakterin, olaylar arasındaki ilişkileri fark ederek çevresini sistemsal biçimde çözümlemesi bu boyutla örtüşür.	Liedtka (1998); Bonn (2005); Sever (2017)
2. Niyet Odaklılık	Karakterin hedefe yönelik tutarlılığı	Anlatıdaki karakterin, içsel motivasyonu ve amaca yönelik net yönelimi ile hikâye boyunca eylemlerinde anlamlı bir süreklilik göstermesi stratejik niyet kavramını yansıtır.	Liedtka (1998); Bonn (2005)
3.Akıllı Fırsatçılık	Beklenmedik durumlara yaratıcı tepkiler	Karakterin olay akışı dışındaki engellere veya fırsatlara yaratıcı ve esnek bir şekilde yanıt vermesi; risk alma, deneysel düşünme ve yenilikçilik ile ilişkilidir.	Liedtka (1998); Bonn (2005)

Tablo 2.3: Devamı

4.Zaman Boyutlu Düşünme	Geçmiş–şimdi–gelecek bağlantısı	Karakterin geçmiş deneyimlerinden öğrenerek mevcut kararlarını bu bilgiye dayandırması ve geleceğe dair öngörülerde bulunması bu boyutun çocuk anlatılarındaki karşılığıdır.	Liedtka (1998)
5. Hipotez Olarak İtici Güç	Olasılıklara dayalı düşünme ve alternatif üretme	Karakterin olaylar karşısında “Eğer böyle olursa...” gibi varsayımlarla ilerleyip farklı senaryoları öngörerek çözüm yolları üretmesi stratejik düşünmenin deneysel-doğrulamalı doğasını yansıtır.	Liedtka (1998); Bonn (2005)
6. Vizyon (Bonn)	Hayal edilen gelecek kurgusu	Karakterin kendi gelişimi ya da toplumun yararına ulaşmak istediği daha büyük, dönüştürücü bir hayali temsil etmesi. Bu boyutta karakter yalnızca sorunu çözmekle kalmaz, bir değer yaratmaya çalışır.	Bonn (2005)
7.Yaratıcılık (Bonn)	Özgün anlatım biçimleri ve sıra dışı çözüm yolları	Karakterin kalıpların dışına çıkarak kendine has yollar denemesi, özgün davranışlar sergilemesi ve alışılmadık çözüm yaklaşımları üretmesi bu boyutu karşılar.	Bonn (2005)

2.4. Feyza Kartopu’nun Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği

Feyza Kartopu, çocuk ve yetişkin edebiyatı alanında eserler veren bir yazar ve editördür. Sivas'ın bir dağ köyünde doğmuş, lisans eğitimini Çankırı Karatekin Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamlamıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde pedagojik formasyon ve metin çözümlemeleri üzerine eğitim almıştır. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra yazarlığa yönelmiş ve çeşitli yayınevlerinde editörlük yapmıştır. Kartopu'nun çocuk edebiyatına katkıları arasında "Salyangoz Avcıları", "Balkabağı ile Dünya Seyahati", "Başka Bir Dünya", "Zamanın Şarkısı" ve "Kitabın İçine Düşen Çocuk" gibi eserler bulunmaktadır. Bu eserlerde doğa sevgisi, çevre bilinci ve hayal gücü ön plandadır. Yazar, çocuk edebiyatında öğretici bir üslup yerine, mizahi ve sanatsal bir anlatımı tercih etmektedir. Çocukların estetik zevklerini önemseyen ve onları birey olarak gören bir yaklaşımı benimsemektedir. Feyza Kartopu, edebi üretiminde doğadan ilham almakta ve yazma sürecinde disiplinli bir çalışma rutini izlemektedir. Yazarlık dışında çeşitli kültürel etkinliklerde yer almakta ve çocuklarla doğrudan iletişim kurarak edebiyat sevgisini yaygınlaştırmaktadır (Kartopu,2020).

2.5. Melek Çe’nin Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği

Melek Çe, 1968 yılında Samsun'da doğmuştur. İlköğrenimini burada tamamladıktan sonra ortaokul eğitimine Bolu'da devam etmiş, lise öğrenimini ise Edirne'de tamamlamıştır. Eğitim yaşamı farklı şehirlerde süren yazar, İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Metalürji Mühendisliği Bölümü'nde başladığı yükseköğrenimini, bir yıl sonra İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne geçerek sürdürmüş ve bu bölümden mezun olmuştur.

Üniversite eğitiminin ardından bir süre basın sektöründe çalışmış, sonrasında bilimsel araştırmalarla ilgilenmiş; özellikle Öklidyen ve uzay geometrisi üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Zamanla çocuk edebiyatına yönelen Melek Çe, öykü, roman, deneme, şiir ve masal türlerinde eserler vermiştir. Yazın yaşamında çocukların düşünsel ve duygusal gelişimini destekleyecek, hayal gücünü besleyecek metinler üretmeye önem vermektedir.

Yazarın kaleme aldığı *Siyah Merkez*, *Badem Operasyonu*, *Acıbadem Operasyonu*, *Limon Ağacı'nın Sırrı*, *Gölgedeki Yıldız* ve *Karganın Kalbi* gibi eserleri, çocuk ve

gençlik edebiyatı alanında dikkat çeken örnekler arasında yer almaktadır. Melek Çe'nin yapıtlarında genellikle fantastik kurgular, felsefi sorgulamalar ve insanın içsel yolculuğuna dair öğeler ön plana çıkar.

Çocuklara yönelik edebi üretiminde dilin estetik olanaklarını kullanmaya özen gösteren yazar, kitaplarında öğreticilikten çok sezdirme yoluyla düşündürmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşımı, onun yazınsal kimliğinin özgün yanını oluşturmaktadır (Çe,2024).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu tez çalışmasında, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş, *Balkabağı ile Dünya Seyahati* ve *Patojenik Prenses* eseri doküman analizi yöntemiyle incelenmiş ve bu eserlerdeki karakterler stratejik düşünce gelişimi açısından nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Temelde anlam üzerine odaklanan nitel araştırmalar tümevarımsal süreç ve zengin betimlemelere dayanmaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür.

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu başlığı altında *Balkabağı ile Dünya Seyahati* ve *Patojenik Prenses* eserleri incelenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada, nitel araştırma desenine uygun olarak doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Çalışmada incelenen iki çocuk edebiyatı eseri — Feyza Kartopu’nun *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı yapıtı ile Melek Çe’nin *Patojenik Prenses* adlı eseri — doküman analizi yöntemiyle sistematik biçimde incelenmiştir. Bu analiz sürecinde özellikle eserlerdeki karakter yapılandırmaları, olay örgüsü içerisinde yer alan stratejik karar alma örüntüleri, tematik yapı ve çocuklara yönelik örtük/örtük olmayan iletiler mercek altına alınmıştır. Stratejik düşünmenin edebi temsil biçimleri detaylandırılarak değerlendirilmiştir.

Doküman analizi sürecinde tematik analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Liedtka (1998) ve Bonn’un (2005) stratejik düşünme modelinde öne çıkan altı temel boyut — sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, akıllı fırsatçılık, hipotez kurma ve alternatif üretme, bütüncül stratejik düşünme — araştırmada çözümleme kategorileri olarak kullanılmıştır. Bu başlıklar, kodlama sürecinde ana temalar olarak işlev görmüş; metinlerde geçen karakter davranışları, anlatısal tercihler ve olay örüntüleri bu çerçevede betimsel kodlarla eşleştirilmiştir. Kodlama süreci manuel

olarak gerçekleştirilmiş, metinden alınan alıntılar doğrudan bu stratejik başlıklar altında temalaştırılmıştır.

Bununla birlikte, doküman analizinden elde edilen verilerin derinleştirilmesi ve yazar niyetinin anlaşılması amacıyla her iki yazarla da yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları, stratejik düşünme kuramı bağlamında özel olarak yapılandırılmış; karakter yaratım süreci, olay kurgusundaki stratejik tercihler, strateji biliminin edebi kurguya etkisi gibi temalara odaklanmıştır. Bu doğrultuda yazarların; stratejik düşünmeye dair bilgi düzeyleri, bu bilgiyi ocuk edebiyatı bağlamında nasıl dönüştürdükleri ve anlatı evrenine nasıl entegre ettikleri sorgulanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Görüşme verileri, daha önce belirlenen tematik çerçeveye göre (örneğin: “karakter kurgusunda stratejik karar alma”, “zaman yapısının planlanması”, “stratejik düşünmenin çocuklara aktarımı”) sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Kodlar doğrudan katılımcı ifadelerine dayandırılmış, anlam örüntüleri temalar altında gruplandırılmıştır. Görüşmeler, eserin bağlamsal çözümlemesini destekleyici bir nitelik taşımakta ve araştırmanın çok yönlü veri yapısını güçlendirmektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Balkabağı ile Dünya Seyahati'nin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi

Çocuk edebiyatı, yalnızca çocuklara hitap eden basit metinler değil, aynı zamanda bireyin düşünsel, duygusal ve etik gelişimini destekleyen çok katmanlı anlatılardır. *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eser de bu bağlamda değerlendirildiğinde klasik anlatı kalıpları ile modern çocuk edebiyatının değerler temelli yaklaşımını bir araya getirerek dikkat çeker. Anlatı yapısında masalsı öğelerle birlikte çağdaş çocuğun dünyasına hitap eden dinamikler bir arada sunulmuştur. Bu bölümde, eserin çocuk edebiyatının temel ölçütleri doğrultusunda; konu, karakter ve ileti özellikleri incelenecektir.

4.1.1. Konu

Konu, TDK'ye göre “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durumdur (TDK, 2011). Özdemir (1995), konuyu yaşamın içinden ya da düşlenen bir öge olarak tanımlarken; üzerinde durulup işlenen düşünce ve olaylar bütünü kapsadığını belirtir. Çocuk edebiyatında konuların eğlendirici olmasının yanı sıra çocukları düşündürmesi, onların görüş geliştirmelerine katkı sağlaması beklenir (Oğuzkan, 2010).

Eserin kurgusu şu şekilde ifade edilebilir: “Balkabağı ile Dünya Seyahati” adlı eser, modernleşmenin ve şehirleşmenin etkisiyle toplumun her kesimine nüfuz etmiş hızlı yaşam ve modernleşmenin etkilerinin ele alındığı bir anlatıdır. Eserde yaz tatilini geçirmek üzere köye gelen Mine adlı çocuğun, köyün zamanla doğallığını yitirerek şehirleşmeye başladığını fark etmesiyle birlikte yalnızca bireysel bir farkındalık geliştirmesi değil, aynı zamanda çevresini bu değişime karşı uyarmaya ve dönüştürmeye yönelik aktif bir çaba içerisine girmesi konu edinilir. Mine, eski dostlarına köyün artık eskisi gibi olmadığını fark ettirmeye çalışır; insanların hayal kurma yetilerini kaybettiği ve yönlendirmelerle hareket etmeye alıştığı bir düzene karşı eleştirel bir tutum geliştirir. Bu bağlamda karakter, yalnızca gözlemleyen değil, müdahil olan ve değişim yaratmaya çalışan bir özne olarak kurgulanır. Mine, insanların kurgusal olarak yönlendirmelere bağımlı hâle geldiği, iletişim kurmaktan

uzaklaştığı ve hayal kurma yetilerini yitirdiği bir toplum yapısını gözlemler. Bu dönüşümden rahatsızlık duyan Mine, Çay Tadımcısı adlı bir hanımefendi ve onun balkabağından yapılmış eviyle tanışarak farklı bir bakış açısına sahip olur. Bu karşılaşma onu “Gölge Adamlar” adı verilen metaforik varlıklarla yüzleşmeye ve köyün eski dokusunu geri kazanmak üzere harekete geçmeye yönlendirir.

Eserde bireyin dönüşüm süreci ile birlikte toplumsal hayal gücünün yeniden inşası ön plana çıkar. Özetle şehirleşmenin etkisiyle Fesleğen Köyü özelinde var olan değişim ve bunun karşısında baş karakter Mine’nin eski değerleri hatırlatma çabası ve mücadelesi eserin konusunun temel taşlarını oluşturmaktadır.

Yukarıda özetlenen konu doğrultusunda, eserin anlatısını ve temel düşüncelerini somutlaştırmak amacıyla, aşağıda kitaptan seçilmiş örnek sahneler ve alıntılar sunulacaktır. Bu örnekler, eserin edebi içeriğinin daha iyi anlaşılmasına ve işlenen konuların okuyucuya yansıtılmasına katkı sağlamaktadır.

“Uzun, soğuk kış geride kalmış, aylar sonra ilk kez bir otobüs köyün girişinde tıslayarak durmuştu. Otobüsten çabucak inen Mine, aynı çeviklikte köy meydanına doğru koşmaya başladı. Arkasından bağırان ailesinin sesi çoktan işitilmez olmuştu. Sekiz ay boyunca maruz kaldığı gürültülü okulu günleri, trafik ve curcuna geride kalmıştı işte! Tüm bunlardan sonsuzca kurtulmayı diledi. Ancak bu dileğin, uzak bir hayal olduğunu anlamakta gecikmeyecekti. Yolun kenarındaki alıç ağacının geçince geniş bir düzlük yerine, soğuk ve yabancı bir hava karşıladı onu. Dikkatle baktığında gözünün alabildiği her şeyin değişmiş olduğunu gördü. Fesleğen köyü o bildik köy değildi artık, her şey değişmişti. Eğrelti otlarından sanat eserleri yaptıkları, yabani çiçekleri inciler, elmaslar gibi kulak arkalarına takıp takıştırdıkları ve yağmurun yağdığı her sabah salyangoz alına çıktıkları o köy, kuş olup uzak ülkelere göçmüştü sanki. Kaçtığı ne varsa işte şimdi karşısındaydı. Hey bu köye neler olmuştu böyle (Kartopu,2020, s.9)?”

Eserde Mine’nin köye dönüşü ve çevresindeki değişimi fark ediş i oldukça belirgindir. Yukarıdaki pasajda da görüldüğü üzere Mine’nin köyü eskisi gibi bulamaması onun hem mekânsal hem de sosyal değişimlere dair algısını ortaya koyar. Mine, köyün doğallığını ve eski yaşam ritmini yitirdiğini gözlemlemekte, bu durum onu derin bir yabancılaşmaya ve hayal kırıklığına sürüklemektedir. Bu bağlamda köyün değişimi

sadece fiziksel bir dönüşüm değil, aynı zamanda insanların yaşam tarzı ve ilişkilerindeki farklılaşmayı da simgeler.

“Vaktiyle çevresi ve içindekilerle uyum halde yaşayan bu köy gitmiş, yerini hızlı ve ruhsuz kalabalıkların doldurduğu tuhaf bir köy almıştı. Hatta artık bu köyden de söz etmek mümkün değildi. Çünkü insanlar, buradaki değişime kayıtsız kaldığından, güzeli dair ne varsa eski bir türkü gibi dillerde kalmıştı. Geçtiği tozlu yollar, uzun ve görkemli binalarla kaplıydı şimdi. Tıpkı şehirdeki gibi, diye düşündü Mine. Ardından köy meydanındaki kahveyi aradı gözleri. Eskiden bu kahveden halkın şen sohbetleri, gülüşmeleri işitilirdi. Şimdi kopkoyu bir sessizlik vardı burada. Yanından gelip geçenlerse yalnızca ayak ucuna bakıyor, böyle yetişmesi gereken yere daha hızlı yetişiyorlardı. Köy hızlanmıştı, köylüler hızlanmıştı. Zaman koşuyordu. Üstelik kimse, hiçbir şeye yetişemez olmuştu. Köydekilerin her biri, birer maraton koşucusuymuş da az ilerideki bitiş çizgisine doğru koşar adım ilerliyorlarmış gibi görünüyordu (Kartopu, 2020, s.10)?”

Eserde Mine’nin köye dönüşü ve çevresindeki hızlı değişim betimlenir. İlk alıntıda Mine, köyün eskisi gibi olmadığını, doğallığını ve özgün yaşam biçimini yitirdiğini fark eder. İkinci alıntıda ise köyün fiziksel dönüşümünün yanı sıra sosyal yapısının ve insanların davranışlarının da değiştiği vurgulanır. Köy, canlı ve sıcak bir topluluk olmaktan çıkmış; hız ve modern yaşamın getirdiği yalnızlık, iletişimsizlik ve yabancılaşma hâkim olmuştur. Kahvehanedeki sessizlik, insanların birbirine yabancılaşmasını simgelerken, köy sakinlerinin aceleci ve birbirine kayıtsız tavırları, şehirleşmenin getirdiği ruhsuzluk ve kopukluğu gözler önüne serer.

Bu anlatımlar, eserin temel konusunu oluşturan “değişim ve yabancılaşma” temasını somutlaştırmaktadır. Mine’nin yaşadığı bu gözlem ve duygu durumu, metnin ilerleyen bölümlerinde eski değerlerin yeniden hatırlanması ve köyün kaybettiği toplumsal bağların onarılması için yapılacak mücadelelerin temelini oluşturur.

4.1.2. Karakter

Çocuk edebiyatı metinlerinde karakter sayısının sınırlı tutulması önerilmektedir. Gereğinden fazla karakter, küçük yaş gruplarının anlatıdaki ilişkileri çözümlemesini güçleştirebilir. Bu nedenle yan karakterlerin baş karakterle ilişkili biçimde kurgulanması, olay örgüsünün takibini kolaylaştırır (Yalçın & Aytaş, 2005).

Karakter türleri ele alınırken “tip” ve “karakter” ayrımı açıklığa kavuşturulmalıdır. Tip; belirli bir özelliği baskın biçimde temsil eden daha çok genellemeye dayalı bir figürdür (Özdemir, 1994:109). Karakter ise bireysel özellikler taşıyan, gelişebilen, duygu ve düşüncelerinde derinlik bulunan bir kişiliktir. Psikolojik boyutu olan, çelişkiler ve değişim gösteren karakterler bireysellikleriyle ön plana çıkar.

Sever (2012), karakterleri işlevsel olarak dört başlıkta sınıflandırır:

- **Açık karakter:** Okura çok yönlü tanıtılan, duygu ve düşünceleri belirgin olan karakterlerdir. Bunlar, çocuğun yaşam gerçekliğini kavramasında etkilidir (Doğan, 2014).
- **Kapalı karakter:** Sınırlı yönüyle tanıtılan, anlatı içindeki etkisi düşük figürlerdir.
- **Devingen karakter:** Zamanla değişim gösteren, yeni tutum ve değerler geliştiren karakterlerdir (Sever, 2012).
- **Durağan karakter:** Anlatı boyunca değişim yaşamayan, başlangıçtaki tutumunu sürdüren karakterlerdir.

Özellikle açık ve devingen karakterlerin, çocukların hayal gücü ve yaşam bilgisi gelişimi üzerinde önemli etkisi vardır. Gerçekçi, çok boyutlu ve gelişime açık karakterler; çocuğun özdeşim kurabileceği, anlamlandırabileceği figürler olarak yapılandırılmalıdır (Sever, 2012; Dilidüzgün, 1994). Aksi hâlde aşırı idealize edilen ya da yalnızca olumlu niteliklerle donatılan figürler, metnin inandırıcılığına zarar verebilir.

Akademik yazındaki bu bilgiler ışığında *Bal Kabağı ile Dünya Seyahati* adlı yapıttaki karakterler “karakter çözümleme tablosu” ile incelenmiştir. Karakterlerin sahip oldukları özellikler doğrultusunda stratejik eylemlerinin analiz edileceği detaylı inceleme *Karakter Temelli Stratejik Düşünme Temsilleri* bölümde yer alacaktır. Bu bölümdeki amaç karakterlerin tanıtılması ve sahip oldukları özelliklerin belirtilmesidir.

Tablo 4.1: Balkabağı ile Dünya Seyahati Adlı Eserin Karakter Analiz Tablosu (Kartopu, 2020)

Karakter	Karakter Türü	Dönüşüm Durumu	İşlevi/Temsili Anlam
Mine	Açık, Devingen	Anlatının başında gözlemci, duygusal bir karakterken anlatının sonunda arkadaşlarını yönlendiren, hayal gücünü savunan aktif bir bireye dönüşür.	Farkındalık, direniş, hayal gücü ve sorgulama becerisi gelişen lider karakter.
Çay Tadımcısı	Durağan, rehber	Değişim geçirmez lakin Mine'nin fikrî dönüşümüne öncülük eder. Anlatıdaki durağan ama etkili figürdür.	Bilgelik, yavaş yaşam, farkındalık ve estetik duyarlık figürü. Mine'nin hayata farklı bir gözle bakmasını sağlar.
Ozan	Kapalı, Durağan	Metin boyunca sorgulayan değil reddeden bir yapıdadır. Hayal gücünü küçümser, değişime kapalıdır.	Şüpheli karakter. Anlatıdaki pasif direnci temsil eder. Mine'nin dönüşümüne tezat oluşturarak farkı açığa çıkarır.
Taner	Kapalıdan Açığa	Kısmi dönüşüm.	Merak ve kaygı arasında sıkışmış bir figür.
Lokman	Durağan bilge	Önceleri doğadan ve hayalden kopmuş görünürken çocukların etkisiyle geçmişe ve masallara yeniden yönelir.	Yeniden bağ kurma ve içsel dönüşüm potansiyelini yansıtır.
Hayalet Haslet	Açık, Simgesel Figür	Mine'nin iç sesi ya da sezgisel yönünün temsili olabilir. Fiziksel varlığı net olmasa da dönüşümün eşik bekçisidir.	Mine'nin bilinçaltı, korkuları ve sezgileriyle yüzleşmesini sağlayan figür.
Bakkal Kanber	Durağan, Edilgen	Dış dünyanın değişimine tepki vermez. Eskiye özler ama yeniyi sorgulamaz.	Çocuklara eskiyle bağ kurmanın önemini sezdirenen bir tip özelliğini temsil etse de o da değişime ayak uydurmuştur.

4.1.3. İleti

Türkçe Sözlük, iletiyi “bir kaynaktan alıcıya aktarılmak istenen duygu, düşünce ve becerileri içeren mesaj” olarak tanımlar (TDK, 2005).

Feyza Kartopu’nun *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserinin 20–24. sayfaları arasında yer alan *Kurabiye Yağmurlarına Yakalanmak* adlı bölümde eserin iletisine dair belirli ölçülerde somut örnekler verilmiştir. Bu mesaj eserdeki karakterlerin sosyal çevreleriyle kurduğu duygusal ve zihinsel bağlara temas eder. Bu temasın eşiği de farkındalık ve iletişimsizlik kavramları çerçevesinde ele alınmaktadır. Mine adlı karakter, çevresindeki insanlara kelimeler, masallar ve hikâyeler aracılığıyla ulaşmaya, dokunmaya çalışsa da içinde bulunduğu toplumun bu çağrılara karşı duyarsız kaldığını gözlemler. Yazar bu durumu, “*Masalarına koca bir tabak dolusu kelime bıraktı. Bunlar şifalı ve iç gıcıklayan kelimelerdi. Ama kelimelere çatal saplayan tek bir kişi bile olmadı*” (Kartopu, 2020, s.21) ifadesiyle somutlaştırır.

Mine’nin gözlemlediği bu durum yalnızca fiziksel değil, zihinsel bir durgunluğa da dikkat çeker. Kartopu (2020), “*Her gün gördüğü görüntülere öyle alışmıştır ki bakar ve geçer. Duyar ama kulak vermez*” (s.20) sözleriyle modern bireyin zamanla duyarsızlaştığını, anlamlı olana karşı ilgisini kaybettiğini dile getirir. Mine’nin masal, şiir, türkü gibi içeriklerle anlam aktarmaya çalışmasına karşın hiçbir karşılık alamaması toplumsal düzeyde bir farkındalık eksikliğini ortaya koyar: “*Fakat Mine’ye kulak veren tek kişi bile olmadı*” (Kartopu, 2020, s.21).

Aynı zamanda bölümde bireylerin hayatın akışı içinde sürekli bir yerlere yetişme telaşında oldukları ancak bu hareketliliğin onları özlerinden uzaklaştırdığı vurgulanır: “*Ama kancasını sapladığı herkes, yerinde de olsa koşmaya devam etti. Tıpkı yürüme bandının üzerindeymiş gibi*” (Kartopu, 2020, s.22). Bu benzetme, bireylerin yerinde sayan bir döngüde olduklarını metaforik biçimde yansıtır.

Mine’nin içsel yolculuğu ise “*Fesleğen Köyü*” metaforu üzerinden ele alınır. Kendisinin mutluluk tanımı ile çevresinin sunduğu “*hazır mutluluk*” kavramı arasında bir sorgulama başlar: “*Peki, döndüğü bu yer, gerçekten ihtiyaç duyduğu o köy müydü*” (Kartopu, 2020, s.24)? Bu cümle, dışsal değerlerle içsel tatmin arasındaki gerilime işaret eder.

Bu bölümler doğrultusunda eserin iletisi şu biçimde özetlenebilir: Modern yaşamın hızlı akışı bireylerin duygusal ve düşünsel farkındalıklarını köreltmekte; birey anlamlı olana temas etmekte zorlanmakta ve gerçek mutluluğu dış dünyada ararken içsel yönünü ihmal etmektedir. Yazar bu iletiyi çocuğa doğrudan vermek yerine, Mine karakteri üzerinden sezdirerek ve metaforlar aracılığıyla sunmayı tercih etmektedir.

Bu iletiyi daha yakından görebilmek için eserin 20 ile 24. sayfaları arasında yer alan kurmaca bölüme yer verilmiştir. Aşağıda tam hâliyle sunulan bu metin parçası, yazarın iletisini nasıl kurgusal yapının içine yerleştirdiğine dair açık bir örnek teşkil etmektedir:

“Sonra da çıt çıt çıt çıt çıtırtdı! Derken tak! Ve sonra bir tak daha. Son tak sesiyle beraber kafama iri, ama çok iri bir çikolatalı kurabiye düşerdi. Kurabiyenin içi yağmur suyuyla dolu olduğundan çikolatalar içinde eriyik halde durur ve bir ısırık aldığım da etraf çikolata gölüne dönüşürdü. Bana kalan tek şey, bu soğuk çikolata gölünün içinde kulaç atmak olurdu. Vay canına, ne muhteşem günlerdi!”

Mine’nin gülümsemesinde iki ölçü yorgunluk, bir ölçü mutsuzluk vardı şimdi. Çünkü arkadaşları içinde bulunduğu değişimin farkında değildi. Tıpkı köydeki diğer insanlar gibi... Bazen böyle olur; zaman geçer, mevsimler değişir, bebekler büyür, bir ağacın yaş halkaları gibi yüzlere çizgiler yerleşir ama insan hiçbir şeyi fark edemez. Her gün gördüğü görüntülere öyle alışmıştır ki bakar ve geçer. Duyar ama kulak vermez. Ancak Mine, henüz bunları bilmiyordu ve sonraki günlerini tam olarak şöyle geçirecekti:

İlk önce, karşılarındaki aptal kutuya kilitlemiş bir ailenin yanına gitti Mine. Masalarına koca bir tabak dolusu kelime bıraktı. Bunlar şifalı ve iç gıcıklayan kelimelerdi. Ama kelimelere çatal saplayan tek bir kişi bile olmadı.

Düşlerini kaybetmiş insanlar gördü. Yanlarına oturdu ve en sevdiği masalı anlattı onlara. Masalı; bir türkü, uzunca bir şiir ve bir öykü izledi. Fakat Mine’ye kulak veren tek kişi bile olmadı.

Yollarda bir yere yetişmeye çalışırcasına koşturup duran insanlar vardı. Bunlar için uzun oltalar hazırladı. Amacı, oltasına gelen insanları yavaşlatmak ve biraz olsun etraflı izlemelerini sağlamaktı. Ama kancasını sapladığı herkes, yerinde de olsa koşmaya devam etti. Tıpkı yürüme bandının üzerindeymiş gibi!

Mine elinden geleni yapmış fakat hiçbir sonuca varamamıştı. Burası, yani Fesleğen Köyü, dünyanın en mutlu köyü değil miydi? Ve kendisi, tam da bu sebeple geri dönmemiş miydi? Gözlerini kapattı ve Viking masallarında geçen o büyülü sözü tekrarladı, “Dünyanın en mutlu köyü, dönme ihtiyacı duyduğu köyündür.”

Peki, döndüğü bu yer, gerçekten ihtiyaç duyduğu o köy müydü? Üstelik herkese bir haller olmuştu. Mine, bu düşüncelerle evine doğru yürüdü. Güneş batmak, yıldızlar göğün göğsüne dizilmek üzereydi” (Kartopu, 2020, s.20–24).

Metnin geneline yayılmış örtük iletiler aracılığıyla çocuk okurun hayal gücünü kullanmaya teşvik edildiği ve doğayla yeniden bağ kurmasının önemsendiği görülmektedir. Hikâyenin başında verilen Yahya Kemal Beyatlı’ya ait “*İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar*” alıntısı (Kartopu, 2020, s. 32), bu yönelimin en açık göstergesidir. Mine’nin sürekli bir arayış hâlinde oluşu ve “*Bir şeyler yapmalı, bir şeyler yapmalı... Ama ne?*” (Kartopu, 2020, s. 32) şeklindeki sorgulayıcı yaklaşımı, çocuklara içsel motivasyonla harekete geçmenin önemini sezdirir. Mine’nin bir süre sonra kendini “tabiatın koynunda” bulması, daha önce hiç görmediği çiçeklerle karşılaşması ve bir ağacın mevsimsel dönüşümüne tanıklık etmesi gibi sahneler ise doğayla kurulan ilişkinin duyuşsal boyutunu güçlendirir. Özellikle “*Zaten insan, ancak bir ağacın dört mevsimine şahitlik ettiği zaman doğanın kucağında hissedebilirdi kendini*” ifadesi (Kartopu, 2020, s. 35), doğayı yalnızca bir fon olarak değil, karakterin dönüşümünde etkin bir öge olarak yapılandırır. Metin boyunca yer alan mizahi ifadeler de bireyin kendi farkındalığını ortaya koyma biçimi olarak değerlendirilir. Örneğin, Mine’nin “*Henüz aklımı kabak ekmekle yemedim.*” ya da “*Deyimlerle aram berbattır.*” (Kartopu, 2020, s. 37) gibi cümleleri, karakterin eleştirel düşünebilme kapasitesini ve bireysel tutum geliştirme becerisini yansıtır. Tüm bu örnekler, iletinin doğrudan değil, metnin dokusuna sindirilmiş biçimde sunulduğunu ve çocuk okurun sezgisel olarak keşfetmesine imkân tanıyan bir anlayışla kurgulandığını göstermektedir.

Çay tadımcısı sahnesi, *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserde iletinin sezgisel yollarla yapılandırıldığı dikkat çekici örneklerden biridir. Mine’nin doğanın içinden geçerek ulaştığı balkabaklı evin bahçesinde karşılaştığı kadın, çayın hazırlanış sürecine sanatsal bir ritüel gibi yaklaşmaktadır. Kadının, “*Birazcık daha kabuk zencefil... Biraz daha, biraz daha... Ve işte hazır!*” (Kartopu, 2020, s. 37) şeklindeki sözleri, yalnızca bir yemek tarifini değil, sabır, denge ve uyumla oluşturulmuş bir

yaşam biçimini simgeler. Kadının hiçbir şeyi aceleye getirmemesi, Mine'ye teklif ettiği sıcacık balkabağı çorbasının özenle hazırlanmış olması, çocuğa bir yemeğin ya da bir içeceğin yalnızca tüketim nesnesi değil, aynı zamanda bir değer taşıyıcısı olduğunu sezdirir. Bu sahnede yer alan *“Kadın cevap vermek yerine, evin bahçesine kırmızı pötikareli bir örtü serdi... Çiçeklerin renkleri eflatundan mora çalıyor ve sanki arada bir gülümsüyordu.”* (Kartopu, 2020, s. 37) cümlesi ise, çevresel detaylara gösterilen özeni ve estetik duyarlılığı öne çıkarır. Tüm bu betimlemeler, çay tadımcısının temsil ettiği dünyada duyuların, renklerin, kokuların ve küçük detayların anlam taşıdığına; dolayısıyla yaşamın ancak farkındalıkla anlam kazanabileceğine işaret eder. Bu bağlamda sahne, çocuğa dikkatli gözlem yapma, sabırlı olma ve basit görünen eylemler içinde anlam arama gibi değerlere yönelik örtük iletiler sunmaktadır.

Genel bağlamda *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eser, çocuk edebiyatının anlatı olanaklarını kullanarak hayal gücünün bastırılmasına karşı bir direniş öyküsü sunar. Eser, baskıcı sistemlerin bireysel yaratıcılığı ve düş gücünü tehdit edebileceğine dikkat çekerken çocukların iç dünyalarındaki özgünlüğü korumalarının ve hayal kurma yetilerini yitirmemelerinin ne kadar önemli olduğunu vurgular. Özellikle "Gölge Adamlar" adlı kuruluşun temsil ettiği yapı hayal kuran bireyleri kontrol altına alma çabasıyla sistematik baskının simgesi hâline gelir. Ancak anlatının sonunda bu kuruluşun etkisizleştirilmesiyle birlikte hayal kurmanın sadece bireysel değil toplumsal bir iyileşmeye de kapı aralayabileceği mesajı verilir. Bu bağlamda yapıtta iletilen temel düşünce; hayal kurmanın, baskı ve sıradanlık karşısında bir direnç biçimi olduğu ve çocuklara özgürlüğü yeniden hatırlatan dönüştürücü bir güç taşıdığıdır. Nitekim yazar ile yapılan röportajda Feyza Kartopu kitabın iletilisinin temellerini nasıl inşa ettiğine şu şekilde değinmiştir:

“Peki, kitapta nasıl bir vizyon tasarlandığı sorusuna gelirsek benim cevabım net olur: Tamamen hayal üzerine. Nitekim bir söyleşide ya da çocuklarla yapılan bir etkinlikte hep şunu söylerim: Her şey bir hayal ile başlar. Bu benim için yalnızca edebi bir motto değil, aynı zamanda yazarlık serüvenimin de özüdür.

Hatta bir defasında çocuklarla yaptığım bir söyleşide bunu dile getirmiştım: “Her şey bir hayal ile başladı çocuklar” dediğimde, içlerinden biri oflayarak “Hocam, hayal ne ya?” demişti. Bir diğeri “Ben hiç hayal kurmuyorum ki!” demişti. Bu karşılıklar beni derinden etkiledi. Çünkü çocuklar bile artık hayal kurmaya inanmıyorsa tamamen

somut düşünen bir kuşağa dönüşüyorsak hayal gücüne yer bırakmayan bir dünyaya doğru gidiyoruz demektir. İşte tam da o anda bu kitap fikri kafamda netleşti.

Ben bu kitabın özünü, hayallerin silinmeye yüz tuttuğu bir evren üzerinden kurdum. Ve ancak çocuklar hayal kurmaya yeniden inandıklarında eskiye dönülebileceğini bir şeylerin tekrar anlam kazanabileceğini göstermek istedim. Ben hâlâ inanıyorum ki düşlere inanarak, soyut düşünmeye yer açarak, iyilik hâlinin ve düşlerin aramızda dolaşmasına izin vererek bir yaşam vizyonu kurulabilir. Bu vizyoner bakış ancak hayal gücüyle mümkündür. Kitabın özü de zaten tam olarak budur: Hayallerin unutulduğu, terk edildiği bir dünyada çocukların hayale yeniden sarılmasıyla başlayan bir dönüşümün hikâyesi” (F. Kartopu, kişisel iletişim, 16 Mayıs 2025).

4.1.4. Karakter Gelişimi ve Stratejik Planlama

Karakter gelişimi yalnızca anlatının ilerleyişini sağlayan bir yapı unsuru değil, aynı zamanda yazarın bilinçli planlamasının sonucu olarak stratejik bir işlev de üstlenir. Özellikle ana karakterlerin inşasında anlatının duygusal, düşünsel ve etik yükünü taşıyacak nitelikte çok katmanlı bir yapı hedeflenir. Bu durum, karakter yaratımının rastlantısal değil amaca yönelik bir düşünce tasarımı olduğuna işaret eder. Literatürde stratejik planlama, hedef belirleme, kaynak yönetimi ve uzun vadeli etkilerin öngörülmesiyle tanımlanırken (Mintzberg, 1994; Liedtka, 1998; Bonn, 2005), edebi üretimde bu yaklaşım karakterin gelişim çizgisi, çatışma çözümüleme biçimi ve ilişkisel yönelimleri üzerinden kendini gösterir. Özellikle çocuk edebiyatı gibi hem estetik hem eğitsel işlevler taşıyan bir türde karakterlerin stratejik biçimde yapılandırılması, okuyucunun düşünme biçimini etkileyen önemli bir etmendir. Dolayısıyla bir karakterin çok boyutlu, tutarlı ve dönüşüme açık şekilde inşa edilmesi, yazarın stratejik niyetini ve planlamasını yansıtan önemli göstergelerden biridir.

Bu bölümde yazar **Feyza Kartopu** ile yapılan röportajdan elde edilen veriler doğrultusunda “*Balkabağı ile Dünya Seyahati*” adlı eserin karakter yaratım sürecinde nasıl bir stratejik planlamanın izlendiği ortaya konacaktır. Yazarın doğrudan ifadeleriyle özellikle ana karakterlerin kurgulanmasında izlenen düşünsel süreç ve yaratım stratejisi aktarılacaktır.

“Sizin de belirttiğiniz gibi karakterlerin kendilerine özgü bir stratejisi vardır. Zaten ‘karakter yaratımı’ başlı başına bir alan olarak kabul edilir. Kurmacayı oluştururken

karakterler üzerine oldukça fazla düşünüyoruz. Bu nedenle özellikle ana karakter üzerinden konuşmak istiyorum. Bizim ana karakterimiz Mine. Kurgu büyük ölçüde onun etrafında şekilleniyor ve biz onu daha yakından tanıma fırsatı buluyoruz. Her zaman anlatıya eşlik eden merkezdeki karakter o.

Eserde elbette başka karakterler ve yan karakterler de var ancak bu karakterlerin çocuk okurun zihninde bir tür hatırlatıcı unsur olarak yer edinebilmesi ve onlarla empatik bir bağ kurabilmesi gerekiyor. Örneğin Ozan gibi aylak aylak dolaşmayı seven çocuk tiplerimizde da sıkça karşımıza çıkan figürler. Kimi çocuklar hiç yerinden kalkmak istemez, kimileri bitkilere, kimileri hayvanlara ilgi duyar. Bu noktadan hareketle bitkilere ilgi duyan bir karakterimiz de var. Örneğin Lokman, ısırgan otu eline değdiğinde ‘Bu neden elimizi yakıyor?’ diye soran bir çocuk. Ozan, Taner gibi karakterlerimiz de farklı özellikler taşıyor. Taner biraz daha fiziksel olarak güçlü-kuvvetli bir karakter. Karakter isimleriyle kişisel özellikleri arasında bir uyum kurmaya çalıştım. Örneğin Taner’in anlamı, yanlış hatırlamıyorsam ‘güçlü-kuvvetli’ idi ve biz bu özelliği Taner’de hem fiziksel görünümde hem de davranış düzeyinde görebiliyoruz.

Hayalet Haslet de bu anlatının önemli karakterlerinden biri. Onun da belirgin kişisel özellikleri var. Çünkü bir karakterin yaratımı belli bir düşünsel süreç, stratejik planlamaya dayanır. Karakterler soyut biçimde değil; üç boyutlu, çok yönlü, gerçek insanlar gibi düşünümlere inşa edilir.

Özellikle ana karakterler söz konusu olduğunda onların fiziksel özelliklerini ortaya koymanın bazı yolları vardır. Dış görünüş betimlemeleri bunlardan biridir, bu betimlemeler çizimle ya da sözcüklerle yapılabilir. Ayrıca karakterler eylemleriyle tanıtılabilir. Örneğin Lokman’ın bitkilerle kurduğu ilişki bu konudaki ilgisini doğrudan yansıtır.

Karakterin tanıtımında diyaloglar da oldukça belirleyicidir. Konuşmalar aracılığıyla karakterin iç dünyasını ve eğilimlerini anlayabiliriz. Bunun yanı sıra kişisel özellikleri ve diğer karakterlerle kurduğu ilişkiler, onun kim olduğunu anlamamızda önemli ipuçları verir. Örneğin Mine karakterini ilk etapta biraz itici, dışlanan bir çocuk olarak görürüz; gruba katılmak isteyen ama kabul edilmeyen biridir. Hayalet Haslet ise daha çok dışlanmış kimsenin sahiplenmediği bir figürdür. Mine onunla ilk karşılaştığında belli bir tedirginlik yaşar. Ancak bu temas anı yalnızca Mine’nin değil,

her iki karakterin de kimliğini açığa çıkarır. Okur, bu sahnede hem Mine'yi hem de Hayalet Haslet'i daha derinlikli biçimde tanıma imkânı bulur.

Tüm bu karakter yapıları aslında bilinçli bir stratejik planlamanın ürünüdür. Özellikle karakter merkezli bir kurgu oluştururken, arkada ciddi bir yapı söküm süreci işler. Bu süreçte temel amacım 'canlı, kanlı çocuk karakterler' yaratmaktı. Bu benim kişisel hedefimdi ve bunun için çok emek verdim.

'Canlı kanlı karakterler' dediğimizde onların belirli özellikleri olması gerekir. Elbette bu özellikler sadece tanıtıcı unsurlar değil karakteri çok yönlü ve inandırıcı hâle getiren yapı taşlarıdır. Gerçek insanlar gibi karakterlerin de farklı yönleri, eğilimleri, ilişkilenebilecek özellikleri vardır. Yan karakterlerde bu yönleri her zaman derinlemesine göremeyiz, genellikle bir ya da iki belirgin özellikleriyle öne çıkarlar. Oysa ana karakterlerde—örneğin Mine, Çay Tadımcısı ya da Hayalet Haslet gibi—birden fazla özellik ve ilişki biçimini göstermek mümkündür. Bu da onları daha üç boyutlu, daha gerçekçi karakterler hâline getirir (Kartopu,2025)."

Yazarın aktardığı bu süreç, karakter yaratımının sezgisel bir yaratımdan ibaret olmadığını aksine bilinçli, çok katmanlı ve stratejik bir planlamayla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Karakterlerin isimlerinden fiziksel özelliklerine, ilişki biçimlerinden anlatı içindeki rollerine kadar her unsur, uzun vadeli düşünülmüş bir yapının parçası olarak inşa edilmiştir. Bu bağlamda yazar, çocuk edebiyatında güçlü bir karakter inşasının ancak stratejik düşünme becerileriyle mümkün olabileceğini ortaya koymakta her karakterin anlatıdaki işlevinin ötesinde düşünsel bir hedefin taşıyıcısı olduğunu göstermektedir.

4.2. Balkabağı ile Dünya Seyahati Eserinde Stratejik Düşünme Becerilerinin Anlatı Yoluyla Temsili

Bu bölümde *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı yapıttaki karakterlerin yaşadığı değişimler alt başlıklar halinde incelenecektir. Bu alt başlıklar Liedtka'nın ve Bonn'un stratejik düşünme becerilerinden yola çıkarak geliştirilen "*Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi: Çocuk Edebiyatında Karakter Temelli Anlatı Modeli*" ile açıklanacaktır. Eserde yer alan tüm karakterler incelemeye tabii tutulmamıştır. Tip özelliğini gösteren yan karakterlerden ziyade eserin gidişatına yön veren ana karakterler analiz edilmiştir. Analizi yapılan bölümlerin olay örgüsü de tablolarda belirtilerek incelenmiştir.

Bu başlık altında, *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserde yer alan ana karakterlerin stratejik düşünme becerileri önerilen kuramsal çerçevenin (Liedtka ve Bonn'un modeline dayalı karakter temelli anlatı modeli) alt bileşenleri doğrultusunda incelenecektir. Her karakterin anlatı içerisindeki dönüşüm süreci; sistem perspektifi, zaman boyutlu düşünme, niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık, hipotez üretme, vizyon, yaratıcılık ve bütüncül stratejik düşünme başlıkları çerçevesinde değerlendirilerek çözümlenecektir. Eş zamanlı olarak yazar Feyza Kartopu ile yapılan röportajdan elde edilen verilere, ilgili çözümleme bölümlerinde “*metinden kanıtlar*” ifadesiyle yer verilmiştir ancak her bölümde doğrudan yazara ait bir alıntıya başvurulmamış, bazı çözümlemeler yazar görüşleriyle dolaylı biçimde ilişkilendirilmiştir.

4.2.1. Mine'nin Stratejik Düşünme Yolculuğu

Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserin başkahramanı olan Mine, anlatı boyunca hem bireysel bir farkındalık sürecinden geçmekte hem de çevresine etki eden stratejik kararlar alarak dönüşümünü tamamlamaktadır. Bu başlık altında Mine'nin düşünme biçimi, karar alma süreçleri ve içsel yönelimi; Liedtka ve Bonn'un stratejik düşünme bileşenlerinden yola çıkarak önerilen kuramsal çerçeve doğrultusunda sistemli biçimde incelenecektir.

4.2.1.1. Sistem Perspektifi

Sistem perspektifi, bireylerin ilişkiler ağını anlamlandırmasını bir yapıyı etkileyen birçok faktör kuvvetini aynı anda düşünebilmesini sağlar. Bireylerin ya da karar vericilerin bir durumu yalnızca parçalarına ayırarak değil, parçalar arasındaki bağlantıları anlayarak değerlendirmesini içerir (Liedtka, 1998). Bir olayı parçalarına ayırmak yerine, onu çevreleyen unsurların birbiriyle etkileşimi ve bütünsel dinamikler üzerinden anlamayı hedefler. Bu yaklaşım, neden-sonuç ilişkilerini doğrudan görmediğimiz toplumsal yapıların daha karmaşık görüldüğü durumları anlamamız için elzemdir. Bonn (2005) bu yetiyi “görünmeyen yapıları görme” ve “dönüşüm döngülerini sezme” becerisi olarak tanımlar.

Sistem perspektifi önerilen kuramsal çerçeve doğrultusunda çocuk edebiyatı metinlerinde karakterlerin içinde bulundukları mekânları ve ilişkisel örüntüleri çok yönlü değerlendirme becerisiyle ilişkilendirilir. Bu boyut, yalnızca fiziksel çevrenin

fark edilmesini değil; aynı zamanda karakterin karşılaştığı durumları bir bütün olarak algılayabilmesini, çevresiyle kurduğu ilişkilerdeki işlevsel bağları çözümleyebilmesini ve olaylar arasındaki nedensel bağlantıları kurabilmesini içerir. Anlatıdaki karakterin bir tehlikeyi çatışmayı ya da dönüşüm sürecini değerlendirirken bu çok katmanlı yapıyı fark etmesi, sistem perspektifinin anlatı içindeki en belirgin göstergesidir. Bu başlık altında incelenen içerikler Liedtka ve Bonn'un stratejik düşünme modeli esas alınarak analiz edilmiştir.

Aşağıdaki tablo, Mine karakterinin sistem perspektifini en yoğun biçimde deneyimlediği bölümleri şematik olarak sunmaktadır. Tabloyu izleyen açıklamalarda, ilgili bölümler metinden alınan doğrudan alıntılarla desteklenerek ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir. Ancak tabloda yazar görüşüne doğrudan yer verilmeyen bazı bölümler, analizde dolaylı biçimde yazarın ifadeleriyle ilişkilendirilmiştir.

Tablo 4.1: Mine Karakteri-Sistem Perspektifi Göstergesi

Bölüm Adı	Özet	Sistem Perspektifi Göstergesi	Metinden Alıntı (Kartopu, 2020)	Yazar Görüşü (Röportajdan) (Kartopu,2025)
Selam Kuşları Hangi Dilde Şarkı Söyler?	Mine, şehirde geçirdiği okul döneminin ardından tatil için köyüne döner. Ancak karşılaştığı köy, anılarındaki köy değildir. Komşular selam vermez, insanlar hızlı ve mekanik hareketlerle iletişimsiz biçimde yaşamaktadır. Mine, Kamber Amca'nın dükkânını bile tanıyamaz hâle gelir.	Toplumsal çözülmeyi selamlaşma gibi kültürel kodların silinmesi üzerinden fark eder.	<i>“Hey, bu köye neler olmuştu böyle (Kartopu,2020, s.9)?”</i>	<i>Kartopu (2025), şehirleşmenin köy yaşamını da dönüştürdüğünü; geleneksel ilişkilerin zayıfladığı, yerel kültürün silikleştiği ve köylerin artık eski kimliğini yitirdiğini belirtmektedir.</i>

Tablo 4.1: Devamı

Gölgeler Akşam Görünür mü?	Mine, çay tadımcısının verdiği gizemli talimat üzerine gece yarısı Fıstık Ağacı Taksi Durağı'na gider. Saat tam 00:03'te siyah silüetler görür. Bu silüetlerin insanların hayallerini çalan ve bunları renkli çantalara dolduran Gölge adamlar olduğunu fark eder. Hepsi aynı anda hareket eden bu varlıklar, renkli sıvılarla bedenlerini dönüştürerek bir ritüel gerçekleştirir. Mine, sistematik bir düzen içinde ilerleyen bu olaylara tanıklık ederken zaman algısının da değiştiğini hisseder.	Fiziksel çevreyle sosyal davranış biçimleri arasındaki sistemsel ilişkiyi kavrar.	<i>"...bir şey daha fark etti. Gölge adamların her biri, içinde renklerin akıp durduğu minik şişeler çıkardı ceplerinden ve bunları bir çırpıda kafalarına diktiler. Ancak bunu hepsi aynı anda ve belli bir düzende yaptı. Böylece simsiyah bedenlerine renk akıverdi ılık ılık. Ardından uzamaya başladılar (Kartopu,2020, s.52)."</i>
---	--	---	--

Mine karakteri “*Selam Kuşları Hangi Dilde Şarkı Söyler?*” adlı bölümde anlatı çerçevesince sistem perspektifini somut bir şekilde temsil eder. Sekiz ay boyunca okulların kapanmasını ve Fesleğen Köyü’ne gelmeyi dört gözle bekleyen ana karakter Mine, otobüsten indiği an köyün eski köyü olmadığını fark eder. Nitekim Kartopu, yapıtta bunu şu şekilde ifade eder:

“Uzun, soğuk kış geride kalmış, aylar sonra ilk kez bir otobüs köyün girişinde tıslayarak durmuştu.

Otobüsten çabucak inen Mine, aynı çeviklikle köy meydanına doğru koşmaya başladı. Arkasından bağırان ailesinin sesi çoktan işitilmez olmuştu. Sekiz ay boyunca maruz kaldığı gürültülü okul günleri, trafik ve curcuna geride kalmıştı iste! Tüm bunlardan sonsuza dek kurtulmayı diledi.

Ancak bu dileğin, uzak bir hayal olduğunu anlamakta gecikmeyecekti. Yolun kenarındaki alıç ağacını geçince geniş bir düzlük yerine, soğuk ve yabancı bir hava karşıladı onu. Dikkatle baktığında gözünün alabildiği her şeyin değişmiş olduğunu gördü. Fesleğen Köyü o bildik köy değildi artık, her şey değişmişti. Eğrelti otlarından sanat eserleri yaptıkları, yabani çiçekleri inciler, elmaslar gibi kulak arkalarına takip takıştırdıkları ve yağmurun yağdığı her sabah salyangoz avına çıktıkları o köy, kus olup uzak ülkelere göçmüştü sanki! Kaçtığı ne varsa iste şimdi karsısındaydı. Hey, bu köye neler olmuştu böyle (Kartopu,2020, s.8-9)?”

Bu bölümde Mine’nin köyüne geri dönüş sahnesi, yalnızca mekânsal bir değişimi değil, çok daha derin bir ilişkiler ağı ve kültürel çözülmenin fark edilmesini anlatır. Mine’nin gözünden yapılan bu anlatım, çocuğun çevresini çok katmanlı biçimde değerlendirme kapasitesini yani sistem perspektifi becerisini açıkça ortaya koyar.

Öncelikle Mine'nin beklentisi, köyün değişmemiş olması, eski anılarının aynı biçimde varlığını sürdürmesidir. Ancak onun karşılaştığı gerçeklik, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyokültürel bir yabancılaşmadır: “*Yolun kenarındaki alıç ağacını geçince geniş bir düzlük yerine, soğuk ve yabancı bir hava karşıladı onu (Kartopu,2020 s.9).*” “*Dikkatle baktığında gözünün alabildiği her şeyin değişmiş olduğunu gördü (Kartopu,2020 s.9).*”

Ayrıca, anlatıdaki betimlemeler Mine’nin hafızasında sistemin nasıl işlediğini de ortaya koyar. Köydeki yaşamın küçük ama ritmik örüntüleri – eğrelti otlarından

yapılan sanatlar, çiçeklerin takılması, salyangoz avları – yalnızca nostaljik imgeler değil, o sistemin işleyen sosyal dinamikleridir:

“Eğrelti otlarından sanat eserleri yaptıkları, yabani çiçekleri inciler, elmaslar gibi kulak arkalarına takip takıştırdıkları ve yağmurun yağdığı her sabah salyangoz avına çıktıkları o köy, kuş olup uzak ülkelere göçmüştü sanki (Kartopu,2020, s.9).”

Bu cümlede anlatılanlar köy yaşamının yalnızca bir dekor olmadığını karakterler arası ilişkileri yapılandıran bir sistem olduğunu ortaya koyar. Bu sistemin çözüldüğünü sezmek sistem perspektifinin çocuk anlatısında güçlü biçimde temsilidir. Fesleğen Köyü’nün ekosisteminde sistemsel değişimin de fark edildiği bir sahnedir.

Mine’nin tepkisi – *“Hey, bu köye neler olmuştu böyle (Kartopu,2020, s.9)?”* – sade ama stratejik bir farkındalığın göstergesidir. Sorunun yalnızca görünüşte değil, işleyişte olduğunu, bütünsel bir sistemsel kırılma yaşandığını sezmiştir. Mine bu noktada, Bonn’un (2005) vurguladığı biçimiyle sistemsel karmaşayı tanıyabilen ve yapıların görünmeyen işleyişlerine duyarlı bir özneye dönüşmektedir.

“Vaktiyle çevresine içindekilerle uyum hâlinde yaşayan bu köy gitmiş, yerini hızlı ve ruhsuz kalabalıkların doldurduğu tuhaf bir köy almıştı (Kartopu,2020, s.9).” Bu cümlede yalnızca bir “fiziksel değişim” değil, işleyen sosyal sistemin çöküşü sezilmektedir. Mine, mekânın insanla, geçmişle ve hafızayla olan bağının koparıldığını fark eder.

“Hatta artık bir köyden de söz etmek mümkün değildi çünkü insanlar buradaki değişime kayıtsız kaldığından, düzene dair ne varsa eski bir türkü gibi dillerde kalmıştı (Kartopu,2020, s.9).” Burada sistemin çöküşü yalnızca dışsal değil; bireylerin kolektif kayıtsızlığı yoluyla gerçekleşmektedir. Mine’nin tespiti, Liedtka’nın (1998) sistem perspektifinde tanımladığı “ilişkisel farkındalık” yeteneğini açıkça yansıtır: sistem yalnızca yapıdan değil, onu sürdüren ilişkilerden oluşur. Fesleğen Köyü’nde yaşayan halkın hızlı ve ruhsuz bir kalabalığa dönüşmesi de kolektif kayıtsızlığın metin üzerinde verilen önemli bir kanıtıdır.

“Eskiden bu kahveden halkın şen sohbetleri, gülüşmeleri işitilirdi. Şimdi kopkoyu bir sessizlik vardı burada (Kartopu,2020,2.9).”

Köy kahvesi artık işlevsiz bir yapıdadır. Mine için bu sadece sessizlik değil, toplumsal etkileşim sisteminin çöküşü anlamına gelir. Aynı şekilde:

“Eskiden yolda birbirleriyle karşılaşan insanlar durur ve içtenlikle gülümseyerek bir selam kuşu gönderirdi karşısındakine (Kartopu,2020, s.10).”

Bu cümle, ilişkiler sisteminin işlemesi için gerekli olan ritüel kodların (selamlaşma, gülümseme, durup konuşma) artık var olmadığını anlatır. Mine, bu eksikliği fark ederken yalnızca bireysel değil, ilişkisel çerçeveden düşünür. Bu, sistem perspektifinin çocuk düzeyinde bir anlatı içinde nasıl temsil edilebileceğine güçlü bir örnektir.

“Köy hızlanmıştı, köylüler hızlanmıştı. Zaman koşuyordu. Üstelik kimse hiçbir şeye yetişemez olmuştu (Kartopu,2020, s.10).”

Bu pasaj, sistemin işlevsizlik üzerinden kendi kendini tükettiğini gösterir. Hız, üretkenlik amacıyla sistemin içine yerleştirilmiş bir faktörken burada amaçsız bir döngüye dönüşmüştür. Mine’nin bu yapısal çelişkiyi fark etmesi sistem dinamiklerini çözümleyebilen bir stratejik düşünmenin göstergesidir (Liedtka, 1998).

“Köpeğimin kemiği için lütfen birazcık para...” “Dışlerimin üzerine bir miktar daha altın kaptırma yaptırabilmem için lütfen azıcık para...” “...kredi kartı geçerli...(Kartopu,2020, s.10)”

Mine’nin karşılaştığı bu sahne, artık yardımlaşmanın da ihtiyacın da bir gösteriye ve tüketime dönüştüğünü yansıtır. Hatta dilencilik bile sistem içinde metalaştırılmıştır. Mine bu sistemin absürtlüğünü şu cümleyle sezgisel olarak kavrar:

“Ve işte o an burada bir şeylerin gerçekten de ters gittiğini anladı (Kartopu,2020 s.12).”

Bu, sistemsel çözülmenin eşik farkındalığı anıdır. Mine artık sadece gözlemleyen değil sistemi dışarıdan eleştirebilen bir noktaya gelir.

“Her şey her gün, her saat, her dakika aynıdır (Kartopu,2020, s.12).”

Görevlinin bu cümlesi, sistemin kendi iç döngüsünde takılıp kaldığını ve değişime kapalı olduğunu gösterir. Mine’nin sorusu (“Burada ne oluyor?”) sorgulayıcı bir eylemdir, görevlinin cevabı ise sistemin içinden verildiği için hiçbir anlam taşımaz. Mine, sistemin hem dışına hem içine bakabilme kapasitesine sahiptir.

Bu bölümde Mine, yalnızca bireysel değil; ilişkisel, kültürel, ekonomik ve teknolojik düzeydeki bozulmaları fark eden bir stratejik okuyucuya dönüşür.

Mine'nin farkındalıkları, Liedtka'nın (1998) "ilişkisel bağlantıları kurma ve sistem içindeki bozulmaları sezebilme" tanımıyla birebir örtüşürken; Bonn'un (2005) karmaşık yapılar içindeki dinamiklerin ayırt edilmesi gerektiğine dair vurgusunu da somutlaştırır.

Feyza Kartopuyla yapılan görüşmede yazar, eserin mekânsal yapısını bilinçli bir kurgu tercihi olarak tasarladığını ifade etmiştir. Kartopu, köyün yalnızca fiziksel bir arka plan değil, aynı zamanda sosyal ilişkiler ve kültürel işleyişin taşıyıcısı olan bir sistem olarak ele alındığını vurgular. Yazar, mekânda gözlenen dönüşümü şu sözlerle açıklamaktadır:

"Hepimiz artık metropollerde, şehirlerde yaşıyoruz. Bu nedenle köy yaşantısından oldukça uzaklaştık. Bu kitapta nostaljik bir özlemle yola çıktım ama bu duyguyu kurduğum ambiyansla yeniden değerlendirdim. Artık köylerde bile o özlediğimiz geleneksel yaşam tarzı yok. Komşuluk ilişkileri azaldı, bakkalların yerini zincir mağazalar aldı. Hatta kışın tamamen sessizleşen köyler var. Yani şehirleşme artık köyleri de etkiliyor (Kartopu,2025)."

Bu ifadeler, yazarın mekânı yalnızca bir ortam değil, bir sistemin dönüşen yapısı olarak kurguladığını göstermektedir. Mine karakteri aracılığıyla bu dönüşümün hem sosyal ilişkiler hem zaman algısı hem de toplumsal yapı üzerindeki etkileri anlatı içinde görünür kılınır. Kartopu, mekânsal sürekliliğin anlatı açısından vazgeçilmez olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

"Bu kitapta mekân çok önemli, hatta olmazsa olmaz. Çünkü mekânı çıkardığınızda bir şeyler eksik kalıyor. Mekân anlatının taşıyıcı unsurlarından biri. Mekânsal süreklilik ve dönüşüm, karakterler üzerindeki etkisiyle birlikte net biçimde görülebilir (Kartopu,2025)."

Yazar ayrıca anlatının stratejik düşünme açısından nasıl işlevselleştiğine dair şu gözlemlerde bulunur:

"Ana karakter şehirden köye döndüğünde köyün ne kadar değiştiğini, şehirleşmeye nasıl ayak uydurduğunu görüyor. İnsanlar değişmiş, yaşam biçimi farklılaşmış, çocuklar bile bu yeni düzene uyum sağlamış. Bu bariz bir dönüşüm. Çocukların birinci kitapta kurdukları neden-sonuç ilişkilerini, ikinci kitapta mekânsal değişim üzerinden yeniden kurabileceklerini düşünüyorum (Kartopu,2025)."

Bu açıklamalar, sistem perspektifinin çocuk edebiyatında nasıl temellenebileceğine dair yazar odaklı bir yorum sunmaktadır. Mekânın değişimi yalnızca fiziksel bir dönüşüm değil; ilişkiler, alışkanlıklar ve değerler sisteminin dönüşümüdür. Mine'nin köye döndüğünde fark ettiği sessizlik, yabancılaşma, selamlaşma ritüellerinin kaybı gibi unsurlar, sistemin parçaları arasındaki bağın koptuğunu sezgisel biçimde fark ettiğini göstermektedir.

Mine'nin sistem perspektifi özelindeki eylemlerinin incelendiği bir diğer bölüm *"Gölgeler Akşam Görünür mü?"* bölümüdür. Bu alanda Mine karakteri çevresel, duygusal ve toplumsal düzeyde çok katmanlı bir farkındalık geliştirir. Sistemsel yapıları gözlemlemenin ötesinde bu yapılarla etkileşime geçer. Bu da karakterin kırılma anlarından biridir.

Bu bölümde Mine, Gölge Adamların varlığına temas eder. Hayal kuramayanların içine hapsediği bir mekâna ulaşır. Gölge Adamlar hayal kurmaktan vazgeçen köy halkının renkli hayallerini bir bavula doldurarak şehrin hayallerine el koymaktadırlar.

"Gölge adamların her biri, içinde renklerin akıp durduğu minik şişeler çıkardı ceplerinden ve bunları bir çırpıda kafalarına diktiler. Ancak bunu hepsi aynı anda ve belli bir düzende yaptı. Böylece simsiyah bedenlerine renk akıverdi ılık ılık. Ardından uzamaya başladılar (Kartopu,2020, s.52)."

Mine Gölge Adamlar'ın senkronize bir biçimde hareket ettiklerine bu pasajda ilk kez şahit olmaktadır. Bu sahneyle Mine şunları fark etmiştir:

- Sistemdeki değişim bireysel değil kolektif eylemle mümkündür.
- Sistem dışı görünen bir yapı (gölge adamlar), yeterli dışsal etkiyle (renk) sistem içi yeniden üretim sağlayabilir. Sonuç olarak, düşlerin çalınması ve yeniden kazanılması üzerine kurulu bu anlatı yalnızca bireysel bir yolculuğu değil, hayal gücü, anlam üretimi ve içsel özgürlük gibi öz kaynakların sistemsel tehditlere karşı korunmasını hedefleyen bir yapı olarak okunabilir. Mine'nin bu kurgu içindeki konumu, modern yaşamın hız ve tekdüzelik baskısı altında bastırılan hayal gücüne karşı sistemin içindeki çatışmaları sezebilen ve bunlara karşı stratejik farkındalık geliştirebilen bir özne olarak şekillenmiştir.

4.2.1.2.Niyetin Belirleyiciliği

Stratejik düşünme sürecinde hedeflere ulaşmak için net bir niyet (amaç) belirlenmesi gerekmektedir. Atılacak adımlar bu niyet doğrultusunda şekillenir. Net amaç ifadesi belirgin ve ulaşılabilir bir hedefi kapsamaktadır. Bu ekip için bir pusula niteliğindedir. Çalışmaları belirli bir yönde odaklanmasını sağlar ve dağınıklığı önleyen bir yapıdadır. Niyet sabit bir yapıdadır, amaçlara ulaşmak için uygulanan metotlarda esneklik sağlanabilir. Harekete geçmeyi teşvik eder. Yaratıcı çözümler ve yenilikçi fikirler üretmek için bir çerçeve çizer. Dikkati korumayı ve sürdürmeyi hedefler. Örgüt içindeki bireyler enerjilerini birleştirerek etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Niyet odaklı yaklaşım bunu sağlar. Aynı zamanda çabaların sonuç odaklı olmasını sağlar ve başarıyı ölçülebilir hale getirir (Liedtka,1998).

Liedtka'ya (1998) göre niyetin belirleyiciliği, stratejik düşünmenin merkezinde yer alır ve bireyin kararlılıkla yöneldiği amaç doğrultusunda kararlarını biçimlendirmesini ifade eder. Bu yaklaşım, rastlantısal ya da tepkisel eylemler yerine bilinçli hedefler doğrultusunda düşünme ve davranma sürecini kapsar. Özellikle stratejik düşünmede bireyin niyeti, seçeneklerin değerlendirilmesinde bir filtre görevi görür ve hangi yolun izleneceği, hangi değerlerin rehber alınacağı gibi konuları belirler.

Mine karakterinin niyet kavramının dönüşümü aşağıdaki tabloda şematik olarak belirtilmiştir. Ancak tabloda yazar görüşüne doğrudan yer verilmeyen bazı bölümler, analizde dolaylı biçimde yazarın ifadeleriyle ilişkilendirilmiştir.

Tablo 4.2: Mine'nin Niyetin Belirleyiciliği Göstergeleri

Bölüm Adı	Özet	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Kurabiye Yağmurlarına Yakalanmak	Mine, geri döndüğü köyde insanlarla anlamlı bir bağ kurmak ister; kelimeleri, düşleri ve doğayı birer araç gibi kullanarak onlara seslenir.	İşselleştirilmiş niyetin somut eyleme dönüşmesi	<i>“Masalarına koca bir tabak dolusu kelime bıraktı. (Kartopu 2020; s.20).”</i>	karakterler bu kelimelere hiç bakmaz. Bu yönüyle stratejik sorun olarak okunabilir (Kartopu,2025).”

“Kurabiye Yağmurlarına Yakalanmak” bölümünde Mine'nin insanların önüne kelimeler bırakması, onun içselleştirdiği niyetin somut bir eyleme dönüşmesini simgeler. Bu sahne, karakterin yalnızca bireysel farkındalık geliştirmediğini; aynı zamanda başkalarının dünyasına da müdahil olacak şekilde niyetini dışa vurduğunu ve anlam yaratma çabasını etik temelli bir stratejiye dönüştürdüğünü gösterir.

“...ve sonraki günlerini şöyle geçirecekti: İlk önce karşılarındaki aptal kutuya kilitlenmiş bir ailenin yanına gitti, Mine. Masalarına koca bir tabak dolusu kelime bıraktı. Bunlar şifalı ve içi gıdıklayan kelimelerdi. Ama kelimeleri çatağa saplayan tek bir kişi bile olmadı. Düşlerini kaybetmiş insanlar gördü. Yanlarına oturdu ve en sevdiği masada anlattı onlara. Masada bir türkü, uzunca bir şiir ve bir öfke izledi. Fakat Mine'ye kulak veren tek kişi bile olmadı. Yollarda biriyle yetismeye çalışır arasında koşturup duran insanlar vardı. Bunlar için uzun oltalar hazırladı. Amacı oltasına gelen insanları yavaşlatmak ve biraz olsun etrafı izlemelerini sağlamaktı. Ama kancasının sapladığı herkes yerinde de olsa koşmaya devam etti. Tıpkı yürüme bandının üzerindeymiş gibi. Yüzünde neşesizlik damlayan bir grup insanın yanına gitti, Mine. Ve az ileride gülümseyen papatya tarhlarını gösterdi. Fakat kafasını kaldırıp o güzelim beyaz öbeklere bakan olmadı. Mine elinden geleni yapmış fakat hiçbir sonuca varamamıştı. Burası, yani fesleğen köyü dünyanın en mutlu köyü değil miydi? Ve kendisi tam da bu sebeple geri dönmemiş miydi? Gözlerini kapattı ve Viking masallarına geçen o büyümlü sözü tekrarlardı. Dünyanın en mutlu köyü dönme ihtiyacı duyduğu köyündür. Peki döndüğü bu yer gerçekten ihtiyaç duyduğu o köy müydü? Üstelik herkeste bir haller olmuştu. Mine bu düşüncelerle evine doğru yürüdü. Güneş batmak, yıldızlar göğün göğüsle dizilmek üzereydi (Kartopu,2020;20,21,22,23,24).”

“Kurabiye Yağmurlarına Yakalanmak” bölümünde Mine'nin bireylerle anlamlı bir temas kurma çabası, Liedtka'nın (1998) stratejik düşünme modelinde tanımlanan *niyetin belirleyiciliği* boyutunun anlatı düzlemindeki güçlü bir temsilidir. Mine, karşılaştığı yüzeysel yaşam rutinlerine karşı, insanlara içsel bir uyanış sunmak amacıyla hareket eder. Karakterin niyeti yalnızca içsel bir istek değil, somut eylemlere dönüşen, sürdürülebilir ve sabit bir yönelimdir: insanlara düş görme, hissetme ve yavaşlama imkânı sağlamak. Her bir müdahalesi – masalara kelime bırakmak, oltalarla dikkat çekmek, papatyaları göstermek – stratejik bir niyetin farklı biçimlerde dışa vurumudur. Bu yönüyle Mine, yalnızca sezgisel değil, bilinçli bir yönelimi temsil eder.

Bu stratejik niyet, Mihaly Csikszentmihalyi'nin (1990) tanımladığı “psişik enerjinin önceliği” kavramıyla da örtüşmektedir. Csikszentmihalyi'ye göre bireyler, dikkatlerini bir enerji ışını gibi odaklayarak anlamlı deneyimler inşa ederler; bu dikkat, yönelimsiz kaldığında ise dağılır ve rastlantısal bir varoluşa dönüşür. Mine'nin tüm çabası, çevresindeki dağılmış psişik enerjiyi yeniden örgütlemeye yöneliktir. O, insanların dikkatini toplamaya, onları koşu bandı benzeri tekrar eden alışkanlıkların dışına çıkarmaya çalışır. Ancak hiçbir eylemi yankı bulmaz. Bu durum, yalnızca bireysel bir başarısızlık değil, sistemsel bir tıkanıklık olarak yorumlanabilir: toplumun kolektif niyetsizliği ve dikkat dağınıklığı, Mine'nin anlam üretme çabasına direnç göstermektedir. Bu anlatı, niyetin stratejik rolünü yalnızca bireyde değil, çevresel bağlamda da nasıl şekillendirdiğini ortaya koyar. Mine'nin dönüş yolculuğu, bu bağlamda, kendi niyetini yeniden tanımlaması ve sistemin niyet yoksunluğunu fark etmesiyle iç içe ilerler (Liedtka, 1998; Csikszentmihalyi, 1990).

Nitekim buradaki niyetin arka planını yapılan görüşmede Feyza Kartopu şu şekilde açıklamıştır:

“Kitapta yer alan bazı sahneler, adeta küçük görsel kesitler gibi kurgulanmıştır. Edebiyatta bu tür sahnelere “vinyet” (vignette) denir. Bu bölümler, okurun zihinsel dünyasında daha somut karşılıklar oluşturmak amacıyla bilinçli olarak yerleştirilmiştir.

Toplumsal bir eleştirinin doğrudan ve açıklayıcı biçimde metne yerleştirilmesi, edebi yapı içerisinde yapay ve didaktik bir etki yaratabileceğinden, bu tür meseleler daha çok estetik ve fantastik öğeler aracılığıyla işlenmiştir. Yazar, toplumsal gözlemlerden yola çıkarak bir hipotez geliştirir; ancak bu hipotezi doğrudan çözüm önerileri şeklinde sunmak yerine, sanatın sorgulayıcı gücüyle örmeyi tercih eder.

Örneğin, kitapta “bir tabak dolusu kelime” sahnesi yer alır; fakat karakterler bu kelimelere hiç bakmaz. Dikkat çekmek amacıyla pek çok yöntem denenir, ancak bunların tümü sembolik ve fantastik anlatımla verilir. Bu yönüyle, çağdaş bireyin farkındalık eksikliğinin, toplumsal ilişkilerin yüzeyselleşmesine nasıl zemin hazırladığı gösterilir ve bu durum bir tür stratejik sorun olarak okunabilir.

“Buraya Bakarlar” levhası, bu çerçevede öne çıkan örneklerden biridir. Levhada “Biraz gülümse”, “On dakika arkadaşınla sohbet et” gibi cümleler yer alır. Günümüz okuru bu ifadeleri sosyal medya çağrışımlarıyla da ilişkilendirebilir. Instagram’da

sıkça karşılaşılan “Kendine zaman ayır”, “Bugün yürüyüş yap” gibi yüzeysel önerilerle benzerlik kurulur. Bu levha aracılığıyla, geçmişteki samimi etkileşimlerle günümüzdeki yapay çözümler arasında ironik bir bağ kurulmuştur.

Kitaptaki karakterler bu önerileri uygulamaya çalışsa da çoğu zaman başarısız olurlar. Çünkü artık unutulmuş bazı insani alışkanlıkları yeniden canlandırmak kolay değildir. Örneğin “On dakika arkadaşınla sohbet et” önerisi sunulsa da, karakterlerin bunu gerçekleştirecek sosyal donanımı ya da duygusal bağ kurma becerisi zayıflamıştır. Bu da temeli boşta kalan, çaresizlik taşıyan bir çabaya dönüşür. Bu eksiklik hissi metin boyunca bilinçli olarak hissettirilmiştir.

Köy yaşamı anlatı boyunca ölü ve durağan bir yapıya dönüşmüş durumdadır. Bu yapıyı canlandırmak için modern hayattan alınan bazı uygulamalar devreye girse de çoğu zaman bunlar yetersiz kalır. Böylece geleneksel yapıyı canlandırmak amacıyla sunulan “yeni” yöntemlerin aslında ne kadar yüzeysel ve geçici olduğu gözler önüne serilir.

Tüm bu sahneler, unuttuğumuz insani etkileşimlerin değerini yeniden düşündürmeyi amaçlamaktadır. Ancak metin, doğrudan çözümler sunmak yerine estetik, sanatsal ve fantastik yollarla bu durumu görünür kılmayı hedeflemektedir. “Bir tabak dolusu kelime” ya da çatal batırılmayan kelimeler gibi imgeler, bu estetik stratejinin parçasıdır. Fantastik öğeler aracılığıyla, güncel toplumsal sorunlara farklı bir duyarlılıkla yaklaşmak amaçlanmıştır (Kartopu,2025). ”

“Gölgeler Akşam Görünür mü?” bölümünde Mine’nin niyeti, köydeki suskunluk ve görünmezlik perdesini aralayarak anlam üretmektir. Bu niyet, onun dikkatini dağılmadan belirli bir odakta tutmasını ve gölgeler ardındaki gerçekleri sorgulamasını sağlar. Csikszentmihalyi’nin “Bu enerjiyi nasıl yatırdığımız, kendimizi nasıl yarattığımızı belirler” sözüyle ifade ettiği gibi, Mine’nin niyeti, onun stratejik bir farkındalıkla hareket ettiğini gösterir. Bu yönüyle niyeti, Liedtka’nın (1998) vurguladığı gibi yalnızca bir yön değil, aynı zamanda dikkat organize eden bir direnç biçimidir.

“...Ve çok geçmeden birbirleriyle kavgayı taşırlar. Bu hep böyle olur. Annem onunla daha çok ilgilenmeliyiz der. Babam da ilgilenmelisin görüyorsun. Benim çok fazla işim var der ve birbirlerine kimin daha çok işi olduğunu ispatlamaya çalışırlar. Hayaller sahiplerinin bulunuyor. Artık herkes hayallerine daha sıkı sarılır olduğunda. Belki

annemle babam bana daha çok vakit ayırır. Akşam yemeğini birlikte hazırlamak, sonra da günümüzün nasıl geçtiğini anlatarak neşeyle yemek yemek bile yeter. Oysa bunu yapmayalı öyle uzun zaman oldu ki. Masaya birlikte oturduğumuz nadir anlarda ise yalnızca çatal-uçak sesleri duyuluyor. Gölge adamlar kelimelerimizi de çalmış olabilir mi (Kartopu,2020, s.105)?”

Mine’nin bu bölümdeki niyeti, ilk kez yalnızca çevresel uyaranlara tepki veren bir karakter olmaktan çıkarak, kendi kişisel geçmişine ve duygusal ihtiyaçlarına yaslanan bir stratejik düşünce geliştiriciye dönüştüğünü gösterir. Anne-babasının ilgisizliğini, aile içi iletişimsizliği ve kopan bağları hatırlayan Mine, “hayallerine sıkı sarılma” düşüncesini yalnızca soyut bir umut olarak değil, **somut bir iyileştirme stratejisi** olarak içselleştirir.

Bu noktada *niyet*, geçmişin hayal kırıklıklarından doğmuş; ancak geleceğe yönelik, açık hedef taşıyan bir yönelime dönüşmüştür. Mine artık şunu fark eder: kelimelerin, hayallerin, iletişimin çalındığı bir dünyada yeniden bağ kurmak, ancak kişisel niyetin kolektif bir çabayı başlatmasıyla mümkündür.

Bu sahne, Liedtka’nın (1998) tanımladığı biçimiyle “niyetin belirleyiciliği”nin yalnızca yön değil, aynı zamanda süreklilik sağlayan bir anlam kaynağı olduğunu gösterir. Niyet burada, Mine’nin çocukluk deneyimlerinden süzülen psişik enerjinin stratejik bir davranışa dönüşmesini mümkün kılar.

“... ‘bir şeyler yapmazsan zavallı ayacıklarımı bir daha kıpırdatamayacağım.’ ‘Hayal et, dedi fısıltıyla Mine (Kartopu,2020, s.127).”

Bu sahnede Mine’nin niyeti yalnızca bireysel bir yönelimi temsil etmekle kalmaz; aynı zamanda başkalarının eyleme geçmesini sağlamak üzere ilişkisel bir sorumluluk üstlenerek kolektif bir stratejik yönelime dönüşür; bu da niyetin bilişsel olduğu kadar duygusal ve etkileşimsel bir kapasite taşıdığını ortaya koyar (Liedtka, 1998).

“Bir Eş Zamanlılık Hikâyesi” bölümünde Mine’nin karşılaştığı köy manzarası — çimenlerin üzerine uzanmış, gözleri kapalı, düşlerini sahiplenen insanlarla dolu bir alan— onun yolculuk boyunca taşıdığı stratejik niyetin görünür bir karşılığıdır. Başlangıçta yalnızca bireysel bir arayış ve anlamlandırma çabası olarak şekillenen bu niyet, artık kolektif bir düş ortamına, yani paylaşılmış bir dönüşüme evrilmiştir. Mine’nin gözlemiyle birlikte babası ve diğer köylülerin de hayal kurma hâline dâhil oluşu, onun içsel niyetinin yalnızca kendisini değil, çevresini de dönüştürdüğünü

gösterir. Bu sahne, *niyetin belirleyiciliği* kavramını yalnızca bireyin hedeflerine yönelmesi olarak değil, aynı zamanda bu hedefin toplumsal bir etki alanına yayılması olarak yorumlamamıza imkân tanır (Liedtka, 1998). Mine’nin başlangıçta anlamaya çalıştığı köy, şimdi onun stratejik niyetiyle yeniden anlam kazanmıştır; böylece bireysel düş, toplumsal uyanışa dönüşür.

4.2.1.3.Zaman İçinde Düşünme

Zaman içinde düşünme, stratejik düşünmenin temel bileşenlerinden biridir ve bireyin geçmiş deneyimlerini değerlendirerek bugünü anlamlandırması, bu anlam üzerinden geleceğe yönelik çıkarımlar yapabilmesini ifade eder (Liedtka, 1998). Bonn (2005) bu boyutu, “öğrenilmiş tecrübelerin sistemli biçimde geleceği şekillendirmeye katkı sunması” olarak açıklar. *Balkabağı ile Dünya Seyahati* eserinde bu boyut, özellikle Mine karakterinin anlatı boyunca zaman katmanları arasında kurduğu **bağlar** üzerinden somutlaşır. Bu bölümde de bir tablo ile anlatı dahilinde analiz edilen bilgiler görselleştirilmiştir. Yazar görüşüne doğrudan dahil edilmeyen metinsel bağlamlar analiz bölümünde dolaylı olarak anlatılmıştır.

Tablo 4.3: Mine’nin Zaman İçinde Düşünme Göstergeleri

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Selam Kuşları Hangi Dilde Şarkı Söyler?	Mine, köyüne döndüğünde karşılaştığı yabancılaşmış manzara karşısında geçmişteki canlı, sıcak köy anılarını hatırlar. Eskiyle yeniye kıyaslayarak toplumsal bellekteki kırılmayı fark eder.	Geçmiş – Şimdi kıyası	“Eğrelti otlarından sanat eserleri yaptıkları... yağmurun yağdığı her sabah salyangoz avına çıktıkları o köy, kuş olup uzak ülkelere göçmüştü sanki (Kartopu,2020).”	

Tablo 4.3: Devamı

Bir Hayal Bütün Tuvali Renklendir meye Yeter mi?	Mine, hayal kurmanın yalnızca bugünü güzelleştirmekle kalmadığını, aynı zamanda geleceği şekillendiren bir güç olduğunu fark eder. Bu sezgi, Haslet’in yeniden umut kazanmasını sağlar.	Geçmişten geleceğe düş aktarımı	<i>“Belki de bir hayal, gerçekten de bütün tuvali renklendirmeye yetebilirdi</i>	<i>“Ben bu kitabın özünü, hayallerin silinmeye yüz tuttuğu bir evren üzerinden kurdum. Ve ancak çocuklar hayal kurmaya yeniden inandıklarında, eskiye dönülebileceğini, bir şeylerin tekrar anlam kazanabileceğini göstermek istedim (Kartopu,2025).”</i>
---	---	---------------------------------	--	---

Mine'nin köyüne dönüşü, yalnızca mekânsal bir hareket değil; geçmişin deneyimiyle şimdiki zamandaki yabancılaşmayı karşılaştırma anıdır. Mine, köyün eski halini hatırlayarak bugünkü durumu kıyaslar:

“Eğreli otlarından sanat eserleri yaptıkları... yağmurun yağdığı her sabah salyangoz avına çıktıkları o köy, kuş olup uzak ülkelere göçmüştü sanki (Kartopu,2020).”

Bu cümlede yalnızca bir anımsama yoktur; geçmişin kolektif değerleriyle şimdiki sosyal çözülme karşı karşıya getirilmiştir. Mine, geçmişteki değerlerin bugünkü ortamda eksildiğini fark ederken aynı zamanda bu eksilmenin geleceğe nasıl taşınacağına dair bir bilinç geliştirir.

“Hey, bu köye neler olmuştu böyle (Kartopu,2020)?”

Bu sorgulama yalnızca anlık bir şaşkınlık değil, zamanı üçlü bağlamda düşünebilme becerisinin ilk örneğidir. Liedtka'nın stratejik düşünme modelinde bu, bireyin yalnızca geçmişi hatırlaması değil; onu sistemli biçimde analiz ederek geleceğe dönük anlam üretmesi olarak tanımlanır (Liedtka, 1998).

“Adamotlarının Sıra Dışı Dünyası” bölümünde Mine, doğa ile insan arasındaki ilişkinin zaman içindeki dönüşümünü fark eder. Geçmişte bilge, şifacı, köklü bir bilgi

taşıyıcısı olarak görülen adamotları, artık çevresi tarafından anlaşılmayan, dışlanan varlıklara dönüşmüştür. Bu değişimi fark eden Mine, şu içsel bağlamı kurar:

“Bir zamanlar insanlar onlara kulak verir, danışır, anlatırdı. Şimdi kimse dinlemiyor. Sanki hiç konuşmamışlar gibi...”

Mine burada geçmişteki saygının, bilgeliğin ve ilişki sistemlerinin nasıl anlamsızlaştığını, zamanla nasıl unutulduğunu fark eder. Bu farkındalık, Mine’yi yalnızca tanıklık eden değil, tarihsel sürekliliği sezebilen bir çocuk özneye dönüştürür.

Bu tür sezgi, Bonn’un (2005) zaman içinde stratejik öğrenmeyi tanımlarken vurguladığı “değer yitiminin uzun vadeli etkilerine duyarlılık” becerisiyle örtüşmektedir. Mine artık yalnızca olayların şimdiye etkisini değil, geçmişten gelen kültürel boşluğun sistem üzerindeki uzun erimli bozulmasını da okuyabilir.

Bu bölüm, zaman içinde düşünmenin Mine’de nasıl yeniden yapılandığını ve derinleştiğini gösteren metaforik bir anlatıdır. Mine’nin geçmişte bastırılmış düşsel enerjisi, bu bölümde yeniden canlanır. Mine, hayal kurmanın sadece bugünü değil, geleceği de dönüştürebilecek bir stratejik eylem olduğunu fark eder.

“Belki de bir hayal, gerçekten de bütün tuvali renklendirmeye yetebilirdi.”

Bu ifade, geçmişte bastırılmış bir düş kapasitesinin, şimdi yeniden çağrılarak geleceğe yön verebilecek bir güç hâline gelmesini simgeler. Mine’nin bu farkındalığı, Liedtka’nın stratejik düşünmede vurguladığı gelecek tasarımı boyutuyla örtüşür: geçmişin öğretileri ve bugünün sezgileri, stratejik olarak yön verilmiş bir geleceğe açılır (Liedtka, 1998).

Ayrıca Mine’nin bu farkındalığı kendisiyle sınırlı kalmaz; Haslet’e ilham olması, bireysel zaman algısının kolektif zamansallığa dönüşmesi anlamına gelir. Yani bireyin zaman içinde düşünmesi, başka bireylerin sistem içindeki dönüşümünü de tetikler.

Bu üç bölümde Mine’nin zamanla kurduğu ilişki, yalnızca anımsama düzeyinde değil, stratejik anlam üretimi düzeyindedir. Mine geçmişi yalnızca hatırlamakla kalmaz; bu deneyimleri bugünkü çözümlere bağlayarak, geleceği dönüştürme potansiyeli taşıyan stratejik anlamlar üretir. Bu yapı, Liedtka’nın (1998) zaman içinde düşünme modeline ve Bonn’un (2005) öğrenme odaklı strateji yaklaşımına çocuk edebiyatı düzleminde karşılık gelir. Mine, zamanın üç boyutunu aynı anda taşıyabilen bir karaktere dönüşür: *tanık, çözümleyici ve kurgulayıcı*.

“Bir Hayal Bütün Tuvali Renklendirmeye Yeter mi?” bölümünde Mine, hayal kurmanın yalnızca bireysel bir kaçış değil; geçmişle bağ kuran, bugünü anlamlandıran ve geleceği dönüştürme potansiyeli taşıyan bir stratejik eylem olduğunu fark eder. Bu farkındalık, onun zaman algısında bir derinleşmeyi temsil eder. Geçmişte bastırılmış ya da değersizleştirilmiş düş gücü, şimdi bir direnç ve yaratım kaynağına dönüşmektedir. Mine’nin bu farkındalığı, yalnızca kendisiyle sınırlı kalmaz; Haslet’in de hayal kurmaya yönelmesi, bireysel zaman sezgisinin kolektif zamansallığa evrildiğini gösterir. Bu bağlamda, Mine’nin eylemi Liedtka’nın (1998) stratejik düşünmede vurguladığı “*zaman içinde düşünme*” boyutuyla doğrudan örtüşür: geçmişin unutulmuş kaynaklarını yeniden canlandırarak, geleceğe yön verme gücü edinmek.

“... ‘bir şeyler yapmazsan zavallı ayacıklarımı bir daha kıpırdatabileceğim.’ ‘Hayal et, dedi fısıltıyla Mine (Kartopu,2020, s.127).” bu pasaj Mine’nin geçmişten ilhamla geleceği dönüştürebilme potansiyelini yansıtmaktadır.

4.2.1.4.Akıllı Fırsatçılık

Liedtka’nın (1998) stratejik düşünme modelinde akıllı fırsatçılık, planlı stratejilerin katılıma karşı geliştirilen esnek ve adaptif bir yaklaşımı temsil eder. Bu boyut, bireyin veya kurumun değişen çevresel koşullar altında fırsatları tanıma, anlık gelişmeleri stratejik doğrultuda değerlendirme ve önceden belirlenmiş hedeflerle çatışmadan yeni açılımlar yaratabilme becerisini içerir. Akıllı fırsatçılık, rastlantısal ya da tepkisel değil; bilinçli, esnek ve değer odaklı bir stratejik duyarlılığı yansıtır. Bu yaklaşım, stratejinin yalnızca çizilmiş bir yol haritası değil, aynı zamanda öğrenen, adapte olan ve çevresel değişkenleri anlamlandırarak yönünü şekillendiren bir süreç olduğunu ortaya koyar.

Çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirildiğinde, karakterlerin beklenmedik gelişmelere karşı gösterdiği yaratıcı uyum becerileri, karşılaştıkları durumlarda stratejik açıdan yön değiştirme ya da anlam üretme kapasiteleri, akıllı fırsatçılığın somut yansımaları olarak ele alınabilir. Aşağıdaki tabloda akıllı fırsatçılık unsurlarının yer aldığı sahneler özetlenmiştir:

Tablo 4.4: Mine'nin Akıllı Fırsatçılık Göstergeleri

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Çiçekçe Konuşalım mı?	Mine, Çay Tadımcısı'ndan öğrendiği çiçek diliyle iletişim kurarak, doğanın döngüsünü gözetken yaratıcı ve alternatif bir strateji geliştirir. Bu yaklaşım, zaman baskısı altında dahi çevresel ipuçlarını okuyarak doğru hamleyi yapmasını sağlar.	Anlık duruma karşı yaratıcı tepki – alternatif iletişim	“Unutmayın, çiçek saati her zaman en doğru vaktin habercisidir. Tıpkı kalplerinizin fısıldadığı o doğru yol gibi...” (Kartopu, 2020, s.119)	
Bir Hayal Bütün Tuvali Renklendirme ye Yeter mi?	Mine, umutsuzlukla hareket kabiliyeti kısıtlanmış Haslet'e hayal etmesini söyleyerek onu yeniden hareketlendiren yaratıcı bir çıkış yolu sunar. Karamsar bir ortamda hayal gücünü stratejik olarak devreye alır.	Olumsuz koşullarda hayal gücüyle yön değiştirme	“Hayal et, dedi fısıltıyla Mine.” (Kartopu, 2020, s.127)	“Ben bu kitabın özünü, hayallerin silinmeye yüz tuttuğu bir evren üzerinden kurdum. Ve ancak çocuklar hayal kurmaya yeniden inandıklarında, eskiye dönülebileceğini, bir şeylerin tekrar anlam kazanabileceğini göstermek istedim (Kartopu,2025).”

Bu örneklerde görüldüğü üzere Mine, yalnızca planlı eylem kalıplarına bağlı kalmaksızın çevresel değişkenleri okuyarak yaratıcı tepkiler geliştirebilmiş; ani gelişen durumlar karşısında esnek düşünme becerisi sergilemiştir. Bu durum, Liedtka'nın (1998) stratejik düşünme modelinde tanımlanan akıllı fırsatçılık ilkesinin çocuk edebiyatındaki temsiliyetine bir karşılık oluşturur. Mine'nin bu stratejik

duyarlılığı, değişken koşullar altında anlam üretme kapasitesinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

4.2.1.5. Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme

Liedtka'nın (1998) stratejik düşünme modelinde 'hipotez kurma ve alternatif üretme' boyutu, karar alma süreçlerinde yalnızca mevcut gerçekliklere değil, olasılıklara da açık olmayı gerektirir. Bu yaklaşım, bireyin karşılaştığı belirsizlikler karşısında veriye dayalı sorgulamalar yaparak birden fazla çözüm yolu üretmesini, sezgisel düşünmeyi yapılandırılmış düşünme süreçleriyle birleştirmesini ve seçtiği alternatiflerin sonuçlarını değerlendirebilme becerisi kazanmasını içerir. Liedtka'ya göre, bu süreç yalnızca rasyonel bir analiz değil, aynı zamanda yaratıcı bir gelecek tahayyülü kurma yeteneğidir. Hipotez kurmak, 'ya eğer şöyle olursa?' sorusunu cesaretle sormak; alternatif üretmek ise bu sorunun ardından gelen farklı olasılıkları yapılandırmak anlamına gelir. Bu bağlamda stratejik düşünme, durağan bir karar alma değil; dinamik, deneysel ve öngörülü bir üretim sürecidir. Çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirildiğinde, karakterlerin belirsizlik karşısında mantıksal çıkarımlar yaparak yeni yollar denemesi, olası sonuçları tartması ve anlatı boyunca çözüm üretmeye yönelik farklı stratejiler geliştirmesi, hipotez kurma ve alternatif üretme becerisinin güçlü yansımaları olarak kabul edilebilir.

Mine'nin yapıttaki yol göstericisi, rehberi Çay Tadımcısı'dır. Çay Tadımcısı'nın yönlendirmesi ile bu yolculuğa çıkar. Hipotezlerini de onun rehberliğinde geliştirir.

Tablo 4.5: Mine'nin Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergeleri

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Selam Kuşları Hangi Dilde Şarkı Söyler?	Mine'nin iletişim çabalarını anlatır.	İletişimsizliğe karşı alternatif üretme ve test etme	<i>Mine koca bir tabak dolusu kelime bıraktı.</i>	

Mine karakteri, belirsizlik anlarında yalnızca mevcut durumu gözlemlemekle kalmaz; sezgisel düşünme, yaratıcı problem çözme ve geçmiş deneyimlerinden öğrenme yoluyla alternatif yollar üretir. Bu stratejik davranış biçimi, Liedtka'nın (1998)

tanımladığı hipotez kurma ve alternatif üretme boyutunun çocuk anlatısındaki somut karşılığıdır. Mine'nin bu eylemleri, çocuk edebiyatında stratejik düşünmenin erken biçimlerinin nasıl örüntülenebileceğini göstermesi açısından dikkate değerdir.

4.2.1.6. Vizyon

Bonn'un (2005) modelinde “vizyon”, bireyin geleceği öngörebilme, uzun vadeli amaçlar belirleyebilme ve belirsizlik içinde anlamlı bir yön çizebilme yetisi olarak tanımlanır. Stratejik düşünen birey, yalnızca mevcut sorunlara çözüm aramaz; aynı zamanda büyük resmi görerek geleceği şekillendirecek fikirler geliştirir. Bu yetkinlik, liderlik kapasitesinin ve yön bulma becerisinin temel taşıdır.

Mine karakteri, anlatının başından itibaren yalnızca bulunduğu anı analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda bu anın ötesine geçerek alternatif gelecek senaryoları oluşturur. Özellikle “*Yıldız Tarlasında Kurulan Parıltılı Düşler*” ve “*Bir Hayal Bütün Tuvali Renklendirmeye Yeter mi?*” bölümlerinde, Mine'nin düş gücü ve hayal kurma kapasitesi, onun yaşadığı dünyaya dair yeni anlamlar üretmesine olanak tanır. Mine, yıldızlar ve çiçekler üzerinden yalnızca zamanı değil, aynı zamanda değerleri yeniden tanımlar. Çay Tadımcısı'nın sunduğu alternatif yaşam biçimini içselleştirerek doğaya uyumlu bir zaman algısını benimsemesi, onun vizyoner niteliğini yansıtır. Bu, Bonn'un tanımladığı vizyon bileşeninin çocuk anlatısındaki güçlü bir karşılığıdır.

Yazar ile yapılan röportajda eserdeki vizyonunu ve ana karakter üzerinden vizyonu yansıttığı alanı aşağıdaki gibi açıklamıştır:

“Kitapta nasıl bir vizyon tasarlandığı sorusuna net bir yanıt verebilirim: Tamamen hayal üzerine kurulu bir vizyon. Nitekim çeşitli söyleşilerde ya da çocuklarla gerçekleştirilen etkinliklerde sıkça dile getirdiğim bir cümle vardır: “Her şey bir hayal ile başlar.” Bu benim için yalnızca edebi bir motto değil, aynı zamanda yazarlık serüvenimin de temelidir.

Bir söyleşide, bu düşüncemi çocuklarla paylaştığımda, içlerinden biri oflayarak “Hocam, hayal nedir?” diye sormuştu. Bir diğeri ise “Ben hiç hayal kurmuyorum ki!” demişti. Bu tepkiler beni derinden etkiledi. Çünkü çocukların bile artık hayal kurmadığını, hatta hayal kavramına yabancılaştığını görmek, bizi yalnızca somut düşünen bir kuşağa dönüştüren bir dünyanın eşiğinde olduğumuzu düşündürdü. Tam da o anda, bu kitap fikri zihnimde netleşti.

Kitabın temel kurgusunu, hayallerin silinmeye yüz tuttuğu bir evrende biçimlendirdim. Anlatının özünde şu düşünce yer alıyor: Ancak çocuklar yeniden hayal kurmaya inandıklarında, eski değerler geri gelebilir, unutulmuş anlamlar yeniden canlanabilir. Başka bir deyişle, bireysel ve toplumsal dönüşüm ancak hayalle mümkündür.

“Nasıl bir vizyon tasarlanabilir?” sorusuna dönecek olursam: Ben hâlâ inanıyorum ki düşlere inanarak, soyut düşünmeye alan açarak ve iyilik hâlinin içimizde dolaşmasına izin vererek anlamlı bir yaşam vizyonu kurulabilir. Böyle bir vizyon, ancak hayal gücüyle mümkün olur. Kitabın özü de tam olarak bunu anlatır: Hayallerin terk edildiği bir dünyada, çocukların hayale yeniden sarılmasıyla başlayan bir dönüşümün öyküsüdür bu (Kartopu,2025).”

Sonuç olarak bu eser, hayal gücünün vizyon tabanında hem bireysel hem toplumsal düzeyde yeniden anlam üretmenin anahtarı olabileceğini güçlü bir biçimde vurgulamaktadır.

4.2.1.7.Yaratıcılık

Bonn’a (2005) göre “yaratıcılık”, stratejik düşünmenin temel taşı olan sezgisel, özgün ve bağlamlar arası düşünebilme becerisidir. Yaratıcı birey, mevcut kalıpları aşar, yeni kavramlar üretir, beklenmeyen bağlamlar arasında anlamlı geçişler kurar. Bu bileşen, soyut düşünce kapasitesiyle yenilikçi çözüm üretimini birleştirir.

Mine karakteri, bu yaratıcı düşünme biçimini hem sezgisel düzeyde hem de davranışsal düzeyde temsil eder. Örneğin “*Adamotlarının Sıra Dışı Dünyası*” bölümünde, doğayla kurduğu ilişkide yalnızca bilgiye değil, duymasal sezgilere de başvurur. Doğanın ritmini anlamak, çiçeklerin kapanışından zamanı okumak, onun sıradan gözlemciliğin ötesine geçerek sembolik düşünce geliştirdiğini gösterir. Mine, doğa, zaman ve insan ilişkisine dair yeni düşünsel örüntüler oluşturur. Olaylara alışıldık çözümler yerine duygu, sezgi ve bağlamsal ilişkilere dayalı cevaplar üretir. Bu yaklaşımıyla çocuk edebiyatında yaratıcı düşüncenin temsilcisi hâline gelir ve Bonn’un “yaratıcılık” boyutuna doğrudan karşılık gelir.

4.2.1.8.Bütüncül Stratejik Düşünme

Liedtka’nın (1998) stratejik düşünme modeli içinde yer alan “bütüncül stratejik düşünme” (holistic strategic thinking), bireyin olayları yalnızca parçalar hâlinde değil,

sistemsal, zamansal ve ilişkisel bütünlük içinde değerlendirebilmesini ifade eder. Bu yaklaşım, kararların yalnızca kısa vadeli değil, uzun vadeli etkilerini de dikkate almayı; bireyler arası dinamiklerin, çevresel unsurların ve kültürel bağlamın birlikte analiz edilmesini içerir. Bu bağlamda birey, sadece kendi bakış açısına değil, başkalarının perspektifine de duyarlılık geliştirerek çok boyutlu bir farkındalık sergiler (Liedtka, 1998; Bonn, 2005).

Çocuk edebiyatı bağlamında, bu düşünme biçimi; karakterin yalnızca bireysel değil, toplumsal ve çevresel düzeyde de sorumluluk üstlenmesi, olayları neden-sonuç ilişkileriyle birlikte zaman ve sistem bütünlüğü içerisinde değerlendirmesi anlamına gelir.

Mine, anlatı boyunca yalnızca kendi dönüşümünü değil, içinde yaşadığı sistemin bozulmuş yapısını da fark eder ve buna çözüm üretmeye çalışır. Bireysel niyetini başkalarının ihtiyaçlarıyla hizalar, çevresindeki karakterlerin (örneğin Haslet, Çay Tadımcısı, babası) iç dünyasını da anlamaya ve onlarla ortak bir yönelim geliştirmeye çabalar. Bu yönüyle onun düşünme yapısı yalnızca bireysel çıkar temelli değil; çok katmanlı, ilişkisel ve dönüştürücüdür.

Örneğin:

“Bütün köy halkı çimenlerin üzerine sırt üstü uzanmış gözleri kapalı gülümsüyordu. Havada süzülüp gelen renkli düşler burada sahipleriyle buluşmuş olmalıydı... Bir düşün tam ortadayım, sessiz ol...” (Kartopu, 2020, s.141)

Bu sahne, Mine’nin yalnızca kendi düşünüy değil, kolektif düşleri de mümkün kıldığını, bütün bir köyün dönüşümüne katkı sunduğunu gösterir. Böylece o, yalnızca bireysel değil, sistemsal bir değişim aktörü olur. Bu, Liedtka’nın bütüncül düşünme tanımıyla örtüşür: farklı perspektiflerin sentezlenmesi, uzun vadeli düşünme, sistemsal çözüm üretme ve ilişkisel farkındalık.

Ayrıca, Bonn’un (2005) stratejik düşünmenin sosyal boyutlarına yaptığı vurgu ile de ilişkilidir. Bonn’a göre stratejik düşünme, bireyin yalnızca entelektüel kapasitesiyle değil, başkalarının görüşlerini dikkate alabilme becerisiyle de şekillenir. Mine’nin Hayalet Haslet’e duyduğu empati, köy halkının ihtiyaçlarına yönelik çözüm üretme gayreti bu stratejik duyarlılığın göstergesidir.

Mine’nin bütüncül stratejik düşünme kapasitesi, onun bireysel bir kahraman olmanın ötesinde; ilişkilere duyarlı, çevresel bağlamı kavrayan, geçmiş ve geleceği birlikte

düşünebilen bir çocuk özneye dönüştüğünü gösterir. Bu, yalnızca çocuk edebiyatında değil, stratejik düşünme eğitiminin erken yaşlardaki karşılığı açısından da dikkate değerdir.

Mine, bireysel özlemlerle başladığı yolculuğunda; sistemsiz bozulmayı fark eden, geçmişini analiz ederek geleceğe yön veren, stratejik niyetini ilişkisel boyutta yapılandıran, karşılaştığı belirsizliklere yaratıcı çözümler üreten ve çoklu perspektifleri bir araya getirerek bütüncül anlamlar inşa eden stratejik bir özneye dönüşür.

4.2.2. Hayalet Haslet: İçsel Yönelimden Stratejik Temsillere

Fesleğen Köyü’nde çocuklar ve yetişkinler tarafından aklı melekelerini yitirmiş biri olarak görülen Hayalet Haslet, köydeki herkes tarafından dışlanmıştır. Metinden çıkarılan örtük anlam boyutunda Hayalet Haslet “deli” olarak etiketlenmiştir. Yazarın önceki bölümlerde doğrudan aktarılan bir görüşü mevcuttur. Kartopu (2025), karakterleri okurun aklında kalacak davranış özellikleri, diyaloglar ve isimler ile kurguladığını belirtmiştir. Hayalet kelimesi TDK’ye göre “Gerçekte var olmadığı halde bazen görüldüğü sanılan peri, hortlak vb. görüntüler.” Olarak tanımlanmaktadır. Hayalet Haslet’in isim temsilinden de toplumsal arenada dışlanmışlığı okura kurgusal perspektiften sunulmaktadır. Ancak bu karakterin, anlatı boyunca çocuk saflığını ve hayal gücünü koruyabilen yegâne figürlerden biri olduğu dikkat çeker. Yazarla yapılan röportajda da ifade edildiği üzere, Hayalet Haslet’in bu yolculukta Mine’ye eşlik etmesi tesadüf değil, bilinçli bir stratejik tercihtir. Yazar, toplumda dışlanan bireylerin görünürlük ve kabul kazanma sürecini desteklemek amacıyla, Mine’nin gölge adamlarla mücadele ettiği dönüşüm yolculuğuna bu karakteri dâhil etmiştir. Mine, şehirden bunalarak gelen ve köyün değişimini sezgisel olarak fark eden bir özne olarak temsil edilirken; Haslet, iç dünyası henüz kirlenmemiş, fakat söze dökme kapasitesi sınırlı bir figür olarak anlatının duygusal ve sezgisel yükünü taşır. Bu bağlamda Hayalet Haslet, yalnızca bireysel bir figür değil, aynı zamanda sistem dışına itilmişlerin sembolik temsili hâline gelir. Mine’nin dönüşümünde Haslet’in rolü, stratejik düşünmenin ilişki kurma, temsil etme ve kolektif niyeti paylaşma boyutlarında anlam kazanır.

4.2.2.1.Hayalet Haslet’in Stratejik Düşünme Boyutlarına Göre Değerlendirilmesi

Aşağıdaki tabloda Hayalet Haslet karakterinin, önerilen kuramsal çerçeve gereğince stratejik düşünme modeli doğrultusunda hangi boyutlarda stratejik eylem geliştirebildiği ya da geliştiremediği değerlendirilmiştir. Bu tablo, karakterin anlatı içindeki stratejik yönelimi ve sınırlılıklarını açıklamaya yöneliktir.

Tablo 4.6: Hayalet Haslet’in Stratejik Düşünme Göstergeleri

Stratejik Düşünme Boyutu	Gözlemlenen Durum	Metinden Alıntı	Açıklama
Sistem Perspektifi	Zayıf	"Karanlık adamlar, ışıklar, uzayan ve kısalan acayip mahluklar... Ama kimse anlattıklarına inanmıyor." (Kartopu,2020)	Hayalet Haslet, sistemdeki bileşenler arası ilişkileri kavrayamaz; olaylara bireysel tepkilerle yaklaşır.
Zaman İçinde Düşünme	Yetersiz	Her gece burada acayip şeyler oluyor." (Kartopu,2020)	Geçmiş ya da gelecek arasında anlamlı bağlantılar kuramaz; yalnızca anlık deneyim düzeyinde kalır.
Niyetin Belirleyiciliği	Destekleyici	Mine, Ozan'ın hayretten yere düşen çenesinin sesiyle fark etmişti orada olduklarını (Kartopu,2020).	Mine'nin stratejik niyetine eşlik eder ancak kendi bağımsız niyetini net biçimde ortaya koymaz.
Akıllı Fırsatçılık	Dolaylı	"Ben hayal görmüyorum!" diye bağırdı Hayalet." (Kartopu,2020)	Çevresel uyaranlara tepki verir fakat bu tepkiler bilinçli ve stratejik değildir.
Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme	Yok	-	Problem çözmeye dair aktif bir hipotez geliştirme ya da yeni çözüm üretme davranışı sergilemez.

Tablo 4.6: Devamı

Bütüncül Stratejik Düşünme	Yetersiz	"Kendi gözleriyle görsünler diye çağırdığım kimseler de benim gördüklerimi göremiyor." (Kartopu,2020)	Karmaşık durumları bütünsel biçimde değerlendirme kapasitesine sahip değildir.
Vizyon	Yok	-	Geleceğe dair bir amaç ya da yönelim oluşturmaz. Hikâye içinde büyük resme dair bir öngörü veya yönlendirme becerisi sergilemez.
Yaratıcılık	Dolaylı	"Ah nasıl da acınası bir durumdayım," diye inledi Hayalet Haslet (Kartopu,2020).	Dilsel ya da davranışsal yaratıcılık sergilemese de iç dünyasının saflığı ve sezgileriyle anlatıya farklı bir boyut kazandırır.

Hayalet Haslet karakteri, Liedtka (1998) ve Bonn'un (2005) stratejik düşünme modelleri temelinde değerlendirildiğinde, stratejik kapasitesi sınırlı, ancak anlatı içinde temsil ettiği değerler açısından kritik bir figürdür. Özellikle sistem perspektifi ve bütüncül düşünme gibi kavramsal düzeyde düşünme becerileri açısından eksik olan bu karakter, toplumsal sistemin dışında kalan bireyleri temsil eder. Bonn'un modelinde vurgulanan analiz yetisi, karmaşıklıkla baş edebilme ve sistemsel bağlantılar kurabilme becerileri, Haslet'in doğrudan sergileyemediği yeterliklerdir. Ancak Liedtka'nın (1998) modelindeki *niyetin belirleyiciliği* ve *akıllı fırsatçılık* gibi boyutlarda, Mine'nin stratejik niyeti doğrultusunda yönlendirildiği durumlarda sezgisel ve destekleyici tepkiler verir. Bu katkılar genellikle içgüdüseldir; bilinçli bir stratejik planlamaya dayanmaz. Hayalet Haslet bu yönüyle, stratejik karar verici olmaktan çok, toplumun dışladığı ancak dönüşüm sürecinde sembolik olarak yeniden konumlanan bireyleri temsil eder. Bu çerçevede Haslet'in anlatıdaki varlığı, stratejik düşünmenin bireysel kapasiteyle değil, kolektif yönelimle de gelişebileceğini göstermek bakımından önem taşır.

"Fıstık Ağacı Taksi Durağı'na yaklaşınca da durdu Mine. Çünkü tam o sırada, durağın önünden birtakım sesler işitiliyordu. Bu, Hayalet Haslet'in sesiydi.

"Karşı apartmanın beşinci katında dün gece bir şeyler olmuş," dedi kısık bir sesle. "Yoksaaaaa," dedi alaycı bir sesle Kanmaz Kadir. "Marshılar yine ellerindeki çantalara ateş böcekleri mi topluyor?" "Beşinci katta yaşayan küçük kız çocuğu, dün gecedan beri hiç gülmemiş. Ailesiyle de konuşmamış. Üstelik yüzü bembeyazmış. Oysa bütün köye yetecek neşesi vardı." "Mesela ben, aylardır bir kez bile gülmedim. Hatta dudaklarımın bir yay gibi iki yana nasıl açılıp kapandığını unutmak üzereyim. Peki, bunu sorun ediyor muyum? Tabii ki hayır," dedi aynı alaycılıkla. "Artık bırak şu zıvalıkları Hayaletçiğim." "Ben hayal görmüyorum!" diye bağırdı Hayalet. "Her gece burada acayip şeyler oluyor. Karanlık adamlar, ışıklar, uzayan ve kısalan acayip mahluklar... Ama kimse anlattıklarına inanmıyor. Kendi gözleriyle görsünler diye çağırdığım kimseler de benim gördüklerimi göremiyor. Ah nasıl da acınası bir durumdayım," diye inledi Hayalet Haslet. İnlemekle kalmayıp derin derin of çekti. "Ooooooooooooo!"

"Senin canın belli ki babagannuş çekmiş," dedi Kanmaz Kadir. "Ya da şöyle bol biberli bir pırtımpırt yemeği! Akşama hayalet avcılığı yapacağına yemeğe gel de birlikte yiyelim."

Mine bu dakikadan sonra konuşulanları dinlemedi. Çünkü tam arkasında Ozan, Taner ve Lokman üçlüsü hayretten ağızları açık bekliyordu! Mine, Ozan'ın hayretten yere düşen çenesinin sesiyle fark etmişti orada olduklarını. Ne zamandır buradalar? Tüm konuşmaları duymuşlar mıydı? Hem bütün bunlar ne anlama geliyordu?" (Kartopu,2020, s.61,62)

Fıstık Ağacı Taksim Durağı'nda geçen sahnede Hayalet Haslet'in kalabalığı toplayarak gölge adamları gördüğünü anlatması, onun stratejik düşünme bileşenlerinden sistem perspektifini tam olarak kavrayamadığını, fakat niyetin belirleyiciliği ve bütüncül stratejik düşünmeye dolaylı katkılar sunduğunu gösterir. Haslet, gördüğü tehdidi anlamlandıramaz; bu nedenle sistem içindeki örüntüleri ve nedensel ilişkileri çözümlenemeyen bir düzlemde kalır. Bu, Liedtka'nın (1998) sistem perspektifi tanımında vurguladığı karmaşık ilişkiler ağını görebilme yetisinin eksikliğine işaret eder. Ancak buna rağmen Hayalet Haslet'in davranışı, sezgisel bir yönelimle şekillenir. Topluluğu harekete geçirme arzusu, bilinçli olmasa da içsel bir stratejik niyet taşır ve bu yönelimiyle dikkatleri üzerine çekerek, Mine'nin bireysel sezgisini sosyal farkındalığa dönüştürmesini sağlar. Haslet'in bu davranışı, Bonn'un (2005) vurguladığı gibi, karmaşık durumlar karşısında doğrudan stratejik çözümler üretemese

bile stratejik düşünmeyi tetikleyen dışlayıcı karakterler üzerinden dönüşüm yaratma gücünü gösterir.

Nitekim kitapta geçen sahnede Hayalet Haslet'in, "Ben hayal görmüyorum!" diye bağırarak karanlık adamların ve kız çocuğunun değişimini dillendirmesi; ardından Kanmaz Kadir'in alaycı tepkileriyle karşılaşması, toplumun algı eşiğini ve duyarsızlığını da görünür kılar. Bu noktada Haslet'in yalnızca bireysel bir farkındalık taşıması değil, bu farkındalığın sosyal bir tepki doğuramaması, stratejik düşünmenin yalnızca bireysel sezgiyle değil, sistemsel etkiyle bütünleşmesi gerektiğini gösterir. Mine'nin bu sahneye tanıklığı ve arkadaşlarının da şaşkınlık içinde sürece dahil olması, stratejik sezginin bireysel olmaktan çıkıp kolektif farkındalığa evrilmeye başladığı anı temsil eder. Haslet'in sistemsel açıdan "fark edemeyeni" temsil etmesine rağmen, sezgisel niyeti aracılığıyla tetiklediği bu kolektif uyanış, onu stratejik dönüşüm sürecinin beklenmedik ama etkili bir parçası hâline getirir.

4.2.3. Gölge Adamlar ve Stratejik Körlük ve Tekdüzelik Temsili

"Gölge Adamlar" karakteri, Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserde stratejik düşünmenin karşıtı bir yapıyı temsil eder. Liedtka (1998) ve Bonn (2005) tarafından tanımlanan stratejik düşünme becerileri, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkilere dair anlam üretme, yönelim belirleme ve sistemik farkındalık geliştirme yetisi üzerine temellenir. Oysa Gölge Adamlar, bu becerilerin hiçbirini taşımazlar. Hayal kurmayan bireylerin zihinsel boşluklarından beslenen bu figürler, sistemin çözülme noktalarında çoğalırlar ancak sistemi dönüştürme niyetinden tamamen uzaktırlar. Gölge Adamları, zaman algısı olmayan, geçmişten öğrenmeyen ve geleceğe dair umut üretmeyen bir yapıda kurgulanmışlardır. Onlar, sabit bir yapının parçası olarak bireylerin düşlerini kutularda saklayarak onları işlevsizleştirirler. Bu bağlamda Gölge Adamları, stratejik düşüncenin yokluğunu temsilen; alternatif üretme, yaratıcı çözüm geliştirme, bütüncül okuma yapma gibi becerilerin tam karşı kutbunda konumlandırılmışlardır. Stratejik düşünmenin olanak sunduğu yaratıcı direnişin aksine, Gölge Adamları pasifleşmiş, hayalsiz bir toplumun metaforik karanlığıdır. Gölge Adamlar, metin boyunca doğrudan kendi söylemleri aracılığıyla değil; Mine, Hayalet Haslet ve Çay Tadımcısı gibi karakterlerin gözlemleri ve yorumları aracılığıyla dolaylı biçimde temsil edilmiştir. Bu nedenle aşağıdaki tabloda yer alan değerlendirmeler, doğrudan alıntılara değil, metinsel bağlamdan çıkarılan dolaylı anlatımlara dayanmaktadır.

Tablo 4.7: Gölge Adamların Stratejik Düşünme Göstergesi

Stratejik Düşünme Boyutu	Stratejik Düşünme Göstergesi
Sistem Perspektifi	Kısmen karşılar ancak olumsuz biçimde: Gölge Adamları, sistemin bir sonucu olarak ortaya çıkar; bireylerin hayal gücünü kaybetmesiyle beslenirler. Sistemin parçalı yapısından türemişlerdir, ancak bu bağlantıyı kavrama ya da dönüştürme becerileri yoktur.
Zaman İçinde Düşünme	Karşılamaz: Gölge Adamları geçmiş ve gelecek arasında bağ kuramaz; zaman katmanlarına duyarsızdır. Hayal çaldıkları bireylerin de zaman algılarını silikleştirirler.
Niyetin Belirleyiciliği	Karşılamaz: Davranışları tepkisel ve otomatik olup, bilinçli bir stratejik niyete dayanmaz. İnsanların düşsüzleşmesine dayalı varlıklarını sürdürebilmek dışında anlamlı bir hedefleri yoktur.
Akıllı Fırsatçılık	Karşılamaz: Çevresel değişimlere esnek şekilde uyum sağlayamazlar; yaratıcı ya da alternatif çözüm üretmezler. Var oluşları, sistemdeki zayıf anlardan yararlı olsa da bu bir öğrenme değil, sömürme davranışdır.
Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme	Karşılamaz: Yeni durumlara dair seçenek geliştiremez, olasılıkları değerlendiremezler. Düş çalmak dışında bir davranış repertuarları yoktur.
Vizyon	Karşılamaz: Gölge Adamları, bir geleceği hayal etme ve bu geleceğe yönelik yönelim geliştirme kapasitesine sahip değildir. Varlıkları, statik bir şimdinin içine hapsolmuştur
Yaratıcılık	Karşılamaz: Yeni fikirler, yollar ya da anlatı içinde üretici düşünce geliştirme yetileri yoktur. Yaratıcılıkları yalnızca çaldıkları düşleri sınıflandırmakla sınırlıdır.
Bütüncül Stratejik Düşünme	Karşılamaz: Durumları çok katmanlı ya da ilişkilendirilmiş biçimde değerlendiremezler. Sistemin neden olduğu sonuçları kavrayamaz, parçalar arasındaki bağlantıları okuyamazlar.

4.2.4. Çay Tadımcısı

Çay Tadımcısı karakteri Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserde rehber, yol gösteren kişi hüviyetindedir. Kartopu ile yapılan röportajdan elde edilen bilgilere göre, yazar Çay Tadımcısı karakterini yalnızca nostaljik bir figür olarak değil, aynı zamanda stratejik ve kültürel bir temsil aracı olarak kurgulamıştır (Kartopu, kişisel iletişim, 2025). Çay Tadımcısı, hem geçmişe ait kültürel unsurları hatırlatmak hem de karanlık bir atmosfer içerisinde dahi bir umut kırıntısının var olabileceğini göstermek amacıyla anlatıya dahil edilmiştir (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Çocuk edebiyatında, atmosfer ne kadar karanlık veya sansasyonel olursa olsun, yazarlar genellikle bir ışık ya da iyilik kapısı açık bırakmayı tercih ederler. Bu noktada

amaç, her şeyin tamamen düzeldiği mutlu sonlar sunmak değil; okurun içinde bir tebessüm, bir umut izi bırakabilmektir. Çünkü çocuk edebiyatında aşırı karamsar ve umutsuz anlatılar yaygın olarak tercih edilmez (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserde de karanlık bir atmosfer sezilir; ancak ana karakter Mine'nin her şeyi düzeltebilecek birinin var olmasına inanması umut verici bir işaret olarak okunur (Kartopu, kişisel iletişim, 2025). Ana karakter Mine'nin işaret ettiği bu kişi, Çay Tadımcısı'dır. Okur, bu karaktere en başından itibaren güven duyar ve kısa süre içinde onun şifreleri çözen, olayların düğümünü açan ve karakterleri daha aydınlık bir atmosfere taşıyan bir figür olduğunu görür (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Çay Tadımcısı mesleği, geçmişte var olup günümüzde unutulmuş mesleklerden biridir. Bu meslekten ilhamla yaratılan karakter, geleneksel olanla çağdaş olan arasında bir köprü kurar. Çay, Türk kültüründe yalnızca bir içecek değil; dostluğun, sohbetin ve toplumsal bağların simgesidir, Çayın sosyal işlevini vurgulayan kültürel bir göstergedir (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Bunun yanı sıra Çay Tadımcısı, yalnızca bireysel bir karakter değil, aynı zamanda kültürel bir temsildir. *Balkabağı ile Dünya Seyahati*, şehir izlenimlerinden oluşan bir yapı sunmakta ve farklı kültürel coğrafyalardan izler taşımaktadır. Söz konusu eserde Balkanlar'a özgü tuzlu, kremalı ve sütlü çay türlerine yer verilerek kültürel belleğin izleri sürülmektedir. Aynı zamanda kitabın bitiminde Çay Tadımcısı tarafından verilen çay tarifleri de mevcuttur (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Yazar, *Balkabağı ile Dünya Seyahati*'nde bu kültürel sürekliliği Çay Tadımcısı karakteri üzerinden devam ettirmeyi amaçlamıştır. Arp çalan bir kadın olarak tasarlanan bu karakter aracılığıyla çocuklara hem unutulmuş bir meslek tanıtılmakta hem de bu mesleğin taşıdığı kültürel anlamlar görünür kılınmaktadır. Bu karakter yalnızca nostaljik bir figür değildir; aynı zamanda stratejik biçimde kurgulanmış bir anlatı ögesidir. Kültürel bağlam, anlatı içi nedensellik ilkesi ve karakterin işlevi bir araya geldiğinde, metinsel bütünlük açısından güçlü bir yapı ortaya çıkmaktadır (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Bu karaktere ilişkin Liedtka ve Bonn'un stratejik düşünme bileşenlerinden yola çıkarak önerilen kuramsal çerçeve doğrultusunda sistemli biçimde incelenecektir. Çay Tadımcısı karakterine ilişkin stratejik düşünme çözümlemesi yapılmadan önce, bu

çalışmada daha önce ayrıntılı biçimde ele alınan Mine karakterinin sistem perspektifine ilişkin gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Mine karakteri üzerinden sistemin işleyişini kavrama, parçalar arası bağlantıları sezme ve toplumsal çözülme fark etme biçimleri önceki bölümlerde tablolarla birlikte ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu nedenle sistem perspektifi bağlamındaki temel kavramsal çerçeve bu bölümde tekrar edilmeyecek; bunun yerine, Çay Tadımcısı karakterinin anlatı içindeki temsil biçimi, olay örgüsüne gömülü sistemsel göstergeleri ve stratejik düşünmenin diğer boyutlarıyla (zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, akıllı fırsatçılık, hipotez kurma ve bütüncül düşünme) olan ilişkisi detaylı biçimde analiz edilecektir. Bu çözümleme, hem tablo biçiminde özetlenmiş karşılaştırmalı yapılarla hem de seçili bölüm örnekleri üzerinden yapılacak derinlemesine metin yorumlarıyla desteklenecektir.

4.2.4.1. Sistem Perspektifi

Tablo 4.8: Çay Tadımcısı’nın Sistem Perspektifi Göstergesi

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Çiçek Saati Kaçı Gösterir ?	Mine, çay tadımcısının evinde konuk olurken, doğadaki zamanın çiçekler aracılığıyla okunabildiğini ve tanıklık eder. Çay Tadımcısı, doğanın döngüsellik ve göre bir zaman algısı kurar. Günün her anı farklı.	Doğanın ritmine göre yapılandırılmış bir yaşam sisteminin temsildir. İnsan-doğa ilişkisi yalnızca uyum değil, zamanlama, planlama ve davranış belirleme açısından da sistemsel bir örgütlenmeye dayanır.	<i>“Dahası buna mecburuz (Kartopu,2020).”</i>	Baştan bu yana mekân kullanımına özellikle özen göstermeye çalıştım. <i>Balkabağıyla Dünya Seyahati</i> eserini “mekândan münezzeh” bir kurgu olarak kesinlikle tasarlamadım

“Çiçek Saati Kaçı Gösterir?” başlıklı bölümde Çay Tadımcısı’nın yaşadığı mekân, yalnızca fiziksel bir ev değil, doğanın ritmine göre düzenlenmiş bütünsel bir sistem

olarak kurgulanmıştır. Mine'nin çay içerken fark ettiği çiçeğin kapanmasıyla birlikte bu mekânın zaman algısının doğaya bağlı olduğu anlaşılır. Çay Tadımcısı, sabah begonvillerin, öğlen sümbüllerin, akşam ise uyku çiçeklerinin günün zamanını haber verdiğini; gökyüzünün değişimiyle çiçeklerin uyumlu hareket ettiğini açıklar. Bu sistemin yalnızca estetik değil, davranışları düzenleyen bir işlevi vardır. Çiçeklerin hareketleri, misafirlere zamanı nazikçe hatırlatma aracı olarak kullanılır. Mekân, burada bir anlatı sahnesi değil; işleyen, yönlendiren ve geri bildirim üreten aktif bir sistemdir. Çay Tadımcısı, bu sistemin pasif bir üyesi değil, onun yorumlayıcısı ve sürdürücüsüdür. “Dahası buna mecburuz” ifadesiyle sistemin zorunluluğuna işaret eder. Liedtka'nın sistem perspektifi modeline göre değerlendirildiğinde, bu sahne; doğa, insan ve zaman arasındaki ilişkilerin katmanlı bir şekilde kurgulandığı, parçalar arası bağlantıların farkında olunan bir yapıyı temsil eder. Çay Tadımcısı'nın mekânı, doğayla uyumlu, ritmik ve sezgisel bir sistemsel yaşam alanı olarak Mine'nin karşısına çıkar ve onun çevresiyle kurduğu ilişkiyi yeniden yapılandırmasına aracılık eder. Bu bağlamda Bonn'un sistem perspektifi yaklaşımı da dikkate alındığında, çay tadımcısının yaşadığı çevre yalnızca mevcut yapıyı algılamaya değil, aynı zamanda bu yapının sürekliliğini sağlayan içsel ilkeleri (örneğin doğaya saygı, döngüsel zaman algısı, karşılıksız ikram gibi değerler) kavramaya dayanır. Bonn'un sistemsel düşünmeyi yalnızca ağlar ve bileşenler arası bağ kurmakla değil, bu bağların sürdürülebilirliği ve içsel işleyiş mantığının farkına varmakla açıklaması, çay tadımcısının mekânını açıklamada işlevseldir. Burada mekân, salt ilişkisel bir yapı değil, aynı zamanda bir değer sisteminin taşıyıcısı ve yeniden üreticisi olarak işlev görür.

“*Adına Bayram Yapılan Çiçekler*” bölümünde Çay Tadımcısı karakteri, doğaya, zamana ve insan ilişkilerine dair duyarlılığıyla sistem perspektifini güçlü biçimde temsil eder. Liedtka'nın stratejik düşünme modelinde sistem perspektifi, bireyin yalnızca karşısındaki olayları değil, bu olayların içinde yer aldığı daha büyük örüntüleri, yapıları ve bağlantıları fark edebilmesini gerektirir (Liedtka, 1998). Bu bağlamda çay tadımcısı, “*Ancak ne yazık ki etrafımızdaki güzellikleri fark etme konusunda pek becerikli değiliz... Bazen olur ki burnumuzun ucundaki güzelliği dahi göremeyiz. Bakar ve geçeriz... Üstelik görmek zaman alır.*” (Kartopu,2020; s.66) sözleriyle yalnızca duyuşal dikkat eksikliğine değil, algısal sığığa da dikkat çeker. Bu ifadeler, bireyin yalnızca olan bitene değil, olan biteni şekillendiren bağlamsal ve

zamansal yapıya da dikkat etmesi gerektiğini vurgular. Bonn'un sistem düşüncesiyle paralel olarak, çay tadımcısı olayların ardındaki yapısal nedenleri anlamaya çalışır; bireysel algılarla sınırlı olmayan, geçmiş ve gelecekle örülü bir farkındalık geliştirir.

Karakterin bu farkındalığı, yalnızca bireysel gözlemle sınırlı kalmaz; kolektif hafızayı, toplumsal ritüelleri ve kültürel dokuyu da içerir. Örneğin, erguvan çiçekleriyle ilgili anlattığı sahneye baktığımızda, *“Bursa’da, nisanın son haftaları bir hareketlilik başlardı. Hareketliliğin sebebi etrafı kaplayan erguvanlardı... Erguvan Bayramı’nı, tabiatın bozulmamış neşesini, birlik içindeki insanları, coşkuyu ve inceliği hatırlatıyor bana.”* (Kartopu,2020; s.67) sözleri, doğa-insan-toplum üçgeninde kurulan ilişkiyi açığa çıkarır. Bu ifadeler, Bonn'un sistem perspektifine uygun olarak olayları parçalı değil, bütün içinde gören bir anlayışa karşılık gelir. Bonn'un vurguladığı gibi, sistem perspektifi bireyin farklı alanlardaki olgular arasındaki bağlantıları, nedensellikleri ve karşılıklı etkileri görebilmesini gerektirir (Kaufman, 1991; Garratt, 1995). Çay tadımcısı, yalnızca bir bitki olan erguvanı görmez; onun bir bayrama dönüşen anlam katmanını, insanların doğayla kurduğu duygusal bağı ve bu bağın kolektif kültürdeki yansımalarını da görür.

Karakterin bu çok katmanlı gözlem gücü, yalnızca geçmişe dönük nostaljik bir anlatı değil, sistem içindeki ilişkilerin nasıl evrildiğini ve insan davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlama çabasıdır. Mine'nin yolculuğu boyunca gözden kaçırdığı *“erguvan ağaçlarıyla sıralanmış güzel yol”*u (Kartopu,2020; s.66) çay tadımcısı fark etmiş, bu farkındalığı yalnızca mekâna değil, o mekânla kurulan kolektif ilişkiye bağlamıştır. Çocuk edebiyatında stratejik düşünmenin içselleştirilmesini amaçlayan bu anlatı, okuyucuya “görmenin zaman aldığı”, ancak görüldüğünde çok katmanlı bir anlama açılan yapısal bağları sezdirir.

Çay Tadımcısı'nın kaldığı ev, yalnızca bireysel bir yaşam alanı değil, aynı zamanda bir kervansaray işlevi görerek toplumsal yapının geleneksel dayanışma biçimlerini temsil eder. Esere de ismini veren balkabağından yapılan bu ev okurun karşısına fantastik mekân bir kurgusu olarak çıkar. Bu mekân, bireylerin yalnızca konaklamasını sağlayan fiziksel bir yapı değil; bir kültürel miras taşıyıcısıdır. Kervansaray işlevi, geçmişteki şehir yaşamında yolculuk, misafirlik, güvenlik gibi işlevleri bir araya getiren çoklu bir yapıyı temsil eder. Metindeki bu ev, sistemin farklı parçalarını (konuklar, anlatıcılar, yolcular, Mine gibi ziyaretçiler) bir araya getirerek karmaşık ve çok katmanlı bir sosyal ağı görünür kılar. Bu, sistem perspektifinin temel koşulu olan

“bileşenler arası ilişkisellik” açısından güçlü bir temsildir. Okur, bu ev aracılığıyla birey-mekân-toplum bağının stratejik bir düzlemde nasıl işlendiğini sezer.

Bu çerçevede çay tadımcısı, Liedtka’nın belirttiği gibi bir problemi yalnızca kendi bağlamında değil, onun sistemsel uzantıları içinde değerlendirme becerisine sahip bir karakterdir. Aynı zamanda Bonn’un stratejik düşünme tanımındaki gibi, örgütsel veya toplumsal düzeyde dağınık görünen parçaları birleştirerek onları işlevsel bir bütün içinde anlamlandıran bir figürdür. Kartopu’nun bu karakteri, çocuklara doğayla, gelenekle ve toplumsal hafızayla ilişki kurmayı öğreten bir anlatı aracına dönüşür. Bu yönüyle çay tadımcısı, stratejik düşünmenin sistem perspektifi boyutunu sezgisel, metaforik ve duygusal düzeyde aktaran bir köprü işlevi görür (Kartopu, 2025).

4.2.4.2.Niyetin Belirleyiciliği

Bu bölümde diğer bölümlerde olduğu gibi Çay Tadımcısı karakterinin eylemsel niyetleri niyetin belirleyiciliği bağlamında değerlendirilecektir.

Tablo 4.9: Çay Tadımcısı’nın Niyetin Belirleyiciliği Göstergesi

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Yıldız Tarlasında Kurulan Parıltılı Düşler	Çay tadımcısı, köyün yaşadığı dönüşümün nedenini analiz eder ve çocuklara hayal gücünün yeniden inşası için stratejik bir yol haritası sunar.	Çay tadımcısı yalnızca olup biteni anlatmaz; geleceğe dönük net bir amaç doğrultusunda hareket eder. Amacı, hayal gücünün yok oluşuna neden olan karanlık yapıyı analiz etmektir.	“Zaten tüm bunlar, insanların hayallerinden vazgeçmesiyle başladı.” (Kartopu,2020;s.87) “Eğer herkes hayallerini dokuduğu ipe sıkı sıkıya sarılsaydı ve besleseydi onu, şimdi bunlardan söz ediyor olmazdık.” (Kartopu,2020;s.87) (Kartopu,2020;s.88)	“Kartopu, çay tadımcısı karakterini edilgen bir anlatıcı değil, geleceğe dönük bir dönüşüm çağrısı yapan stratejik bir rehber olarak kurgular. +6+

“Yıldız Tarlasında Kurulan Parıltılı Düşler” bölümünde çay tadımcısının karakteri, açıkça niyetin belirleyiciliği ilkesine göre inşa edilmiştir. Liedtka’ya göre stratejik düşünme yalnızca analizle değil, net bir amaç duygusuyla da şekillenir. Bonn ise bu niyeti, organizasyonun veya bireyin uzun vadeli hedeflerine yön veren temel belirleyici olarak tanımlar. Çay tadımcısının anlatısı bu iki çerçevenin de ruhunu taşır. O yalnızca hayal gücünün yitimine dair bir eleştiri getirmez; “Zaten tüm bunlar, insanların hayallerinden vazgeçmesiyle başladı.” (Kartopu,2020; s.87) diyerek bu sorunun kökenini teşhis eder. Bu teşhis, bir eylemsizlik anlatısı değil, aksine stratejik bir müdahale çağrısıdır. “Siz de masalınızı yazmak ve yeniden düş kurmak istiyorsanız bana yardım etmelisiniz çocuklar.” (Kartopu,2020; s.88) sözleriyle çocuklara yönelttiği davet, onları yalnızca bireysel kurtuluş değil, kolektif yeniden inşa için sorumluluk almaya çağırır. Bu noktada çay tadımcısı, geleceğe yönelik inşa edici bir niyetle hareket eden, stratejik düşünmenin ahlaki boyutunu içselleştirmiş bir karakter olarak karşımıza çıkar. Çay tadımcısı ayrıca niyetin sürekliliğini de vurgular. Gölge adamların hayalleri çalması, bireylerin hayal etme niyetlerinden vazgeçmeleriyle başlamıştır. “Eğer herkes hayallerini dokuduğu ipe sıkı sıkıya sarılsaydı ve besleseydi onu, şimdi bunlardan söz ediyor olmazdık.” (Kartopu,2020; s.87) sözleri, bir düşün ya da stratejinin devamı için niyetin sürekli yeniden üretilmesi gerektiğini gösterir. Kartopu, bu anlatıyı sadece nostaljik bir tema olarak değil, çocuklara dönük bir düşünce alışkanlığı, bir etik sorumluluk modeli olarak işler. Böylece çay tadımcısı yalnızca bir anlatıcı değil, stratejik niyetin örüntüsel taşıyıcısı, gelecek tahayyülünü yönlendiren bir figür hâline gelir.

Çay tadımcısı karakterinin “adamotlarının sıra dışı dünyası” bölümündeki yönelimleri, Liedtka’nın stratejik düşünme boyutlarından olan niyetin belirleyiciliği ve Bonn’un vurguladığı anlam yönelimli stratejik düşünce ile doğrudan ilişkilidir. Liedtka’ya göre stratejik düşünmede niyet, bireyin karar alma süreçlerinde dağılmasını önleyen bir odak ve bağlayıcılık sağlar. Bonn ise anlam yaratma sürecini merkeze alarak stratejik düşüncenin yalnızca rasyonel planlamaya değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluk, kolektif fayda ve uzun vadeli vizyonlara bağlı olması gerektiğini savunur.

Çay tadımcısının temel niyeti, sadece gölge adamların tehdidine karşı bir savunma geliştirmek değil; çocukların hayal kurma yetilerini ve duygusal bağlarını yeniden inşa ederek onları gelecekteki ortak bir direnişe hazırlamaktır. Bu bağlamda onun stratejik

niyeti, bireysel çıkar ya da kısa vadeli bir çözümünden çok, toplumsal bir bilinç ve duygusal ekoloji oluşturmak yönündedir. Şu sözleri bunu açıkça ortaya koyar:

“Kalp ince ve narin bir hayal zarıyla kaplıdır çocuklar... Eğer bu zar yırtılırsa ve kalp dışarıdan gelen şeylere karşı korumasız bırakılırsa, kalbin açık olan gözleri körleşir” (s. 98).

Bu metaforik anlatım, çay tadımcısının stratejik niyetinin yalnızca bir eylem planına değil, aynı zamanda bir değer üretimi vizyonuna dayandığını gösterir. Kayıp Hayaller Hapishanesi'ne giden yolun metaforik yapısı –kokuların sınavı, adamotu köklerinin sökülmesi, çığlıkların işitilme riski– karakterin niyetini sınavan çok katmanlı bir bilinç sürecini yansıtır. Bonn'un (2001) vurguladığı gibi, stratejik düşünme yalnızca “analitik yetenekler” değil, aynı zamanda duygusal farkındalık ve etik sorumluluk gerektirir. Çay tadımcısı bu bağlamda, çocukların önüne yalnızca görev koymakla kalmaz, onları “düş tozu” ile var olan her şeyin anlamını sorgulamaya çağırır:

“Zaten tüm bunlar, insanların hayallerinden vazgeçmesiyle başladı. Eğer herkes hayallerini dokuduğu ipe sıkı sıkıya sarılsaydı ve besleseydi onu, şimdi bunlardan söz ediyor olmazdık (Kartopu,2020 ; s.87).”

Bu söz, karakterin geçmiş deneyimlerden gelen stratejik sezgilerini, geleceğe dönük anlamlı bir vizyonla nasıl buluşturduğunu gösterir. Stratejik niyet burada yalnızca bir hedef değil, kolektif bir zihinsel direnişin tohumudur. Liedtka'nın çerçevesinde bu, “disiplinli bir odaklanma”yı değil, amaçla örülmüş bir duygusal sürekliliği temsil eder.

Adamotu metaforu ise çay tadımcısının bu stratejik niyeti gerçekleştirme biçimini hem somutlaştırır hem de mistikleştirir. Bitkinin “köklerinden çıkarıldığında çığlık atması” (s. 95) yalnızca fiziksel bir eylemi değil, bağların kopuşuyla gelen ruhsal çözülme de simgeler. Bu noktada niyet, yalnızca stratejik bir amaç değil; aynı zamanda ontolojik bir koruma çabası hâline gelir. Çay tadımcısı, adamotunun sadece fiziksel bir madde olmadığını, “insan bedeni gibi kan fışkırtan gizemli bir canlı” olduğunu belirterek onunla kurulan bağın duygusal/ahlaki yönünü de okura açar.

Çay Tadımcısı'nın balkabağından inşa edilen evi anlatıdaki en dikkat çekici yönlerinden biri, kişinin niyetine göre biçim değiştirebilmesidir. Mekân, gelen konukların ruh hâline, içsel yolculuğuna veya arayışına göre daralmakta, genişlemekte veya yön değiştirmektedir. Bu durum, mekânın durağan değil, dinamik ve niyete duyarlı bir yapıda kurgulandığını gösterir. Bu yönüyle, Liedtka'nın stratejik

düşünmede vurguladığı “niyetin geleceği şekillendirme kapasitesi” bu fantastik yapıda simgesel biçimde karşılık bulur. Yani, bireyler nasıl bir dönüşüm arzusuyla yola çıkarsa, mekân da onlara o dönüşüm için alan açar. Stratejik bir planlamada olduğu gibi, niyet burada dönüşümün mimarıdır.

Sonuç olarak, çay tadımcısının niyeti Liedtka’nın modelinde hedefe yönelmiş, odaklı ve inanç temelli bir strateji olarak konumlanırken; Bonn’un kuramsal çerçevesinde anlam yaratan, etik sorumluluğu önceleyen ve yaratıcı bir direnişe çağrı yapan bir stratejik düşünce pratiği olarak belirmektedir. Onun amacı yalnızca gölge adamlara karşı bir çözüm üretmek değil; hayal gücünün, duyarlılığın ve çocukluğun simgesel dünyasını koruyarak geleceğe sürdürülebilir bir bilinç inşa etmektir.

4.2.4.3.Zaman İçinde Düşünme

Bu bölümde diğer bölümlerde olduğu gibi Çay Tadımcısı karakterinin zaman içinde düşünme kavramı incelenecektir.

Tablo 4.10: Çay Tadımcısı’nın Zaman İçinde Düşünme Göstergesi

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Modern Hansel ve Gratel Masalı	Çay tadımcısı, yolculuk esnasında çocuklara yalnızca mevcut anda değil, gelecekte karşılaşacakları durumlara dair ipuçları verir. Güzergâhta oyalanmamaları, yolun zamanında tamamlanması ve kolektif risklerin farkında olmaları gerektiğini hatırlatır.	Olası aksaklıkları önceden sezerek zaman planlaması yapar; geçmiş deneyimlerden hareketle yolculuğun dinamiğini öngörür.	“Dikkatinizi çekecek ve oraya vaktinden önce gitmenizi engelleyecek güzellikte yerler göreceksiniz. Oyalanmadan yolunuza devam edin, aksi hâlde Kayıp Hayaller Hapishanesi’ne ulaşamazsınız!” (Kartopu,2020)	Yazar, bu sahnede stratejik düşünen bir figür olarak çay tadımcısının, zamanı yalnızca kronolojik bir süreç değil, stratejik bir kaynak olarak ele aldığını belirtir. Kurulan bilinçli ilişkiyi vurgular (Kartopu, 2025).

Çay tadımcısı karakteri, ‘zaman içinde düşünme’ boyutunu temsil ederken yalnızca olayların zamansal akışına göre değil, geçmişin birikimi ve geleceğe ilişkin öngörüler ışığında hareket eder. Örneğin, 'Bu gece, ortada adını bildiğiniz bu bitkiyi bulmanız gerekecek yoksa gölge adamların üstesinden gelmeniz mümkün değil' ifadesi, yalnızca bir görev tanımı değil; zamanın kısıtlılığı ve gelecekte yaşanacak olası başarısızlığın bugünden öngörülebilir olduğunu gösterir. Liedtka'nın modelinde zaman içinde düşünmek, olayları geçmiş, şimdi ve gelecek bağlantılarıyla yorumlama yetisidir. Çay tadımcısının 'Bal mumundan kulaklık yapın' önerisi, olasılıkları önceden sezme ve mevcut durumda geleceğe dönük koruyucu stratejiler geliştirme becerisini yansıtır. Benzer şekilde Bonn'un stratejik düşünme yaklaşımında da zamanla ilgili farkındalık, belirsizlik altında karar almayı mümkün kılan zihinsel esneklikle ilişkilidir. Çay tadımcısının, Mine ve diğer çocuklara geçmişte unutulmuş bilgileri hatırlatarak (Çiçekler ve bitkiler, onlar canlılar) stratejik sezgi geliştirmesi, yalnızca bireysel bir farkındalık değil, kolektif bir hatırlama süreci başlatır. Bu yönüyle karakter, zamanın katmanlarını görebilen ve bu katmanlar arasında stratejik bağlantılar kurabilen bir rehber niteliği taşır.

Çay Tadımcısı'nın evinin kervansaray yapısında kurgulanması, anlatıda zamanlar arası bir köprü görevi görmesini sağlar. Geçmişte yolcuların konakladığı, kültürel hafızanın mekâna sindiği kervansaraylar, bu anlatıda geleceğe yönelik bir yeniden işlevlendirme kazanır. Yani geçmişin mimarisi, bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden yorumlanmıştır. Bu, zaman içinde düşünmenin gerektirdiği gibi hem geçmişten ders alma hem de geleceğe yönelik bir tasavvur geliştirme becerisini sembolize eder. Fantastik kurgu ile birlikte zaman çizgileri bu yapıda üst üste biner; ev, yalnızca fiziksel olarak değil, zihinsel ve kültürel süreklilik açısından da bir geçiş alanı işlevi görür.

4.2.4.4. Akıllı Fırsatçılık

Tablo 4.11: Çay Tadımcısı’nın Akıllı Fırsatçılık Göstergesi

Bölüm Adı	Olay Örgüsü Bağlamı	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü (Kartopu, 2025)
Çiçekçe Konuşalım mı?	Çay tadımcısı, Kaudupul çiçeğinin yalnızca geceleri ve yılda bir kez açtığını öngörerek ekibi bu nadir anı kaçırmadan harekete geçmeye ikna eder.	Akıllı Fırsatçılık (Liedtka): Belirsizliği yönetme, ani gelişen durumlara stratejik esneklikle karar verme ve ortaya çıkan fırsatları zamanında değerlendirme becerisini gösterir.	“Unutmayın, çiçek saati her zaman en doğru vaktin habercisidir. Tıpkı kalplerinizin fısıldadığı o doğru yol gibi...” (s.119) “Kaudupul çiçeği yapraklarını tamamen açmadan önce orada olmalıyız.” (s.119) “Hemen buradan çıkmazsan adamotunu senin için kullanmak zorunda kalabilirim!” (Kartopu,2020)	Çay tadımcısı, zamanlama ve fırsatın değerine dair geliştirdiği hassasiyetiyle grubun karar almasını etkiler. Gecenin ve doğanın ritmini stratejik bir sinyale dönüştürerek çocukların yolculuğunda ilerlemeyi sağlar. Belirsizlik içinde dahi ileriye görerek, kritik anda eyleme geçmeleri gerektiğini sezdirmesi Liedtka’nın fırsatçılık boyutuna örnektir.

Çay tadımcısı karakteri, Liedtka’nın stratejik düşünme boyutlarından biri olan ‘akıllı fırsatçılığı’ etkileyici bir şekilde temsil eder. Bu boyut, beklenmeyen durumlarda esneklik gösterebilme ve ani ortaya çıkan fırsatları hızlıca değerlendirme yetisini içerir. Tadımcının Kaudupul çiçeğiyle ilgili öngörüsü, sadece bir doğa bilgisi değildir; aynı zamanda zamanlama, dikkat ve niyetin birleştiği bir stratejik sezgidir. “Çiçek saati her zaman en doğru vaktin habercisidir” (Kartopu,2020; s.119) sözüyle, zamanı

yalnızca ölçülen bir değer olarak değil, stratejik hareket için bir sinyal olarak kullanır. Bu yaklaşım, Bonn'un niyet odaklılık vurgusuyla da örtüşür; çünkü fırsatçılığının arkasında yalnızca faydacı bir bakış değil, çocukları Kayıp Hayaller Hapishanesi'ne ulaştırmak gibi derin bir amaç da vardır. Çiçeğin açılma anını kaçırmama gerekliliği, onun planlı sezgiselliğini ve harekete geçirme becerisini gösterir. Bu yönüyle çay tadımcısı, çocuk edebiyatında stratejik düşüncenin sezgisel derinliğini ve eylemle bütünleşmiş niyet kıvamını taşıyan önemli bir figür olarak karşımıza çıkar.

4.2.4.5. Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme

Tablo 4.12:Çay Tadımcısı'nın Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergesi

Bölüm Adı	Olay Örgüsü / Bağlam	Stratejik Düşünme Göstergesi	Metinden Alıntı	Yazar Görüşü / Yorumu
Çiçek Saati Kaçı Gösterir?	Çay Tadımcısı'nın evi doğanın ritmine göre işler; Mine çiçeğin kapanmasıyla bu sistemin farkına varır.	Çay Tadımcısı, çiçeklerin hareketlerinde n yola çıkarak zaman belirleme hipotezi geliştirir ve bunu davranışsal düzene dönüştürür. Doğaya dayalı alternatif bir zaman sistemi önerir.	“Sabah begonvillerin, öğlen sümbüllerin, akşam ise uyku çiçeklerinin günün zamanını haber verdiğini; gökyüzünün değişimiyle çiçeklerin uyumlu hareket ettiğini açıklar. (Kartopu,2020)”	Çay Tadımcısı, doğaya entegre bir zaman ve davranış sistemi önererek sistemsel bir hipotez geliştirir ve bunu günlük yaşama uyarlar (Kartopu,2020).
Adına Bayram Yapılan Çiçekler	Çay Tadımcısı doğaya, zamana ve kültürel belleğe dair gözlemleriyle Mine'ye erguvan bayramını anlatır.	Geçmişteki doğa olaylarıyla sosyal ritüeller arasında bağ kurarak Mine'ye alternatif bir anlam sistemi sunar. Algısal ve kültürel alternatifler üretir.	“Erguvan Bayramı'nı, tabiatın bozulmamış neşesini, birlik içindeki insanları, coşkuyu ve inceliği hatırlatıyor bana.” (Kartopu,2020)	Doğadaki gözlemleri kültürel hafıza ve toplumsal ritüelle ilişkilendirerek alternatif düşünme biçimlerine örnek oluşturur (Kartopu,2020).

Çay Tadımcısı karakteri, hem Çiçek Saati Kaçı Gösterir? hem de Adına Bayram Yapılan Çiçekler bölümlerinde doğayı gözlemleyerek yalnızca mevcut düzeni anlamakla kalmaz, aynı zamanda bu düzene dair yeni varsayımlar geliştirip bunları uygulamaya döker. İlk bölümde çiçeklerin açılıp kapanma zamanları üzerinden alternatif bir zaman ölçüm sistemi kurması, onun çevresel ipuçlarından yola çıkarak hipotez üretme becerisini gösterir. Bu sistem yalnızca teorik bir önerme değil, günlük yaşantıyı yönlendiren bir stratejiye dönüşür. Liedtka'nın modelinde yer alan bu davranış, belirsizlik karşısında yapıcı bir çözüm üretmeyi temsil eder. İkinci bölümde ise Çay Tadımcısı, doğanın geçmişteki estetik olaylarını kültürel belleğe bağlayarak yeni bir anlam dünyası inşa eder. Bonn'un stratejik düşünme modeli açısından değerlendirildiğinde bu durum, mevcut gerçeklikleri yeniden yapılandırabilme ve duygusal gözlemleri sosyal bir yapıya dönüştürebilme becerisine karşılık gelir. Her iki anlatıda da çay tadımcısı hem sezgisel hem de sistematik bir düşünür olarak stratejik alternatifler üretir; çocuk edebiyatı bağlamında stratejik düşünmenin estetikle harmanlandığı örnek bir karakter sunar.

4.2.4.6. Vizyon

Bonn'un (2005) stratejik düşünme modeline göre vizyon, bireyin yalnızca mevcut durumu analiz etme becerisiyle sınırlı kalmaksızın, geleceğe yönelik anlamlı, yaratıcı ve yönlendirici bir tasavvur geliştirebilme yeteneğini içerir. Bu bağlamda vizyoner düşünce, bireyin içinde bulunduğu bağlamı aşarak sistemin uzun vadeli gidişatına dair öngörülerde bulunmasını ve bu doğrultuda hareket etmesini sağlar.

Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserde yer alan Çay Tadımcısı karakteri, bu vizyoner yaklaşımın güçlü bir anlatı temsili olarak yapılandırılmıştır. Çay Tadımcısı, yalnızca olayların mevcut karmaşasını çözen bir figür değil, aynı zamanda daha iyi bir toplumsal ve duygusal atmosferin kurulması için geleceğe dair iyimser ve yön gösterici bir tutum sergileyen bir rehberdir. Onun varlığı, Mine gibi karakterlerde umut duygusunu tetikler ve dönüşüm sürecinin bir parçası hâline gelir.

Özellikle Mine'nin şu cümlesi bu yönelimi destekler niteliktedir: “Her şeyi düzeltecek birinin var olduğunu biliyorum; şimdi olmasa bile bir gün.” Buradaki “bir gün” ifadesi, geleceğe duyulan inancı ve bu inancı besleyen bir figür olarak Çay Tadımcısı'nı işaret eder. Çay Tadımcısı, bu noktada yalnızca pasif bir umut

simgesi değil; olayların seyrini değiştiren, şifreleri çözen ve karakterlerin önünü açan aktif bir vizyonerdir.

Bonn'un modelinde vizyon, yalnızca bireyin kendi geleceğine dair kurguladığı bir ideal değil; aynı zamanda toplumsal boyutta olumlu dönüşüm yaratabilecek bir bakış açısını da içerir. Çay Tadımcısı'nın mekânsal olarak bir kervansarayda konumlanması, geçmiş ile geleceği birbirine bağlayan bir figür olmasını sağlar. Bu yapı, hem kültürel sürekliliği koruyan hem de dönüşüme açık olan bir vizyonun fiziksel temsilidir. Mekânın niyete göre şekillenmesi — genişlemesi, daralması, yön değiştirmesi — tam da Bonn'un vurguladığı türden esnek, yaratıcı ve ilham verici bir vizyon anlayışıyla örtüşmektedir.

Sonuç olarak, Çay Tadımcısı karakteri, Bonn'un (2005) vizyon tanımına uygun olarak sadece bir olay çözümleyicisi değil, geleceğe yönelik anlam taşıyan bir yol gösterici ve stratejik anlatı içi vizyon figürüdür. Karakterin hem bireysel hem kolektif düzeyde umut ve yön sunan varlığı, çocuk okurun sezgisel düzlemde stratejik vizyonu deneyimlemesini sağlar.

4.2.4.7.Yaratıcılık

Bonn'un (2005) stratejik düşünme modelinde yer alan yaratıcılık, bireyin alışılmış kalıpların ötesine geçerek özgün çözümler üretebilme, yeni olasılıkları hayal edebilme ve belirsizlik karşısında esnek düşünebilme becerilerini kapsamaktadır. Bu bağlamda yaratıcılık, stratejik düşünmenin yalnızca analitik yönüyle değil, aynı zamanda sezgisel ve hayal gücüne dayalı yönüyle de bütünleşmesini sağlar.

Balkabağı ile Dünya Seyahati adlı eserde yer alan Çay Tadımcısı karakteri, bu yaratıcılık boyutunun çocuk edebiyatındaki etkileyici bir temsilidir. Her şeyden önce karakterin mesleği, stratejik bir anlatı tercihi olarak öne çıkar. Geçmişte var olan ancak günümüzde unutulmuş olan “çay tadımcılığı” mesleği, yalnızca nostaljik bir unsur değil, aynı zamanda yeni kuşaklara farklı meslek olanaklarını tanıtmak, kültürel belleği hatırlatmak ve çocuklara hayal kurma cesareti aşlamak amacıyla seçilmiştir (Kartopu, kişisel iletişim, 2025).

Bununla birlikte Çay Tadımcısı'nın yaşadığı mekân da yaratıcı bir kurgu unsuru olarak işlev görür. Karakterin balkabağından dönüştürülmüş evi, klasik mekân anlayışının dışına çıkarak fantastik ve sezgisel bir düzlemde şekillenir. Bu ev, ziyaretçinin içsel

ihtiyacına, niyetine ya da ruh hâline göre daralabilen, genişleyebilen ve yön değiştirebilen bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle mekânın kendisi de yaratıcı düşüncenin bir tezahürü hâline gelir ve çocuk okura fiziksel çevrenin bile duygusal ve düşünsel niyete göre dönüşebileceğini gösterir. Bonn'un modelinde yaratıcılık, yalnızca fikir üretimiyle sınırlı değildir; aynı zamanda çevresel unsurların farklı biçimlerde yeniden anlamlandırılabilmesi ile de ilişkilidir. Bu noktada Çay Tadımcısı'nın evi, hem fiziksel hem de simgesel düzeyde yaratıcı bir dönüşüm alanı olarak öne çıkar.

Ayrıca Çay Tadımcısı'nın iletişim biçimi, sakinliği, sabırlı yönlendirmeleri ve sembolik anlatımları, çocuk karakterlerin —özellikle Mine'nin— içsel keşif süreçlerini destekler. Mine'nin çay aracılığıyla doğayla ve zamanla kurduğu bağ, yalnızca bir içecek ritüeli değil, aynı zamanda hayal kurmayı tetikleyen, sezgiyi harekete geçiren bir bilinç alanı oluşturur. Bu yönüyle Çay Tadımcısı, çocuk karakterlerin zihinsel kalıplarını esneten, onları yaratıcı düşünmeye ve alternatif yollar hayal etmeye teşvik eden bir rehber olarak konumlanır.

Sonuç olarak, Çay Tadımcısı karakteri, Bonn'un (2005) yaratıcılık boyutunda tanımladığı stratejik düşünme kapasitesinin çocuk edebiyatındaki güçlü bir anlatı temsilidir. Karakterin hem mesleği hem de yaşadığı mekân, geleneksel olanı yeniden yapılandırırken çocuk okura hayal etme, farklı düşünme ve yeniyi yaratma konusunda ilham verir. Bu bağlamda Çay Tadımcısı, yaratıcı düşünmenin anlatı yoluyla içselleştirilmesini mümkün kılan özgün bir stratejik figürdür.

4.2.4.8. Bütüncül Stratejik Düşünme

Çay Tadımcısı karakteri, *bütüncül stratejik düşünme* açısından değerlendirildiğinde, yalnızca olayların ya da olguların tekil yönlerini değil, onların çok katmanlı bağlamlarını kavrayabilen ve bu katmanlar arasında anlamlı geçişler kurabilen bir figür olarak öne çıkar. *Liedtka'nın* tanımına göre bütüncül düşünme, bireyin bir durumu yalnızca işlevsel açıdan değil, aynı zamanda etik, kültürel ve duygusal boyutlarıyla birlikte değerlendirme kapasitesidir. Çay Tadımcısı, doğa olaylarını yalnızca çevresel gözlemler olarak değil, aynı zamanda toplumsal belleğin, kültürel ritüellerin ve kişisel farkındalığın kesiştiği çok yönlü yapılar olarak yorumlar. Örneğin erguvan bayramını anlatırken hem doğaya duyulan estetik hayranlığı hem de toplumsal birlikteliği hatırlatır; böylece geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağ kurar.

Bonn'un vurguladığı gibi, stratejik düşünmenin temel unsurlarından biri olan “birden fazla düzlemde düşünme” becerisi, çay tadımcısının hem fiziksel hem duygusal hem de kültürel sistemleri birlikte yorumlamasında açıkça gözlemlenir. Çocuk edebiyatı açısından bakıldığında ise, bu karakter yapılandırılmış bilgi vermektense çocuğun dünyayı anlamlandırma süreçlerine eşlik eden bir rehber olarak kurgulanır. Yani çay tadımcısı, çocuğa hazır cevaplar sunmak yerine, çok boyutlu düşünmeye ve ilişkisel kavrayış geliştirmeye yönlendiren bir edebi model işlevi görür. Bu yönüyle çay tadımcısı, yalnızca anlatının taşıyıcısı değil; aynı zamanda *eleştirel, bağlamsal ve sezgisel düşünmenin* simgesel bir aracı olarak çocuklara stratejik düşünmenin bütüncül boyutunu sezdiren özgün bir karakterdir.

4.2.5. Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenlerine Göre Karşılaştırmalı Analizi

Bu bölümde, “Balkabağı ile Dünya Seyahati” adlı eserde yer alan dört karakterin (Mine, Çay Tadımcısı, Hayalet Haslet ve Gölge Adamlar) stratejik düşünme düzeyleri Liedtka’nın beşli stratejik düşünme modeli ve Bonn’un sistem temelli yaklaşımı üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Hazırlanan matris, her karakterin stratejik düşünme becerilerinin hangi boyutlarda gelişmiş, sınırlı veya eksik olduğunu görsel olarak sunmayı amaçlamaktadır. Liedtka’nın sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık ve hipotez kurma boyutları; Bonn’un ise sistem düşüncesi, vizyon geliştirme ve yaratıcılık başlıkları esas alınmıştır. Bu analiz, karakterlerin davranışsal örüntülerinin yalnızca bireysel değil, sistemsel bağlam içinde nasıl anlam kazandığını da ortaya koymayı hedefler.

Tablo 4.13: Stratejik Düşünme Matrisi

Karakt er	Liedtka : Sistem Perspe ktifi	Liedtk a: Zama n İçinde Düşün me	Liedtka : Niyet Odaklılık	Liedtk a: Akıllı Fırsatç ılık	Liedtk a: Hipote z Odaklı lık	Bonn: Sistem Düşün cesi	Bonn: Vizyon	Bonn: Yaratı cılık
Mine	Kısmen	Orta	Gelişim Gösteriyor	Yer Yer	Orta	Öğreniyor	Kazanıyor	Kısmen
Çay Tadımcısı	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Sahip	Yüksek
Hayalet Haslet	Düşük	Yetersiz	Belirsiz	Yok	Yok	Sınırlı	Zayıf	Yetersiz
Gölge Adamlar	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok

Tabloda da görüldüğü üzere, Çay Tadımcısı, hem Liedtka'nın hem de Bonn'un stratejik düşünme boyutlarını yüksek düzeyde temsil eden tek karakterdir. Doğa gözlemlerinden çıkardığı sonuçlarla zaman sistemleri üzerine hipotezler geliştirir; estetik duyarlılığı sistemli düşünmeye ve alternatifler üretmeye dönüştürür. Mine ise hikâye boyunca bu becerileri kazanma yolunda ilerleyen bir figürdür; başlarda sınırlı olan sistem farkındalığı zamanla gelişim gösterir. Özellikle niyet belirleme ve olaylara farklı açılardan bakabilme konularında dönüşüm yaşar. Buna karşılık Hayalet Haslet, zaman içinde düşünme, vizyon oluşturma ve yaratıcı çözüm üretme açısından zayıf bir profil çizer; stratejik olmayan, tepkisel tavırlarla ön plana çıkar. Gölge Adamlar ise stratejik düşünmenin hiçbir boyutunu temsil etmemektedir; bu figürler daha çok sistemin görmezden geldiği, indirgemeci ve edilgen yapıları simgeler. Bu değerlendirme, çocuk edebiyatı bağlamında stratejik düşünmenin yalnızca bireysel beceri olarak değil, anlatısal dönüşümle içselleştirilebilecek bir yapı olduğunu göstermektedir. Karakterler üzerinden yapılan bu karşılaştırmalı analiz, eserin çocuk okura çok boyutlu düşünme biçimlerini nasıl sezdirerek aktarabildiğini de ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, *Balkabağı ile Dünya Seyahati*, yalnızca hayal gücünü besleyen bir çocuk edebiyatı eseri değil, aynı zamanda stratejik düşünme, kültürel farkındalık ve yaratıcı problem çözme gibi 21. yüzyıl becerilerini destekleyen çok katmanlı bir anlatıdır. Mine'nin dönüşüm yolculuğu, okurun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sistemleri sorgulamasını, alternatif çözümler üretmesini ve zaman içinde düşünebilme yetisi kazanmasını teşvik eder. Çay Tadımcısı gibi karakterler aracılığıyla hikâye, geçmişle geleceği bir arada düşünebilme, niyetle yön belirleyebilme ve değişken koşullara karşı yaratıcı uyum geliştirebilme gibi stratejik becerileri görünür kılar. Bu yönüyle eser, çocuklara yalnızca bir hikâye anlatmaz; aynı zamanda onları bilgi çağının gerektirdiği eleştirel düşünme, yaratıcılık, iş birliği ve kültürel okuryazarlık gibi becerilere sezgisel biçimde hazırlar. Böylece *Balkabağı ile Dünya Seyahati*, edebiyatın çocuk gelişimindeki rolünü bilişsel, duygusal ve toplumsal açılardan güçlendiren özgün bir katkı sunar.

4.3. Patojenik Prenses Eserinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi

“Patojenik Prenses”, klasik polisiyenin yapısal öğelerini çocuk edebiyatının pedagojik derinliğiyle buluşturan modern bir çocuk romanıdır. Roman, sabahın erken saatlerinde alınan bir ihbarla başlar ve gün boyunca tek bir zaman ekseninde gelişen olaylarla örülü bir anlatıya sahiptir. Her bölüm, belirli bir saatle işaretlenmiş olup anlatının zaman-mekân örgüsünü stratejik biçimde yapılandırır. Bu yönüyle kitap, okuyucunun dikkatini hem kurguya hem de çözüm sürecine eş zamanlı olarak çeker.

Merkez karakter Dedektif Arif, sıra dışı gözlem gücü, çok yönlü düşünme becerisi ve entelektüel donanımıyla olayları çözmeye çalışan bir dedektif figürüdür. Yanında ise iki küçük kardeş olan Cemre (Küçük Hanımefendi) ve Cenk bulunmaktadır. Arif, olay yerinde ipuçlarını toplarken, Cemre ve Cenk de aktif bir şekilde sürece dahil olur. Olayların düğümlendiği nokta, hanımefendi olarak tanımlanan bir farmakoloğun gizemli serasında yaşanan bir suç vakasıdır. Zehirlenme, laboratuvar gizemleri ve doğayla iç içe geçmiş bilimsel detaylar, romanın bilimsel kurgu ile polisiye yapıyı harmanlayan özgün yönlerini oluşturur.

Roman boyunca karakterler yalnızca olayların çözümüyle değil, aynı zamanda içsel yolculuklarıyla da yüzleşirler. Arif karakteri bir yandan suçu aydınlatmaya çalışırken bir yandan da kendi duygu dünyası, sezgileri ve entelektüel yönüyle çocuk okura çok katmanlı bir figür sunar. Cemre karakteri ise stratejik düşünme becerileri sergileyen, yaşına kıyasla olgun, empatik ve çözüm odaklı bir çocuk olarak dikkat çeker.

Yapısal olarak kitap, zamansal ilerleme, mekânsal geçişler, semboller (sera, çiçekler, saat), metaforlar (ayak değirmeni gibi) ve gizem öğeleriyle örülüdür. “Patojenik” sözcüğüyle ima edilen hastalık ya da bozulma, yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda toplumsal ve duygusal bir bozulmanın metaforu olarak yorumlanabilir.

Roman, yalnızca bir suçun çözümünü değil, aynı zamanda stratejik düşünmenin, empatik yaklaşımın, sezgisel farkındalığın ve bilimsel merakın çocuk edebiyatındaki karşılığını ortaya koyar. Finalde suç çözülür, karakterler yeni bir yaşama geçmek üzere kimlik değiştirerek yola çıkar ve anlatı, yeni bir başlangıca açık biçimde sona erer. Bu yönüyle eser, çocuklar için hem düşünsel hem duygusal olarak dönüştürücü bir okuma deneyimi sunar.

Çocuk edebiyatı, yalnızca çocuklara hitap eden basit metinler değil, aynı zamanda bireyin düşünsel, duygusal ve etik gelişimini destekleyen çok katmanlı anlatılardır. *Patojenik Prenses* adlı eser de bu bağlamda değerlendirildiğinde, klasik anlatı kalıpları ile modern çocuk edebiyatının değerler temelli yaklaşımını bir araya getirerek dikkat çeker. Anlatı yapısında polisiye öğelerle birlikte çağdaş çocuğun dünyasına hitap eden dinamikler bir arada sunulmuştur. Bu bölümde, eserin çocuk edebiyatının temel ölçütleri doğrultusunda; konu, karakter ve ileti özellikleri incelenecektir. Ayrıca yazar Melek Çe'nin karakterleri planlama ve kurgusal stratejiye yönelik görüşleri de aktarılacaktır.

4.3.1. Konu

Patojenik Prenses, dedektif Arif'in sabah erken saatlerde aldığı bir hırsızlık ihbarı üzerine görevlendirilmesiyle başlayan, ancak görünürdeki suçun arkasında çok daha karmaşık bir bilimsel ve etik krizin yattığını ortaya koyan bir çocuk romanıdır. Ünlü iş insanı Nejat K.'nın kızına ait bir çift elmas küpenin çalınmasıyla başlayan olaylar, Arif'in, her tür bitkinin yetiştirildiği ütopyik bir evde yürüttüğü araştırmayla derinleşir. Bu süreçte, evin küçük kızı olan ve annesinin kayboluşuna dair sezgileriyle hareket eden “küçük hanımefendi” ile yolları kesişir. Küçük hanımefendi, annesinin yokluğunu doğrudan bildirmek yerine, dikkatleri dağıtarak olayın sorumlularına ulaşmak ister. Arif ve küçük hanımefendi iş birliği yaparak annenin geliştirdiği bir patojenin kötü niyetli amaçlarla kullanılmasını önler ve suç ağını açığa çıkarır. Bu bağlamda eser, çocuk okurlara yönelik olarak gizem, bilimsel kurgu ve stratejik düşünme temelli bir kurgu sunar. Etik sorumluluk ve stratejik iş birliği yoluyla kötücül güçlere karşı direnme üzerine kuruludur. Küçük bir çocuğun sezgileri, dikkat gücü ve kararlılığıyla; yetişkin bir dedektifin deneyim ve analitik zekâsının birleşmesi, doğru bilginin sorumlulukla kullanıldığında dönüştürücü bir güce sahip olduğunu gösterir. Aynı zamanda, bilimsel bilginin denetimsiz ve çıkar amaçlı kullanılmasının yaratabileceği tehditler de vurgulanır. Bu bağlamda eser, bilim ve vicdan ilişkisini, çocukların merak duygusu ve adalet arayışıyla birleştirerek okura sunar. Ayrıca tema düzeyinde, sistemli düşünme, sabır, sezgi, güven ve dayanışma kavramları da örülüdür.

4.3.2. Karakter

Patojenik Prenses, dedektif Arif'in sabah erken saatlerde aldığı bir hırsızlık ihbarı üzerine görevlendirilmesiyle başlayan, ancak görünürdeki suçun arkasında çok daha karmaşık bir bilimsel ve etik krizin yattığını ortaya koyan bir çocuk romanıdır. Ünlü iş insanı Nejat K.'nın kızına ait bir çift elmas küpenin çalınmasıyla başlayan olaylar, Arif'in, her tür bitkinin yetiştirildiği ütopyik bir evde yürüttüğü araştırmayla derinleşir. Bu süreçte, evin küçük kızı olan ve annesinin kayboluşuna dair sezgileriyle hareket eden "küçük hanımefendi" ile yolları kesişir. Küçük hanımefendi, annesinin yokluğunu doğrudan bildirmek yerine, dikkatleri dağıtarak olayın sorumlularına ulaşmak ister. Arif ve küçük hanımefendi iş birliği yaparak annenin geliştirdiği bir patojenin kötü niyetli amaçlarla kullanılmasını önler ve suç ağını açığa çıkarır. Bu bağlamda eser, çocuk okurlara yönelik olarak gizem, bilimsel kurgu ve stratejik düşünme temelli bir kurgu sunar. Etik sorumluluk ve stratejik iş birliği yoluyla kötücül güçlere karşı direnme üzerine kuruludur. Küçük bir çocuğun sezgileri, dikkat gücü ve kararlılığıyla; yetişkin bir dedektifin deneyim ve analitik zekâsının birleşmesi, doğru bilginin sorumlulukla kullanıldığında dönüştürücü bir güce sahip olduğunu gösterir. Aynı zamanda, bilimsel bilginin denetimsiz ve çıkar amaçlı kullanılmasının yaratabileceği tehditler de vurgulanır. Bu bağlamda eser, bilim ve vicdan ilişkisini, çocukların merak duygusu ve adalet arayışıyla birleştirerek okura sunar. Ayrıca tema düzeyinde, sistemli düşünme, sabır, sezgi, güven ve dayanışma kavramları da örülüdür. Bu bölümde yalnızca ana karakterler ele alınmıştır.

Tablo 4.14: Patojenik Prenses Karakter Analizi

Karakter	Karakter Türü	Dönüşüm Durumu	İşlevi / Temsili Anlam
Arif	Açık ve Devingen Karakter	Olay sürecinde hipotez kurma, empati, stratejik sezgi gibi çoklu beceriler geliştirerek derinleşir.	Stratejik düşünmenin temsilcisi; çok boyutlu bakış açısını temsil eder. Akıl, sezgi ve empatiyi bir arada barındırır.
Küçük Hanımefendi (Kaçırılan Annenin Kızı)	Açık ve Devingen Karakter	Krize karşı olgunlaşır, liderlik üstlenir, kardeşini korur, bilgi sağlar.	Aile sorumluluğu, stratejik uyum ve duygusal zekâ ile donanmış erken olgunluk sembolüdür.

Tablo 4.14: Devamı

Cenk (Küçük Hanımefendinin Erkek Kardeşi)	Açık ve Durağan Karakter	Fiziksel ortamdan etkilenir ama anlamlı bir dönüşüm geçirmez.	Masumiyetin ve çocuk duyarlılığının temsilidir. Oyunla yapılan yönlendirmelere uyum göstererek güvenliğin metaforik odağında yer alır.
Asistan	Durağan - Sistem İçi Figür	Dönüşüm göstermez	Emirle hareket eden, düşünmeyen bürokrasi; stratejik körlüğün temsili

4.3.3. İleti

“Patojenik Prenses” adlı kitap, yüzeyde bir suçun çözümünü konu alıyor gibi görünse de, alt metinlerinde çocuk okura yönelik güçlü stratejik, etik ve bilişsel mesajlar taşır. Kitap, gerçekleri görebilmek için yalnızca gözle değil; akılla, sezgiyle ve vicdanla da bakmak gerektiğini vurgular. Arif ve Cemre gibi karakterler aracılığıyla stratejik düşünmenin çocuk düzeyindeki karşılıkları somutlaştırılırken, bilimsel bilgiye duyulan merakın etik sınırlar içinde tutulması gerektiği mesajı da örtük biçimde aktarılır. Olayların saatlik zaman dilimleriyle ilerlemesi, zamanın değerini ve doğru zamanda doğru karar almanın önemini sezdirir. Cemre’nin kardeşini koruması ve annesinin yokluğunda sorumluluk alması, empati ve içsel güç temasını destekler. Kitabın “İnsanlar olduğu gibi görünmüyor” gibi cümleleri ise çocuklara görünenin ötesine bakmayı, insan davranışlarını sorgulamayı ve sezgisel farkındalık geliştirmeyi öğretir. Bu çok katmanlı yapı sayesinde eserdeki iletiler yalnızca bir mesaj değil, düşünce biçimi olarak çocuklara kazandırılır.

4.3.4. Karakter Gelişimi ve Stratejik Planlama

Karakter gelişimi, yalnızca anlatının ilerleyişini sağlayan bir yapı unsuru değil, aynı zamanda yazarın bilinçli planlamasının sonucu olarak stratejik bir işlev de üstlenir. Özellikle ana karakterlerin inşasında, anlatının duygusal, düşünsel ve etik yükünü taşıyacak nitelikte çok katmanlı bir yapı hedeflenir. Bu durum, karakter yaratımının

rastlantısal değil, amaca yönelik bir düşünce tasarımı olduğuna işaret eder. Literatürde stratejik planlama, hedef belirleme, kaynak yönetimi ve uzun vadeli etkilerin öngörülmesiyle tanımlanırken (Mintzberg, 1994; Liedtka, 1998; Bonn, 2005), edebi üretimde bu yaklaşım karakterin gelişim çizgisi, çatışma çözümleme biçimi ve ilişkisel yönelimleri üzerinden kendini gösterir. Özellikle çocuk edebiyatı gibi hem estetik hem eğitsel işlevler taşıyan bir türde, karakterlerin stratejik biçimde yapılandırılması, okuyucunun düşünme biçimini etkileyen önemli bir etmendir. Dolayısıyla bir karakterin çok boyutlu, tutarlı ve dönüşüme açık şekilde inşa edilmesi, yazarın stratejik niyetini ve planlamasını yansıtan önemli göstergelerden biridir.

Bu bölümde, yazar Melek Çe ile yapılan röportajdan elde edilen veriler doğrultusunda, “*Patojenik Prenses*” adlı eserin karakter yaratım sürecinde nasıl bir stratejik planlamanın izlendiği ortaya konacaktır. Yazarın görüşleri doğrudan ve dolaylı ifade biçimleriyle özellikle ana karakterlerin kurgulanmasında izlenen düşünsel süreç ve yaratım stratejisi aktarılacaktır.

Patojenik Prenses adlı eserde Arif karakterinin inşası, yalnızca olayları çözen bir dedektif figürünün ötesinde; çok boyutlu düşünebilen, değer temelli hareket eden ve sezgisel zekâsını kullanan bir bireyin anlatıdaki stratejik temsiline dönüşmüştür. Yazarın belirttiğine göre, polisiye kurgular doğası gereği ipuçlarını takip etme, akıl yürütme, muhakeme ve çıkarım yapma gibi bilişsel süreçleri içerir; bu da çocuk okurun bu düşünme biçimlerini deneyimlemesini olanaklı kılar (Çe, kişisel ileti, 2025). Ancak bu süreçlerin yalnızca mantıksal düzlemde kalmaması, karakterin duygusal ve etik katmanlarla da donatılmasını gerektirir. Bu durum, Arif’i klasik dedektif şablonlarından ayıran temel özelliktir.

Yazar, Sherlock Holmes ve Poirot gibi rasyonalist dedektiflerin polisiye yazınında tanındığını ancak bu karakterlerde duyguların geri planda kaldığını ifade etmektedir. Arif’in ise “yalnızca zekâsıyla değil, duygularıyla da hareket eden” bir figür olarak kurgulandığını özellikle vurgular (Çe, kişisel ileti, 2025). Bu görüşünü doğrudan aşağıdaki gibi aktarmıştır:

“Sherlock, Poirot çok zeki, rasyonel düşünen ve suça ve suçluya somut kanıtlar ve psikolojik analizle yaklaşan dedektifler. Tabii bunda üretildikleri dönemin etkisini göz ardı edemeyiz. Polisiye okurlarının yakından tanıdığı Mike Hammer, Sam Spade veya Phil Marlow gibi daha günümüze ait karakterlerse biraz daha serkeş ve pervasız.

Dedektif karakterlerin bu şekilde inşasında modern dünyanın bireyci yaklaşımını hatırlamak gerek. Arif de çok zeki elbette. Ama bu saydığım karakterlerden farklı. Ona A'dan Z'ye Arif, diyorlar. Sezgileri, empati kurma kabiliyeti, duygusal zekâsı kuvvetli. Ve tabii vicdan sahibi. Yani karakterlerden açısından bakınca Batı Kültürü ve Doğu Kültürü'nün ortaya çıkardığı bireylerin farklılığını görmek mümkün. Arif güçlü değer yargılarına sahip. Prensip olarak masumları korumayı önceliyor sözgelimi. Dirençsiz bir kabul yok Arif'in düşünme biçimi zaten buna izin vermiyor. Sözgelimi romanın ana karakterlerinden Küçük Hanımefendi her zaman onunla aynı fikirde olmuyor. Cenk bile altı yaşında olmasına rağmen kendi karakteristik özelliklerini çok rahat ortaya koyabiliyor. Pazarlık edip kaptan olmayı istiyor, sorular soruyor. Okurun Arif'i sevmesi okuru şaşırtmasından kaynaklıdır (Çe, kişisel ileti,2025)."

Edebiyatla, özellikle de şiirle derinleştirilen bu yapı, karakterin iç dünyasını çok katmanlı hâle getirir. Ziya Osman Saba, Asaf Halet Çelebi ve Fazıl Hüsni Dağlarca gibi şairlerden yapılan göndermelerle Arif'in içsel yolculuğuna şiirsel boyut katılmıştır. Örneğin, *"Geçeceksin karanlığın içinden, nereye gittiğini bilmeden geç"* dizesi bu yolculuğun metaforudur (Çe, kişisel ileti, 2025).

Stratejik düşünme açısından değerlendirildiğinde, Arif'in karakter gelişimi şu unsurlar etrafında örülmüştür:

- **Tümdengelim ve tümevarım**, olaylar arasındaki bağlantıların kurulmasını sağlar.
- **İnsan tanıma becerisi**, karakterin sosyal bağlama göre strateji geliştirmesine imkân tanır.
- **Sezgi ve empati**, dedektiflik sürecine etik ve duygusal bir boyut kazandırır.
- **İletişim stratejisi**, karakterin şüphelilerle kurduğu ilişki biçiminde görünür olur.

Örneğin Arif, çocuk karakter Cenk ile kaçış sahnesinde ona doğrudan emir vermek yerine, *"Bakalım ne kadar hızlı koşuyorsun?"* diyerek sürece dahil eder. Bu ifade, buyurgan olmayan ama yönlendirici bir stratejinin parçasıdır (Çe, kişisel ileti, 2025). Yine, Arif'in her şüpheliye sosyal rollerine ve kişilik yapılarına uygun biçimde yaklaşması, onun stratejik sezgi becerisini ve etik sorumluluğunu gösterir.

Yazarın ifade ettiği üzere, Arif’in “boş atıp dolu tutma” stratejisi, çarpıcı bir sorgulama biçimidir. Karakter, delillerin uçlarından yola çıkarak zihninde bir hikâye kurar, ardından beklenmedik sorularla karşısındakini hazırlıksız yakalayarak yeni ipuçları elde eder. Bu yöntem, stratejik düşünme becerilerinden biri olan hipotez üretme ve alternatif düşünme süreçleriyle doğrudan ilişkilidir (Çe, kişisel ileti, 2025).

Ayrıca Arif, bilgi üzerinden “okuru dolaştırma” yöntemini de uygular. Sümerler’den Mezopotamya’ya, botanikten psikolojiye kadar uzanan çok yönlü bilgi ağı, yalnızca bir anlatı genişliği değil, aynı zamanda stratejik yönlendirme tekniğidir (Çe, kişisel ileti, 2025). Bu bağlamda, Arif hem dedektif hem de düşünsel bir rehber figürü olarak konumlanır.

Yazar, Arif’in karakteristik özelliklerini Batılı dedektif figürlerinden ayıran bir başka unsura da dikkat çeker: güçlü değer yargılarına ve vicdani ilkelere sahip olması. Suçluyu yakalamak ile masumları korumak arasında seçim yapması gerektiğinde, tereddütsüz biçimde masumları tercih eder (Çe, kişisel ileti, 2025). Bu seçim, Liedtka’nın (1998) ortaya koyduğu “niyetin belirleyiciliği” stratejik düşünme boyutuyla doğrudan örtüşmektedir.

Sonuç olarak Arif karakteri, duygusal derinliği, şiirsel bakışı, sezgisel zekâsı ve etik sorumluluğuyla yalnızca olay çözümleyen bir dedektif değil; aynı zamanda çocuk okura model olabilecek bir stratejik düşünme öznesidir. Yazarın ifadesiyle, çocukların yalnızca çözüm üreten bir karakterle değil, “insanî tepkiler verebilen bir figürle karşılaşması” amaçlanmıştır (Çe, kişisel ileti, 2025). Bu yönüyle Arif, klasik dedektiflerden farklılaşarak, modern çocuk edebiyatında değer merkezli stratejik karakter gelişiminin özgün bir örneğini sunmaktadır.

4.4. Patojenik Prenses Eserinde Stratejik Düşünme Becerilerinin Anlatı Yoluyla Temsili

Bu bölümde *Patojenik Prenses* adlı yapıttaki karakterlerin yaşadığı değişimler alt başlıklar halinde incelenecektir. Bu alt başlıklar Liedtka’nın ve Bonn’un stratejik düşünme becerilerinden yola çıkarak geliştirilen “*Stratejik Düşünmeye Dayalı Kuramsal Bir Çerçeve Önerisi: Çocuk Edebiyatında Karakter Temelli Anlatı Modeli*” ile açıklanacaktır. Eserde yer alan tüm karakterler incelemeye tabii tutulmamıştır. Tip özelliğini gösteren yan karakterlerden ziyade eserin gidişatına yön veren ana karakterler analiz edilmiştir. Analizi yapılan bölümlerin olay örgüsü de tablolarda

belirtilerek incelenmiştir. Bu başlık altında, *Patojenik Prenses* adlı eserde yer alan ana karakterlerin stratejik düşünme becerileri, önerilen kuramsal çerçevenin (Liedtka ve Bonn'un modeline dayalı karakter temelli anlatı modeli) alt bileşenleri doğrultusunda incelenecektir. Her karakterin anlatı içerisindeki dönüşüm süreci; sistem perspektifi, zaman boyutlu düşünme, niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık, hipotez üretme, vizyon, yaratıcılık ve bütüncül stratejik düşünme başlıkları çerçevesinde değerlendirilerek çözümlenecektir. Eş zamanlı olarak yazar Melek Çe ile yapılan röportajdan elde edilen verilere, ilgili çözümleme bölümlerinde “*metinden kanıtlar*” ifadesiyle yer verilmiştir ancak her bölümde doğrudan yazara ait bir alıntıya başvurulmamış, bazı çözümlemeler yazar görüşleriyle dolaylı biçimde ilişkilendirilmiştir.

4.4.1. Arif'in Stratejik Yolculuğu

Eserdeki polisiye kurgusu Arif karakteri özelinde okura sunulmuştur. Arif, stratejik düşünme becerilerini akıllıca kullanan bir karakterdir. Bu başlık altında Arif'in düşünme biçimi, karar alma süreçleri ve içsel yönelimi; Liedtka ve Bonn'un stratejik düşünme bileşenlerinden yola çıkarak önerilen kuramsal çerçeve doğrultusunda sistemli biçimde incelenecektir.

4.4.1.1. Sistem Perspektifi

Bu bölümde, daha önceki kısımlarda kuramsal temelleri ayrıntılı biçimde sunulan “sistem perspektifi” kavramı, *Patojenik Prenses* adlı eserin başkahramanı Arif'in düşünsel ve davranışsal örüntüleri üzerinden incelenecektir. Arif karakterinin sistem perspektifini yansıtan tutum ve yaklaşımları, metinden seçilen sahneler aracılığıyla çözümlenecek; bu çözümlemelere paralel olarak sistematik ve şematik değerlendirmeyi kolaylaştıracak özet tablolara da yer verilecektir. Bu analiz, Liedtka'nın (1998) ve Bonn'un (2005) stratejik düşünme modellerinde vurgulanan sistemsal farkındalık unsurları dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 4.15: Arif'in Sistem Perspektifi Göstergesi

Bölüm Adı	Bölüm Özeti	Sistem Perspektifi Göstergesi	Metinden Alıntı (Çe, 2022)	Yazar Görüşü (Röportajdan) (Çe,2025)
Patojenik Prenses	Arif, gizemli hırsızlık vakasını araştırmak üzere köşke çağrılır. Gözlem gücü, şüpheli tutumu ve stratejik sezgileri ön plandadır. Ortam ve karakterler dikkatlice betimlenir. Arif'in bireylere yaklaşımı farklıdır ve bu durum anlatıya psikolojik-mantıksal derinlik katar.	Arif, mekânı sadece fiziksel bir yer olarak değil, katmanlı ve işleyen bir yapı olarak değerlendirir. Bu yaklaşım, sistemin yüzeyin ötesinde nasıl işlediğini anlamaya yönelik stratejik bir bakışı yansıtır (Liedtka, 1998).	“Sistemdeki zayıflıkları görmek için daha yakından bakmak gerekiyordu tabii.” “Gerçi görünüş aldatıcıdır. İyiliği içinde saklayıp kötü görünenlerin yahut kötü olup da iyi görünenlerin durumu gibi (Çe,2022,s.11). ..”	“Polisiye türünün çocuk edebiyatındaki işlevi, sadece olayın çözümü değil, düşünme sürecinin yapılandırılmasıdır. Arif karakteri, mekânı sadece bir zemin olarak değil, ilişkiler ağı ve olasılıklar kümesi olarak algılar. Bu da okurun gözlem, sezgi ve analiz becerilerini geliştirmesine olanak tanır.” (Çe, 2025)
Ortalıkta Bir Sessizlik	Bu bölümde dedektif Arif, köşkün iç dinamiklerini çözmeye başlar. Küçük Hanımefendi'nin rehberliğinde olay yeri araştırması yapılır; laboratuvar, çalışma odası ve diğer bölümler dikkatle incelenir.	Arif karakteri, olayları yalnızca bireysel fail düzeyinde değerlendirmek yerine evin yapısını, ilişkiler ağını ve işleyişini bir bütün olarak kavrayarak sistemsal bir analiz yürütmektedir.	“Ben incelememi sürdürürken Küçük Hanımefendi evin krokisini çizmekle meşguldü. Her katı, odaları, kullanım amaçlarını küçük notlarla kâğıt üzerinde belirtti. Böylece evin içinde kaybolmayacağımı.” (Çe,2022,s.29)	“Hanımefendinin evi, hem fiziksel bir mekân hem de zihinsel bir harita gibi kurgulandı. Arif'in olayları çözme biçimi, sadece kişileri sorgulamakla sınırlı değil; mekânın işleyişini, ilişkilerin örgüsünü ve hatta çocukların dünyasını anlamaya yöneliktir.” (Çe, 2025)

Eserin giriş bölümünde, dedektif Arif'in köşke gelişiyle birlikte yalnızca bir mekâna değil, çok katmanlı bir sosyal yapının içine girdiği anlaşılır. Bu bölümde anlatılanlar, Arif'in olaylara yüzeyde görünenlerin ötesinden bakma eğilimini açıkça ortaya koyar. Karakterin gözlem gücü, çevresel detaylara gösterdiği dikkat ve şüpheli yaklaşımı, onun mekânı sadece fiziksel sınırları olan bir alan değil, işleyen ve karmaşık bir sistem olarak değerlendirdiğini gösterir. Özellikle “*Sistemdeki zayıflıkları görmek için daha yakından bakmak gerekiyordu tabii (Çe,2022,s.11).*” ve “*Gerçi görünüş aldatıcıdır (Çe,2022,s.11)...*” gibi ifadeler, Arif'in olayları ve karakterleri çok boyutlu bir yapıda çözümleme çabasını yansıtır.

Liedtka'nın sistem perspektifi tanımında yer verdiği gibi, stratejik düşünen birey yalnızca olayların parçalarını değil, bu parçaların birbirleriyle olan ilişkilerini, dinamiklerini ve zaman içerisindeki etkilerini de kavramaya çalışır (Liedtka, 1998). Arif'in köşkteki bireylerle ilk temaslarında sergilediği farklı tutumlar, onun her bireyi ayrı bir sistem ögesi olarak değerlendirdiğine ve bu bireyler arasındaki ilişki ağını sezgisel olarak çözümlemeye çalıştığına işaret eder. Bu bağlamda Arif'in algısı, bireysel davranışları yapısal işaretlerle okumaya çalışan bir stratejik sistem farkındalığını ortaya koyar.

Köşk mekânının çok yönlü betimlenmesi, olayın yalnızca bireysel bir suçun çözümünüyle sınırlı olmadığını; aksine bu olayın, görünürdeki ilişkiler ağının altında yatan daha derin yapıların keşfiyle mümkün olacağını imler. Dolayısıyla Arif'in soruşturması, klasik anlamda bir neden-sonuç zincirini izlemekten ziyade, sistemin iç işleyişindeki aksaklıkları fark ederek olayın temelindeki yapısal sorunları anlamaya yöneliktir.

Sonuç olarak, giriş bölümünde Arif'in mekâna ve bireylere yönelik çok katmanlı bakışı, onun stratejik düşünme sürecinin sistem perspektifi bileşenini temsil eder. Bu yaklaşım, okurun da yalnızca olaylara değil, olayların ardındaki işleyişe odaklanmasını sağlayarak anlatının derinliğini artırır. Arif'in zihinsel süreçleri, metinde yalnızca dedektiflik becerilerinin değil, stratejik sistem farkındalığının da bir göstergesi olarak yapılandırılmıştır.

“*Ortalıkta Bir Sessizlik*” adlı bölümde, Arif karakteri, kaybolan bilim insanı annenin izini sürmektedir. Kapının açılmasıyla karşısına çıkan ilk kişi evin hizmetçisidir. Arif,

evin içindeki düzeni, ilişkileri ve işleyişi sorgulamaya başlar. Küçük Hanımefendi ile yaptığı görüşmede annenin çalışmaları, laboratuvar erişimi, şüpheliler (örneğin Salim Bey), evdeki hareketlilik ve gece yaşanan olaylar hakkında bilgi alır. Olayı çözebilmek için evin krokisi çizdirilir, iletişim için telsizler hazırlanır, çocuğun korunması sağlanır. Anne, bilimsel bir keşfin eşiğindeyken kaçırılmıştır ve olay patojenlerle ilgilidir. Bölüm boyunca, Arif olaylara sistemsal bir bakış açısıyla yaklaşır, ilişkiler ağını ve aktörleri göz önünde bulundurarak analiz yapar.

Bu bölümde Arif karakteri, olayları yalnızca bireysel fail düzeyinde değerlendirmek yerine evin yapısını, ilişkiler ağını ve işleyişini bir bütün olarak kavrayarak sistemsal bir analiz yürütmektedir. Liedtka'nın tanımıyla sistem perspektifi, olayları parçalar hâlinde değil, ilişkisel ve bağlamsal şekilde algılama yetisidir. Bu bölümde Arif'in izlediği stratejik yol tam da bu bütüncül algılamayı temsil eder. Arif, evdeki olayları çözebilmek için fiziksel çevreyi anlamaya çalışır. Bu amaçla evin tüm katları, odaları ve kullanım amaçları haritalanır:

“Ben incelememi sürdürürken Küçük Hanımefendi evin krokiğini çizmekle meşguldü. Her katı, odaları, kullanım amaçlarını küçük notlarla kâğıt üzerinde belirtti. Böylece evin içinde kaybolmayacaktım.” (Çe,2022, s.29)

Bu alıntı, Arif'in yalnızca bireyleri değil, sistemin mekânsal düzenini anlamaya yönelik hareket ettiğini gösterir. Mekânı haritalamak, sistemin işleyişini anlamak için ilk adımdır. Arif, olayın çözümünde sadece tekil şahısları sorgulamaz; herkesin işlevini, eve giriş-çıkışlarını, kimyasal erişim yetkisini analiz eder:

“Laboratuvar kapısının şifresini kaç kişi biliyor, diye sordum.” “Annem, asistanı ve kimyacı Salim Bey!” (Çe,2022; s.24) “Salim Bey bazı ilaçların yapımı konusunda anneme maddi destek verir. Tahmin edersiniz yeni bir ilaç geliştirmek pahalı bir iş! Fakat Salim Bey nadiren laboratuvara girer. Daha çok masa başı adamıdır.” (Çe, 2022; s.24)

Burada Arif, sistem içindeki aktörlerin erişim düzeyini ve işlevsel rollerini ayırt ederek sistemin güvenlik açıklarını anlamaya çalışır. Bu, Liedtka'nın “ilişkisel düşünme” yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Arif, olay anından itibaren evdeki süreci takip eder. Kimin ne zaman nereye girdiği, neler taşıdığı, hangi güvenlik adımlarının alındığı gibi ayrıntılarla ilgilenir:

*“Laboratuvarda ne tür patojenler var, diye sordum.”
“Genellikle üzerinde çalıştığı ilaçla ilgili bakteriler, virüsler veya mantar sporları bulunur.” (Çe,2022; s.26)*

Bu veri, yalnızca fail değil, sürecin sistemsel doğasını — laboratuvar işleyişini, içeri girme yetkilerini ve risk unsurlarını — analiz etmeye yöneliktir.

Parmağım Tetikte bölümünde Arif’in olayları çözme yaklaşımı, yalnızca bireysel şüphelilere ya da anlık verilere değil, mekânın yapısı, kişilerin görevleri, hareket düzenleri ve ilişkiler ağına dayanmaktadır. Köşkün en alt katından başlayarak çatıya kadar tüm odaları sistematik biçimde inceleyen Arif, yalnızca fiziksel izleri değil, aynı zamanda düzen-düzensizlik farklarını, eylem izlerini ve mekânsal uyumsuzlukları değerlendirir: “En alt kattan çatıya doğru bütün odaları köşe bucak araştırmaya karar vermiştim.” (Çe,2022; s.39); “Küçük Hanımefendi’nin odası düzenli, ufaklığına son derece dağınık, Hanımefendinininki ise el değmemiş görünüyordu.” (Çe,2022; s.41). Sorguladığı personelin geçmiş görev alışkanlıklarını, mesai saatlerini ve hareket nedenlerini irdeleyerek durumu yalnızca anlık değil, işleyen bir sistem bütünlüğü içinde kavramaya çalışır: “Şu anda evde kaç kişi var? Görevleri neler? Mesai saatleri nasıl değişiyor?” (Çe, 2022; s.44). Bu yaklaşım, Liedtka’nın (1998) sistem perspektifine uygun olarak, parçalar arasındaki ilişkileri ve sistemin nasıl işlediğini anlama çabasını yansıtır. Arif’in gözlemleri mekân, insan ve zaman üçgeninde sistemsel bir analiz üretir; “Babamın çalışma odasında bulduğum kuru yapraktan bir parça da takvimin hemen kenarında duruyordu.” (Çe,2022; s.46) gibi detaylarla ipuçlarını geniş bağlamlara yerleştirir. Son olarak, güvenlik açıklarını değerlendirip kuş bakışı bir kontrol kurmaya çalışması, onun tüm sistemi kuşatan bir görüş geliştirdiğini kanıtlar: “Çatıyı, bahçeyi ve evin etrafını kuş bakışı incelemek istiyordum.” (Çe,2022; s.49). Bu çok katmanlı değerlendirme biçimi, sistem perspektifinin anlatıdaki en belirgin stratejik düşünme boyutu olduğunu göstermektedir.

4.4.1.2.Niyetin Belirleyiciliği

Liedtka’ya göre stratejik düşünmenin merkezinde “niyet” yer alır. Niyet, eylemin yönünü belirler ve kararları tutarlılıkla birbirine bağlayan içsel bir rotadır (Liedtka, 1998). Bu bağlamda, stratejik düşünen birey yalnızca problemi çözmeye çalışmaz;

özüm sürecinde amacını, değerlerini ve uzun vadeli etkileri de dikkate alır. Olayları yönlendiren bir vizyon ve etik sorumlulukla hareket eder. Buna bağlı olarak Arif karakterinin stratejik hamlelerindeki niyetin belirleyiciliği maddesi tablo üzerinden şematik olarak özetlenmiştir.

Tablo 4.16: Arif'in Niyetin Belirleyiciliği Göstergesi

Bölüm Adı	Bölüm Özeti	Niyetin Belirleyiciliği Göstergesi	Metinden Alıntı (Çe, 2022)	Yazar Görüşü (Röportajda n) (Çe,2025)
Ortalıkta Bir Sessizlik	Bu bölümde dedektif Arif, köşkün iç dinamiklerini çözmeye başlar. Küçük Hanımefendi'nin rehberliğinde olay yeri araştırması yapılır; laboratuvar, çalışma odası ve diğer bölümler dikkatle incelenir. Annesinin kayboluşunu çözmeye çalışan Küçük Hanımefendi ile Arif'in stratejik iş birliği ön plana çıkar. Arif, çocuklarla iletişimde yaratıcılığını kullanır ve Cenk'e görev vererek onu güvenli bir şekilde içeride tutmayı başlarır.	Arif'in bu bölümdeki davranışlarının ardında yatan belirgin bir niyet vardır: Sadece kaybolan anneyi bulmak değil, aynı zamanda evin içindeki çocukları (Küçük Hanımefendi ve Cenk) güvende tutmak ve süreci kontrol altında tutmak	"Bence kardeşinizi de acilen buraya getirelim, dedim. Birlikte kalın ve benden başka kimseye kapıyı açmayın. Birkaç oyuncak, kitap ve sandviç de iyi olur. Bütün gün odada kalmanız gerekebilir. Dışarıda bir suçlu olduğunu unutmayalım." (Çe,2022;s.27)	"Polisiye romanların doğasında ipuçlarını takip etmek vardır. Bu yapı, klasik polisiyeden modern polisiyeye kadar hemen her türde kendini gösterir. İpuçlarını izleyebilmek belli bir mantık örgüsünü, akıl yürütme becerisini, muhakeme yeteneğini ve çıkarım yapma gücünü gerektirir. Bu da kaçınılmaz olarak çocuk okura da yansır." (Çe,2025)

Arif'in bu bölümdeki davranışlarının ardında yatan belirgin bir niyet vardır: Sadece kaybolan anneyi bulmak değil, aynı zamanda evin içindeki çocukları (Küçük Hanımefendi ve Cenk) güvende tutmak ve süreci kontrol altında tutmak.

Bu niyet aşağıdaki örneklerde doğrudan görünür:

“Bence kardeşinizi de acilen buraya getirelim, dedim. Birlikte kalın ve benden başka kimseye kapıyı açmayın. Birkaç oyuncak, kitap ve sandviç de iyi olur. Bütün gün odada kalmanız gerekebilir. Dışarıda bir suçlu olduğunu unutmayalım.” (Çe,2022; s.27)

Bu sahnede Arif'in ilk niyeti sadece soruşturma değil, çocukların psikolojik ve fiziksel güvenliğini sağlamak. Burada bir sorumluluk bilinciyle hareket eder; bu Liedtka'nın "niyet yalnızca hedef değil, sorumlulukla şekillenir" görüşüne karşılık gelir.

“Telsiz işlerimi kolaylaştırabilirdi.” (s.28) *“Beni düşünmeyin, dedi Küçük Hanımefendi. Hallederiz.”* *“Şimdiye kadar olayı iyi idare etmişti.”* (Çe,2022; s.32)

Bu satırlarda Arif'in olay çözümünde anlamlı bir hedefe yönelmiş olduğu, yani niyetinin dağınık değil odaklı olduğu anlaşılır. Ayrıca küçük Hanımefendi'yi de bu niyete dahil eder, böylece kolektif bir niyeti paylaşır.

“Kahvaltı ettiniz mi, diye sordum. Hayır, dedi ikisi de. Üçümüzün de kaderi aynıydı.” (Çe,2022; s.32)

Bu son sahnede Arif'in empatisi devrededir. Kendi duygusal bütünlüğünü de gözeterek çocuklarla bağ kurar. Liedtka'ya göre bu tür etik ve insani boyutlar, **niyetin sıradan pragmatiklikten ayrılıp stratejik bir bilinç hâlini aldığını** gösterir.

Bu bölümde Arif'in niyeti, yalnızca kayıp bir kişiyi bulmak değildir. Çocukları koruma, sistemsel düzeni sağlama ve güvenlik açıklarını kapatma gibi çok yönlü ve tutarlı amaçlarla hareket eder. Bu stratejik niyet hem bireysel hedeflere odaklanır hem de toplumsal ve etik sorumluluğu içselleştirir. Liedtka'nın vurguladığı gibi, “niyet bir yön tayini değil, aynı zamanda bir değerler haritasıdır.

4.4.1.3.Zaman İçinde Düşünme

Liedtka (1998), zaman içinde düşünmenin temelinde yalnızca analitik değil, sezgisel planlamanın da olduğunu vurgular. Bu bölümde dedektif karakterin deliller arasında zaman bazlı bağlantılar kurarak ipuçlarını tek yörüngeye oturtması, stratejik düşünmenin bu boyutunun başarılı bir temsili olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4.17: Arif'in Zaman İçinde Düşünme Göstergesi

Bölüm Adı	Bölüm Özeti	Baskın Stratejik Düşünme Boyutu	Metinden Alıntı (Çe, 2022)	Yazar Görüşü
Beklenmedik Şüpheli	Dedektif, annenin kaçırılma olayını çözmeye yaklaşırken beklenmedik ipucu Cenk'in tişörtündeki mavi draje izinden gelir. Cenk'in sessizliği ve annenin çocuklarına formülü ulaştırması soruşturmanın yönünü değiştirir. Küçük Hanımefendi'nin gözlemleriyle birlikte annenin hâlâ evde saklandığı anlaşılır. Cenk'in davranışı şüpheli konumunu ortaya çıkarır.	Zaman İçinde Düşünme	“Ve birden bu rengi hatırladım. Sabahtan beri üçüncü karşılaşmamızdı. Hanımefendi'nin odasında çöpe atılan kâğıt mendillerde ve Cenk'in beyaz tişörtünde...” (Çe,2022; s.95) “Sanırım annen bir şekilde onu kaçırın kişiden kurtuldu... Evin içinde saklanmaya devam ediyor.” (Çe,2022; s.120)	“Bu bölümde özellikle çocuk okurun bakış açısıyla hareket edebilecek bir kurgu kurmak istedim. Yani ipuçları sadece dedektife değil, çocuğa da açık olsun istedim. Zaman içinde çözümlemeye yapabiren bir karaktere ihtiyaç vardı; bu nedenle Arif'in her gözlemini bir tür zihinsel izlek gibi inşa ettim.” (Çe, kişisel ileti, 2025)

Beklenmedik Şüpheli adlı bölümde dedektif, annenin kaçırılma olayını çözmeye yaklaşırken en beklenmedik ipucu Cenk'in tişörtünde sakladığı draje izinden gelir.

Cenk'in hiçbir şey söylememesi, Küçük Hanımefendi'nin onun yerine konuşması ve annenin formülleri sakladığı yerin gizli kalması, ipuçlarının karmaşıklığını artırır. DVD kayıtları, saatler ve tanık ifadeleri birbirine bağlanır. En sonunda annenin, mavi drajeyi çocuklarına ulaştırdığı ve henüz ele geçirilemediği anlaşılır. Böylece olayın gidişatını değiştiren kişi, önce edilgen görünen küçük bir çocuk olur. Bu kırılma, dedektifin bakış açısını değiştirir ve soruşturmanın yönünü dramatik biçimde dönüştürür.

Bu sahnede en baskın stratejik düşünme boyutu Liedtka'nın "zaman içinde düşünme" becerisidir. Karakter yalnızca anlık sezgilere dayanmak yerine olayları geçmişin izleri, şimdinin gözlemleri ve geleceğin olasılıkları ile birlikte düşünerek anlamlandırır.

- **Geçmişin izini sürme:**

"Ve birden bu rengi hatırladım. Sabahtan beri üçüncü karşılaşmamızdı. Hanımefendi'nin odasında çöpe atılan kâğıt mendillerde ve Cenk'in beyaz tişörtünde..."(Çe,2022;s.95)

Bu alıntı, karakterin geçmişte gözlemlediği renk detaylarını hafızasında tutarak şimdiyle eşleştirdiğini gösterir. Stratejik düşünmede geçmişin kullanımı burada ön plandadır.

- **Zamana yayılmış olay bağlantıları kurma:**

"Cenk drajeleri saklarken birini patlatmış, tişörtünde iz kalmıştı. Aynı rengi laboratuvarımda görünce annenin ona bir şey verdiğini düşündüm." (Çe,2022; s.120)

Burada, geçmişteki saklama eylemiyle laboratuvarındaki gözlem arasında zamansal bir bağ kurularak hipotez üretilir.

- **Geleceği öngören temkinli tutum:**

"Sanırım annen bir şekilde onu kaçırın kişiden kurtuldu... Evin içinde saklanmaya devam ediyor." (Çe,2022; s.120) Karakter, mevcut durumdan yola çıkarak geleceğe dair mantıklı bir varsayımda bulunur. Bu da Liedtka'nın zaman içinde düşünmenin geleceği planlama boyutuna denk gelir.

Eserde her bölümün saat temelli başlatılması, anlatının yalnızca kronolojik bir yapı izlemesiyle sınırlı kalmaz; bu yapı, aynı zamanda okurun dikkatini belirli zaman aralıklarında tutmaya yönelik stratejik bir izlek sunar. Zaman ilerleyişi her ne kadar

ilk bakışta periyodik görünse de bazı bölümler yirmi dakikalık, bazıları ise saatler süren zaman dilimlerini kapsayarak ritmik bir kırılma yaratır. Bu esneklik, olayların gelişim hızına göre zamanın sıkıştığı veya uzadığı hissini doğurur. Anlatının başında sunulan “vakanın akşam olmadan çözülmesi gerektiği” kuralı ise yapıya gerilim kazandıran önemli bir eşik oluşturur. Yazar, bu zaman baskısının yalnızca olayların değil, okurun zihinsel sürecinin de yönünü belirlediğini ifade eder. Zamanın bu biçimde işlenişi, anlatıda yalnızca atmosfer kurmaya değil; aynı zamanda olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisini daha görünür kılmaya, karakterin stratejik kararlarını hızla vermesine ve okurun merakını canlı tutmasına katkı sağlar. Zamanın anlatıda bu şekilde kurgulanmasıyla ilgili olarak yazar, sabit periyotlar yerine olayın dinamiğine göre esneyen bir yapı tercih ettiğini; bu yapının hem olay akışına ritim kattığını hem de karakterin zihinsel çözümleme sürecine alan açtığını belirtmektedir (M. Çe, kişisel ileti, 2025).

4.4.1.4. Akıllı Fırsatçılık

Liedtka'nın (1998) tanımına göre “akıllı fırsatçılık”, belirsizlik ortamlarında ortaya çıkan gelişmeleri yalnızca tehdit olarak değil, potansiyel fırsat alanları olarak da değerlendirme becerisidir. Bu beceri, bireyin mevcut koşullardaki değişkenleri avantaja dönüştürmesini, olaylar karşısında esneklikle hareket edebilmesini içerir.

Tablo 4.18: Arif'in Akıllı Fırsatçılık Göstergesi

Bölüm Adı	Bölüm Özeti	Baskın Stratejik Düşünme Boyutu	Metinden Alıntı (Çe, 2022)	Yazar Görüşü
Karantina	Bu bölümde ev halkı, olası bir salgın nedeniyle karantinaya alınır. Dadı, Nazike ve Şoför gibi yan karakterler panik içinde evi terk etmek ister.	“Karantina” bölümünde bu beceri en çok Arif karakteri üzerinden temsil bulur.	“Adını bilmediğim bitkiler arasında yürüdüm. Yüzümü güneşe verip gözlerimi kapadım. Zihnimin kıvrımlarında bir hikâye kurulmaya başlamıştı.” (Çe,2022; s.128)	

Karantina adlı bölümde ev halkı bir salgın şüphesiyle paniğe kapılır ve karantina altına alınır. Dedektif Arif, durumu soğukkanlılıkla yönetmeye çalışırken, Dadı, Şoför ve Nazike evden kaçmak ister. Arif onları sakinleştirmeye ve kontrol altında tutmaya çalışır. Aynı zamanda Sağlık Bakanlığı'ndan gelen bir telefonla işin resmiyeti ciddiyet kazanır. Arif, dışarı çıkarak bahçede düşünmeye çalışır; bağlantıları zihninde kurar, karakterleri gözden geçirir, olayların merkezine ulaşmaya çalışır. Bölümün sonunda, mutfaktaki yemeğe uyku ilacı konulduğu anlaşılır, bu da yeni bir sabotaj girişimi olduğunu ortaya çıkarır. Arif için zaman daralmaktadır, ancak olaylara dair sezgisel bir genişleme yaşanır. Akıllı fırsatçılık “Karantina” bölümünde bu beceri en çok **Arif karakteri** üzerinden temsil bulur. Olaylar kaotik ve öngörülemez şekilde gelişmektedir: salgın şüphesi, saldırı, karantina emri, bilinmeyen bir sabotaj... Ancak Arif bu gelişmeleri bir engel gibi görmektense, bunları çözüme ulaşmak için birer ipucu zinciri olarak değerlendirir. Şöyle der:

“Adını bilmediğim bitkiler arasında yürüdüm. Yüzümü güneşe verip gözlerimi kapadım. Zihnimin kıvrımlarında bir hikâye kurulmaya başlamıştı.” (Çe,2022; s.128)

Bu sahne, klasik anlamda “düşünsel mesafe alarak tabloyu yeniden okuma” pratiğidir. Arif, gelişmeleri zihninde yeniden yapılandırır, “her şey dikenli bir sarmaşık gibi dallanıp budaklanıyordu” ifadesiyle karmaşık bir yapıdan bütünsel bağlantılar kurma çabasına girer. Bu çaba, tam da Liedtka'nın tanımladığı gibi, belirsizlikten stratejik anlam çıkarma becerisidir.

Bunun yanında, Dadı'nın kaçma girişimini, Nazike'nin davranışlarını ve ev halkının tepkilerini gözlemleyerek, ipuçlarını “durumsal farkındalık” üzerinden analiz eder. Uyku ilacının yemeklere karıştırılması gibi yeni bir sabotaj, Arif'in sezgisel alarm sistemini tetikler ve o anda uyarıda bulunur:

“Sakın yemeyin! Biri yemeğe uyku ilacı koymuş!” (Çe,2022; s.129)

Bu cümle, yalnızca hızlı tepkiyi değil, anlık farkındalığın stratejik refleksle bulunduğu noktayı işaret eder. Böylece Arif'in karakteri, akıllı fırsatçılık boyutunu hem sezgi hem de eylem düzeyinde temsil eder.

Yazar Melek Çe, verdiği kişisel görüşte “karakterin içsel dönüşümünü tetikleyen olaylar dizisinin rastlantı değil, stratejik biçimde kurgulandığını” belirtmiştir. Ona göre Arif karakteri, “bir değirmeni boşuna çeviren biri gibi hissetse de” zamanın baskısı altında bile her ayrıntıyı analiz eder. Özellikle sera sahnesinin, karakterin akıl

yürütme evresini destekleyen metaforik bir alan olduğunu vurgular (M. Çe, kişisel ileti, 2025).

4.4.1.5. Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme

Bir Enjektör Vakası adlı bölümde stratejik düşünmenin en belirgin boyutu, karakterlerin olaylar karşısında çoklu olasılıklar üretmesiyle şekillenen hipotez kurma ve alternatif üretme becerisidir.

Tablo 4.19: Arif'in Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergesi

Bölüm Adı	Bölüm Özeti	Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme Göstergesi	Metinden Alıntı (Çe, 2022)	Yazar Görüşü (Röportajda n) (Çe, 2025)
Bir Enjektör Vakası	Dedektif karakter, malikanede kırık bir enjektör bulur. Olayın ardından güvenlik görevlisi Seyfi saldırıya uğrar. Olay yeri incelemesi, zehirli bir madde ya da virüs içeren bir saldırının gerçekleştiğini düşündürür. Dedektif farklı ihtimaller üzerinde durarak ipuçlarını toplar, hipotezler kurar ve alternatif senaryolar geliştirir.	Anlatıcı, kırık enjektörün işlevini sorgulayarak ve saldırı sonrası maddenin içeriğini yorumlayarak çoklu olasılıklar üretir. “Genetiği değiştirilmiş bakteri, virüs ya da öyle bir şey olma ihtimali yüksekti.” (s. 57) gibi ifadeler, bilinmeyen bir durumu açıklamak için hipotez geliştirme örneğidir.	“Yoksa bu kaçık suçlu bizi tehdit mi ediyordu?” (Çe,2022; s. 51); “Genetiği değiştirilmiş bakteri, virüs ya da öyle bir şey olma ihtimali yüksekti.” (Çe,2022; s. 57); “Anahtarlığın düz kısmını Seyfi’nin burnuna tuttum.” (Çe,2022; s. 58)	“Polisiye yapı çocuklarda mantık yürütme ve çok yönlü düşünme becerisi yaratır.” (Çe, kişisel ileti, 2025)

Tablo 4.19: Devamı

Sorgu Zamanı	Bu bölümde Arif, malikânedeki her çalışanı tek tek sorgulayarak eksik bilgi, çelişki ve tutarsızlıkları belirler. Zamansal akışları karşılaştırarak olayın failini ortaya çıkaracak alternatif olasılıkları değerlendirir.	Dedektif Arif, şoför, dadı, hizmetçi ve bahçıvan gibi karakterlerin çelişkili ifadeleri üzerinden birçok ihtimali sorgular. Bazı karakterlerin söyledikleri ile davranışları arasında farklar olduğunu fark ederek sürekli yeni ihtimaller üretir. Uçuş bilgileri, mesai saatleri ve bahçedeki izler gibi detayları da göz önüne alarak olayın farklı açıklamalarına ulaşmaya çalışır.	Şu anda sahip olmadığım tek şey zamandı, ne yazık ki!” (Çe; s.83); “Fakat bu kadar rahat konuşması beni şaşırtıyordu. Acaba gerçekten botanikçi miydi?” (Çe, 2022; s.79); “İnsanların şüpheli durumlarını gizlemek için sevecen görünmeleri karşılaşmadığımız bir durum değildi!” (Çe, 2022; s.77)	“Okurun da tıpkı bir dedektif gibi ipuçlarını takip etmesini ve sorgulama yapmasını istedim.” (Çe, kişisel ileti, 2025)
-------------------------	--	--	--	---

“Bir Enjektör Vakası” adlı bölümde Arif, yalnızca gözlem yapmakla yetinmez; bilinmeyenleri açıklamak için sürekli hipotezler geliştirir. Kapının önünde bulunan kırık ve boş enjektörü fark ettiğinde “*Yoksa bu kaçık suçlu bizi tehdit mi ediyordu?*” (Çe,2022; s.51) sorusuyla olayın yalnızca fiziksel yönünü değil, olası niyetleri de sorgular. Liedtka’ya (1998) göre stratejik düşünmenin temel aşamalarından biri, “kanıta dayalı ama henüz test edilmemiş olasılıkları zihinde canlandırma” becerisidir. Bu doğrultuda anlatıcı, karşılaştığı ipuçlarını farklı bağlamlara yerleştirerek olasılıklar üretir. Örneğin, Seyfi’nin saldırıya uğramasının ardından enjektörde “genetiği değiştirilmiş bakteri, virüs ya da öyle bir şey” (Çe,2022; s.57) bulunabileceği yönündeki çıkarım, olayın tıbbi, biyolojik ve hatta psikolojik boyutlarını içeren çoklu varsayımlarla genişletilir. Anlatıcının “çilek alerjisi” benzetmesiyle olayı daha

anlaşılır ve sezgisel bir zemine çekmesi (Çe,2022; s.57) ise Liedtka'nın "metaforlarla düşünmenin hipotez kurmayı kolaylaştırdığı" savını destekler. Yazar Melek Çe de bu anlatım tarzını bilinçli olarak kurguladığını ifade eder: "Polisiye yapı çocuklarda mantık yürütme ve çok yönlü düşünme becerisi yaratır" (Çe, kişisel ileti, 2025). Ayrıca, anlatıcının anahtarlığı bir ayna gibi kullanarak Seyfi'nin nefesini kontrol etmesi (Çe,2022; s.58), sınırlı kaynaklarla farklı çözüm yolları üretebilme becerisini gösterir ki bu da Liedtka'nın vurguladığı "deneme-yanılma yoluyla öğrenme" yaklaşımıyla örtüşür. Tüm bu örnekler, anlatıcının stratejik düşünmeyi yalnızca bilgi toplamaktan ibaret görmediğini, aynı zamanda belirsizlikler karşısında üretken ve yaratıcı hipotezler kurarak yön aldığını göstermektedir.

Sorgu Zamanı adlı bölümde Dedektif Arif'in tüm sorgu süreci, farklı olasılıkları değerlendirme ve eldeki verilerle yeni anlamlar üretmeye yöneliktir. Özellikle şu yönleri dikkat çekmektedir:

- **Zaman çizelgeleri üzerinden sorgulama** (örneğin: "Dün akşamdan bu yana neredeydiniz?", s.63; "Düğün ne zaman?", s.74),
- **Tutarsızlıkları fark edip alternatif açıklamalar geliştirme** ("Dadı neden mutfağa uğramıyor?", s.64; "Şoför gerçekten havalimanından aldı mı?", s.72),
- **Yeni olasılıklar üretme** ("Bahçedeki bitkilerin koparılması ne anlama gelir?", s.76; "Acaba gerçekten botanikçi mi?", s.79),
- **Olmayan bilgiye rağmen tahmin yürütme** ("Şu anda sahip olmadığım tek şey zamandı, ne yazık ki!", s.83).

Bu durum Liedtka'nın stratejik düşünme modelinde geçen "hipotez oluşturma" sürecine tam olarak uymaktadır. Liedtka'ya göre hipotez kurma; eldeki verilerden yeni olasılıklar üretme, farklı açıklamalar geliştirme ve bu süreci yaratıcı düşünceyle harmanlama becerisidir (Liedtka, 1998). Bu bölümde dedektif Arif'in yürüttüğü soruşturmada, her karakterin ifadesi bir "veri", onunla ilgili çıkarım ise bir "hipotez" olarak şekillenmektedir.

Yazar röportajında da çocuklara yönelik olarak "okurun da tıpkı bir dedektif gibi ipuçlarını takip etmesini ve sorgulama yapmasını istedim" (Çe, kişisel ileti, 2025) ifadesiyle bu yapının bilinçli bir strateji olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda bölüm, çocuk okurun zihinsel katılımını sağlayan, stratejik düşünmeyi tetikleyen bir kurguyla ilerlemektedir.

4.4.1.6. Vizyon

Arif karakteri, yalnızca mevcut durumu çözümlemeye çalışan bir dedektif değil, aynı zamanda geleceğe dair stratejik adımlar atan bir liderdir. Cemre ve Cenk'in kimliklerinin değiştirilip Arif'in himayesine verilme kararı Arif'in hayatını değiştirecek hamlelerden biridir. Arif bu hamlesiyle yani bu görevi kabul etmesiyle Bonn'un vizyon tanımına uygun biçimde, "mevcut gerçekliğin ötesine geçerek, potansiyel olasılıklara hazırlık yapabilen" bir figür hâline gelir.

"Artık yeni bir maceraya başlıyorlardı. Kimlikleri değiştirilecek, hayatları yeniden yazılacaktı." (Çe,2022; s.161)

Yazar Melek Çe'nin ifadesiyle: "Arif Koruyucudur ama aynı zamanda stratejik olarak çocuklara alan açar." (Çe, kişisel ileti, 2025)

Bu nitelik, Bonn'un (2005) stratejik vizyon anlayışıyla çakışır. Bonn, vizyon geliştirmenin yalnızca bir hedef belirlemek olmadığını; bireyin ya da liderin, sistemde olası krizleri, öngörülemeyen gelişmeleri ve dinamikleri de hesaba katması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda Arif, klasik bir dedektiften öte, bir "gelecek mimarı" gibi hareket eder. Yalnızca mevcut durumu değil, gelecekte yaşanması olası travmaları da önceden öngörerek Cemre ve Cenk için yeni bir başlangıcı organize eder.

Metin boyunca sergilediği çok yönlü yapı, bu vizyoner niteliği destekler. Arif, bir ağabey gibi koruyucu, yönlendirici, bir dedektif gibi sorgulayıcı, ama aynı zamanda duygusal ve rasyonel bir birey olarak kurgulanmıştır. Bahçede şiir okuması gibi sahneler, onun hem estetik duyarlılığına hem de vizyonuna işaret eder. Bu özellikler, Liedtka ve Bonn'un stratejik düşünme modelleri bağlamında Arif karakterini vizyoner bir stratejist olarak konumlandırır.

4.4.1.7. Yaratıcılık

Arif'in yaratıcı zekâsı, "Patojenik Prenseler" adlı eserde belirsizlik ortamlarında geliştirdiği esnek ve yenilikçi çözümlerle belirginleşir. Bonn'un yaratıcı düşünme modelinde vurguladığı gibi, stratejik yaratıcılık, yalnızca alışılmışın dışında fikirler üretmek değil, değişken ve öngörülemeyen durumlarda anlamlı hamleler geliştirme becerisidir. Arif'in sorgulama biçimi bu tanıma birebir uyar; çünkü o, hiçbir duruma tek bir doğrusal çözümle yaklaşmaz. Her karaktere göre stratejisini değiştirir, olayların

bağlamına göre sorularını yeniden şekillendirir ve sezgisel olarak hangi bilginin önemli olabileceğini öngörür. Delillerin eksik olduğu anlarda bile yorum yapabilmesi, çelişkileri yeniden yapılandırabilmesi ve olaylar arasındaki görünmez bağları kurabilmesi onun yaratıcı refleksinin göstergesidir. Bu yönüyle Arif, klasik dedektif profillerinden ayrılır ve çocuk okurlara düşünsel esneklik ile yenilikçi bakış açısının stratejik değerini gösteren özgün bir figür olarak konumlanır.

4.4.1.8. Bütüncül Stratejik Düşünme

Arif karakteri olaylar arasında bağlantı kurmakta ustadır. Olayların sadece fiziksel değil, psikolojik ve toplumsal katmanlarını da dikkate alarak çözüm üretir. Asistanın işbirlikçileriyle ilişkisini analiz ederken, hanımefendinin geçmişiyle bugünü arasında stratejik bağlar kurarak harekete geçmesi bu bütünsel bakışın göstergesidir.

“Hanımefendi ayakaltında istemediği için seni Endonezya’ya gönderdi. Son zamanlarda tavırlarından şüphelenmeye başlamıştı.” (Çe,2022; s.147)

Bu sözler, yalnızca dedüktif çıkarım değil, karmaşık ilişkiler ağını anlamlandırabilen bir sistem perspektifini temsil eder. Arif, bu sayede hem makro (örgütsel yapı) hem mikro (kişisel ilişkiler) düzeyde stratejik pozisyon alabilir.

Yazar Melek Çe de Arif’in bu özelliğini “akılcı ama empatik” bir liderlik biçimiyle tanımlar:

“Arif stratejik olduğu kadar duyguları da hesaba katar. Onun güçlü yanı sezgilerini veriye dönüştürebilmesi.” (Çe, kişisel ileti, 2025)

4.4.2. Küçük Hanımefendi’nin Stratejik Düşünme Becerilerinin Tablo Üzerinden İncelenmesi

Küçük Hanımefendi (Cemre) karakteri, yaşına kıyasla olgun tavırları, yüksek gözlem gücü ve ilişkisel duyarlılığıyla dikkat çeken bir figürdür. Özellikle kardeşine yönelik koruyucu tutumu ve annesiyle ilgili gelişmeler karşısında sergilediği soğukkanlılık, karakterin stratejik düşünme becerilerine sahip olduğunu göstermektedir. Cemre, gerek olaylar karşısındaki refleksleri gerekse bilgi toplama ve destek arama konusundaki bilinçli tercihleriyle planlı hareket edebilen, çevresel ilişkileri okuyabilen bir profil çizmektedir. Aşağıda sunulan tabloda, karakterin stratejik düşünme becerileri Liedtka ve Bonn’un kavramsal çerçevesi doğrultusunda değerlendirilmiştir. Tabloyu

takip eden açıklama ise, Cemre'nin bu becerileri hangi bağlamlarda ve nasıl sergilediğine yönelik genel bir değerlendirme sunmaktadır.

Tablo 4.20: Küçük Hanımefendi'nin Stratejik Düşünme Becerilerinin Tablo Üzerinde İncelenmesi

Stratejik Düşünme Becerisi	Sahne / Durum Açıklaması	Var / Yok	Gerekçe (Kısa Metin Alıntısı veya Açıklama)	Stratejik Rol / Karakter İşlevi
Sistem Perspektifi	Kendi ve kardeşinin bulunduğu ortamı analiz ederek plan yapması	Var	Her şeyin birbirine bağlı gibi göründüğünü fark edip polisi bir kurgu senaryosu ile araması (Çe, 2022).	Karmaşık yapıların içsel işleyişini sezme ve olaylar arası bağlantıları hızlı kavrayabilme kapasitesini temsil eder. Cemre, sistemin parça ve aktörleri arasındaki ilişkiyi çocuk yaşına rağmen okuyabilmekte ve bu sayede etkin stratejiler geliştirebilmektedir.
Zaman İçinde Düşünme	Olayların çözüm süresini göz önünde bulundurması	Kısmen	“Akşam olmadan çözmeliyiz.” (Çe,2022; s.89)	Zamanın sınırlayıcı etkisini algılayıp kararlarını bu çerçevede şekillendirir. Ancak bu yetisi reaktif düzeydedir; zamansal planlama değil, daha çok zaman baskısına karşı farkındalık ön plandadır.
Niyetin Belirleyiciliği	Arif'e güvenerek onunla hareket etmesi	Var	Arif'in eylemlerine güvenmesi (Çe,2022).	Kendi değer yargıları doğrultusunda stratejik karar verir. Cemre'nin güven temelli kararları, stratejik öngörüsünün duygusal zekâ ile desteklendiğini gösterir.

Tablo 4.20: Devamı

Yaratıcılık	Kaçış sırasında çarpıcı bir plan üretmesi	Var	Polisi bir kurgu üzerine araması ve çalınanın küpeler değil annesi olmasını gizlemesi (Çe,2022).	Kısıtlı kaynaklarla yeni çözüm yolları üretebilme becerisini sergiler. Standart olmayan, ezber dışı çözüm önerileri ile olayların akışını değiştirir. Cemre'nin önerisi, özgün düşüncenin pratikteki etkinliğini yansıtır.
Vizyon	Patojenleri bir şekilde muhafaza edebilme, annesinden aldığı eğitimi sürdürme	Var	Hal, hareket ve davranışlarına sirayet eden bir bütüncül arka plan (Çe,2022)	Yalnızca şu anı değil, ilerleyen zamanları da tasarlayabilen bir perspektife sahiptir. Cemre'nin vizyonu, belirsizlik içindeki umutla yön bulma ve daha iyi bir gelecek tahayyülü kurma kapasitesini gösterir.
Akıllı Fırsatçılık	Sepeti fırlatıp dikkati başka yöne çekmesi	Var	“Sepeti fırlattım, herkes oraya bakınca kaçtık.” (Çe,2022; s.153)	Anlık durumlarda çevik düşünerek fırsat yaratma becerisini gösterir. Liedtka'nın tanımladığı şekilde çevresel değişkenlere hızla tepki verip esnek karar alabilme özelliğini barındırır.
Hipotez Kurma	Şüphelilere dair farklı ihtimalleri tartışması	Var	Arif'e bilgi aktarımı yaparken güvendiği herkesi baştan değerlendirmesi (Çe,2022).	Durumu tek boyutlu değerlendirmeyip farklı senaryolar üretmek mantıksal olasılıkları test eder. Bu beceri, olayları çoğul bakış açısıyla ele alma yeteneğine işaret eder.
Bütünsel Stratejik Düşünme	Olayı bir bütün olarak değerlendirme çabası	Kısmen	“Her şey birbirini etkiliyor gibi...” (s.140)	Parçalar arasında ilişki kurarak büyük resmi görme eğilimindedir.

Bu tablo, 'Patojenik Prenses' adlı çocuk romanında Küçük Hanımefendi karakterinin stratejik düşünme becerilerini temsil eden sahneleri ve işlevlerini analiz etmektedir. Karakterin özellikle yaratıcı çözümler üretme, olaylar arası ilişki kurma ve kriz anlarında akıllı fırsatçılık gösterme gibi becerileri öne çıkmaktadır. Zamanla ilişkili düşünme ve sistem perspektifi konusunda bazı sahnelerde kısmi örnekler gözlemlense de karakterin bütünsel stratejik düşünmeye yatkın olduğu ancak bunun Arif kadar belirgin bir düzeyde gelişmediği söylenebilir. Bu analiz, Küçük Hanımefendi'nin anlatı içindeki stratejik rolünü, Arif kadar merkezde olmasa da karar verme ve çözüm üretme anlarında etkin şekilde desteklediğini göstermektedir.

4.4.3. Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenlerine Göre Karşılaştırmalı Analizi

Bu bölümde, “Patojenik Prenses” adlı eserde yer alan dört karakterin (Arif, Küçük Hanımefendi/Cemre, Asistan) stratejik düşünme düzeyleri Liedtka'nın beşli stratejik düşünme modeli ve Bonn'un sistem temelli yaklaşımı üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Hazırlanan matris, her karakterin stratejik düşünme becerilerinin hangi boyutlarda gelişmiş, sınırlı veya eksik olduğunu görsel olarak sunmayı amaçlamaktadır. Liedtka'nın sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık ve hipotez kurma boyutları; Bonn'un ise sistem düşüncesi, vizyon geliştirme ve yaratıcılık başlıkları esas alınmıştır. Bu analiz, karakterlerin davranışsal örüntülerinin yalnızca bireysel değil, sistemsel bağlam içinde nasıl anlam kazandığını da ortaya koymayı hedefler.

Tablo 4.21: Stratejik Düşünme Matrisi

Karakter	Liedtka : Sistem Perspektifi	Liedtka : Zaman İçinde Düşünme	Liedtka : Niyet Odaklılık	Liedtka : Akıllı Fırsatçılık	Liedtka : Hipotez Odaklılık	Bonn: Sistem Düşüncesi	Bonn : Vizyon	Bonn: Yaratıcılık
Arif	Gelişmiş	Gelişmiş	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Gelişmiş	Yüksek	Gelişmiş
Küçük Hanımefendi	Kısmen	Kısmen	Var	Var	Var	Orta	Var	Var
Asistan	Zayıf	Yok	Yok	Yok	Yok	Zayıf	Yok	Yok

Yukarıda yer alan tablo, “Patojenik Prenses” adlı eserdeki dört karakterin (Arif, Küçük Hanımefendi/Cemre, Asistan) stratejik düşünme bileşenleri açısından karşılaştırmalı analizini sunmaktadır. Liedtka’nın beşli modeli (sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, akıllı fırsatçılık, hipotez kurma) ve Bonn’un vizyon, yaratıcılık ve sistem düşüncesi eksenindeki yaklaşımı temel alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bu analiz karakterlerin stratejik durumları nasıl algıladıkları, bu durumlara nasıl tepki verdikleri ve olayları öngörme ya da yapılandırma kapasiteleri açısından derinlemesine farklar içerdiğini göstermektedir. Arif, modelin tüm boyutlarında yüksek bir gelişmişlik düzeyi sergilerken; Küçük Hanımefendi sınırlı ancak anlamlı katkılar sunan, stratejik zekâsı belirgin bir karakter olarak öne çıkmaktadır. Asistan ise bazı durumlarda stratejik işlev gösterse de, sınırlı sorumluluk alanı nedeniyle etkisi kısmi kalmaktadır. Asistan karakteri, hikâyede doğrudan bir anlatıcı bölüme sahip olmamakla birlikte, çatışmanın hem başlatıcı hem de tırmandırıcı aktörlerinden biridir. Hanımefendinin güvenini kazanarak onunla birlikte çalışan bu karakter, zamanla geçmişteki suç geçmişinin yeniden gündeme gelmesiyle gizli niyetlerini eyleme dökmeye başlar. Stratejik düşünme açısından değerlendirildiğinde, asistan karakteri planlama, fırsat kollama ve manipülasyon gibi becerilere sahip olsa da bu eylemler stratejik niyetten yoksundur. Liedtka’nın modelinde vurgulanan *niyetin belirleyiciliği* ve *bütüncül düşünme* gibi unsurlar karakterde yer almaz; çünkü hedefi sadece kişisel çıkarı doğrultusunda kontrolü ele almak ve bilgiyi tekeline almaktır. Cemre ve Arif’in stratejik hamleleri sonucunda başarısız olması, stratejik düşünmenin yalnızca zekâ ve eylem planı değil, aynı zamanda etik yönelime, sistemsel farkındalığa ve iş birliğine dayandığını gösterir. Bu bağlamda, asistan karakteri, stratejik niyet ve sistem perspektifinden yoksun bir zekâ kullanımının, sürdürülebilir olmayan ve yıkıcı bir etki yaratabileceğini temsil eder.

4.5. İki Eserdeki Karakterlerin Stratejik Düşünme Bileşenleri Açısından Karşılaştırmalı Analizi

Bu bölümde, "Patojenik Prenses" ve "Balkabağı ile Dünya Seyahati" adlı eserlerde yer alan karakterlerin stratejik düşünme becerileri, Liedtka’nın beşli modeli (sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık, hipotez üretme) ve Bonn’un vizyon, yaratıcılık ve sistem düşüncesi boyutları üzerinden karşılaştırmalı

olarak analiz edilmiştir. Hazırlanan matris, her karakterin bu becerileri hangi düzeyde gösterdiğini kıyaslamaya imkân tanırken, iki eserin stratejik düşünmeye yaklaşım farklarını da ortaya koymaktadır. Özellikle Arif ve Çay Tadımcısı gibi karakterler tüm boyutlarda güçlü bir temsil sunarken, Gölge Adamlar ve Asistan gibi figürler stratejik düşünmenin karşıtı veya eksik biçimlerini yansıtmaktadır.

Tablo 4.22: İki Eserin Karşılaştırmalı Matrisi

Karakter	Liedtk a: Sistem Perspe ktifi	Liedtk a: Zama n İçinde Düşün me	Liedtk a: Niyet Odaklı lık	Liedtk a: Akıllı Fırsatç ılık	Liedtk a: Hipot ez Odaklı lık	Bonn: Sistem Düşün cesi	Bonn: Vizyo n	Bonn: Yaratı cılık
Mine	Kısme n	Orta	Gelişi m Gösteri yor	Yer Yer	Orta	Öğreni yor	Kazanı yor	Kısm en
Çay Tadımcı sı	Gelişm iş	Geliş miş	Gelişm iş	Geliş miş	Geliş miş	Gelişm iş	Gelişm iş	Geliş miş
Hayalet Haslet	Zayıf	Zayıf	Yok	Zayıf	Yok	Yok	Yok	Yok
Gölge Adamlar	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Arif	Gelişm iş	Geliş miş	Gelişm iş	Geliş miş	Geliş miş	Gelişm iş	Gelişm iş	Geliş miş
Küçük Hanımef endi	Kısme n	Kısme n	Var	Var	Var	Kısme n	Var	Var
Asistan	Yok	Yok	Yok	Var	Zayıf	Yok	Zayıf	Zayıf
Hanımef endi	Orta	Orta	Orta	Kısıtlı	Orta	Orta	Kısıtlı	Kısıtlı

Bu tablo, “Patojenik Prenses” ve “Balkabağı ile Dünya Seyahati” adlı iki eserdeki karakterlerin stratejik düşünme becerileri açısından nasıl kurgulandığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Melek Çe’nin kaleme aldığı “Patojenik Prenses”te, Arif karakteri Liedtk’a’nın (1998) beşli stratejik düşünme modelinin yanı sıra Bonn’un (2005) vizyon ve sistem düşüncesi gibi boyutlarını da bütüncül bir biçimde yansıtan nadir figürlerden biridir. Arif, yalnızca rasyonel analiz yeteneğiyle değil; empatik yaklaşımı, değer temelli karar verme kapasitesi ve şiirsel duyarlılığıyla da çocuk edebiyatında özgün

bir stratejik karakter olarak konumlandırılmıştır. Yazarın da belirttiği üzere, Arif'in yalnızca zekâsına değil, sezgisel zekâsına, vicdanına ve duygusal derinliğine de vurgu yapılmış; klasik dedektif arketiplerinden ayrılan, çok boyutlu bir figür olarak yapılandırılmıştır (Çe, kişisel ileti, 2025).

Benzer biçimde, Feyza Kartopu tarafından kaleme alınan "Balkabağı ile Dünya Seyahati" adlı eserde, Çay Tadımcısı karakteri sistemin işleyişini gözetken, zamanın ritmine duyarlı, bilge bir figür olarak çizilmiş ve Bonn'un sistem düşüncesi yaklaşımıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir. Yazarın da ifade ettiği gibi bu karakter hem doğayla kurduğu ilişki hem de çevresel farkındalığı ile anlatıda stratejik bir denge unsuru olarak işlev görür (Kartopu, kişisel ileti, 2025).

Mine ve Küçük Hanımefendi gibi karakterler ise stratejik düşünme becerilerine açıklık gösteren, ancak bu becerileri bazen sezgisel, bazen de duygusal tepkilerle geliştiren figürlerdir. Özellikle Mine karakteri, dönüşüme açık yapısı ve çevresel farkındalıkları sayesinde Liedtka'nın sistem perspektifi ve zaman içinde düşünme boyutlarıyla örtüşen bir gelişim çizgisi izlerken, Küçük Hanımefendi (Cemre) daha çok niyet odaklılık, akıllı fırsatçılık ve yaratıcılık alanlarında kendini gösterir.

Diğer yandan Gölge Adamlar ve Asistan gibi figürler, stratejik düşünmenin karşıtı olarak yapılandırılmıştır. Gölge Adamlar, sistemsel bağlantıları göremeyen, zaman ve niyet kavramlarından yoksun sabit bir karanlığı temsil ederken; Asistan karakteri ise kısa vadeli çıkarlar uğruna hareket eden, etik ilkeleri göz ardı eden ve stratejik düşüncüyü yalnızca manipülatif biçimde kullanan bir figürdür. Bu iki karakter, yazarların stratejik düşünmeye karşıt yapıların da bilinçli bir biçimde kurgulanabileceğini gösteren örneklerdir.

Sonuç olarak her iki eserdeki karakterlerin stratejik düşünme düzeyleri, yazarların karakter yaratım süreçlerine dair bilinçli tercihlerinin birer göstergesi olarak değerlendirilebilir. Gerek Melek Çe gerekse Feyza Kartopu, karakter yapılarını sezgisel bir yaratım sürecinden öteye taşıyarak; çok katmanlı, dönüşüme açık, duygusal ve bilişsel yönleri dengelenmiş bireyler oluşturmuşlardır. Bu bağlamda karakterler yalnızca anlatının ilerleyişine hizmet eden figürler değil, aynı zamanda çocuk okurun stratejik düşünme becerilerini destekleyecek şekilde kurgulanmış pedagojik araçlardır.

4.6. Stratejik Düşünmenin 21. Yy Becerileri ile Uyumlu Aktarımı: Çocuk Edebiyatı Yoluyla Öğrenme Potansiyeli

Stratejik düşünme, bireylerin karmaşık durumlar karşısında sistemli analizler yaparak uzun vadeli sonuçları öngörme, alternatifler üretme ve niyet temelli kararlar alma becerisidir. Bu düşünme biçimi, 21. yüzyılın belirsizlik ve çok değişkenli ortamlarında özellikle öne çıkan beceriler arasında yer almaktadır (Bonn, 2005; Liedtka, 1998). Trilling ve Fadel (2009) gibi araştırmacılar, stratejik düşünmenin eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme ve yaratıcılık gibi diğer temel becerilerle iç içe geçtiğini ve bu bütünlüğün çocukluk çağında yapılandırılması gerektiğini savunmaktadır.

Bu tezde incelenen “*Patojenik Prenses*” ve “*Balkabağı ile Dünya Seyahati*” adlı çocuk kitapları, stratejik düşünmenin bu becerilerle nasıl harmanlandığını somut anlatılar üzerinden ortaya koymakta, aynı zamanda çocuklara bu becerilerin aktarımına yönelik potansiyel taşıyan zengin anlatı alanları sunmaktadır. Liedtka’nın (1998) stratejik düşünme modeli — sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, akıllı fırsatçılık ve hipotez üretme — ile Bonn’un (2005) sistem düşüncesi, vizyon geliştirme ve yaratıcılık boyutları çerçevesinde yapılan analizler, bu eserlerin yalnızca edebi değil, aynı zamanda pedagojik birer işlev taşıdığını göstermektedir.

Özellikle *Patojenik Prenses* adlı eserde yer alan Arif karakteri, 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan eleştirel düşünme, etik muhakeme ve iş birliğine dayalı karar alma süreçlerini bir arada temsil eden güçlü bir figür olarak öne çıkar. Arif’in olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerini çözümleme biçimi, sosyal bağlamları gözeterek strateji geliştirmesi ve empatik iletişim kurma kapasitesi, stratejik düşünmenin çocuk edebiyatındaki işlevsel bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Çe, kişisel ileti, 2025).

Öte yandan, *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserde yer alan Mine ve Çay Tadımcısı karakterleri, stratejik düşünmenin farklı bileşenlerini yansıtarak okuyucuda alternatif bakış açıları geliştirilmesini mümkün kılar. Mine’nin köyde karşılaştığı toplumsal dönüşümleri algılamadaki duyarlılığı, sistem perspektifi geliştirmesini sağlar. Çay Tadımcısı’nın doğa ile kurduğu ilişki ve zamanın döngüsellğine dair farkındalığı ise stratejik düşünmenin zamanı yorumlama ve planlama boyutlarını destekler. Bu yönleriyle her iki karakterin bilişsel gelişimi, Vygotsky’nin (1978) kültürel araçlar yoluyla öğrenme ve gelişim kuramıyla da örtüşmektedir.

Feyza Kartopu'nun *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserinde karakterlerin dönüşüm süreçleri yalnızca bireysel gelişim bağlamında değil, aynı zamanda kolektif bilinçle şekillenen sistemik farkındalık çerçevesinde ele alınmaktadır. Mine'nin çevresel değişimleri sezgisel düzeyde fark etmesi, çözüm yolları üretmesi ve zamanla alternatif düşünce yapılarına ulaşması, Bloom'un bilişsel alan taksonomisindeki analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerini somutlayacak biçimde yapılandırılmıştır (Bloom, 1956). Bu yaklaşım, çocuklara yalnızca bilgi aktarımı değil, düşünme biçimi kazandırmayı hedefler. Kartopu'nun görüşlerine göre, karakterlerin üç boyutlu inşası ve onların özgün seslerle temsil edilmesi, çocukların düşünsel gelişiminde stratejik sorgulama ve öz değerlendirme gibi becerileri teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Kartopu, kişisel ileti, 2025).

Her iki eserde de dikkat çeken bir diğer ortak yön, karakterlerin bireysel dönüşümleri kadar çatışmalı karakterlerle kurdukları ilişkiler üzerinden stratejik düşünme pratiği geliştirmeleridir. Arif'in asistan figürü karşısında yürüttüğü çok boyutlu sorgulama ve Mine'nin Hayalet Haslet gibi marjinal figürlere yönelik gösterdiği sezgisel duyarlılık, çocuklara sosyal farkındalık ve etik duruş gibi değerleri dolaylı olarak aktarır. Bu durum, 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan “empati”, “takım çalışması” ve “sorumluluk alma” gibi alanlarla doğrudan ilişkilidir.

Çocuk edebiyatının bu bağlamda işlevsel hale gelmesi, yalnızca stratejik düşünme becerilerinin doğrudan temsil edilmesiyle değil, aynı zamanda çocuk okurun bu becerileri yapılandırabileceği zihin modelleriyle karşılaşmasını sağlamasıyla mümkün olur. Karakterlerin karar süreçlerini izleyen çocuklar, bu süreçte alternatif düşünme yolları, sistemsel bağlantılar ve uzun vadeli sonuçları değerlendirme gibi üst düzey becerileri sezgisel olarak edinmeye başlarlar (Bruner, 1986).

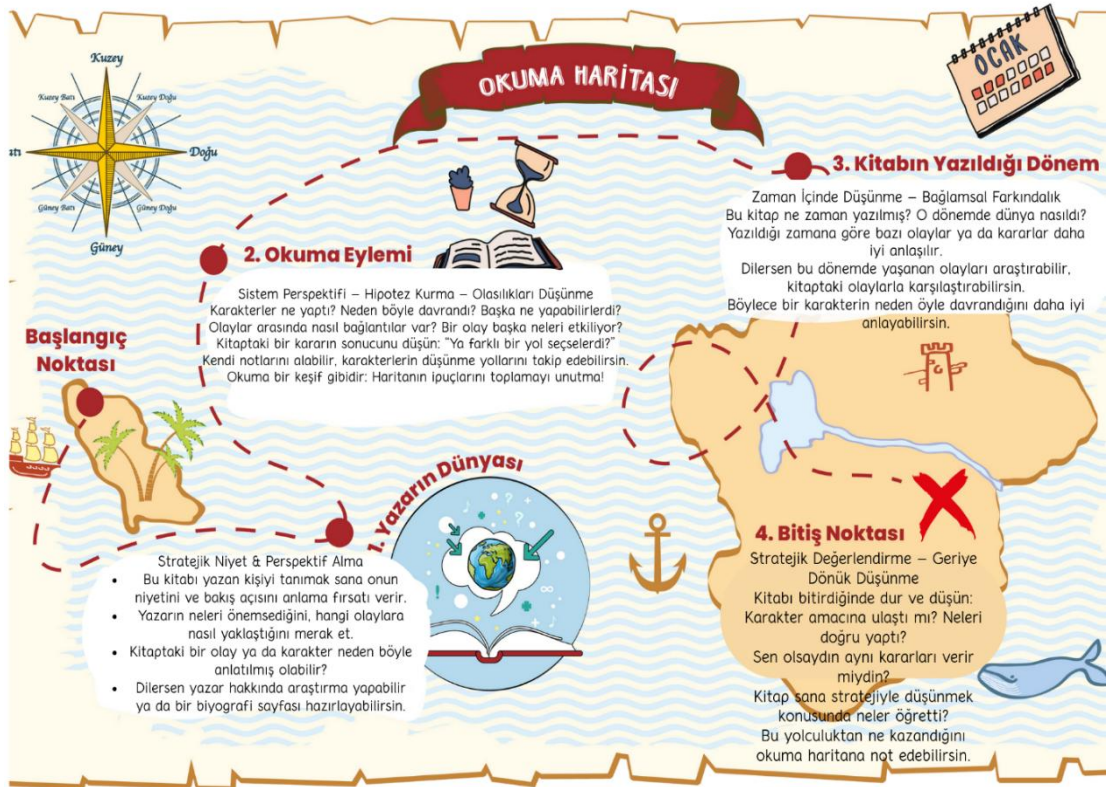
Sonuç olarak, stratejik düşünmenin 21. yüzyıl becerileriyle uyumlu biçimde aktarımı, ancak düşünsel açıdan yapılandırılmış, karakter merkezli ve etik temelli çocuk edebiyatı ürünleri aracılığıyla sağlanabilir. *Patojenik Prenses* ve *Balkabağı ile Dünya Seyahati* bu açıdan güçlü örnekler sunmakta hem karakter yaratımı hem de anlatı yapısı bakımından stratejik düşünmeyi bütüncül olarak temsil eden pedagojik kurgu örnekleri olarak öne çıkmaktadır.

4.7. Eğitimcilere ve Yazar Adaylarına Yönelik Uygulama Örnekleri

Bu çalışma, çocuk edebiyatının yalnızca estetik bir anlatım alanı değil; aynı zamanda stratejik düşünmenin temel boyutlarının işlenebileceği bilişsel bir ortam sunduğunu ortaya koymuştur. Anlatı içindeki karakterlerin karşılaştıkları belirsizlikler, yaptıkları tercihler ve sergiledikleri zihinsel esneklik, çocuk okurların üst düzey düşünme becerilerini dolaylı olarak deneyimleyebilecekleri bir zemin oluşturmaktadır. Bu bağlamda hem eğitimcilerin hem de çocuk edebiyatı yazarlarının bu potansiyelin farkında olarak yeni yaklaşımlar geliştirmesi gerekmektedir. Aşağıda sunulan uygulama önerileri, araştırmanın bulgularından ve metin çözümlemelerinden hareketle oluşturulmuş; sınıf içi etkinlik tasarımlarına ve yaratıcı yazım süreçlerine stratejik düşünme çerçevesinden katkı sunmayı amaçlamaktadır.

4.7.1. Stratejiyle Okuma Haritası

Stratejiyle Okuma Haritası başlıklı bu etkinlik, öğrencilerin bir çocuk kitabını yalnızca içerik düzeyinde değil, stratejik düşünme becerileri bağlamında yapılandırılmış adımlarla incelemelerini amaçlamaktadır. Harita, klasik bir keşif



Şekil 4.1: Stratejiyle Okuma Haritası

yolculuğu metaforuyla kurgulanmış; “Yazarın Dünyası”, “Okuma Eylemi”, “Kitabın Yazıldığı Dönem” ve “Bitiş Noktası” gibi istasyonlar aracılığıyla çocukların niyet belirleme, sistemsal düşünme, zaman içinde analiz yapma ve alternatifler üretme gibi bilişsel adımları deneyimlemeleri hedeflenmiştir. Etkinlik, öğrencilerin metinle etkileşim kurarken kendi düşünme süreçlerinin farkına varmalarını sağlamakta; böylece çocuk edebiyatını hem estetik hem de düşünsel gelişim açısından çok katmanlı bir öğrenme aracına dönüştürmektedir.

4.7.2. Kahramanın Stratejik Yolculuğu

Bu etkinlik, öğrencilerin bir anlatı karakterinin serüvenini stratejik düşünme becerileriyle çözümlemelerini amaçlamaktadır. Joseph Campbell’ın “kahramanın yolculuğu” modelinden esinle hazırlanan bu form, öğrencilerin karakterin ayrılık, mücadele, dönüş ve içsel farkındalık gibi aşamalarını adım adım değerlendirmelerine olanak tanır. Her aşama, stratejik düşünmenin farklı boyutlarını görünür kılacak şekilde yapılandırılmıştır:

- **Ayrılık:** Karakterin konfor alanından çıkış nedeni belirlenir. Bu adım, **stratejik niyetin** fark edilmesini sağlar. Öğrenciler burada karakterin neden bir yolculuğa çıktığını sorgular. Öğrencilerin, kahramanın yolculuğunun nedeni ve hedefi üzerine “Kahraman neden yola çıktı? Hedefi neydi?” gibi sorular sormaları sağlanır.
- **Yolculuk:** Karakterin karşılaştığı engeller ve verdiği kararlar incelenir. Bu bölüm, **hipotez kurma**, **alternatif üretme** ve **problem çözme** becerilerini destekler. Öğrencilerin, kahramanın karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara bulduğu çözümler üzerine “Hangi engellerle karşılaştı? Ne gibi çözümler denedi?” sorularını sormaları teşvik edilir.
- **Dönüş:** Yolculuğun sona eriş biçimi değerlendirilir. Bu aşama, **zaman içinde düşünme** ve **sistem perspektifiyle** değerlendirme yapılmasına zemin hazırlar. Öğrencilerin, kahramanın yolculuk sonunda geçirdiği dönüşüm ve kazandığı değerler üzerine “Yolculuk bittiğinde ne değişti? Ne kazandı?” sorularını sormaları teşvik edilir.
- **İksir:** Karakterin bu yolculuktan kazandığı bilgi, farkındalık veya dönüşüm betimlenir. Bu, hem **bütüncül düşünme** hem de karakterin içsel gelişiminin

stratejik sonuçlarını gösterir. Öğrencilerin, kahramanın yolculuk sonunda kendisi ve dünyayla ilgili hangi farkındalıklara ulaştığını sorgulayan “Kendisi ve dünya hakkında ne fark etti?” sorusunu sormaları teşvik edilir.

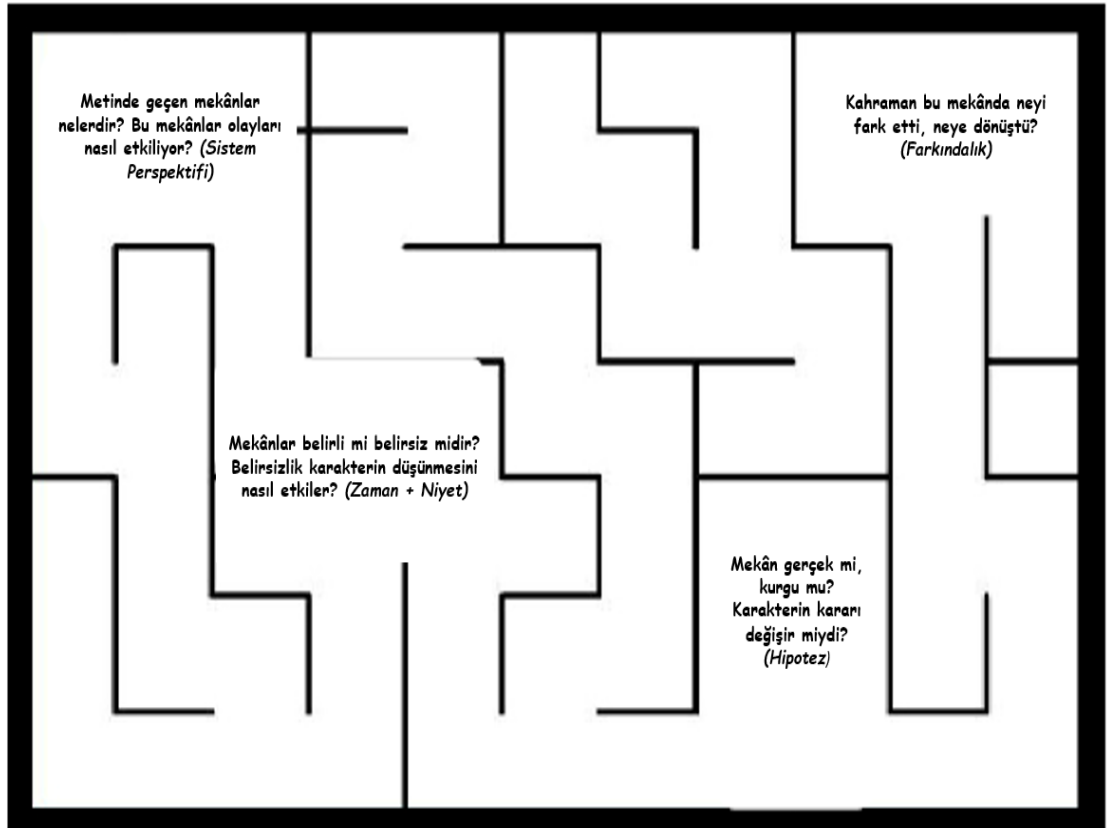
Etkinlik, öğrencilerin bir karakteri sadece anlatı düzeyinde değil, düşünsel ve karar verici bir varlık olarak ele almalarını sağlar. Aynı zamanda stratejik düşünmenin anlatı içindeki somut karşılıklarını deneyimlemelerine imkân tanır. Aşağıda, kahramanın yolculuk ritmini stratejik düşünme boyutlarıyla ilişkilendirmeye yönelik geliştirilen görsel yer almaktadır. Bu görsel, öğrencilerin karakter analizlerini ayrılık, yolculuk, dönüş ve iksir aşamaları üzerinden stratejik bir bakışla yapılandırmalarını amaçlamaktadır.



Şekil 4.2: Kahramanın Stratejik Yolculuğu

4.7.3. Stratejik Mekân Labirenti

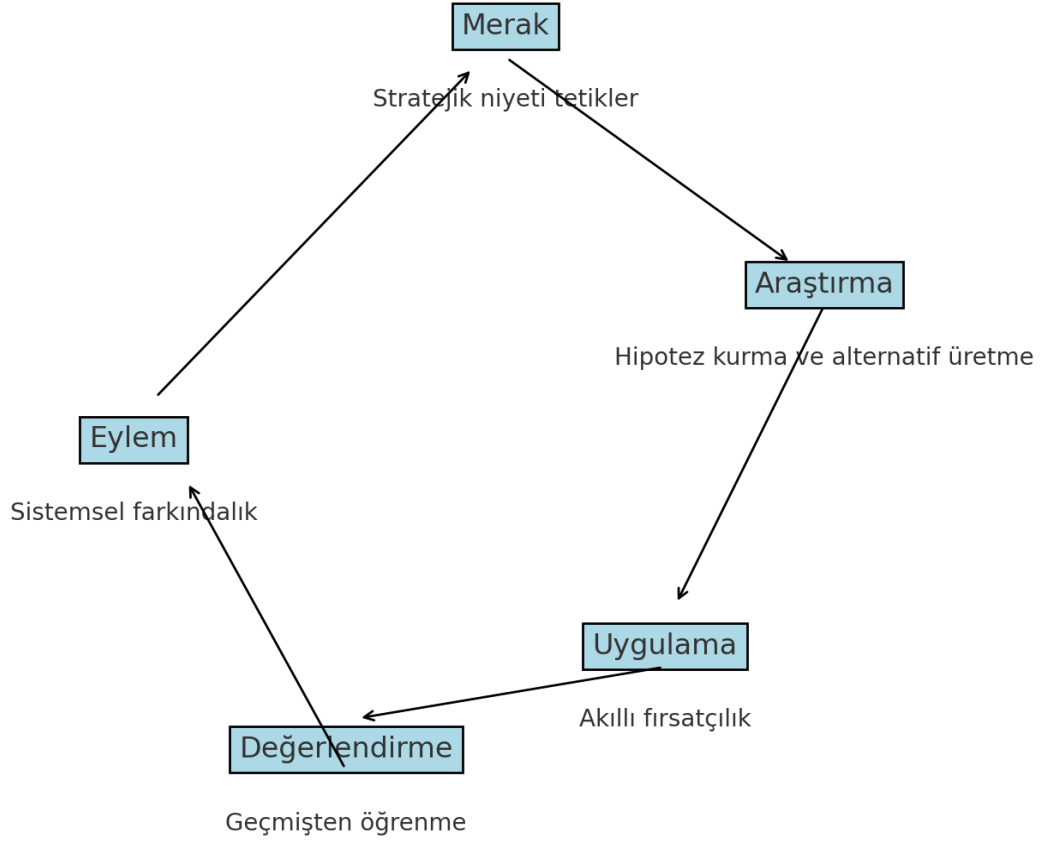
Bu etkinlik, öğrencilerin anlatıdaki mekânları yalnızca fiziksel birer zemin olarak değil, karakterin karar alma süreçlerini etkileyen stratejik unsurlar olarak değerlendirmelerini amaçlamaktadır. Labirent metaforuyla sunulan sorular, metindeki mekânların olaylar ve karakter üzerindeki etkilerini stratejik düşünme becerileri çerçevesinde analiz etmeye yönlendirir. Etkinlik kapsamında öğrenciler, verilen sorulardan ikisini seçerek aşağıdaki stratejik düşünme boyutlarıyla ilişkilendirilmiş açıklamalara göre tartışır ya da yazarak ifade eder. Böylece öğrenciler sadece mekânları tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda bu mekânların olay örgüsü içindeki sistemsel işlevini, belirsizlikle olan ilişkisini, gerçeklik algısını nasıl şekillendirdiğini ve karakter üzerindeki dönüşüm etkilerini kavramsal düzeyde sorgular. Bu çalışma, özellikle sistem perspektifi, zaman içinde düşünme, niyetin belirleyiciliği, hipotez kurma ve bütüncül düşünme gibi stratejik düşünmenin temel yapı taşlarını öğrencilerin sezgisel okuma süreçlerine entegre etmeyi hedefler.



Şekil 4.3: Stratejik Mekân Labirenti

4.7.4. Sorgulama Döngüsü ile Stratejik Düşünme Arasındaki Eşleşme

Sorgulama Döngüsü, çocukların metinlerle kurdukları etkileşimi yapılandırırken, stratejik düşünmenin alt bileşenlerini doğal olarak harekete geçirir. Liedtka'nın (1998) ve Bonn'un (2005) modelleri doğrultusunda incelendiğinde, döngünün her adımı stratejik düşünme becerileriyle örtüşmektedir: Merak stratejik niyeti tetikler, araştırma hipotez üretimini ve alternatif geliştirmeyi sağlar, uygulama akıllı fırsatçılığa karşılık gelir, değerlendirme geçmiş deneyimlerden öğrenmeyi mümkün kılar, eylem ise sistemsel farkındalığı harekete geçirir. Bu açıdan bakıldığında, sorgulama döngüsü sadece pedagojik bir yöntem değil; aynı zamanda stratejik bilişin kurgusal bir yansımasıdır.



Şekil 4.4: Sorgulama Döngüsü ile Stratejik Düşünme

Tablo 4.23 : Sorgulama Döngüsü

Sorgulama Döngüsü Aşaması	Stratejik Düşünme Becerisi	Açıklama
Merak	Niyetin Belirleyiciliği	“Neden bu soruyu soruyorum?” Öğrencinin merak duygusu, stratejik niyetin kaynağıdır.
Araştırma	Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme	Farklı bilgileri ve bakış açılarını keşfeder. Yeni olasılıklar üretir.
Uygulama	Akıllı Fırsatçılık	Düşüncelerini hayata geçirir, fırsatları değerlendirir.
Değerlendirme	Zaman İçinde Düşünme	Geçmişten öğrenir, geleceğe dair çıkarım yapar.
Eylem	Sistem Perspektifi	Kararlarının çevreye ve bütüne etkisini fark eder.

Etkinlik Adı: Stratejik Sorgulama Döngüsü

Sınıf Uygulaması:

- Öğrencilere bir metin verilir (örneğin: kısa hikâye ya da bilgilendirici bir metin).
- Aşağıdaki döngü adımlarına göre metni tartışmaları istenir:
 - Merak:** Bu metin sende hangi soruları uyandırdı?
 - Araştırma:** Bu soruların cevabını nereden öğrenebilirsin?
 - Uygulama:** Edindiğin bilgilerle yeni bir çözüm/yorum geliştirebilir misin?
 - Değerlendirme:** Bu çözüm işe yarar mıydı? Neyi farklı yapardın?
 - Eylem:** Bu bilgi ya da çözüm gerçek hayatta nerede işe yarar?

Her adımda öğrencilerin stratejik düşünme becerileri görünür hâle gelir.

4.7.5. Stratejik Doruk Noktası Merdiveni

Bu etkinlik, geleneksel doruk noktası planlamasını, stratejik düşünme bileşenleriyle zenginleştirerek çocukların anlatı oluşturma süreçlerinde çok yönlü düşüncelerini sağlar. Liedtka (1998) ve Bonn'un (2005) stratejik modelinden hareketle her olay basamağı, karakterin hedef belirleme, sistem farkındalığı geliştirme, alternatif üretme ve değişen koşullara göre esnek planlama yapma becerilerini geliştirmeye hizmet eder.

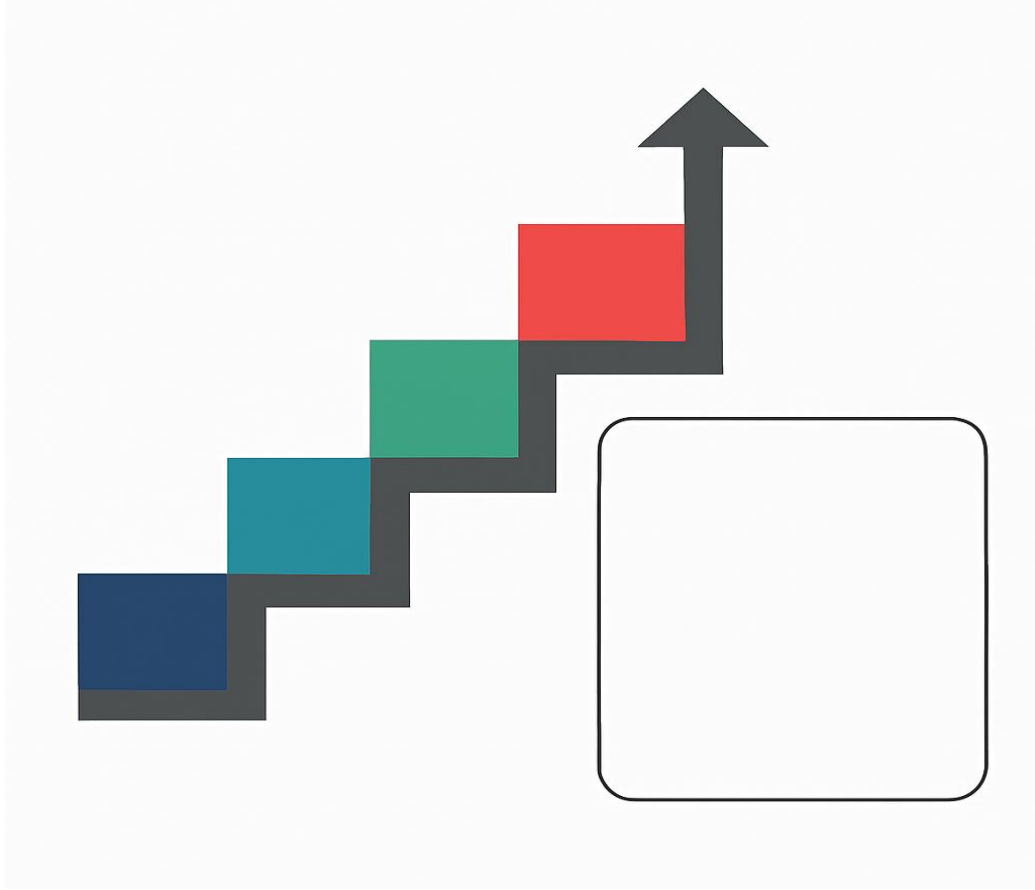
Böylece çocuk edebiyatı sadece yaratıcı yazma değil, stratejik bilişin bir alanı hâline gelir.

Etkinliğin Yönergesi:

Öğrencilerden, bir olayın doruk noktasına ulaşana kadar geçen aşamaları yalnızca sıralamaları değil, her aşamada karakterin stratejik kararlar aldığını, seçenekleri tarttığını ve niyetini belirlediğini düşünmeleri istenir. Her basamakta aşağıdaki stratejik düşünme sorularına yanıt aranır:

Stratejik Sorgulama Soruları:

- Bu aşamada karakter neyi hedefliyor? (*Niyetin Belirleyiciliği*)
- Hangi sistem (aile, toplum, çevre, okul vb.) bu kararı etkiliyor olabilir? (*Sistem Perspektifi*)
- Bu karar geçmiş deneyimlere mi dayanıyor, geleceği mi şekillendiriyor? (*Zaman İçinde Düşünme*)
- Karakter başka hangi yolları düşünebilirdi? (*Hipotez Kurma ve Alternatif Üretme*)
- Karakter değişen koşullarda nasıl bir fırsat yakaladı? (*Akıllı Fırsatçılık*)
- Bu olay, tüm hikâye bütünlüğüne nasıl katkı sunuyor? (*Bütüncül Stratejik Düşünme*)
- Karakterin bu süreçte geliştirdiği uzun vadeli bakış açısı nedir? (*Vizyon Geliştirme*)
- Bu aşamada karakterin sergilediği yaratıcı yaklaşım nedir? (*Yaratıcılık ve Yenilikçi Çözüm Üretme*)
- Aşağıdaki görsel, etkinliğin metin üzerinden analizini kolaylaştırmak amacıyla öğrencilerle paylaşılacak üzere hazırlanmıştır.



Şekil 4.5: Stratejik Doruk Noktası Merdiveni

4.8. Öneriler

Bu araştırma sonucunda, çocuk edebiyatının stratejik düşünme becerilerini temsil eden ve destekleyen güçlü bir anlatı zemini sunduğu görülmüştür. Karakterlerin karar alma süreçleri, olaylara çok katmanlı bakış açıları geliştirmeleri, belirsizlik ve zaman baskısı altında çözüm üretmeleri gibi durumlar; çocuk okurun düşünme biçimini etkileyebilecek önemli örüntüler olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, çocuk edebiyatının yalnızca estetik ve dilsel kazanımlara değil, aynı zamanda üst düzey bilişsel becerilere katkı sunan bir eğitim aracı olarak işlevselleştirilmesi gerekmektedir. Aşağıda sunulan öneriler, bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda hem eğitim politikalarına hem de çocuk edebiyatı üretim ve öğretim süreçlerine yönelik yol gösterici öneriler olarak geliştirilmiştir.

1. Eğitim programlarında çocuk edebiyatı stratejik düşünme çerçevesinde yapılandırılmalıdır.

Özellikle Türkçe, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler gibi derslerde metin okuma

çalışmaları, yalnızca anlama düzeyine odaklanmak yerine karakter çözümleme, neden-sonuç ilişkisi kurma, alternatif düşünce üretme gibi stratejik düşünme boyutlarını da kapsayacak biçimde planlanmalıdır. Böylece metinler, öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmek için birer araç hâline gelebilir.

2. Öğretmen eğitimi programlarına stratejik düşünme temelli çocuk edebiyatı incelemeleri entegre edilmelidir ve örnek metinler üzerinden analiz yapılmalıdır.

Bu doğrultuda öğretmen adaylarının, metinleri yalnızca dilsel gelişim açısından değil, aynı zamanda üst düzey düşünme becerilerini destekleme potansiyeliyle değerlendirmeleri sağlanmalıdır. Kurmaca karakterleri analiz etme, olay örgülerinden strateji çıkarımı yapma gibi uygulamalar, sınıf içi etkinlik olarak da örneklenebilir.

3. Yeni yazılacak çocuk kitaplarında stratejik düşünmenin boyutları kurguya dâhil edilmelidir ve bu kurgunun işlem basamakları hakkında bilgi verilmelidir.

Çocuk karakterlerin karar verme süreçleri, belirsizliklerle başa çıkma yolları, empati kurma biçimleri ve çevresel farkındalıkları planlanarak yazılabilir. Bu doğrultuda yazarlar, eğitimcilerle iş birliği içinde çocuk edebiyatını yalnızca estetik değil, bilişsel gelişim odaklı bir alan olarak kurgulamalıdır.

4. İleriki araştırmalarda farklı yaş grupları ve türler karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Örneğin masal türündeki metinler ile çağdaş çocuk romanları arasında stratejik düşünme becerilerinin temsili açısından farklar araştırılabilir. Ayrıca yaşa bağlı olarak hangi stratejik düşünme boyutlarının daha erken geliştiği üzerine örneklem bazlı analizler yapılabilir.

5. Okur odaklı çalışmalarla stratejik düşünmenin etki düzeyi ölçülebilir.

Bu tür anlatılar okurda gerçekten stratejik bir farkındalık yaratıyor mu, çocuklar metinlerdeki çatışmaları fark edip alternatifler üretebiliyor mu gibi sorular deneysel çalışmalarla araştırılabilir. Özellikle ön test-son test uygulamalarıyla çocukların düşünme becerilerindeki gelişim izlenebilir.

6. Çocuk edebiyatına yönelik ders materyalleri, stratejik düşünmenin yapı taşlarını yansıtan etkinliklerle ve materyallerle zenginleştirilmelidir.

Öğrencilere karakterlerin karşılaştığı sorunlara farklı çözüm yolları üretme, olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşma, zaman baskısı altında karar verme gibi becerileri deneyimletmek üzere yapılandırılmış etkinlik kitapçıkları hazırlanabilir. Bu tür içerikler, özellikle alternatif son yazımı, strateji günlüğü tutma veya karar ağacı oluşturma gibi uygulamalarla desteklenebilir.

7. Disiplinler arası yaklaşımlar aracılığıyla stratejik düşünme, edebiyat ve bilimsel düşünce arasında köprü kurmak için kullanılabilir.

Özellikle STEM ya da fen-matematik temelli derslerle çocuk edebiyatının kesişiminde, kurmaca metinlerdeki problem çözme süreçleri bilimsel yöntemlerle ilişkilendirilebilir. Böylece stratejik düşünme, farklı disiplinler arası geçişleri mümkün kılan bir çerçeve sunabilir.

8. Çocuk edebiyatı yazarları için stratejik düşünme odaklı yaratıcı yazarlık atölyeleri düzenlenmelidir.

Bu atölyeler sayesinde yazarlar, yalnızca anlatısal yaratıcılık değil, aynı zamanda bilişsel gelişim hedefleriyle uyumlu kurgular oluşturmayı öğrenebilir. Karakterlerin düşünsel dönüşümünü planlama, belirsizlik ortamları tasarlama ve duygusal-ahlaki karar süreçlerini yapılandırma gibi temalar bu eğitimlerde işlenebilir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışması, çocuk edebiyatının yalnızca estetik ve dilsel gelişimi destekleyen bir alan olmakla kalmadığını, aynı zamanda üst düzey bilişsel becerilerin gelişiminde de önemli bir rol oynayabileceği varsayımıyla yola çıkmıştır. Bu doğrultuda, stratejik düşünme becerisinin çocuk edebiyatı metinleri aracılığıyla nasıl temsil edildiği incelenmiştir.

İnceleme kapsamında seçilen iki çağdaş çocuk romanında, karakterlerin problem çözme süreçleri, olay örgüsüne yerleştirilmiş çatışmalar ve zaman-mekân kurgusu aracılığıyla stratejik düşünmenin temel bileşenlerinin izlenebildiği görülmüştür. Her iki metin de çocuklara dolaylı yoldan planlama, analiz, değerlendirme ve alternatif üretme gibi becerileri sezdiren anlatı yapılarıyla dikkat çekmiştir.

Karakterlerin yaşadığı içsel ve dışsal dönüşümler, yalnızca bireysel gelişim eksenli değil; aynı zamanda sistemsel farkındalık ve uzun vadeli düşünme becerileriyle de ilişkilendirilmiştir. Bu durum, çocuk kitaplarının yalnızca anlatı sunan değil; aynı zamanda çocuk okurun düşünsel gelişimine katkı sunan metinler olabileceğini ortaya koymuştur.

Tezde ulaşılan bulgular, çocuk edebiyatının stratejik düşünme becerilerini destekleyici bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Kurgu karakterlerin yaşadığı olaylar, karşılaştıkları engeller ve verdikleri kararlar; çocuklara stratejik bakış açısını doğal bir şekilde kazandırabilecek potansiyeldedir. Ayrıca bu süreçte çocukların sadece düşünsel değil, değer temelli yaklaşımlar geliştirmesine de zemin hazırlanmaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında, çocuk edebiyatına stratejik düşünme odaklı bir okuma biçimiyle yaklaşmak, hem alana yeni bir kuramsal bakış sunmakta hem de eğitimcilere çocuk kitaplarını farklı hedeflerle değerlendirme imkânı vermektedir.

6. SONUÇ

Bu tez çalışmasının temel amacı, çocuk edebiyatında stratejik düşünme becerilerinin anlatı yoluyla nasıl temsil edilebildiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, iki çağdaş çocuk romanı olan *Balkabağı ile Dünya Seyahati* ve *Patojenik Prenses* nitel metin analizi yoluyla incelenmiştir. Çalışmanın temel varsayımı, çocuk edebiyatının yalnızca estetik ya da dilsel gelişimi değil, aynı zamanda çocukların üst düzey düşünme becerilerini de destekleyebileceğidir. Bu bağlamda hipotez, stratejik düşünmenin temel bileşenlerinin çocuk romanlarında karakterler, olaylar ve yapı üzerinden temsil edilebileceği yönündedir.

İncelenen eserler, bu hipotezi destekler nitelikte sonuçlar vermiştir. *Balkabağı ile Dünya Seyahati* adlı eserde kahraman, içsel farkındalık ve sistemsal düşünme süreçlerinden geçerek dönüşüm yaşarken; *Patojenik Prenses* adlı romanda karakterler, dışsal baskılar ve zamanla sınırlı koşullar altında stratejik karar alma süreçlerini deneyimlemiştir. Her iki metinde de karakterlerin karşılaştığı çatışmalar, stratejik düşünmenin boyutlarını açığa çıkaran birer gelişim sahnesi hâline gelmiştir.

Bu bağlamda ulaşılan en önemli sonuç, çocuk kitaplarında yer alan karakterlerin yalnızca anlatıdaki rolleriyle sınırlı kalmadığı; aynı zamanda çocuk okurun düşünsel rehberliğini üstlendikleri gerçeğidir. Karakterlerin seçim yapma süreçleri, çözüm yolları üretme biçimleri, zaman ve belirsizlikle başa çıkmaları; çocukların dolaylı yoldan stratejik düşünme örüntülerine maruz kalmasını sağlamaktadır. Böylece çocuk edebiyatı, doğrudan öğretici bir dilden uzak, sezdirici ve düşündürücü bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmanın önemi, çocuk edebiyatına yönelik geleneksel bakış açılarının ötesine geçerek bu alanın düşünsel gelişime katkı sunan yönünü vurgulamasıdır. Çocuk kitaplarının yalnızca eğlenceli içerikler değil, aynı zamanda planlama, öngörü, çok yönlü düşünme ve etik sorgulama gibi becerileri geliştirme potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Bu da eğitimciler, yazarlar ve araştırmacılar için çocuk edebiyatını daha işlevsel bir çerçevede değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma çocuk edebiyatı ile stratejik düşünme becerileri arasında yapısal ve işlevsel düzeyde anlamlı bir ilişki kurmuş, bu ilişkiyi kuramsal çerçeveye uyumlu biçimde çözümlediği metin örnekleri üzerinden somutlaştırmıştır. İncelenen

eserlerde karakterlerin karar alma süreçleri, belirsizlikle baş etme stratejileri, zaman yönetimi, alternatif üretme ve etik sorgulamalar gibi birçok üst düzey bilişsel beceriyi temsil ettiği görülmüş; bu temsiller, stratejik düşünmenin alt bileşenleriyle örtüşen bir yapıda örüntülenmiştir. Bu bulgular, çocuk edebiyatının yalnızca estetik ve eğitsel değil, aynı zamanda düşünsel ve değer temelli gelişimi de destekleyen çok boyutlu bir alan olduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan çözümlemeler, karakterlerin anlatı boyunca geçirdiği zihinsel ve duygusal dönüşümle stratejik düşünmenin temel bileşenleri arasında doğrudan ve tutarlı bir bağ bulunduğunu göstermektedir. Karakterlerin içsel çatışmalara verdikleri tepkiler, uzun vadeli düşünme biçimleri geliştirmeleri, olaylar karşısında sistemik ilişkileri fark etmeleri ve etik karar alma süreçlerinden geçmeleri, çocuk edebiyatında stratejik düşünmenin uygulanabilir ve gözlemlenebilir olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu yönüyle tez, yalnızca var olan bilgi birikimine kuramsal bir katkı sağlamakla kalmamış; aynı zamanda çocuk kitaplarının bilişsel gelişimi destekleyecek şekilde yeniden değerlendirilmesine yönelik pedagojik bir perspektif de sunmuştur. Böylece, çocuk edebiyatının düşünme biçimlerini dönüştüren ve çocuklara yaşamın karmaşıklığını kavramalarında yardımcı olan güçlü bir araç olarak konumlandırılması gerektiğine işaret eden özgün ve bütüncül bir yaklaşım geliştirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, O. I. A. (2022). A study on strategic thinking skills in small businesses: A study on food industry (Unpublished master's thesis). İstanbul Gelişim University, Institute of Graduate Studies, İstanbul.
- Acar, G. (2022). Covid-19 salgını sürecinde kamu çalışanlarının stratejik düşünce ve liyakat anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ardahan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ardahan.
- Akçay, S., Baş, B. (2015). Bahar çocuğu Samet Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 65–86.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. Longman.
- Argunşah, N. (1991). Türk çocuk edebiyatının gelişimi üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, 111, 18–21.
- Arslan, Z. (2023). Matematiksel oyunların 7. sınıf öğrencilerinin stratejik düşünme becerilerinin gelişimine ve derse katılım düzeyine etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atmaca, İ. L. (2007). Türk kamu yönetiminde stratejik düşünme ve reform çalışmalarını stratejik düşünce bakış açısıyla incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Baki, Y. (2022). Yaratıcı drama ile desteklenen çocuk edebiyatı etkinliklerinin stratejik düşünmeye etkisi. *Uluslararası Eğitimde Yaratıcılık ve Yenilikçilik Dergisi*, 2(1), 45–63.
- Balaban, Ö. (2011). Stratejik düşünce düzeyleri ile insan kaynakları yaklaşımları arasındaki ilişkinin araştırılması: ISO 500 örneği (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Baş, B. (2016). Çocuk kitaplarında ortak söz varlığı unsurları üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 391–410.
- Bonn, I. (2005). Improving strategic thinking: A multilevel approach. *Leadership & Organization Development Journal*, 26(5), 336–354.
- Bottino, R. M., Ferlino, L., Ott, M., Tavella, M. (2007). Developing strategic and reasoning abilities with computer games at primary school level. *Computers & Education*, 49(4), 1272–1286.
- Brocas, I., Carrillo, J. D. (2020). The evolution of choice and learning in the two-person beauty contest game from kindergarten to adulthood. *Games and Economic Behavior*, 120, 132–143.

Bruner, J. (1986). Actual minds, possible worlds. Harvard University Press.
Cardillo, R., Garcia, R. B., Mammarella, I. C., & Cornoldi, C. (2018). Pragmatics of language and theory of mind in children with dyslexia. *Applied Neuropsychology: Child*, 7(3), 245–256.

Çakır, K. (2018). Türk yöneticilerin stratejik düşünme özelliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme önerisi: Düzce il örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Çavuş Şahin, M., & Toprak, E. (2021). İlkokul düzeyinde çocuk edebiyatına ilişkin yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1289–1305.

Çe, M. (2024). Patojenik Prenses. Nar Genç Yayınları.

Çer, E. (2016). 100 temel eser’de kadın imgesinin incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 11(2), 183–203.

Çetin, S., Köse, M. S. (2017). Proaktif kişiliğin stratejik düşünce becerisine etkisi. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(16), 65–84.

Çevik, A., Müldür, M. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı farkındalığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1427–1443.

Çiçek, M. (2013). Stratejik düşüncenin belirleyicileri olarak eleştirel ve yaratıcı düşünce. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 1(1), 39–61.

Cüceloğlu, D. (1993). İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi.
Cüceloğlu, D. (1993). İyi düşün doğru karar ver. Sistem Yayıncılık.

De Bono, E. (1996). Serious creativity: Using the power of lateral thinking to create new ideas. HarperCollins.

Demir, M. (2019). Çocuk edebiyatında stratejik düşünme becerileri: Kuram ve uygulama. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Dergisi*, 5(1), 19–34.

Demirkan, S. (2023). Eğitim fakültesi yöneticilerinin stratejik düşünme becerileri ve yükseköğretimde yenileşmeye ilişkin görüşleri (Yayımlanmamış doktora tezi).

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dixit, A. K., Nalebuff, B. J. (2005). Stratejik düşünme: İş, politika ve günlük yaşamın rekabetçi yanı (N. Arık, Çev.). Sabancı Üniversitesi Yayınları.
Dilidüzgün, S. (2018). Çağdaş çocuk yazını: Yazın eğitime atılan ilk adım (3. baskı). Tudem Yayınları.

Dragoni, L., Tesluk, P. E., Russell, J. E. A., & Oh, I. S. (2009). Understanding managerial development. *Academy of Management Journal*, 52(4), 731–743.

Dragoni, L., Oh, I., VanKatwyk, P., & Tesluk, P. E. (2011). Developing executive leaders. *Personnel Psychology*, 64, 829–864.

Ennis, R. H. (2015, March). Critical thinking: A streamlined conception.

Eriksson, M., Kenward, B., Poom, L., & Stenberg, G. (2021). The behavioral effects of cooperative and competitive board games in preschoolers. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62(3), 355–364.

Goldman, E. F. (2007). Strategic thinking at the top. *MIT Sloan Management Review*, 48(4), 75–81.

Graetz, F. (2002). Strategic thinking versus strategic planning: Towards understanding the complementarities. *Management Decision*, 40(5), 456–462.

Günşen, G., Uyanık, G. (2021). Çocuk kitaplarının stratejik düşünmeye etkisi üzerine bir inceleme. *Türk Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 88–107.

Guitton, J. (1968). Düşünme sanatı (Haz. C. Perin). Remzi Kitabevi.

Halpern, D. F. (1996). Thought and knowledge: An introduction to critical thinking (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Heracleous, L., Langham, B. (1996). Strategic change and organizational culture. *Long Range Planning*, 29, 485–494.

Heracleous, L. Th. (2003). Strategy and organization: Realizing strategic management. Cambridge University Press.

Johnson, D. W., Johnson, R. T. (2005). Creative controversy: Intellectual challenge in the classroom (4th ed.). Interaction Book Company.
Karadaş, M. (2025). Çocuk edebiyatının sınırları: Kuramsal bir çerçeve. *Edebiyat Kuramları Dergisi*, 4(1), 23–41.

Kara-Öztürk, E. (2018). Stratejik düşünmenin ve politik yeteneklerin dönüşümcü liderlik üzerindeki etkileri (Yayımlanmamış doktora tezi). Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kartopu, F. (2020). Balkabağı ile Dünya Seyahati. Cezve Yayınları.

Kaya, E., Özcan, M. (2022). Yirminci asırda Zekâ dergisi'ndeki çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 10(2), 152–173.

Kazancı, O. (1989). Eğitimde eleştirci düşünme ve öğretimi. Kazancı Kitap A.Ş.

Korkutan, K., Kaplan, K. (2022). Çocuk Kalbi isimli çocuk romanının Türkçe dersi öğretim programı'nda yer alan kök değerler açısından incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 320–339.

Koyuncuoğlu, A. (2021). Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 13(2), 201–220.

Kula, M. E. (2019). Stratejik düşünce ve rekabet zekâsı: Otomotiv ve iletişim endüstrilerinde karşılaştırmalı bir araştırma (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kurnaz, A. (2013). Eleştirel düşünme öğretimi etkinlikleri: Planlama, uygulama ve değerlendirme (2. baskı). Eğitim Yayınevi.

Liedtka, J. M. (1998). Strategic thinking: Can it be taught? *Long Range Planning*, 31(1), 120–129.

Lukens, R. J., Smith, J. J., Miller Coffel, C. (2018). Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış (Çev. Adı Soyadı). Erdem Yayınları.

Mintzberg, H. (1994). The rise and fall of strategic planning. Harvard Business Review Press.

Moon, J. A. (2007). Critical thinking: An exploration of theory and practice. Routledge.

Moomaw, S. (2015). Assessing the difficulty level of math board games for young children. *Journal of Research in Childhood Education*, 29(4), 492–509.

Neydim, N. (1998). Çocuk ve edebiyat: Çocukluğun kısa tarihi, edebiyatta çocuk figürleri. Bu Yayınevi.

Nikolajeva, M. (2010). Power, voice and subjectivity in literature for young readers. Routledge.

O'Neill, R., Horner, D. M. (Eds.). (2021). New directions in strategic thinking. Routledge.

Oğuzkan, A. F. (2006). Çocuk edebiyatı. Anı Yayıncılık.
Özen, B. (2017). Stratejik düşünce, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünmenin karar verme stillerine etkisi üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış doktora tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özcan, B. (2023). Çocuk kitaplarında karakter çözümlemeleri ve çoklu düşünme becerileri. *Çocuk ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 101–115.

Özdemir, E. (1995). Eleştirel okuma. Ümit Yayınları.

Özeren-Karaoğlu, Z. (2019). Yöneticilerin özellikleri stratejik düşünme düzeylerini etkiler mi? Tokat ili ortaöğretim kurum yöneticileri üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Parlette, N., Rae, R. (1993). Thinking about thinking: Thinking styles of people. *Association Management*, 45(3), 361–367.

Pareto, L. (2014). A teachable agent game engaging primary school children to learn arithmetic concepts and reasoning. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 24, 251–283.

Paul, R. W. (1984). Critical thinking: Fundamental to education for a free society. *Educational Leadership*, 42(1), 4–14.

Piaget, J. (1952). The origins of intelligence in children (M. Cook, Trans.). International Universities Press.

Polat, S., Akan, D. (2024). Okul öncesi çocukların empatik düşünme düzeylerinin stratejik edebiyat ile desteklenmesi. *Erken Çocukluk Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 65–82.

Rowe, A. J., Mason, R. O. (1987). Managing with style: A guide to understanding, assessing, and improving decision making. Jossey-Bass.

Sare, M., Ogilvie, L. (2009). Strategic planning for nurses: Change management in health care. Jones & Bartlett Learning.

Saydam, E. N., Özcan, A. F. (2024). Sınıf öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatına yönelik metaforlarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 57–75.

Saygı, H., Ulusoy, A. (2019). Eğitsel oyunlar ve stratejik düşünme: Kuramsal bir yaklaşım. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 10(1), 33–51.

Sever, S. (2008). Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 55–70.

Sever, S. (2017). Çocuk ve edebiyat (2. basım). Tudem Yayınları. Şahin, M. Ç., & Toprak, E. (2021). İlkokul düzeyinde çocuk edebiyatına ilişkin yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1289–1305.

Şeker, P. T., Yıldız, E. (2021). Türkiye’de erken çocukluk dönemi çocuk edebiyatı alanında yapılan makale çalışmalarının içerik analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 359–377.

Şimşek, T. (2011). Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı. Grafiker Yayınları.

Taşğit, Y. E., Çakır, K. (2021). Stratejik düşünmenin temel bileşenleri: Türk yöneticiler üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(39), 23–42.

Tetik, G. (2022). Stratejik düşünme temelli oyunların erken eleştirel düşünme

eğilimine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara.

Thompson, K. (2001). An investigation of self-esteem, academic achievement, and visual perception. (Unpublished doctoral dissertation). Howard University, the USA.

Timuroğlu, M. K. (2010). Stratejik düşünce, öğrenme yönlülük ve yenilik (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tozduman Yaralı, K. (2019). Okul öncesi çocukların eleştirel düşünme becerilerine öyküleştirme yöntemine dayalı eğitim programının etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

Trilling, B., Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. Jossey-Bass.

Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük (11. baskı, s. 954). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ulusoy, M., Altun, D. (2018). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ve resimli çocuk kitapları ile ilgili metaforları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1206–1221.

Ülgen, H., Mirze, S. K. (2013). İşletmelerde stratejik yönetim. Beta Yayınevi.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: Development of higher psychological processes (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). Harvard University Press.

Wootton, S., Horne, T. (2001). Strategic thinking: A step-by-step approach to strategy and leadership (3rd ed.). Kogan Page.

Yalçın, A., Aytaş, G. (2024). Çocuk edebiyatı. Akçağ Yayınları.

Yalçın, G., Aytaş, G. (2017). Çocuk edebiyatı (9. baskı). Akçağ Yayınevi.
Yurdakul, Ö. (2022). Eğitim ile uğraşan vakıf kurumlarındaki yöneticilerin ve öğretmenlerin stratejik düşünme ile anlamlı iş algıları arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

ÖZGEÇMİŞ

Canan Kapucu Şallı, Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2014'te mezun olmuştur. Lisans eğitimi süresince dil, edebiyat ve anlatı kuramları alanlarında çeşitli çalışmalar yürütmüş; özellikle çocuk edebiyatı ve yaratıcı yazarlık konularına ilgi duymuştur.

Eğitiminin ardından, uluslararası bir eğitim kurumunda International Baccalaureate (IB) programı kapsamında Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmış; bu süreçte hem ulusal hem de uluslararası düzeyde öğrenci profilleriyle çalışma deneyimi edinmiştir.

Çocuklara yönelik kaleme aldığı *Noktalama Dedektifleri* adlı kitabıyla yazar kimliğini ortaya koyan Canan Kapucu Şallı, bu eserinde eğitsel içerikleri yaratıcı bir kurgu ile birleştirmiştir. Çocuk edebiyatının bilişsel ve stratejik gelişimi destekleyici yönüne inanan yazar, bu alanda çeşitli atölye ve uygulamalarda yer almıştır.

TEZ METNİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR

Kapucu Şallı, C. (2025, Haziran 11–13). Strategic Thinking in Children’s Literature: Strategic Thinking Development of Characters in “Patojenik Prenses” and “Balkabağı ile Dünya Seyahati” [Sözlü bildiri]. 16th International Congress on Social, Humanities, Administrative, and Educational Sciences in a Changing World, Urgench State Pedagogical Institute, Urgench, Uzbekistan.

EKLER

EK-A: Stratejik Düşünme ve Anlatı Üzerine Yazar Görüşmeleri: Feyza Kartopu & Melek Çe

Bu bölümde, tez çalışmasının nitel veri toplama süreci kapsamında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere yer verilmiştir. Görüşmeler, çocuk edebiyatı alanında eserler kaleme alan yazarlar **Feyza Kartopu** (16 Mayıs 2025) ve **Melek Çe** (13 Mayıs 2025) ile yürütülmüş; özellikle çocuk romanlarında stratejik düşünmenin anlatı yoluyla nasıl temsil edildiği konusu merkeze alınmıştır.

Yazarların karakter kurgusu, olay örgüsü oluşturma süreci, stratejik karar anlarını planlama biçimi ve çocuk okurda zihinsel beceri gelişimini önceleyen yaratım tercihleri üzerine yapılan bu görüşmeler, çalışmanın kuramsal çerçevesiyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Görüşmelerde hem yazınsal hem pedagojik perspektifler dikkate alınmış, özgün anlatı stratejileri ve yaratıcı karar süreçleri betimsel veri olarak değerlendirilmiştir.

Bu ek, görüşmelerin tamamına yer vererek araştırmanın şeffaflığı ve izlenebilirliği açısından katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Görüşmeler, katılımcı yazarların bilgisi ve onayı doğrultusunda gerçekleştirilmiş, kayıt altına alınmış ve etik ilkeler çerçevesinde çalışmaya dâhil edilmiştir.

A.1 Melek Çe ile Yapılan Görüşme

Tarih: 13 Mayıs 2025

Yöntem: Yüz yüze görüşme / çevrim içi görüşme

Görüşmeyi yapan: Canan Kapucu Şallı

Aşağıda görüşme, görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacı (C.K.Ş. – Canan Kapucu Şallı) ve katılımcı yazar (M.Ç. – Melek Çe) arasında gerçekleşmiştir. Kısaltmalar, görüşme boyunca tarafları belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

C.K.Ş: Kitabınızda her bölümün bir saatlik zaman dilimiyle yapılandırılmış olması, zaman-mekân örgüsünün stratejik bir şekilde kurgulandığını düşündürüyor. Olayların saatle ilerleyen bu ritme bağlı olarak gelişmesi, okuyucunun dikkatini yönetme ve olay örgüsünü yönlendirme açısından özel bir strateji içeriyor mu? Bu kurgusal zaman planlamasını yaparken stratejik düşünme becerilerinden (örneğin uzun vadeli planlama, ilişkileri görme, düzenli yapı kurma) nasıl yararlandınız?

M.Ç: Zaman dilimleri öyküde periyodik bir düzenle ilerlemez. Yer yer bir saatin altında kalan ya da bir saati aşan zaman geçişleri vardır. Ancak anlatı, belirli bir zaman tasarımıyla ilerler. Bu tasarım, olay örgüsüne bir izlek sağlar ve beraber işleyen ikili bir yapı oluşturur. Öykünün başlangıcında yer alan “akşam olmadan vakayı çözme zorunluluğu” ise zamanın yapı içindeki en belirgin sınırlamasıdır. Bu sınırlama, aynı zamanda bir gerilim unsuru işlevi görür. Olaylar karmaşıktıkça, çözümün uzaklaştığı izlenimi oluşur. Böylece “O halde ne olacak?” sorusu okurun zihninde belirir ve anlatı ilerledikçe merak duygusu canlı tutulur. Zaman, bu yapıda yalnızca kronolojik bir unsur değil, aynı zamanda bir stratejiye dönüşerek anlatının merak gücünü yapılandırır.

Bu şekilde işleyen zaman kurgusu, okurun olayları takip etmesini kolaylaştırırken aynı zamanda öykü evrenine inandırıcı bir atmosfer kazandırır. Nitekim olayların iç içe geçtiği bölümlerde Arif karakteri şöyle der: “Sanki bir ayak değirmenini sürekli çeviriyorum ama hiçbir sonuç alamıyorum.” Buradaki “ayak değirmeni” metaforu, 19. yüzyıl İngiltere’inde mahkûmlara uygulanan sonuçsuz ceza biçiminden alınmıştır. Sürekli çalışan ama üretim yapmayan bu sistem, modern yaşamın anlamsız hız döngüsüne yapılan eleştirel bir göndermedir.

Zamanın bu şekilde ele alınışı, Arif’in olaylara geniş bir perspektiften bakmasını sağlar. Okur, sadece suçun kendisiyle değil; suçlunun profili, mekânın doğası ve olayların ruhsal izdüşümüyle de karşılaşır. Polisiyede mekânın rolü bu noktada önem kazanır. Mekân hem olay örgüsünü destekleyen hem de olayları çeşitlendiren, dallandıran bir işleve sahiptir. Gizemli, çok katmanlı mekânlar polisiyenin temel yapı taşlarından biridir.

Arif, yalnızca fiziksel bir mekânda değil, aynı zamanda zihinsel bir labirentte de ilerler. Bu zihinsel süreç, okura olaylara farklı açılardan bakma imkânı sunar. Zaman, anlatı içinde yalnızca ilerleyen bir çizgi değil, aynı zamanda gerilimi ve merakı taşıyan bir anlatı motoru hâline gelir. Olayların çıkmaza girdiği anlarda karakterle birlikte okur da aynı soruları sorar: “Şimdi ne olacak? Kim?” böylece anlatı sürekli ileri taşınır.

Anlatının atmosferinde yer alan gizemli sera, kurguya hem ütöpik bir katman hem de bilimsel bir derinlik kazandırır. Bu kısa dışı mekân, klasik çocuk edebiyatı mekânlarının ötesinde, farmakolojiyle ilişkilendirilmiş işlevsel bir alandır. Sera, farklı bitki türlerinin bulunduğu hem bahçede hem de iç mekânda çeşitliliğin öne çıktığı bir

düzenle betimlenir. Bu kurgu, karakterlerden birinin farmakolog oluşuyla bütünleşir. Bitkiler, yalnızca doğayı değil, aynı zamanda ilaç üretiminde kullanılan bilimsel kaynakları da temsil eder.

Arif ile kurulan ilişki bu noktada dikkat çekicidir. Arif, bitkilere dair belirli düzeyde bilgi sahibidir. Onları renklerinden, etkilerinden, hatta coğrafi bağlamlarından tanıyabilir. Örneğin, Arizona'ya özgü bir kaktüsün İstanbul'da daha fazla büyüme göstermesi gibi detaylar, Arif'in gözlem gücü ve analitik düşünme becerilerini ortaya koyar. Bu durum, onun doğa bilgisi ve farmakolojiyle ilişkili gözlemlerinin yalnızca vaka çözümünde değil, karakter inşasında da işlevsel olduğunu gösterir.

Arif'in çok yönlü kişiliği, metin boyunca çeşitli boyutlarda yapılandırılır. Bir ağabey gibi koruyucu, bir dedektif gibi sorgulayıcı aynı zamanda hem duygusal hem de rasyonel bir birey olarak karşımıza çıkar. Özellikle bahçede şiir okuduğu sahneler, onun estetik duyarlılığına ve içsel derinliğine işaret eder. Bu çok katmanlı yapı, Arif'i sıradan bir karakterin ötesine taşıyarak çocuk edebiyatında nadiren rastlanan entelektüel bir figür hâline getirir.

Bu karakter yapısının bir diğer önemli yönü ise okurla kurduğu bağda ortaya çıkar. Arif hem çocuk hem yetişkin okurlar için tanıdık ve yakın bir figürdür. Okur, Arif'in düşünce yapısında ya da tutumlarında kendinden bir parça bulabilir. Bu da karakterle özdeşleşmeyi kolaylaştırır. Dolaylı değer aktarımı, çocuk edebiyatında sıkça başvurulan bir anlatım stratejisidir ve Arif karakteri aracılığıyla oldukça etkili bir biçimde gerçekleştirilir. Örneğin, anlatının başlarında geçen "İnsanlar olduğu gibi görünmüyor" cümlesi, yalnızca Arif'in gözlem gücünü değil, aynı zamanda metnin temel etik mesajlarından birini taşır.

Bu ifade, yetişkin bir okur olarak altını çizme gereği duyduğum bir sezgisel gücü ve etik derinliği yansıtır. Aynı zamanda çocuk okurlar için de farkındalık yaratma potansiyeline sahiptir.

Sonuç olarak, Arif karakteri yalnızca olay çözümünde işlevsel bir figür değil; aynı zamanda sembolik anlamlar taşıyan, bilgi, sezgi, duygu ve estetikle örülmüş bir yapı taşıdır. Bu yönüyle stratejik düşünme, empati ve eleştirel bakış gibi 21. yüzyıl becerilerinin çocuklara aktarılmasında güçlü bir potansiyel taşır.

C.K.Ş: Arif karakteriniz, hem bir polis dedektifi olarak olaylara rasyonel yaklaşan biri hem de duygusal yönleri güçlü, şiir seven, çocuklara abi-baba gibi sahip çıkan bir figür

olarak çok katmanlı bir kimliğe sahip. Bu çok yönlü karakter inşası, okuyucunun karakterle bağ kurmasını kolaylaştırıyor. Bu karakteri oluştururken stratejik düşünme becerilerinden, özellikle hedef kitlenizin zihinsel ve duygusal ihtiyaçlarını önceden öngörerek karakteri planlama gibi stratejik öngörü veya sistemsal düşünme boyutlarından nasıl yararlandınız?

M.Ç: Sherlock Holmes ve Poirot, oldukça zeki, rasyonel düşünen ve suça somut kanıtlar ile psikolojik analizler üzerinden yaklaşan dedektiflerdir. Elbette bu karakterlerin oluşumunda üretildikleri dönemin etkisini göz ardı edemeyiz. Polisiye okurlarının yakından tanıdığı Mike Hammer, Sam Spade ya da Phil Marlowe gibi daha yakın dönem karakterlerse daha serkeş ve pervasızdır. Bu tür dedektiflerin inşasında modern dünyanın bireyci yaklaşımını da hatırlamak gerekir.

Arif ise çok zeki olmakla birlikte, bu saydığım karakterlerden ayrılır. Ona "A'dan Z'ye Arif" diyorlar. Sezgileri güçlü, empati kurma becerisi yüksek, duygusal zekâsı gelişmiş ve en önemlisi vicdan sahibi bir karakterdir. Batı kültürüyle Doğu kültürünün ortaya çıkardığı bireyler arasındaki farkı Arif üzerinden okumak mümkündür. Arif, güçlü değer yargılarına sahip bir figürdür; prensip olarak masumları korumayı her zaman önceler.

Arif'in düşünme biçimi, dirençsiz bir kabule izin vermez. Romanın ana karakterlerinden Küçük Hanımefendi, her zaman onunla aynı fikirde değildir. Cenk ise altı yaşında olmasına rağmen kendi karakteristik özelliklerini rahatça ortaya koyar; pazarlık eder, kaptan olmak ister, sorular sorar.

Okurun Arif'i sevmesinin nedeni, onun okuru şaşırtan yönüdür. Çocuk edebiyatının temel amacı, çocuklara doğrudan bir değer öğretmek ya da belirli bir davranış kalıbı kazandırmak değildir. Ancak çocukların özdeşleştiği karakterler, onlarda kalıcı izler bırakabilir. Arif karakterini kurgularken çocukların yalnızca olay çözen bir dedektifi değil, aynı zamanda insanî tepkiler verebilen, duygusal derinliği olan bir figürü tanımlarını istedim.

Şüphesiz, çocukluğumdan bu yana okuduğum polisiye romanların –özellikle Sherlock Holmes gibi pozitivist ve rasyonalist bakış açısıyla oluşturulmuş karakterlerin– etkisi oldu. Agatha Christie'nin psikoanalitik yönü baskın figürleri, özellikle Poirot gibi karakterler de zihnimde yer etti. Ancak bu dedektiflerde duyguların geri planda kaldığını gözlemledim. Oysa biz insanız; karakter yalnızca zekâsıyla değil,

duygularıyla da hareket etmelidir. Bu yüzden Arif'in yapısını edebiyatla, özellikle de şiirle derinleştirmeyi tercih ettim.

Ziya Osman Saba, Asaf Halet Çelebi, Dağlarca gibi şairlerin dizeleriyle Arif'in iç dünyasını katmanlı bir biçimde inşa ettim. Örneğin, “Geçeceksin karanlığın içinden, nereye gittiğini bilmeden geç” gibi dizeler, onun içsel yolculuğuna ışık tutar. Arif'in diğer dedektiflerden ayrılan yönü, bu edebî derinliğidir. Yerel unsurlar ve kültürel köklerle şekillenmiş bir figür olarak öne çıkar.

Arif hiçbir zaman doğrudan bir baba figürü değildir ama zaman zaman bu duyguyu taşır. Özellikle masumlara karşı geliştirdiği koruma içgüdüsü belirgindir. Suçluyu yakalamak ile çocukları kurtarmak arasında bir tercih yapmak zorunda kaldığında, tereddütsüz bir şekilde çocukları korumayı seçer. Onun temel ilkesi budur: Masumları korumak.

Sherlock Holmes, Poirot, Miss Marple ya da Amerikan anlatılarındaki serkeş dedektifler gibi popüler figürlerden ayrılarak; edebiyata ilgi duyan, insana değer veren ve derinlikli bir iç dünyaya sahip bir karakter kurguladım. Arif, prensipleri net, vicdanı güçlü ve gerektiğinde aşka da açık bir dedektif olarak inşa edildi.

C.K.Ş: “*Patojenik Prenses*”te bilimsel bir sorun üzerinden kurgulanan çatışma, analiz, bağlantı kurma ve sezgisel çıkarım gibi stratejik düşünme becerilerine alan açıyor. Bu olay örgüsünü kurgularken çocuklara hangi düşünme yetilerini kazandırmayı hedeflediniz?

M.Ç: Polisiye öykülerde ipucunu takip etmek zaten muhakeme ve akıl yürütmeyi gerektirir. Yazarın bunu hem şaşırtıcı hem de doğal biçimde kurması beklenir. Ortada bir suç ve bir muamma vardır; çözüm için parçadan bütüne ya da bütünden parçaya ilerleyen yöntemler geliştirmek, analitik düşünmek ve sonunda bir sonuca ulaşmak gerekir.

Arif'in düşünme biçimine ise sezgi ve empati de dâhil olur. Bunu özellikle edebiyatla, şiirle başarır. Aslında daha öykünün başında, Arif'in hayata yer yer mizahla harmanlanan edebî bir bakışla yaklaştığını anlarız. Özellikle Gülnuş'un Ev Yemekleri Salonu'ndaki tasvirler bu bakışı açıkça ortaya koyar.

Arif'e özgü yöntemlerden biri de “boş atıp dolu tutmadır; yani blöf yapar. Ancak bu blöf temelsiz değildir. Dayanağı, delillere dayanan bir alt yapıdır. Yer yer mizahi bir unsur olarak da kullanılır.

Polisiye romanların doğasında ipuçlarını takip etmek vardır ve bu yapı, klasik polisiyeden modern polisiyeye kadar her türde kendini gösterir. İpuçlarını izlemek, mantık yürütme, muhakeme ve çıkarım yapma becerisi gerektirir. Bu yapı, kaçınılmaz olarak çocuk okura da yansır. Çocuk, metni takip ederken bu düşünme biçimlerini deneyimleme ve edinme fırsatı bulur. Ama mesele yalnızca iz sürmek değildir; aynı zamanda problem çözme becerisi kazandırır. Çünkü bazen bir ipucundan yola çıkılarak bir hikâye kurulur, olasılıklar düşünülür, herkes sorgulanır.

Örneğin romandaki “alaylı botanikçi” karakteri oldukça samimi bir figürdür. Benim de çok sevdiğim karakterlerden biridir. Arif’e “Sen Kastamonuluya benziyorsun, oralı mısın?” diye sorar. Arif, “Yakın sayılır, Bursalıyım,” diye yanıtlar. Bu samimi yaklaşım Arif’te sıcak bir bağ oluşturur, ancak aynı anda “Acaba bir şeyleri örtmeye mi çalışıyor?” diye kuşkulanasına da neden olur. Suç hâlâ aydınlatılamamışken, şüpheyile yaklaşmak Arif’in yöntemlerinden biridir. Bu da çocuk okur açısından eleştirel düşünmenin bir yansıması olabilir.

Arif’in söyleşilerde çocukların da çok dikkatini çeken bir diğer yöntemi yine bu “boş atıp dolu tutma” biçimidir. Elbette doğrudan bir boşluk ya da rastgelelik değildir bu. Arif, bazı delillerin uçlarından zihninde bir hikâye örür, bir mantık dizgesi oluşturur ve sorgunun uygun bir anında beklenmedik bir soruyla karşısındakini hazırlıksız yakalar. Böylece çoğu zaman yeni bir ipucu elde eder. Bu, onun kıvrak ve stratejik düşünme biçiminin bir yansımasıdır.

Arif’in her bir şüpheliye —örneğin dadı, şoför, hizmetçi, aşçı ya da güvenlik görevlisine— yaklaşımı farklıdır. Her birini kendi sosyal konumu, görevi ve Arif’te uyandırdığı izlenim doğrultusunda sorgular. Bu hem insan tanıma becerisi hem de duruma özgü stratejik sezgi gerektirir. Okur, bu süreçte cümleler ve kelimeler arasına gizlenmiş ince patikalar keşfeder. Farkında bile olmadan bu patikalar, hayatın bir noktasında ona yol gösterebilir. Zaten amaçlarımdan biri de buydu.

Siz stratejik düşünmeye odaklandığınız için özellikle belirtmek isterim: Arif’in her bireye yaklaşımı başlı başına bir stratejidir. Kimi zaman karaktere göre davranmak, onu harekete geçirmek ya da hâlimden anlam çıkararak ilerlemek stratejik bir tercih hâline gelir. Cemre’ye, Cenk’e ve diğer şüphelilere karşı yaklaşımı hep farklıdır. Örneğin, Cenk’le birlikte bir kaçış sahnesine girer. Cenk’i laboratuvardan çıkarken yakalar; durum tehlikelidir. Ancak ona “Hadi koş!” ya da “Çabuk!” demez. Onun

yerine, “Bakalım ne kadar hızlı koşuyorsun?” diyerek birlikte hareket eder. Buyurgan bir dilden kaçınır; çocuğun yanında konumlanarak onu eyleme dâhil eder. Bahçe kapısına geldiklerinde Arif sinirle kapıya tekme atar, Cenk de aynı şekilde davranır. Artık o da sürecin bir parçasıdır.

Arif’in düşünme biçiminde tündengelim, tümevarım, neden-sonuç ilişkisi kurma, mantık dizgesi oluşturma ve büyük resmi görme gibi stratejiler yer alır. Bunlar, olay çözümündeki temel yöntemleridir. Bir stratejisi daha var ki pek çok polisiye yazarında görülür: okuru dolaştırmak. Çünkü polisiye kurgusu doğru biçimde inşa edilmezse okur suçluyu hemen tahmin eder ve bundan hoşlanmaz. Okur, mücadele ve keşif süreci yaşamak ister. Arif’in zihninden geçen düşünceler aracılığıyla okuru bu yolculuğa çıkarıyorum. Bu yolculuk bilgiyle şekilleniyor: Sümerler ’den Mezopotamya’ya, bahçedeki bitkilerden psikolojiye ve karakterlerin davranışlarına kadar uzanan bir çizgide ilerliyor. Böylece Arif hem dedektif hem de içsel bir rehber olarak okuru bir labirentin içinde gezdiriyor.

C.K.Ş: Kitapta suçun izlerini takip etmek yalnızca fiziksel değil, zihinsel bir mücadele gerektiriyor. Arif’in olaylara yaklaşımında yeniden yorumlama, kavramsal düşünme ve olasılık hesaplama gibi beceriler gözleniyor. Bu karakteri oluştururken stratejik düşünme öğelerini bilinçli olarak mı yapılandırdınız?

M.Ç: Elbette. Arif’in her an hareketli bir zihinsel gökyüzü var. Soruşturma esnasında edindiği ipuçlarının, izlenimlerin ve Arif’in hayata bakış perspektifinin bu gökyüzünde bir izdüşümü var. Bunu topluluktan ayrılıp yalnız kaldığında anıyoruz. Çünkü o zaman bakıyor o gökyüzüne ve parçaları burada birleştiriyor, hikâyeyi kuruyor. Ve bizi de o gökyüzünde dolaştırıyor. Soruşturma süreçleri elbette hem zihinsel hem fiziksel mücadele gerektiriyor elbette. Bu olay akışının hareketliliği açısından da elzem. Bu süreçte okur Arif’in kullandığı soruşturma, düşünme, analiz etme gibi stratejilerinin birinci elden şahidi oluyor. Bütün bunlar bir tasarım olmadan mümkün değil elbette. O da bilinç düzleminde gerçekleşiyor haliyle.

C.K.Ş: Bilimsel bir içeriğin (patojenler) suç ve çözümle birleştiği bu hikâyede, okurun düşünsel sürece aktif katılımı dikkat çekiyor. Siz bu anlatıyı oluştururken çocukların stratejik düşünme becerilerini geliştirmesi için nasıl bir anlatı stratejisi izlediniz?

M.Ç: Öykü roman gibi eserlerde zamanın işleyişinde anlatı zamanı, olay zamanı ve reel zaman gibi kavramlar devreye girer. Geçmiş zamana dair bir öykü anlatıyorsanız

olay zamanı ile anlatı zamanı arasına epey mesafe girer doğal olarak. Metinde bir tarihi olay, hâtırat veya tarihi bir figürün hayatı konu ediliyorsa okur bir sonraki eylemin ne olacağı konusunda bilgi sahibi olabilir. Veya tahmin yürütebilir. Patojenik Prenses'te ise okur olay akışına doğrudan Arif'in zihninden bakıyor. Arif'in tahminlerini, akıl yürütmelerini, hayata, insana, mesleğine ve suç kavramına yaklaşımını Arif'in zihninden takip ediyor. Bir sonraki adımda ne olacağını Arif bilmediği için okur da bilmiyor. Bu şekilde öykü evreninde bir şimdiki zaman atmosferi oluşuyor ve gelecek belirsizleşiyor. Bu noktada okurun Arif'in zihinsel süreçlerine dahil olduğunu söyleyebiliriz. Arif'le birlikte gelecekte ne olacağını o da merak ediyor. Fakat şunu da hatırlamakta fayda var, polisiye romanın doğası gereği, Arif o zihinsel süreçlerin bir kısmını okurla paylaşmak için finali bekliyor. O final sahnesinde hemen hemen bütün sorular cevaplanmış oluyor. Arif'in kullandığı yöntemler, ipucunu takip etme, sebep sonuç bağlantılarını kurma, muhakeme, kıyas, analitik düşünme, çözüm üretme, eşyayı kullanabilme, parçadan bütüne, bütünden parçaya yani tümevarım, tümden gelim ve sonuca ulaşma okurun şahit olduğu yöntemler oluyor aynı zamanda. Tabii okur bunların hangisini alır heybesine koyar o da bizim açımızdan muamma.

A.2. Feyza Kartopu ile Yapılan Görüşme

Tarih: 16 Mayıs 2025

Yöntem: Yüz yüze görüşme / çevrim içi görüşme

Görüşmeyi yapan: Canan Kapucu Şallı

Aşağıda görüşme, görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacı (C.K.Ş. – Canan Kapucu Şallı) ve katılımcı yazar (F.K. – Feyza Kartopu) arasında gerçekleşmiştir. Kısaltmalar, görüşme boyunca tarafları belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

C.K.Ş: Mine'nin köyde karşılaştığı mekânsal ve toplumsal dönüşüm, çocuklara stratejik düşünmenin temel bileşenleri olan durumu analiz etme, değişime uyum sağlama ve alternatif çözüm yolları üretme becerilerini kazandırmak amacıyla mı yapılandırılmıştır? Bu sahnenin, çocukların çevresel değişimleri eleştirel ve stratejik bir bakış açısıyla değerlendirme yetilerini geliştirmeye yönelik bir kurgu tercihi olduğu söylenebilir mi?

F.K: Şöyle düşündüm: Hepimiz artık metropollerde, şehirlerde yaşıyoruz. Bu nedenle köy yaşantısından oldukça uzaklaştık. Bu kitaptaki yaklaşımında biraz nostaljik bir özlem vardı. Fakat bu duyguyu kurduğum ambiyansla birlikte yeniden değerlendirdim.

Şunu fark ettim: Artık köylerde bile o özlediğimiz geleneksel yaşam tarzı kalmamış durumda.

Bugün köylere baktığımızda, eskiden övgüyle andığımız yaşam biçiminin yerini başka bir yapı almış. Mesela artık köylerde güçlü komşuluk ilişkilerini göremiyoruz. Bakkalların yerini küçük süpermarketler, zincir mağazalar alıyor. Hatta bazı köyler, kışın tamamen sessizliğe gömülen yerleşim yerleri hâline gelmiş. Yani şehirleşme artık köyleri de etkiliyor.

Bu kitapta "öncesi" ve "sonrası" fikrini vermek istedim. Mekânın nasıl değişebileceğini çocuklara göstermek istedim. Kitabın kurgusu da sekiz aylık bir zaman aralığına dayanıyor. Ana karakter şehirden köye döndüğünde, köyün ne kadar değiştiğini ve şehirleşmeye nasıl ayak uydurduğunu fark ediyor. İnsanlar değişmiş, yaşam biçimi farklılaşmış, çocuklar bile bu yeni düzene uyum sağlamış.

Bu bağlamda, çocukların stratejik düşünme becerileri açısından da bu yapı oldukça işlevsel. Çünkü birinci kitapta kurdukları neden-sonuç ilişkilerini, ikinci kitapta mekânsal değişim üzerinden yeniden kurabilirler. Bariz bir dönüşüm söz konusu.

Kurmaca atölyelerinde kendime hep şu soruyu sorarım: Bu kitapta mekân önemli mi?

Bu kitapta kesinlikle çok önemli. Hatta olmazsa olmaz. Mekânı çıkardığınızda anlatıda bir şeyler eksik kalıyor. Çünkü mekân, bu anlatının taşıyıcı unsurlarından biri. Bu nedenle kitaplarda mekânsal süreklilik ve dönüşüm net bir biçimde görülebilir. Birinci kitapla ikinci kitap arasında kurulan bağ, mekânın nasıl değiştiğini ve bu değişimin karakterler üzerindeki etkisini açık biçimde ortaya koyuyor.

C.K: Yazarın, Mine'nin gözünden seslendirdiği büyüme arzusunu takip eden yabancılaşma hissini ve ardından gelen çocukluğa özlemi insan doğasına dair bir iç sesle betimlemesi, çocuklarda stratejik düşünmenin bileşenlerinden biri olan öz farkındalık ve duygusal çözümleme becerilerini geliştirmeye yönelik bir iz düşünme olarak değerlendirilebilir mi?

F.K: Büyüdükçe kabul görüyoruz. Çocuklar çok hızlı büyüyor; hemen bir yetişkin gibi davranmak istiyorlar. Ardından çocukluklarına özlem duymaya başlıyorlar. Bu durum bana hem trajik hem de felsefi geliyor. Filozofların da sıkça söylediği gibi: İnsan, elinde olmayanı arzular. Ona sahip olduğunda ise başka bir eksikliğe yönelir ya da kaybettiği şeye özlem duyar. Bu döngüyü anlamaya çalışıyorum.

Çocukken çabucak büyümek isteyen bizler, büyüdükten sonra da çocukluğa dönme isteğiyle yaşıyoruz. Bu da bir tür farkındalık aslında. Burada öz farkındalık devreye giriyor. Bu gözlemlerimi kitaba yerleştirirken, otobiyografik öğeler de ister istemez işin içine giriyor. Fakat bu, yazarın kendi düşüncelerini doğrudan karaktere söyletmesi değil; daha çok, tanık olduğu hayatları, durumları ve gözlemleri karakter aracılığıyla görünür kılması diyebilirim.

Çünkü çocuklarda bu eğilim çok belirgin: Hızla büyümek, yetişkin olmak ve bir an önce toplumda yer edinmek istiyorlar. Ama bir süre sonra çocukluğa özlem duymaya başlıyorlar. Ben de bu içsel geçişleri, bu döngüsel arzuları görünür kılmaya çalışıyorum.

C.K: Yazar olarak, Kamber amcanın geleneksel bakkalının yerini daha fit, hafif ve sağlıklı ürünlerin satıldığı modern bir mekâna bırakmasını toplumdaki sağlık ve estetik algılarındaki değişimi fark ettirmek için kullandınız. Bu durumu nasıl yorumlayabiliriz?

F.K: Bu kesinlikle doğru bir tespit. Hatta birinci kitabın teşekkür kısmında gerçek bir kişiye, Kamber Amca'ya özellikle teşekkür ettim. Bu kişinin hikâyesi, teziniz açısından da anlamlı olabilir. Salyangoz Avcıları kitabında yer verdiğim bir karakterin ilham kaynağıydı. Gerçek hayatta, yaşadığı yerdeki marketinin bir köşesine küçük bir kitap rafı kurmuştu. Çocuklar gelip bu raftan istedikleri kitapları alabiliyordu. Bu sistem beni oldukça etkilemişti. Hatta bu uygulama basına da konu olmuştu.

Ancak mesele yalnızca Kamber Amca'nın kitap rafı kurması değil. Burada daha geniş bir değişimi yansıtmak istedim. Toplum genelinde yaşanan dönüşümün markete, bakkala, hatta sokaklara kadar yayıldığını düşündüm. Pazarlama ağları ve stratejileri değişiyor. Artık çocuklara hitap eden raflarda “sağlıklı atıştırmalıklar”, “doğal içecekler”, “%100 katkısız ürünler” gibi ifadelerle sunulan ürünler var. Bunlar günümüzün yeni pazarlama dili. Bu değişimi yalnızca mekânsal değil, kültürel bir dönüşüm olarak yansıttım.

Kamber Amca'nın marketi de yalnızca fiziksel olarak değil, anlam olarak da değişti. Önceden çocukların gözlerinin içine bakarak, “Hoş geldiniz çocuklar!” diyerek karşılayan Kamber Amca, artık eline bir ürün alıp “Bunlardan ister misiniz? Bunlar çok sağlıklıymış!” gibi cümlelerle konuşuyor. Ama bunu söylerken karakterle göz teması bile kurmuyor. Burada yalnızca davranışlarında değil, bakışında, duruşunda ve

çocuklara karşı sergilediği sıcaklıkta da bir değişim var. Bu dönüşüm, toplumdaki genel soğumayı ve uzaklaşmayı temsil ediyor.

Kitaptaki bu sahne, günümüzde sıkça karşılaşılan “sözde sağlıklı ürün” pazarlamasına da bir eleştiri içeriyor. Çocuklara sunulan bu seçenekler yalnızca birer ürün değil; aynı zamanda bir düşünce biçimi pazarlıyor. Bu nedenle bu detay, eserdeki toplumsal eleştirilerden sadece biri. Aslında kitapta pek çok farklı düzlemde eleştiri yer alıyor; bu bölüm de onlardan biri.

Ayrıca bu anlatı, yalnızca çocuklara değil, ebeveynlere de bir ayna tutuyor. Anne babaların da sorgulamasını isteyen bir yönü var. Dolayısıyla çok yönlü bir katman kurmak istedim.

C.K: Mine’nin küçük kelimeler ve sembollerle mutsuz insanlara temas etmeye çalışması, bizim de günümüzde unuttuğumuz basit ama etkili insani etkileşimlerin önemine dikkat çekiyor olabilir mi? Bu detaylar üzerinden, bireysel farkındalık eksikliğinin toplumun genel ruh hâline etkisini nasıl stratejik bir sorun olarak değerlendirebiliriz?

F.K: Minik görsel kesitler olarak düşünülmüş sahnelerdi bunlar. Okurun anlam dünyasında daha somut karşılıklar oluşturmak amacıyla yerleştirdik. Bu yönüyle yapılan tespitler oldukça yerinde.

Edebiyat açısından baktığımda şöyle düşünüyorum: Böyle bir eleştiriye doğrudan, somut biçimde bir kitaba yerleştirecek, bu çok eğreti durabilir. Biz edebiyatçılar olarak bir toplumsal sorun ya da gözlem üzerinden bir hipotez geliştiriyoruz, evet; ama bunu doğrudan anlatmak yerine estetik ve fantastik öğelerle örüyoruz. Bu, doğrudan çözüm sunmak değil; daha çok sanat yoluyla sorgulatmak anlamına geliyor.

Örneğin kitapta “bir tabak dolusu kelime” sahnesi vardı ama kimse o kelimelere bakmadı bile. Dikkat çekmek için birçok yöntem deniyor kitapta ama hepsi sembolik, fantastik anlatım yoluyla sunuluyor. Bu da bir tür stratejik sorun gibi okunabilir. Özellikle “Buraya Bakarlar” levhası buna güzel bir örnek.

Levha, kitapta geçmiş alışkanlıkların hatırlanması için yerleştirilmişti. “Biraz gülümse”, “On dakika arkadaşınla sohbet et,” gibi cümlelerle birlikteydi. Bugünün okuru bu levhayı sosyal medya çağrışımıyla da okuyabilir. Hani Instagram’da sıkça karşımıza çıkan içerikler gibi: “Kendine yatırım yap”, “Yürüyüşe çık”, “Bugün şunu

yap, bunu yap” gibi... Ben de bu levha aracılığıyla insanların geçmişteki etkileşimleriyle bugünün yapay çözüm önerilerini ilişkilendirmek istedim.

Kitaptaki karakterler bu önerileri uygulamaya çalışıyor ama bir noktada başarısız oluyorlar. Çünkü artık unutulmuş bazı insani alışkanlıkları canlandırmak kolay değil. Örneğin “On dakika arkadaşınla sohbet et” levhası var ama insanlar gerçekten sohbet etmeyi bile unutmuş durumda. Bu nedenle ortaya bir tür çaresizlik, temeli boşa kalan bir çaba çıkıyor. Kitapta bu boşluk hissini özellikle vermek istedim.

Köydeki yaşam, ölü ve durağan bir yapıya dönüşmüş durumda. Bu yapıyı canlandırmak için modern hayattan bazı uygulamalar getirilse de bu her zaman işe yaramıyor. Bu da aslında ironik bir durumu yansıtıyor: Geleneksel yapıyı canlandırmak için kullanılan “yeni” yöntemlerin ne kadar yüzeysel kaldığını görmemizi sağlıyor.

Bütün bunlarla birlikte, şunu vurgulamak isterim: Kitapta yer alan bu sahneler, bazı insani etkileşimlerin ne kadar kıymetli olduğunu yeniden düşündürmek içindi. Ama bunu yaparken doğrudan, somut çözümler önermiyorum. Aksine, bu tür durumları sanatsal bir dille, estetik ve fantastik unsurlarla işleyerek anlatmak istiyorum. “Bir tabak kelime”, “çatal batırılmayan kelimeler” gibi imgeler de bu estetik stratejinin parçaları. Gerçekten de fantastik öğeler aracılığıyla somut sorunlara farklı bir duyarlılıkla yaklaşmayı deniyorum.

C.K: Fesleğen Köyü gibi iyilik ve şifa çağrışımı yapan bir mekân tasarımı, günümüz insanının kaybettiği değerleri yeniden hatırlatmak için stratejik bir anlatı aracı olabilir mi? Bu tür sembolik alanlar, gelecekte nasıl yaşam alanları tasarlamamız gerektiğine dair bir vizyon sunabilir mi?

F.K: Sizin de belirttiğiniz gibi, bu iki mekânın geçirdiği dönüşüm çocuklar açısından çok anlamlı. Çünkü bu değişim aracılığıyla çocukların alternatif düşünme becerileri, özellikle de stratejik düşünme yetileri devreye giriyor. Yapı, nedensellik ilkesine dayalı düşüncelerine olanak tanıyor.

Birinci kitapta daha nostaljik bir anlatım vardı; köy, idealize edilmiş, mükemmelleştirilmiş bir yer olarak resmediliyordu. Oysa ikinci kitapta bu nostaljinin yerle bir olduğunu, köyün deforme edildiğini, hatta deyim yerindeyse “dezenformasyona uğradığını” görüyoruz. Bu da kaybedilen değerlerin bir hatırlatıcısı

niteliğinde. Yani, sorunuzda vurguladığınız gibi, günümüz insanının unuttuğu değerlere bilinçli bir gönderme var kitapta.

Peki, kitapta nasıl bir vizyon tasarlandığı sorusuna gelirse, cevabım net: Tamamen hayal üzerine. Nitekim bir söyleşide ya da çocuklarla yapılan bir etkinlikte hep şunu söylerim: Her şey bir hayalle başlar. Bu benim için yalnızca edebi bir motto değil, aynı zamanda yazarlık serüvenimin de özüdür.

Hatta bir defasında çocuklarla yaptığım bir söyleşide bunu dile getirmiştım. “Her şey bir hayal ile başladı çocuklar” dediğimde, içlerinden biri oflayarak “Hocam, hayal ne ya?” demişti. Bir diğeri “Ben hiç hayal kurmuyorum ki!” diye eklemişti. Bu karşılıklar beni derinden etkiledi. Çünkü çocuklar bile artık hayal kurmaya inanmıyorsa, tamamen somut düşünen bir kuşağa dönüşüyorsak, hayal gücüne yer bırakmayan bir dünyaya doğru gidiyoruz demektir. İşte tam da o anda bu kitap fikri zihnimde netleşti.

Bu kitabın özünü, hayallerin silinmeye yüz tuttuğu bir evren üzerinden kurdum. Ve ancak çocuklar hayal kurmaya yeniden inandıklarında, eskiye dönülebileceğini, bir şeylerin yeniden anlam kazanabileceğini göstermek istedim.

“Nasıl bir vizyon tasarlanabilir?” sorusuna dönecek olursak: Ben hâlâ inanıyorum ki, düşlere inanarak, soyut düşünmeye yer açarak, iyilik hâlinin ve hayallerin aramızda dolaşmasına izin vererek bir yaşam vizyonu kurulabilir. Bu vizyoner bakış, ancak hayal gücüyle mümkündür. Kitabın özü de zaten tam olarak budur: Hayallerin unutulduğu, terk edildiği bir dünyada, çocukların hayale yeniden sarılmasıyla başlayan bir dönüşümün hikâyesi.

C.K: Mine’nin çay tadımcısıyla tanıştığı ve balkabağı evini gördüğü sahneler, okuyucuda iyilik, huzur ve şifa duygusu uyandırıyor. Bu tür sahneler, sadece hikâyenin akışında güzel bir an yaratmak için değil, aynı zamanda bize iyi gelen şeyleri hatırlatmak için kurgulanmış olabilir mi? Böyle bir anlatım, insanın iç dünyası ile dış dünyası arasındaki bağı (yani bir olayın sadece kendisiyle değil, ruh hâlimizle, çevremizle ve gelecekle nasıl ilişkili olduğunu) düşünmemizi sağlar mı? Bu sahneler aracılığıyla yazar, bize sadece güzel bir yer hayal ettirmek değil, aynı zamanda gelecekte nasıl bir dünyaya ihtiyaç duyduğumuzu da sezdiriyor olabilir mi?

F.K: Çay Tadımcısı, benim için de çok özel ve tatlı bir karakter oldu. Bu karakteri oluştururken hem geçmişe ait kültürel unsurları hatırlatmak istedim hem de karanlık

bir atmosferde bile umut kırıntısının var olabileceğini göstermek amacıyla kurguladım.

Çocuk edebiyatında, atmosfer ne kadar karanlık ya da sansasyonel olursa olsun, biz yazarlar genellikle bir ışık, bir iyilik kapısı açık bırakmak isteriz. Kitabın sonunda her şeyin tamamen düzelmesi gibi mutlu sonlardan söz etmiyorum; ama okurun içinde bir gülümseme, bir tebessüm bırakmak niyetindeyiz. Çünkü çocuk edebiyatında aşırı karamsar ve umutsuz anlatılar çok tercih edilmez. *Balkabağı ile Dünya Seyahati*'nde de karanlık bir atmosfer sezilir; fakat Mine'nin söylediği bir cümleyle anlarız ki bir noktada her şey iyiye evrilecektir. Mine şöyle der:

“Her şeyi düzelterek birinin var olduğunu biliyorum; şimdi olmasa bile bir gün.”

İşte bu kişi, Çay Tadımcısı'dır. Okur olarak biz ona en başından itibaren güveniriz. Ve kısa süre sonra da görürüz ki gerçekten de Çay Tadımcısı şifreleri çözer, olayların düğümünü açar ve karakterleri daha iyi bir atmosfere taşır.

Çay Tadımcısı mesleği, beni çok etkileyen eski mesleklerden biri. Bu mesleğin geçmişte var olup bugün artık unutulmuş olması, onun üzerinden bir karakter yaratma fikrini tetikledi. Ben geçmiş mesleklerle, onların bugünkü karşılıklarına hep merakla yaklaşıyorum. Bu da onlardan biriydi. Çayın bizim kültürümüzdeki yeri çok güçlü. Sohbetin, muhabbetin, dostluğun simgelerinden biri. Halk arasında “toz oluncaya kadar içilir” denir ya hani, gerçekten çay insanlar arasındaki ilişkiyi kuran bir bağıdır.

Bu karakter yalnızca bireysel bir figür değil, kültürel bağlamda da önemli bir temsil niteliği taşıyor. Kitap, aslında “şehir günlükleri” gibi kurgulanmıştı; farklı şehirlerden, kültürlerden izler taşıyan bir yapıya sahipti. Buhara, Semerkand gibi yerler anlatı içinde arka planda yer alırken, bu tema *Salyangoz Avcıları* eserinde daha belirgin hâle geldi. Orada da çay meselesi işlenmişti; tuzlu, kremalı, sütlü çaylar vardı. Bunlar Balkanlar'dan gelen, kültürel bellekte yer etmiş çay türleriydi.

Bu kültürel sürekliliği *Balkabağı ile Dünya Seyahati*'nde de devam ettirmek istedim. Arp çalan bir kadın olarak betimlenen Çay Tadımcısı karakteriyle çocukları hem farklı bir meslekle tanıştırmak hem de bu mesleğin taşıdığı kültürel anlamları görünür kılmak istedim. Bu karakteri yaratırken yalnızca nostaljiye değil, stratejik bir anlatı kurgusuna da yer verdim. Çünkü tüm bu öğeler, kültürel bağlamla ve nedensellik ilkesiyle birleştiğinde güçlü bir bütünlük oluşturuyor.

C.K: “Adına Bayram Yapılan Çiçekler” bölümünde Mine’nin arkadaşlarını çay tadımcısına tanıttığı sahnede her karakterin belirgin bir özelliği var: Ozan’ın aylaklığı, Taner’in balık tutması, Lokman’ın bitkilerle ilgisi... Her karakteri küçük ama önemli bir rol taşıyacak şekilde kurgulamanızın ardında nasıl bir strateji vardı?

F.K: Zaten sizin de söylediğiniz gibi, karakterlerin de belli bir stratejisi var. “Karakter yaratmak” diye bir alan mevcut. Kurmacayı oluştururken karakterler üzerine epey düşünüyoruz. Özellikle ana karakter üzerinden konuşmak isterim. Ana karakterimiz Mine, *Salyangoz Avcıları*’nda da detaylı biçimde yer alıyor. Burada da kurgunun ana yükü Mine’nin üzerinde ve onu daha yakından tanıyoruz. Her zaman kurguya eşlik eden birinci karakter o.

Diğer karakterler, yani yan karakterler de olsa, çocukların zihninde bir hatırlatıcı unsur taşınmalı; empatik bir bağ kurabilmeli. Özellikle Ozan gibi, aylak aylak gezmeyi seven çocuk tiplerini hayattan alınmış figürler. Mesela bir çocuk hiç yerinden kalkmak istemez, bir diğeri bitkilere, bir başkası hayvanlara ilgi duyar. Örneğin, benim oğlum hayvanlara çok ilgi duyuyor. Sabahtan akşama kadar farklı hayvan türlerini ve onların dünyası üzerindeki yaşam alanlarını araştırıyor. Bu onun çok hoşuna gidiyor.

Bunun gibi, bitkilere ilgi duyan bir karakterimiz var; örneğin, ısrırgan otu elini yaktığında “Bu neden elimizi yakıyor?” diye soran Lokman. Ozan var, Taner var... Taner biraz daha güçlü-kuvvetli biri. Bu oyunu zamanında çok yaptım — şu an belki çok sık kullandığım bir yöntem değil — ama karakter isimleriyle kişisel özellikleri arasında bir uyum yakalamaya çalıştım. Taner’in anlamı yanlış hatırlamıyorsam “güçlü-kuvvetli” ve bu özelliği Taner karakterinde hem fiziksel hem kişilik açısından görebiliyoruz.

Hayalet Haslet karakteri de bu yapının içine dâhil. Onun da kişisel özelliklerini biliyoruz. Çünkü karakter yaratmanın stratejik bir yönü vardır. Karakteri soyut biçimde tasarlamayız; onu üç boyutlu düşünürüz.

Özellikle ana karakter üzerinden bunu açıklamak gerekirse; fiziksel olarak karakteri ortaya çıkarmanın belirli yolları vardır. Dış görünüşleriyle, çizimlerle ya da sözcüklerle karakteri tasvir edebilirsiniz. Eylemleri aracılığıyla tanıtabilirsiniz. Örneğin, Lokman’ın bitkilerle kurduğu ilişki onun bu alandaki ilgisini gösterir.

Bir diğer tanıtım yolu da diyaloglardır. Konuşmalar aracılığıyla karakterin kim olduğunu anlayabilirsiniz. Kişisel özellikler de bu tanıtımda önemlidir. Ama karakteri

tanıtmanın en etkili yollarından biri, diğer karakterlerle olan ilişkileridir. Başkalarıyla kurduğu bağ, bize o karakterin kim olduğunu gösterir.

Örneğin Mine’yi *Salyangoz Avcıları*’nda başta oldukça gıcık bir tiplere olarak tanıyoruz. Gruba katılmak isteyen ama kabul görmeyen bir karakterdir. Hayalet Haslet ise daha dışarıda kalan biridir; kimse ona sahip çıkmaz. Mine ilk onunla karşılaştığında tedirgin olur. İşte bu temas anı hem Hayalet Haslet’in hem de Mine’nin karakterine dair önemli ipuçları verir. Bu tür karşılaşmalar, karakterleri katmanlandırır.

Tüm bunlar stratejik bir planın ürünüdür. Özellikle karakter temelli bir planlama mantığı kurarsak, arkasında ciddi bir yapı ve düşünsel süreç olduğunu söyleyebilirim. Ben burada “canlı, kanlı çocuk karakterler” yaratmayı çok istedim. Bu benim hedefimdi, amacımdı ve bunun için çok çalıştım.

“Canlı, kanlı karakter” dediğimizde, bu karakterlerin birtakım özellikleri olur. Bu özellikler, sadece tanıtım için değil; karakteri üç boyutlu hâle getirmek için kullanılır. Çünkü insanlar gibi çok yönlüdürler. Hepimizin farklı yönleri var. Ama yan karakterlerde bu çok yönlülük her zaman derinlemesine işlenemez. Genelde tek ya da iki yönleriyle görünürler. Ana karakterlerde —örneğin Çay Tadımcısı, Mine, Hayalet Haslet gibi— daha derin ve çok katmanlı bir yapı kurmak mümkündür. Bu karakterler, birden fazla özellik taşıyabilir, çeşitli ilişkilenme biçimleri sergileyebilir. Bu da onları daha gerçek, daha üç boyutlu kılar.